Håndbogsreol 2

FORBRUGERKOMMISSIONENS BETÆNKNING III

Forbrugerens retsstilling og retsbeskyttelse

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
18848 B
ex. 2.

BETÆNKNING NR. 738

KØBENHAVN 1975

ISBN 87 503 1701 6
S. L. MØLLERS BOGTR. A/S KBHVN

Indholdsfortegnelse

Side

I. Indledning . . . 7

A. Kommissorium . . . 7
B. Kommissionens sammensætning . . . 7

II. Forbrugerbegrebet i den retlige regulering . . . 11
A. Et generelt dækkende begreb . . . 11
B. Et præciseret civilretligt begreb. Forbrugerkøb . . . 12

III. Forbrugerens retsstilling i almindelighed . . . 14
A. Generelle synspunkter . . . 14
B. Samspillet mellem offentligretlige og civilretlige normer . . . 15
C. Forbrugernes adgang til at få klager prøvet . . . 17

IV. Standardvilkår . . . 18
A. Behovet for regulering . . . 18
B. Reguleringer efter gældende ret . . . 19
C. Offentlig indskriden mod standardvilkår efter markedsføringsloven . . 23
D. Gennemførelse af en civilretlig generalklausul inden for forbrugerområdet . . . 26
E. Gennemførelse af yderligere ufravigelige lovbestemmelser . . . 27

V. Indgåelse af aftaler. Fortrydelsesadgang . . . 28
A. Den almindelige retsstilling . . . 28
B. Angrefrist i almindelige løsørekøb . . . 28
C. Uanmodet henvendelse på bopæl m.v. . . . 30
D. Angrefrist i afbetalingskøb . . . 31
E. Angrefrist i postordrekøb . . . 32
F. Ulige bundethed hos aftaleparterne . . . 32

VI. Aftalelovens almindelige ugyldighedsregler . . . 34

VII. Prisens fastlæggelse i løsørekøb . . . 36

VIII. Levering i løsørekøb. Forsinkelse fra sælgerens side . . . 38
A. Leveringsstedet i forbrugerkøb . . . 38
B. Leveringstiden i forbrugerkøb . . . 39
C. Fravigelse af forsinkelsesreglerne gennem standardvilkår . . . 40

IX. Varens egenskaber **i løsørekøb** . . . 42
A. Almindelige synspunkter . . . 42
B. Gældende ret . . . 42
C. Varedeklarationer, kvalitetsmærkning m.v. . . . 43
D. Indførelse af mangelsbegreb i købeloven . . . 44
E. Indførelse af en regel om almindelig oplysningspligt for sælgeren . . 44
F. Oplysninger om varen i øvrigt . . . 45
G. Særligt om kvantitetsmangler . . . 47
H. Værn imod varers farlighed . . . 47

Side

X. Købelovens misligholdelsesregler (mangelsbeføjelserne) 50
A. Gældende ret 50
B. De købelovssagkyndiges ændringsforslag 50
C. Kommissionens overvejelser vedr. de deklaratoriske regler 51
D. Fravigelse af mangelsreglerne gennem standardvilkår 54
E. Køberens forhold til tidligere salgsled 61

XI. Garantibevisers retsvirkninger 62
A. Indledning 62
B. Rekommandationen af 1. april 1971 62
C. Markedsføringsloven 63
D. Garantiernes virkning for partsforholdet 63
E. Kommissionens overvejelser om garantiernes virkning for partsforholdet 64
F. Producentgarantier uden for partsforholdet 66
G. Kommissionens overvejelser om producentgarantierne uden for partsforholdet 68
H. Bevisbyrden for, at mangler er omfattet af garantier 69
I. Tilfælde uden for garantier, hvor det kan overvejes at lade køberen få et direkte krav mod producent, importør eller andre tidligere salgsled 70

XII. Produktansvar. Ansvar for farlige egenskaber 72
A. Emnets afgrænsning 72
B. Gældende opfattelse 72
C. Kommissionens overvejelser 73

XIII. Afbetalingskøb. Kreditkøb 75
A. Gældende ret 75
B. Den svenske konsumentkøbelov 75
C. Revision af kreditkøbsreglerne 76
D. Kommissionens overvejelser 76

XIV. Forbrugerens retsstilling vedr. arbejds- og tjenesteydelser 78
A. Indledning 78
B. Arbejds- og tjenesteydelsernes art 78
C. Begrænsning af undersøgelsens område 79
D. Monopol- og prislovgivningen 79
E. Forbrugerkommissionens første og anden betænkning. Markedsføringsloven 80
F. Den civilretlige regulering 81
G. Bedømmelse af behov for almindelig lovgivning på området 86

XV. Retsreglerne vedr. fast ejendom 88
A. Indledning 88
B. Omsætningen af fast ejendom 88
C. Opførelse af og anlæg på fast ejendom 90
D. Særligt om typehuse 91

XVI. Kommissionens forslag og rekommandationer vedrørende lovgivningsforanstaltninger m.v. 95
A. Kommissionens overvejelser om formen for lovgivning 95
B. Indstillinger m.v. til handelsministeriet 96
C. Henstillinger m.v. til justitsministeriet 96
D. Ftenstilling til boligministeriet 99

Side

BILAG

Bilag 1. Lov om køb 103
Bilag 2. Lov om aftaler 112
Bilag 3. Lov om afbetaling 117
Bilag 4. Lov om markedsføring 121
Bilag 5. Lov om forbrugerklagenævnet 125
Bilag 6. Ekstrakt af pris- og avancelovens mærkningsbestemmelser 127
Bilag 7. Svensk lov om utilbørlige aftalevilkår 128
Bilag 8. Svensk konsumentkøbelov 130
Bilag 9. Svensk udkast til lov om varedeklaration 134
Bilag 10. Norsk lov om ændring af købeloven (forbrugerkøbsregler) 135
Bilag 11. Norsk Forbrugerombudsmands cirkulære om postordresalg 138
Bilag 12. Monopoltilsynets faktureringsregler for automobilreparationer 140
Bilag 13. Monopoltilsynets regler vedr. mærkning og skiltning ved afbetalingssalg 146
Bilag 14. Standard løsøre-kontrak (automobiler) 161
Bilag 15. Standard slutseddel vedrørende fast ejendom 163
Bilag 16. Standard typehus-kontrakt (selvbygger) 167
Bilag 17. Den til monopoltilsynet anmeldte aftale mellem Dansk Rejsebureauforening og Forbrugerrådet 169
Bilag 18. Den mellem Industrirådet, De Danske Husmoderforeninger og Statens Husholdningsråd aftalte garanti-rekommandation 173
Bilag 19. Lovudvalgets udtalelse vedrørende forslaget om en civilretlig generalklausul i aftaleloven 174
Bilag 20. Handelsministeriets skrivelse til justitsministeriet på grundlag af bilag 19 176
Bilag 21. Ekstrakt af lovforslaget om generalklausul 177
Bilag 22. Lovudvalgets udtalelse vedrørende forslag om opsigelsesvarsel for abonnementskontrakter 178
Bilag 23. Handelsministeriets skrivelse til justitsministeriet på grundlag af bilag 22 179
Bilag 24. Justitsministeriets skrivelse til folketingets retsudvalg på grundlag af bilag 23 180

LITTERATURFORKORTELSER:

Foreløbigt udkast til ændringer i købeloven:
Foreløbigt udkast til ændringer i købeloven udarbejdet på grundlag af nordiske forhandlinger, fremlagt i Københavns Advokatforening den 10. februar 1971.

Ussing: Aftaler: *Henry Ussing:* Aftaler, 3. udg. 1950.

Ussing: Alm. del: *Henry Ussing:* Obligationsrettens almindelige del 4. udg. v. A. Vinding Kruse 1961.

Ussing: Enkelte kontrakter: *Henry Ussing:* Enkelte Kontrakter 2. udg. 1946.

Ussing: Køb: *Henry Ussing:* Køb 4. udg. v. A. Vinding Kruse 1967.

I. Indledning

A. Kommissorium

Forbrugerkommissionen nedsattes af handelsministeriet den 5. december 1969 med følgende opgave:

»Den hastige udvikling i det moderne samfund med det stærkt voksende og differentierede udbud af varer og tjenesteydelser gør det i stigende grad vanskeligt for forbrugerne at orientere sig om priser, kvaliteter m.v. Såvel i det private som i det statslige regie er der som følge heraf særlig gennem de senere år iværksat en række foranstaltninger med sigte på at styrke forbrugernes stilling. Kommissionen vil have til opgave at foretage en samlet vurdering af hele dette område som grundlag for udformningen af en tidssvarende forbrugerpolitik. Kommissionen forudsættes i denne forbindelse blandt andet

at undersøge forbrugerens stilling inden for lovgivningsområder af særlig interesse i denne sammenhæng, således f.eks. konkurrencelov, prisindseendelov og afbetalingslov,

at undersøge betydningen af og former for forbrugeroplysning, herunder også i radio og TV,

at belyse forholdet mellem erhvervslivet og forbrugerne, herunder behovet for neutral oplysning om varer og tjenesteydelser, reklamens forhold til forbrugeroplysningen, mulighederne for en såvel for forbrugerne som erhvervslivet i alle henseender tilfredsstillende og hurtig behandling af klager m. v. samt

at foretage en vurdering af koordineringen af og arbejdsdelingen mellem institutioner og organisationer, der har til formål at gennemføre undersøgelses- og oplysningsvirksomhed for forbrugerne, først og fremmest Statens Husholdningsråd og Forbrugerrådet, men tillige Dansk Varedeklarations-Nævn og andre institutioner og organisationer, hvis virksomhed er af betydning på dette område.

Det forudsættes, at kommissionen kan fremsætte forslag til ændringer i lovgivning og om administrations- og organisationsforhold vedrørende forbrugeraktiviteter samt finansieringen heraf.

Kommissionen må ved fremsættelsen af forslag tage mulighederne for et øget nordisk samarbejde om undersøgelses- og oplysningsvirksomhed samt om lovgivning af betydning for forbrugerne i betragtning.

Kommissionen vil i sit arbejde kunne inddrage særligt sagkyndige uden for medlemmernes kreds.«

B. Kommissionens sammensætning

Kommissionens formandskab består af professor Poul Milhøj, Handelshøjskolen i København, (formand) og professor H. Lund Christiansen, Handelshøjskolen i Århus, (næstformand).

Kommissionen er i øvrigt sammensat således:

	Udpeget af:
Ekspeditionssekretær Karengete Arnskov	Handelsministeriet
Forbrugerrådets formand, Dorte Bennedsen	Forbrugerrådet
Professor F. Bramsnæs	Dansk Varedeklarations-Nævn
Rådsformand Inga Dahlsgård	Statens Husholdningsråd
Grosserer Kurt Dirach	Grosserer-Societetet
Dommer Niels Ehrenreich	Justitsministeriet
Landsformand for De Samvirkende Danske Husholdningsforeninger, Esther Frandsen	Statens Husholdningsråd

Cand. polit Karen Gredal	Forbrugerrådet
Højesteretssagfører E. Groth-Andersen	Butikshandelens Fællesråd
Fuldmægtig Frithiof Hagen	Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Underdirektør F. Hjorth Hansen	Industrirådet
Direktør Kaj Søborg Hansen	Dansk Markedsføringsforbund
Formanden for FDB, Lars P. Jensen	Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger
Undervisningsinspektør Edith Kjærsgaard	Undervisningsministeriet
Direktør E. Klæbel	Dansk Dagblades Fælles-Repræsentation
Kontorchef Helle Munch-Petersen	Forbrugerrådet
Sekretariatschef Clemens Pedersen	Andelsudvalget
Kontorchef Karen Poulsen	Monopoltilsynet
Forstander Elisabeth Reinstrup	Statens Husholdningsråd
Direktør M. J. Rosenberg	Håndværksrådet
Fuldmægtig Hans P. Ryder	Miljøministeriet
Programchef Werner Svendsen	Danmarks Radio
Forretningsfører Ole Vernerlund	Det kooperative Fællesforbund

Kommissionens sekretariat består af fuldmægtig Hagen Jørgensen, fuldmægtig Jan Rud Henningesn og fuldmægtig Lars Bjørn Larsen, alle handelsministeriet samt fuldmægtig i Monopoltilsynet Paul Paulsen.

Kommisisonens sammensætning er siden nedsættelsen ændret således:

	Udpeget af:
Indtil den 30 november 1970	
var Else Elbæk medlem af kommissionen	Undervisningsministeriet
Fra 30. november 1970 til 2. november 1971	
var Inga Kristoffersen medlem af kommissionen	Undervisningsministeriet
Indtil den 1. februar 1971	
var Erik Traberg Jensen medlem af kommissionen	Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Indtil den 1. maj 1971	
var Benth Holtug medlem af kommissionen	Dansk Markedsføringsforbund
Indtil den 1. juni 1971	
var Lund Pedersen medlem af kommissionen	Grosserer Societetet
Fra 1. juni 1971 til 15. august 1972	
var Svend Tholstrup medlem af kommissionen	Grosserer Societetet
Indtil den 17. april 1972	
var Helge Odel medlem af kommissionen	Miljøministeriet
Indtil marts 1974	
var Lis Græs medlem af kommissionen	Forbrugerrådet
Indtil den 5. juli 1974	
var Alf Sørensen medlem af kommissionen	Forbrugerrådet

Kommissionen, der har afholdt 20 møder i alt, afgav den 30. januar 1971 betænkning om mærkning og skiltning m.v. inden for forbrugsområdet (Forbrugerkommissionens Betænkning I 1971:597. Betænkningen blev afgivet, efter at det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende Forslag til lov om prisstop i en betænkning af 9. oktober 1970 havde henstillet til handelsministeren, »at Forbrugerkommissionens arbejde med den lovgivning, der kan støtte forbrugernes mulighed for at bedømme priser, kvaliteter, service o.lign., fremmes med henblik på, at lovforslag på disse områder søges fremsat allerede i indeværende samling«.

Kommissionen afgav den 6. marts 1973 betænkning om markedsføring, forbrugerombudsmand og forbrugerklagenævn (Forbrugerkommissionens Betænkning II 1973:681. På baggrund af denne betænkning har folketinget den

14. juni 1974 vedtaget lov nr. 297 om markedsføring, der træder i kraft den 1. maj 1975 og lov nr. 305 om forbrugerklagenævnet, der træder i kraft den 1. juni 1975 samt en lov om markedsføring, der træder i kraft d. 1. maj 1975.

Forbrugerkommissionen nedsatte den 4. februar 1970 et lovudvalg, der fik til opgave:

a) at tilvejebringe en oversigt over forbrugernes stilling inden for lovgivningen. Herunder vil falde en gennemgang af konkurrencelov, prisindseendelov, afbetalingslov og købelov med dertil knyttede betænkninger, lovforslag, undersøgelser m.v. og gennemgang af tilsvarende materiale fra udlandet, navnlig fra de øvrige nordiske lande,
b) at overveje, hvilke ændringer i bestående lovgivning og hvilken ny lovgivning der set fra et forbrugersynspunkt må skønnes at være behov for og i forbindelse hermed at undersøge mulighederne for at tilvejebringe ensartede fællesnordiske regler.

Udvalget forudsattes at holde sig orienteret om og tage kontakt med andre kommissioner og udvalg, som arbejder på de pågældende områder.

Udvalgets ledelse blev overdraget kommissionens næstformand, professor H. Lund Christiansen, og som medlemmer indtrådte desuden dommer Niels Ehrenreich, rådsformand Lis Groes, højesteretssagører E. Groth-Andersen, underdirektør F. Hjorth Hansen, adm. direktør E. Klæbel, sekretariatschef Clemens Pedersen, grosserer Kurt Dirach, kontorchef Karen Poulsen og forstander Elisabeth Reinstrup. Sekretærer: Hagen Jørgensen, Jan Henningsen og Lars Bjørn Larsen.

Ved rådsformand Lis Groes' død i marts 1974 indtrådte i stedet rådsformand Dorte Bennedsen som medlem af udvalget.

I foråret 1972 fremlagde udvalget et foreløbigt notat, hvori der over for kommissionen redegjordes for de grundlæggende overvejelser. Der henstod på dette tidspunkt en principiel stillingtagen til organisationsformen inden for hele forbruger- og markedsføringsområdet. Udvalget havde endvidere ikke taget stilling til, i hvilket omfang en lovgivning inden for forbrugerområdet bør have ufravigelig karakter.

Kommissionen traf derefter beslutning om at fremme arbejdet med konkurrence- og markedsføringslovgivningen. Resultatet heraf samt af arbejdet med klage- og ankenævn forelå som omtalt ovenfor i marts 1973 i kommissionens anden betænkning (1973:681), og forslagene er i det væsentlige uændret gennemført ved lovene om markedsføring og om forbrugerklagenævnet vedtaget af folketinget i juni 1974.

Lovudvalget har fortsat behandlingen af de øvrige spørgsmål og har herunder i overensstemmelse med dets opgaver inddraget den svenske konsumentkøbelov af 7. december 1973, hvis udgangspunkt er SOU 1972:28, (bilag 8) og den norske købelovsændring af 14. juni 1974, (bilag 10), der hviler på en udvalgsbetænkning trykt i propositionen om ændringer i købeloven særlig med sigte på forbrugerværn (ot.prp.nr. 25, 1973-74). Om sidstnævnte fremhæves, at den er fremkommet på et sent tidspunkt af Forbrugerkommissionens drøftelser. I denne forbindelse henviser man til Nordisk Råds 21. session s. 721, hvor det understreges, at der ikke kan forventes gennemført helt ensartede regler i de nordiske lande, men at det vil være værdifuldt, om lovgivningen udformes således, at den giver forbrugerne en i hovedsagen ensartet beskyttelse.

Lovudvalget har afholdt 34 møder. I august 1974 nedsatte det et arbejdsudvalg bestående af formanden, Niels Ehrenreich, B. Federspiel, E. Groth-Andersen, F. Hjorth Hansen og E. Reinstrup. Arbejdsudvalget, der har afholdt 7 møder, har gennemarbejdet et fremlagt udkast til betænkning, hvis behandling derefter fortsattes i lovudvalget.

Under arbejdet har der været kontakt med andet dansk, norsk og svensk samt finsk lovgivningsarbejde.

På grundlag af lovudvalgets endelige indstilling har kommisionen derefter behandlet og vedtaget betænkningen.

Om betænkningen bemærkes, at den i overensstemmelse med lovudvalgets kommissorium har koncentreret sig om forbrugerens retsstilling og retsbeskyttelse. Herved adskiller den sig fra overvejelserne om markedsføringsloven i kommissionens anden betænkning. På de enkelte områder er det motiveret, hvorfor der bør tilstræbes en særlig beskyttelse af forbrugeren, men det kan ikke anses udelukket, at der kan blive tale om at udvide en foreslået beskyttelse til at gælde også erhvervsdrivende imellem. Når man i almindelighed har været tilbageholdende hermed, skyldes det som anført i betænkningen, at reformer til fordel for forbrugerne, som stiller krav til er-

hvervslivet, ville blive mere tyngende, såfremt de også omfattede erhvervsmæssige aftaler. Dette hensyn skal navnlig fremhæves i relation til de overvejelser, der har fundet sted med hensyn til at overføre nogle af markedsførings-lovens principper til det civilretlige område.

Endvidere skal man bemærke, at kommissionen som fremhævet i lovudvalgets opgave har fundet det værdifuldt, at der herved fremlægges en almindelig beskrivelse af forbrugernes retsstilling og retsbeskyttelse omfattende væsentlige dele af forbrugerområdet uden hensyn **til,** om der inden for de enkelte emner foreslås lovgivningsinitiativer. Det er kommissionens håb, at dens betragtninger vil kunne få betydning for retsudviklingen i almindelighed i forbrugersager.

Kommissionens indstillinger og forslag vedrørende lovgivningsforanstaltninger, jfr. side 96-99 er bortset fra indstilling nr. 3, (4), 8, 9, og 14 enstemmige.

København, den 14. januar 1975.

K. Arnskov

H. Lund Christiansen
Næstformand

Niels Ehrenreich

E. Groth-Andersen

Frithiof Hagen

E. Kkebel

demens Pedersen

M. J. Rosenberg

Dorte Bennedsen

Inga Dahlsgaard

Esther Frandsen

F. Hjorth Hansen

Lars P. Jensen

Poul Milhøj
Formand

Karen Poulsen

Hans P. Ryder

F. Bramsnæs

Kurt Dirach

Karen Gredal

Kaj Søborg Hansen

E. Kjærsgaard

H. Munch-Petersen

E. Reinstrup

Werner Svendsen

Ole Vernerlund

Jan Henningsen *Hagen Jørgensen* *Lars Bjørn Larsen* *Paul Paulsen*

II. Forbrugerbegrebet i den retlige regulering

A. Et generelt dækkende begreb

I forskellige fremstillinger, såvel danske som udenlandske, har man søgt at udforme definitioner af »forbrugeren«. De er oftest ret vage, og i almindelighed er det næppe påkrævet at afgrænse området nøjagtigt. Eksempelvis kan peges på betænkningen om kvalitetsmærkning (1956:150) s. 8, der ved forbrugere forstår »de private forbrugere, der indkøber varer og ydelser til tilfredsstillelse af egne behov«. I kommissoriet taltes blot om »forbrugerne«, ligesom det er tilfældet med Forbrugerkommissionens kommissorium.

Heller ikke ved lovgivningsforanstaltninger af offentligretlig karakter har man fundet det nødvendigt at opstille definitioner, jfr. monopollovens § 13 (»mærkning eller skiltning med pris for nødvendige forbrugsvarer«), konkurrencelovens § 12 (om tilgift »ved salg eller arbejdsydelse til forbruger«), prisindseendelov 135 25. maj 1956 § 3 (om varer, der forhandles i »for forbrugeren bestemte pakning«) og tilsvarende lov 81 16. marts 1963 § 4 (»pakning, som er beregnet til anvendelse ved videresalg til forbruger«), medens lov 180 25. maj 1966 § 4 i stedet anvendte udtrykket detailsalgspakning, jfr. tilsvarende lov 115 2. april 1971 om priser og avancer § 10. Lovforslaget i Forbrugerkommissionens 1. betænkning (1971:597) §§ 1, 4 og 6 taler om »den almindelige forbruger«, medens udkastet til lov om markedsføring og udkastet til lov om forbrugerklagenævn i kommissionens 2. betænkning (1973:681) blot anvender betegnelsen »forbruger«. Den svenske markedsføringslov og loven om utilbørlige aftalevilkår (bilag 7) rammer, hvad der er utilbørligt m.v. mod »konsumenten«, ligesom den norske lov om kontrol med markedsføring taler om »forbrukere«.

En nøjere fiksering har ikke spillet nogen større rolle for kommissionens drøftelser, men det har været fremhævet, at overvejelser om forbrugernes retsstilling og beskyttelse ikke bør begrænses til at angå befolkningsgrupper, hvor social beskyttelse er påkrævet, eller **til** dagliglivets fornødenheder. Velstandsstigningen og den deraf følgende omlægning af forbrugsområdet medfører, at også varige forbrugsgoder må tages i betragtning. Det er derimod naturligt at holde erhvervsmæssige erhvervelser uden for overvejelserne, selv om der er tale om flydende overgange. Et andet forhold er, at erhvervslivet måtte kunne ønske visse reformer udstrakt dertil. Det kan nævnes, at den engelske Trade Descriptions Act 1968, der blev forelagt Parlamentet som udkast til Consumer Protection Act, blev ændret under behandlingen til at gælde al omsætning inden for næringslivet.

Beslægtet med det i tysk lovgivning anvendte udtryk »Letztverbraucher« kan der gives følgende beskrivelse, som der har været enighed om under kommissionsbehandlingen: »Forbrugeren er det sidste led i omsætningskæden for varer og tjenesteydelser bestemt til privat brug eller forbrug.« Opmærksomheden henledes i denne forbindelse på, at der inden for de sidste år har gjort sig en stadig stærkere tendens gældende til at anvende udtrykket forbrugere i en endnu videregående forstand, hvorefter det i det væsentlige identificeres med almenheden. Det kan vel heller ikke afvises, at et sådant mere ubestemt begreb kan have en vis betydning inden for forbrugerpolitiske overvejelser, men i relation til konkrete lovgivningsforanstaltninger vil man efter kommissionens opfattelse stå sig ved at fastholde den ikke-erhvervsmæssige erhvervelse som noget karakteristisk for forbrugerområdet.

Medens den engelske Fair Trading Act (1973) på tilsvarende måde lægger vægt på (Section 137), at en »consumer« skal være en person, som ikke modtager varer eller tjenesteydelser som led i sin erhvervsvirksomhed, har man i Consumer Credit Act (1974), uanset lovforslagets og de enkelte bestemmelsers for-

brugerterminologi, reelt sidestillet forbrugerlån i almindelig forstand og lån i erhvervsvirksomhed, således at alle kreditarrangementer, under en angivet størrelse (efter Section 8 med £ 5,000 som maksimum for Consumer Credit Agreements) omfattes af beskyttelsesnormerne. Med inspiration i dette forslag har man i et helt foreløbigt udkast til fællesmarkedsbestemmelser om forbrugerkredit foreslået en beløbsmaksimering som eneste afgrænsning af forbrugerområdet. Disse forslag er i klar modstrid med Forbrugerkommissionens opfattelse.

Kommissionen vil i denne forbindelse pege på, at det i handelsministeriets bemærkninger til forslaget til lov om Forbrugerklagenævnet er fremhævet, at kun sidste led i omsætningen kan indbringe en klage for nævnet, men at dette ikke udelukker, at en erhvervsdrivende kan indbringe klage over varer, som han benytter i sin erhvervsvirksomhed, når disse ikke indgår i virksomhedens produktion eller er erhvervet med henblik på videresalg. Kommissionen kan være enig i, at navnlig mindre erhvervsdrivende vil kunne have behov for denne klageadgang, men det bør ikke herfra sluttes, at forbrugerbegrebet i andre relationer udvides tilsvarende.

B. Et præciseret civilretligt begreb. Forbrugerkøb

Ved udformningen af civilretlige regler vil der være større trang til at præcisere forbrugerbegrebet. Af særlig interesse er løsørekøb, såfremt der skal gennemføres retsregler, der alene skal finde anvendelse på forbrugeres erhvervelse af løsøregoder.

Kommissionen er kommet frem til følgende beskrivelse af forbrugerkøb: »Køb fra en erhvervsmæssig sælger af goder, der sædvanligvis købes til privat brug eller forbrug. Forbrugerkøb omfatter ikke køb med henblik på videresalg eller anvendelse i eller for en erhvervsvirksomhed.« Kommissionen har herved været klar over, at der må tages selvstændig stilling til tjenesteydelser, der principielt falder uden for købeloven, medmindre der foreligger et såkaldt bestillingskøb. Herved forstås efter købelovens § 2 (bilag 1) bestilling af genstande, som først skal tilvirkes, og som anses som køb, såfremt det for tilvirkningen fornødne stof skal ydes af den, der har påtaget sig tilvirkningen. Herudover kan tjenesteydelser være et accessorium til et varesalg og derfor efter omstændighederne indgå i købet som helhed, f.eks. når der i et tæppekøb er indbefattet pålægning i køberens hjem, eller når sælgeren har påtaget sig installationen af en vaskemaskine som led i købet.

Beskrivelsen er i det væsentlige i overensstemmelse med The Molony Report, hvorefter »consumers sale is a sale or agreement to sell (as defined in the Sale of Goods Act 1893) by way of trade of goods customarily bought for private use or consumption to a person who does not buy for the purpose of resale or for letting on hire-purchase or exclusively for use or consumption in any trade or business.« En afvigelse kan måske gælde for tilfælde, hvor køb ikke sker til rent privat brug, idet genstanden skal anvendes såvel til privat brug som erhvervsmæssigt. Det afgørende ville i praksis formentlig blive, hvilken brug der måtte anses som den væsentligste. I betænkningen om indførelse af adgang for en køber til at træde tilbage fra aftaler m.v. indgået på bopælen (1970:585) er der i den subsidiære skitse s. 30 i tilslutning til de øvrige nordiske udkast anvendt udtrykket »løsøre, der hovedsageligt er bestemt til privat brug.« Samme beskrivelse anvendes i den nye svenske lov om konsumentkøb § 1, hvorefter loven finder anvendelse, »når konsumenten af næringsdrivende køber varer, der hovedsagelig er bestemt for privat brug, og som sælges i dennes erhvervsmæssige virksomhed.« Efter den norske ændring af købelovens § 1 a forstås ligeledes ved forbrugerkøb køb af ting, som efter forholdene fremtræder hovedsagelig til personlig brug for køberen, hans husstand eller omgangskreds eller til deres personlige formål i øvrigt. Til sammenligning kan nævnes, at den amerikanske Uniform Commercial Code (1962) taler om »Consumer goods if they are used or bought primarily for personal, family or household purposes«.

Det er en bevidst begrænsning i de svenske og norske love, at de ved kun at gælde for varer eller fysiske ting er snævrere end de hidtidige købelove, der omfatter køb af alt andet end fast ejendom og således også af værdipapirer og rettigheder. Endnu en begrænsning er udelukkelsen af byttehandeler, dels fordi de er sjældent forekommende, dels fordi de findes for særprægede. At en køber lader en brugt bil indgå i en bilhandel, vil derimod ikke bevirke, at der ikke foreligger et forbrugerkøb vedrørende den nye bil.

Efter § 1, stk. 2, i den svenske lov skal reglerne om forbrugerkøb også gælde køb fra anden end en næringsdrivende, dersom købet formidles af en næringsdrivende »som ombud för säljaren«. Herved tænkes ikke blot på, at han handler som fuldmægtig for ham, men også på tilfælde, hvor han aktivt medvirker ved købet og eksempelvis stiller sin kontraktformular til disposition, selv om sælgeren personlig undertegner som sælger. Også køb på auktion vil kunne falde ind under konsumentkøbsreg-1erne under forudsætning af, at auktionen foranstaltes af en næringsdrivende. De norske overvejelser følger på disse punkter Sverige.

Det synes ikke forbundet med vanskeligheder at afgrænse tjenesteydelser tilsvarende inden for forbrugerområdet. Forbrugerkommissionen er i modsætning til de ovennævnte love og lovforslag kommet til det resultat, at man ikke vil anbefale en lovfæstelse af et bestemt forbrugerbegreb. Kommissionen lægger vægt på, at alle hidtidige definitioner indeholder ubestemte beskrivelser, der vil efterlade tvivl i retsanvendelsen. Domstolene vil derfor mere hensigtsmæssigt kunne fortolke selve udtrykket forbrugerkøb end en legal fastlæggelse deraf.

III. Forbrugerens retsstilling i almindelighed

A. Generelle synspunkter

Forbrugerens retsstilling hviler på offentligretlig såvel som civilretlig lovgivning. I førstnævnte henseende kan fremhæves love inden for eneretsområdet (varemærkelov, mønsterlov), konkurrence- og markedsføringsret (lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse, fra 1. maj 1975 lov om markedsføring) (bilag 4) monopolret (lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger). I det væsentlige har de ikke særskilt haft forbrugeren for øje, om end der navnlig i de senere års kommissionsbetænkninger tillige henvises til den betydning, love om varemærker og konkurrenceregulering har for forbrugerne. Hensynet til dem fremhæves særskilt i monopollovens motiver og har været bestemmende for prislovgivningens regler og udvikling. Et nyt balanceforhold mellem forbrugerhensyn og erhvervsinteresser har udviklet sig gennem konkurrencelovsbetænkningen fra 1966 og manifesteret sig i Forbrugerkommissionens betænkninger, jfr. således det i anden betænkning (1973:681) fremsatte udkast til lov om markedsføring. Den civilretlige lovgivning har (med betydningsfulde undtagelser som afbetalingsloven (bilag 3) og lejelovgivningen) kun i ringe grad været bestemt af forbrugerinteresser. Man har formentlig ment, at der inden for rammerne af en deklaratorisk lovgivning - d.v.s. love, der kan fraviges ved parternes aftale - har været tilstrækkelig mulighed for at differentiere retsreglerne efter skiftende behov.

Bl.a. gennem kutymedannelser og almindelige leveringsbetingelser sikres der i det kommercielle område en hensyntagen til udviklingen, der medvirker til, at en lov som købeloven*) i det væsentlige har kunnet stå uændret, men kutymer har svært ved at danne sig inden for forbrugerområdet. Således findes der i et ikke uvæsentligt omfang fri ombytningsret eller returneringsret på en rajkke områder, f.eks. inden for bogmarkedet og for en række større detailvirksomheder, først og fremmest stormagasiner, men det er tvivlsomt, i hvilket omfang der er tale om egentlige kutymer, som binder de pågældende virksomheder, eller om kulancepræget service. Nogle eksempler på egentlige kutymer er nævnt nedenfor (side 28).

Der har under kommissionens arbejde været almindelig enighed om, at den hastige udvikling i det moderne samfund må drage med sig, at man undersøger, om den gældende retstilstand sikrer forbrugerne rimelig retsbeskyttelse. Derimod har der ikke været almindelig tilslutning til, at grundlaget herfor skulle være en »jævnbyrdighedsbetragtning«. Efter en sådan betragtning skulle de aftaleretlige og køberetlige love være blevet til i en tid, da jævnbyrdige parter stod over for hinanden og frit kunne forhandle og overveje handelsvilkår og bedømme vareudbud. Tiden skulle efter dette synspunkt have ophævet jævnbyrdigheden, som det derfor gælder om at tilvejebringe på ny. Et kritikpunkt mod betragtningen er, at det ikke kan anses godtgjort, at denne jævnbyrdighed er indgået som forudsætning for den pågældende lovgivning - således rammer ugyldighedsreglerne kun grovere tilfælde af misbrug - og selv bortset herfra synes det vanskeligt at drage almindelige slutninger fra et så abstrakt udgangspunkt, der under alle omstændigheder må konkretiseres fra område til område.

I beskrivelsen af udviklingslinjerne og begrundelserne for øget forbrugerbeskyttelse har der været fremført betragtninger, der i det væsentlige svarer til, hvad kommissionens forbrugeroplysningsudvalg har lagt frem i kommissionen. Der kan således peges på, at det helt dominerende træk i de sidste 100 års udvikling har været den stærke vækst i levefoden betinget af de store tekniske fremskridt og den stærkt stigende produktion. Den voksende

*) Se bilag 1.

strøm af nye varer i talrige varianter, hvoraf ir.ange er teknisk komplicerede forbrugsgoder, ænlringerne i distributionen - herunder færdigen ballerede selvbetjeningsvarers stigende nndel i omsætningen - samt tendens til at konkurrere på mærkevarer, rabatter, reklame m.v. snarere end på pris har medført, at der stilles meget store krav til den forbruger, der på basis af alle relevante oplysninger vil opgøre sine behov og træffe beslutninger i overensstemmelse hermed. De ulemper, den omtalte udvikling har medført set fra forbrugernes synspunkt, kan dels accentueres, dels suppleres i henseende til legislative overvejelser. Såvel den beskrevne tekniske udvikling som ressourcebegrænsningerne på forbrugerside gør det for det første naturligt at overveje, om der i videre omfang end hidtil bør sikres forbrugeren information i forbindelse med det enkelte køb, ikke mindst af langvarige forbrugsgoder. Spørgsmålet herom ,il blive taget op i afsnit IX).

i dernæst må fremhæves den vidtstrakte anvendelse af standardformularer og de heraf følgende problemer. Emnet vil blive taget op nedenfor i afsnit IV). Desuden må det tages op til undersøgelse, i hvilket omfang der bør gennemføres ændringer i retsforholdet mellem forbrugeren på den ene side og de bag detailsælgeren liggende handels- og fabrikationsled på den anden side.

Retssystemet hviler principielt på, at detailkøberen og detailsælgeren er parter i aftalen, men ikke mindst gennem garantibeviser kommer det tidligere led (grossisten, importøren, fabrikanten) ind i billedet. Også i andre relationer kan der rejses spørgsmål om at udvide partsforholdet, f.eks. med hensyn til oplysninger, der har været bestemmende for et køb, men hidrører fra tidligere erhvervsled end detailsælgeren.

Erhvervslivets repræsentanter i kommissionen har ikke uden videre ment at kunne acceptere berettigelsen af de ovenfor nævnte generelle synspunkter. Det er således blevet fremhævet, at anskaffelse af varige forbrugsgoder som f.eks. møbler forekom almindeligt ved købelovens gennemførelse, og at lovens regler derfor må antages at have taget hensyn dertil. Endvidere er det blevet påpeget, at den mere indviklede teknik ikke uden videre gør det vanskeligt for forbrugeren at bedømme varerne, idet han ofte kender dem gennem venners og bekendtes indkøb og netop ved sådanne varer har iig mulighed for (også bl.a. gennem Statens Husholdningsråds undersøgelser) at orientere sig om vareudvalget.

B. Samspillet mellem offentligretlige og civilretlige normer

Det har været den overvejende opfattelse i kommissionen, at samspillet mellem offentligretlige og civilretlige normer bør tages op til overvejelse. På mange områder findes offentligretlige bestemmelser, der har til formål at sikre forbrugerne, men hvis overtrædelse alene medfører offentlige sanktioner, typisk i form af bøde, uden at den enkelte forbruger umiddelbart kan påberåbe sig overtrædelsen i det civilretlige forhold. En forklaring herpå kan ofte søges i baggrunden for lovens tilblivelse. Under handelsministeriets ressort hører således først og fremmest den offentligretlige regulering af næringslivet, medens obligationsretslovgivningen overvejende hører hjemme under justitsministeriet.

Ikke mindst når påtale af lovovertrædelser praktisk forudsætter klage fra en forbruger, der finder sig krænket, er det for denne utilfredsstillende og mindre forståeligt, at klagen kan resultere i en strafforfølgning, men ikke i, at forbrugeren får rettet op på sit eget kontraktforhold. Til belysning heraf kan nævnes den engelske Trade Descriptions Act (1968), der indeholder en lang række bestemmelser om priser, kontraheringspligt, varebeskrivelser etc., men kun giver hjemmel for offentligretlige sanktioner. Dette har været mødt med kraftige indvendinger og resulteret i, at de organer, som administrerer lovgivningen på kommunalt plan, i vidt omfang påtager sig en frivillig og uhjemlet virksomhed med at søge at gennemføre en ordning af de civilretlige forhold. De bestemmelser, der hidtil har været gældende for markedsføringen herhjemme, har stort set samme karakter og medfører altså, at forbrugeren har mulighed for at sætte en strafforfølgning i gang, uden at denne får virkning for hans eget kontraktforhold til sælgeren.

Der er selvfølgelig eksempler på, at ellers offentligretlig regulering indeholder civilretlige sanktionsbestemmelser, jfr. således monopollovens § 6 smh.m. § 8 (aftaler og vedtagelser, der skal anmeldes til monopoltilsynet, har ikke gyldighed og kan ikke gøre krav på beskyttelse ved domstolene, hvis de ikke er rettidigt anmeldt) og § 10 (bindende bruttopriser må ikke håndhæves). I tilfælde, hvor man i medfør af

prislovgivningen har foreskrevet faktureringspligt, er lovudvalget gået ud fra, at forbrugeren vil være berettiget til at nægte betaling, indtil foreskrevet faktureringspligt er opfyldt. Efter loven om salg af foderstoffer anses den sælger, der har undladt at give forskellige krævede oplysninger og således deklarere varen som påbudt, uden videre at indestå for egenskaber ved varen i det civilretlige forhold mellem ham og køberen.

Det er den overvejende opfattelse i kommissionen, at overvejelser om lovgivningsforanstaltninger bør hvile på det grundsynspunkt, at den enkelte forbruger i videre omfang i civilretlig henseende bør kunne påberåbe sig markedsføringsforskrifter, der ikke udelukkende er bestemt af forholdet mellem erhvervsdrivende indbyrdes og ikke udelukkende eller overvejende har formel, ordensmæssig karakter.

Det har ligget uden for kommissionens muligheder at gennemgå lovgivningen systematisk inden for forbrugerområdet med henblik på at belyse, hvorledes det nævnte hovedsynspunkt vil kunne føres igennem i enkeltheder. *Kommissionen fremhæver det ønskelige i, at man ved lovgivningsovervejelser inddrager samspillet mellem offentligretlige og civilretlige sanktioner i langt højere grad, end det hidtil er sket.*)*

Som eksempel kan nævnes, at ugyldighedsregler efter omstændighederne vil være det bedste middel til at imødegå markedsføringsmetoder, man finder uønskede. Den nye lov om markedsføring fastholder i overensstemmelse med kommissionens anden betænkning (1973:681) konkurrencelovens hidtidige karakter af offentligretlig lovgivning, men det hjemles samtidig, at Sø- og Handelsretten ved et forbuds nedlæggelse eller senere kan bestemme, at aftaler, som indgås i strid med det nedlagte forbud, er ugyldige, medmindre det i det enkelte tilfælde godtgøres, at den handling, der forbydes, har været af uvæsentlig betydning for den anden part, jfr. § 16, stk. 4. Denne bestemmelse forudsættes at skulle finde anvendelse i tilfælde, hvor det må antages, at nedlæggelse af forbud ikke alene vil kunne bringe den utilbørlige handling til ophør. Kommissionen har i bemærkningerne (s. 24) tilføjet, at adgangen kun bør benyttes i tilfælde, hvor det må skønnes, at den pågældende erhvervsdrivende ikke vil blive ramt urimeligt hårdt. Det er samtidig fremhævet, at bestemmelsen kan komme på tale også i forbindelse med de såkaldte krosalg.

Initiativet til at søge ugyldighedsvirkning knyttet til aftaler, der indgås under krænkelse af markedsføringsbestemmelser, vil efter markedsføringsloven normalt komme til at udgå fra forbrugerombudsmanden. Afgørende vil være, på hvilken måde man bedst knytter effekt til et markedsføringsforbud. Kommissionen har fremhævet, at de bøder, der hidtil har været anvendt efter konkurrenceloven, i mange tilfælde har været for små, og at det derfor må skønnes påkrævet, at der foretages en betydelig skærpelse. Det er vigtigt at imødegå, at der kan forhåndskalkuleres med risikoen for forfølgning og størrelsen af den sandsynlige bødestraf. Efter omstændighederne vil civilretlige sanktioner kunne have langt større præventiv effekt, da den pågældende erhvervsdrivende ikke på forhånd kan være sikker på, om en større eller kun en mindre del af forbrugerne vil ønske at annullere en handel indgået under de nævnte forhold. Fornøden hensyntagen til den erhvervsdrivende vil kunne findes i, at køberen må gøre ugyldigheden gældende, inden han forbruger eller råder over varen på en sådan måde, at den ikke kan tilbageleveres i uforringet stand og mængde, se hertil Ussing: Aftaler s. 251-54.

Det kan endvidere fremhæves, at kommissionens lovudvalg under sine drøftelser har behandlet dørsalgsproblematikken, da betænkningen herom (1970:585) var sendt til udtalelse hos forbruger- og erhvervsorganisationerne. Der var overvejende tilslutning i lovudvalget til den opfattelse, at bestemmelsen i næringsloven burde ændres således, at uanmodet henvendelse på bopælen med henblik på salg, bestillingsoptagelse o.l. forbydes, og at forbudet burde suppleres med en regel om, at kontrakter indgået i strid med forbudet, anses ugyldige. Man tog ikke hermed stilling **til,** om der i særlige tilfælde måtte være behov for at gøre undtagelse fra forbudet - og dermed fra ugyldighedsbestemmelsen - jfr. nærmere nedenfor s. 31.

Ugyldighedsspørgsmålet får en ganske særlig betydning i tilfælde, hvor der i medfør af markedsføringslovgivningen gennemføres forbud mod anvendelse af bestemte standardformularer eller bestemte klausuler i disse. Den svenske lov om utilbørlige standardvilkår, der henskyder afgørelsen til markedsdomstolen, udtaler sig om den offentligretlige virkning, men ikke

*) Rekommandation 1, se s. 96.

om de civilretlige konsekvenser. Såvel justitiedepartementets PM 1970:3 som Prop. 1971:15 går imidlertid ud fra, at det normalt vil være åbenbart i strid med god forretningsskik at anvende et forbudt aftalevilkår, og at der kun i særlige tilfælde vil komme uoverensstemmelse mellem markedsdomstolens generelle og domstolenes konkrete bedømmelse. Forbrugerkommissionen gik i sit udkast til markedsføringslov ud fra, at loven også kan anvendes på handlinger, der tager form af utilbørlige aftalevilkår, hvad enten der er tale om enkeltstående bestemmelser eller en i almindelighed utilbørlig aftale, og denne opfattelse er ligeledes lagt til grund af handelsministeriet i bemærkningerne til lovforslagets § 1. Der vil derfor også efter omstændighederne være mulighed for Sø- og Handelsretten til at knytte ugyldighed til aftaler, der indgås i strid med et derimod nedlagt forbud, jfr. lovens § 16, stk. 4. Bortset herfra vil retsstillingen være afhængig af, om der gennemføres en civilretlig generalklausul, hvorefter sådanne forbudte vilkår kan tilsidesættes, jfr. nedenfor i afsnit IV).

Det skal tilføjes, at det efter hidtidig teori må anses tvivlsomt, i hvilket omfang aftaler, der indgås på trods af et lovforbud, uden lovhjemmel kan anses ugyldige. Ussing: Aftaler s. 194 går ud fra, at selv om loven hjemler straf, kan der ikke opstilles formodning om aftalens ugyldighed. Spørgsmålet må afgøres for hver lov for sig, og hvor loven ikke indeholder særlige holdepunkter for en bestemt løsning, må afgørelsen i hovedsagen bero på, hvad praktiske hensyn kræver. Hvor vanskelig afgørelsen kan være, belyses af Ussings gennemgang af de civilretlige virkninger af, at maksimalpriser krænkes (s. st. s. 224-28).

Betragtninger svarende til de ovenfor anførte kan også føre til en udvidet anvendelse af misligholdelsesregler, herunder navnlig af adgangen til at hæve en indgået aftale. På områder, hvor der findes varedeklarationspligt, vil det efter omstændighederne kunne være rimeligt at en undladelse af at anvende deklarationen medfører, at forbrugeren får adgang til at ophæve handelen.

C. Forbrugernes adgang til at få klager prøvet

Det har under kommissionens lovudvalgs forhandlinger vist sig, at forbrugerens manglende retsbeskyttelse ofte ikke beror på, at den materielle lovgivning er forkert, men snarere er en følge af et samspil mellem hans ukendskab til retsreglerne og manglende incitament til at opnå en retlig prøvelse. Omkostningerne ved at gå til domstolene står let i misforhold til sagens genstand, ligesom psykologiske faktorer ofte medfører uvilje til at indlade sig på proces.

Det vil ingenlunde være uden betydning, at en udbygget forbrugeroplysning også kommer til at omfatte informationer om forbrugernes retsstilling.

Herudover vil meget være vundet ved, at forbrugerne får hurtig, billig og effektiv adgang til prøvelse af tvister under sådanne former, at de juridiske garantier er til stede i fornødent omfang. I denne henseende forventer kommissionen en væsentlig forbedring som følge af den nye lov om Forbrugerklagenævnet af 14. juni 1974 (bilag 5), hvorom kommissionen stillede forslag i sin anden betænkning (1973:681).

IV. Standardvilkår

A. Behovet for regulering

Standardkontrakter og andre former for typevilkår har i stigende grad erstattet individuelle aftaleudformninger. Denne udvikling har i vidt omfang været praktisk nødvendig og på mange områder været en anvendelse af aftalefriheden, der er samfundsmæssig ønskværdig. På denne måde har de deklaratoriske retsregler kunnet tillempes de enkelte kontraktområders behov og udvikling. Kontraktfriheden har åbnet adgang til udformning af en privat formularret. En del af denne består af såkaldte »agreed documents«, d.v.s. standardvilkår, som er blevet til gennem forhandling mellem de modstående brancheorganisationer. Andre formularer er derimod udformet af den ene kontraktpart og får let karakter af »adhæsionskontrakter«, d.v.s. kontrakter, som medkontrahenter må acceptere som faste vilkår, der ikke kan ventes fraveget.

Erfaringen viser, at anvendelsen af standardkontrakter efter omstændighederne kan give anledning til misbrug. Allerede før århundredskiftet søgte man med forslag til lov om afdragshandeler at imødegå afbetalingskontrakters ensidige varetagelse af sælgerinteresserne.

Som anført nedenfor har der såvel ved lovgivning som på anden måde fundet en ikke uvæsentlig regulering sted af standardvilkår, men selv om en række beskyttelsesnormer i særlig grad kommer forbrugerne til gode, har har man ikke hidtil i de retlige overvejelser foretaget en konsekvent gennemgang af forbrugernes almindelige behov for retsbeskyttelse.

Indenfor forbrugerområdet er det anvendelsen af adhæsionskontrakter, som dominerer. De er i stadig større omfang blevet til i brancheorganisationernes regie eller i store foretagenders juridiske kontorer. Ofte er anvendelsen af bestemte kontrakter foreskrevet af de handlendes leverandører eller en finansierende virksomhed. Hverken forbrugeren eller sælgeren kan i almindelighed antages at have kendskab til kontrakternes indhold. Omfatter kontrakterne uklare eller ulovlige bestemmelser, vil forbrugeren dog ofte være tilbøjelig til at tro sig bundet, og selv om han kunne vinde en sag ved domstolene, er han tilbageholdende med at føre proces.

I Sverige lod de købelovsagkyndige i slutningen af 1960'erne indsamle en række formularer og standardkontrakter, der bearbejdedes i justitiedepartementet under udformningen af PM 1970:3 med forslag til lov om forbud mod utilbørlige aftalevilkår. I juli-august 1971 blev materialet suppleret med formularer indsamlet af Statens Pris- og Kartelnævn specielt for konsumentområdet omfattende salg af biler, fritidsbåde, radio- og tv-artikler samt elektriske husholdningsapparater. En redegørelse herfor er optaget i betænkningen om konsumentkøbeloven (SOU 1972:28).

En gennemgang af et udsnit af danske kontraktformularer viser, at der også i Danmark forekommer vilkår af en karakter, der ensidigt er vendt mod forbrugeren. Nedenstående eksempler er kun ment som illustration og angiver ikke omfanget af anvendelsen.

(1). Aftalen er bindende for køberen fra underskriften, men binder ikke sælgeren, førend denne skriftlig har godkendt bestillingen.

(2). Køberen kan ikke påberåbe sig mundtlige tilsagn eller erklæringer fra sælgerens repræsentant, medmindre de skriftligt bekræftes i kontrakten.

(3). Aftaler ud over det i slutsedlen anførte er ugyldige.

(4). Betaling må kun erlægges direkte til sælgeren og ikke til hans repræsentant, medmindre denne foreviser skriftlig fuldmagt til at modtage penge.

(5). Garantien gælder ikke, hvis varen efter sælgerens (fabrikantens) opfattelse er blevet beskadiget ved uforsvarlig behandling.

(6). Garantien træder først i kraft, når betaling har fundet sted.
(7). Garantien bortfalder, når betalingsforpligtelserne ikke overholdes.
(8). Køberen kan ikke i sin betalingsforpligtelse gøre eventuelt misligholdelseskrav eller andet modkrav mod sælgeren gældende.
(9). Brugte vogne sælges, som de er og forefindes og som besigtiget af køberen, uden at sælgeren påtager sig nogen garanti eller ansvar med hensyn til køretøjets tidligere brug eller med hensyn til ikke synlige fejl eller mangler eller speedometrets udvisende.
(10). Garantien bortfalder, såfremt fabrikationsnummeret er fjernet eller ødelagt.
(11). Undlader køberen efter varens modtagelse at undersøge den og omgående afgive skriftlig reklamation angående fejl og mangler, anses leveringen for godkendt.
(12). Køberen skal betale fragtomkostninger eller rejseomkostninger for montør, hvis han påberåber sig garantien.
(13). Reparationer må kun ske på sælgerens værksted. Alle udgifter ved transport til og fra værksted påhviler køberen.
(14). På sælgerens forlangende er køberen pligtig at acceptere veksler for afbetalingsprisen.
(15). En udskrift af sælgerens autoriserede bøger skal være bevis for, hvor meget der til enhver tid skyldes.
(16). Sælgeren forbeholder sig selv at afgøre, hvorvidt ejeren i det enkelte tilfælde har noget krav i henhold til garantien, og sælgerens afgørelse af dette spørgsmål kan ikke indbringes for domstolene.

En almindelig gennemgang af problemerne om standardvilkår, der tillige belyser dansk formularpraksis, findes i Juridisk Grundbog (2. udg. 1967) s. 434-57. Eksempler på standardkontrakter findes i bilag 14, 15 og 16.

B. Regulering efter gældende ret

1. Gennem præceptiv lovgivning

På en række områder, hvor anvendelsen af ensidige standardformularer havde udartet til misbrug, har lovgivningsmagten simpelt hen ophævet aftalefriheden og i stedet sat præceptive lovbestemmelser, d.v.s. lovregler, som parterne ikke kan fravige ved modstående aftale, eller som ikke kan fraviges til ugunst for den ene part. Hovedeksempler herpå er afbetalingsloven, forsikringsaftaleloven og lejeloven. Det fremgår af de pågældende kommissionsbetænkninger, at adskillige af de tvingende lovbestemmelser har haft til formål at kvæle tidligere anvendte typevilkår.

Vanskeligheden ved at benytte denne fremgangsmåde ligger bl. a. i, at man må bevæge sig fra område til område, og at en tvingende lovgivning ofte har svært ved at følge med tidens udvikling.

2. Gennem fortolkning

Selv hvor aftalefriheden har fået lov at bestå., har en del urimeligheder kunnet imødegås ved, at der i teori og praksis er anerkendt særlige fortolkningsregler for standardformularer.

Med særligt henblik på adhæsionskontrakter gælder, at risikoen for en aftales uklarhed lægges på den, der har udformet erklæringen. Aftalen fortolkes således imod affatteren. Med denne regel er netop i første række tænkt på stående kontraktvilkår, hvor medkontrahenten praktisk talt er uden mulighed for en prøvelse af de enkelte kontraktpunkter.

Hvor der opstår uoverensstemmelse mellem de trykte vilkår og individuelle vedtagelser, er disse sidste som hovedregel afgørende.

Navnlig for de såkaldte agreed documents kan der være tilbøjelighed til at foretage en bedømmelse af, med hvilken hensigt et standardvilkår kan antages indsat, således at en objektiveret fortolkning i alt fald til en vis grad kan fortrænge den enkelte aftales individuelle omstændigheder. Endvidere kan man fremhæve en tendens til at fortolke standardvilkår inden for samme område, f.eks. forsikringer, på i det væsentlige samme måde uanset de indbyrdes afvigende formuleringer, der findes i de enkelte standardformularer.

Selv om en gennemgang af retspraksis viser, at det ad fortolkningens vej er lykkedes at komme til rimelige resultater i en lang række tilfælde, er svagheden naturligvis, at denne vej kun står åben, hvor formularen på grund af uklarhed rummer mulighed herfor.

3. Gennem krav om klarhed

Efter lejeloven skal det ved anvendelse af trykte formularer tydeligt angives, på hvilke punkter der tillægges lejeren mindre vidtgåen-

de rettigheder eller pålægges ham mere vidtgående pligter end angivet i loven.

Gældsbrevsloven § 33 omhandler aftaler, hvorefter penge, der indestar på en kontrabog, kan udbetales til enhver, der møder med bogen. Bestemmelsen kræver at aftaler herom er indført i kontrabogen på iøjnefaldende måde. I modsat fald kan den ikke påberåbes af kontrabogens udsteder.

Der findes ofte i standardkontrakter understregning af vigtige klausuler, og det sker, at forbrugeren ved sin underskrift efter den trykte tekst tillige bekrasfter, at han har gennemlæst kontrakten, eventuelt med tilføjelse om, at han særlig har mærket sig nogle angivne punkter deri.

4. Gennem krav om godkendelse af anvendte formularer

1 nogle tilfælde findes der hjemmel for, at standardformularer skal være godkendt af offentlig myndighed. Pantebreve kan således ikke tinglyses, medmindre de er oprettet på en af justitsministeriet godkendt pantebrevsformular, en forskrift, der dog i det væsentlige søger sin begrundelse i ønsket om at forenkle tinglysnings-aktsystemet.

Trykte eller på anden måde mekanisk fremstillede blanketter til lejekontrakter må kun anvendes, når de er autoriserede ved aftale mellem landsomfattende sammenslutninger af henholdsvis grundejerforeninger og lejerforeninger eller af boligministeren. Der stilles derimod ikke krav om, at lejekontrakt skal oprettes på sådanne formularer. Godkendte formularer kan fraviges ved individuelle tilføjelser.

Det er klart, at sådanne godkendelsessystemer forudsætter, at den godkendende myndighed er i besiddelse af stor sagkundskab. Derfor synes de også kun velegnede inden for afgrænsede områder. Krav om godkendelse vil tillige kunne hæmme en hensigtsmæssig ajourføring af kontrakterne i takt med ændrede forhold som følge af den tekniske udvikling, ændringer i sædvaner eller i forbrugerens situation i øvrigt.

5. Gennem krav om, at medkontrahenten skal have et eksemplar overgivet

Efter afbetalingslovens § 10 kan sælgeren kun tage den solgte genstand tilbage ved fogedens hjælp, såfremt der om købet er oprettet et af køberen underskrevet dokument, hvoraf køberen har modtaget en genpart. Det skal fremhæves, at betingelsen kun gælder for foretagelse af umiddelbar fogedforretning, medens et i øvrigt gyldigt ejendomsforbehold kan håndhæves ved almindelig retssag også for det tilfælde, at køberen ikke har fået kontraktkopi.

I betænkningen om dørsalg (1970:585) foreslås i det subsidiære forslag, at køberen kun er bundet, såfremt sælgeren under besøget på bopælen giver køberen særskilt underretning om hans rettigheder med hensyn til at træde tilbage fra aftalen.

I retspraksis har man med hensyn til adgangen til at påberåbe sig navnlig usædvanlige klausuler tillagt det vægt, om modparten har modtaget en kopi af kontrakten.

6. Gennem offentlig kontrol

Efter monopollovens § 6 skal aftaler og vedtagelser, som udøver eller vil kunne udøve en væsentlig indflydelse på bl.a. pris- eller omsætningsforhold i hele landet eller inden for lokale markedsområder, anmeldes til tilsynet. Efter denne bestemmelse skal også standardvilkår fastlagt ved aftaler eller vedtagelser anmeldes.

Enkeltvirksomheder eller sammenslutninger, som udøver en væsentlig indflydelse som nævnt ovenfor, skal anmeldes, når tilsynet fremsætter krav herom, og de af sådanne virksomheder m.v. trufne konkurrenceregulerende bestemmelser skal ligeledes anmeldes efter krav fra tilsynet. Efter denne bestemmelse vil også standardbetingelser fastsat af en dominerende enkeltvirksomhed kunne kræves anmeldt til tilsynets register.

Tilsynet kan i øvrigt kræve meddelt alle sådanne oplysninger, som skønnes nødvendige for dets virksomhed.

Såfremt monopoltilsynet efter en foretagen undersøgelse finder, at en af loven omfattet konkurrencebegrænsning - jfr. lovens § 2, stk. 1 - medfører eller må antages at ville medføre skadelige virkninger, herunder urimelige forretningsbetingelser, påhviler det tilsynet at søge forholdet bragt til ophør. Tilsynets muligheder for indgriben er ikke begrænset til anmeldte forhold. En konkurrencebegrænsning omfattet af loven kan også foreligge i tilfælde, hvor en række virksomheder, der ikke hver for sig er anmeldelsespligtige, uden aftale derom fører en ensartet salgspolitik. Tilsynet optager for-

handling med de pågældende virksomheder eller organisationer med henblik på at bringe de urimelige forhold til ophør. Lykkes dette ikke, udsteder tilsynet pålæg. Et sådant pålæg kan — jfr. lovens § 12 — omfatte såvel hel eller delvis ophævelse af de pågældende aftaler, vedtagelser og bestemmelser, som ændringer i bl.a. forretningsbetingelser. Tilsynets afgørelser offentliggøres løbende i tilsynets meddelelser, der udkommer 10-12 gange årligt.

Med hjemmel i disse bestemmelser har monopoltilsynet undertiden taget spørgsmålet op om ændringer i vilkårene for virksomheders eller branchers tilbud eller leveringer. I de fleste tilfælde er de pågældende standardvilkår ændret efter forhandling, men der er også i nogle sager anvendt pålæg. De fleste af disse sager vedrører tilbud eller leverancer erhvervsdrivende imellem. I nogle tilfælde har sagerne også direkte betydning for private forbrugere, f.eks. har organisationerne inden for bygge- og anlægssektoren vedtaget standardvilkår for tilbud, der også omfatter tilbud til private bygherrer.

Selv om standardkontrakter, udarbejdet af dominerende enkeltvirksomheder eller af erhvervsorganisationer, oftest kun direkte vedrører salg til forhandlere, er de ikke uden betydning for forbrugerne. Foruden den virkning, markedsføringsmetoderne har på pris- og konkurrenceforholdene i øvrigt, vil nogle af de betingelser, der gælder for forhandlernes køb hos producenter og importører, kunne øve indflydelse på de vilkår, forhandleren fastsætter for sit videresalg. Dette gælder f.eks. garantibestemmelser og forbehold med hensyn til prisstigninger. For så vidt angår sådanne salgsbetingelser, vil hensynet til, at forbrugerne kan købe på rimelige vilkår, kunne indgå i tilsynets bedømmelse af disse kontrakter. Det tilføjes dog herved, at en forhandlers salgsbetingelser ikke altid vil være i overensstemmelse med leverandørens, og på den anden side kan en forhandler ikke ubetinget anses for berettiget til at videreføre leverandørens salgsbetingelser.

For så vidt angår banker, sparekasser og forsikringsselskaber udøves tilsynet i henhold til monopolloven af tilsynene med banker, sparekasser og forsikringsselskaber.

Monopolloven finder ikke anvendelse på erhvervsudøvelse, der i henhold til særlig hjemmel bestemmes eller godkendes af det offentlige.

Monopoltilsynet kan efter den gældende pris- og avancelov undersøge priser og avancer i private erhvervsvirksomheder m.v. på områder, hvor tilsynet finder, at der er behov for en offentlig redegørelse for prisdannelsen. En sådan undersøgelse vil også kunne omfatte salgsvilkårene for salg til forbrugere. Resultatet af undersøgelserne offentliggøres.

I tilsynets redegørelse af 13. marts 1968 om priser-, avancer og salgsvilkår m.m. inden for handelen med automobiler fastslås s. 17—20. jfr. s. 81-83, at salgsvilkårene for biler stort set er ens uanset mærke og forhandler. Forhandlernes organisationer har til brug for deres medlemmer udarbejdet standardformularer til salgsslutsedler og købekontrakter gældende for såvel nye som brugte biler (se bilag 14). Disse anvendes, undertiden med mindre ændringer, af praktisk talt alle de organiserede forhandlere, og de uorganiserede forhandlere anvender kontraktformularer, der indeholder tilsvarende bestemmelser. En ny formular fra 1972, der er udarbejdet af Danmarks Automobil-Forhandler-Forening (D.A.F.) i samarbejde med Forenede Danske Motorejere (FDM), anvendes efter organisationernes oplysninger kun i meget begrænset omfang, således at de anvendte formularer stadig bærer præg af at være udformet ud fra forhandlersynspunkter, og dette gælder måske særligt garantierne.

Om sådanne standardformularer udarbejdet af brancheforeninger må gælde, at de ofte er anmeldelsespligtige efter monopolloven, jfr. § 6, og at tilsynet følgelig må kunne sætte ind mod urimeligheder.

7. *Gennem aftalelovens ugyldighedsregler*

Medens aftalelovens (bilag 2) øvrige ugyldighedsregler ikke har særlig betydning for standardvilkår (§§ 28-29 om tvang, § 30 om svig, § 31 om åger og § 32 om uoverensstemmelse mellem vilje og erklæring), har § 33 interesse: »Selv om en viljeserklæring ellers måtte anses for gyldig, kan den, til hvem erklæringen er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride imod almindelig hæderlighed, om han gjorde den gældende.«

Den direkte anvendelse af § 33 har et forholdsvis snævert område, idet den omstændighed, at aftalen strider imod almindelig hæderlighed, skal skyldes omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til adressatens kund-

skab, og hvorom han må antages at have været vidende. En afgrænsning har dog ikke større betydning, fordi man inden for aftalelæren i tilslutning til § 33 opstiller mere almindelige ugyldighedsgrundsætninger, og herunder også har udformet et særligt værn specielt mod standardvilkår. Efter Ussing: Aftaler s. 183, er en part ikke bundet ved en bestemmelse, som er usædvanlig og stiller ham væsentligt ringere end efter almindelige retsgrundsætninger, medmindre han har kendt bestemmelsen, eller den før aftalens indgåelse er fremhævet således for ham, at han ikke kunne undgå at lægge mærke til den. Reglen er ikke anvendelig på de såkaldte agreed documents. Den er en elastisk norm, og kravene vil variere efter kontraktens betydning og øvrige beskaffenhed, ligesom bestemmelsens forståelighed, om dens placering; gør det særlig let at overse den, om den ligefrem er skjult, den anden parts stilling og andre forhold vil spille ind ved bedømmelsen. Af retspraksis fremgår som nævnt ovenfor endvidere, at man bl.a. lægger vægt på. om medkontrahenten har fået overgivet en kopi af kontrakten. Medkontrahentens kendskab til klausulen udelukker anvendelsen af den opstillede regel, selv om han ikke er bekendt med, at klausulen betyder en væsentlig fravigelse af almindelige regler.

8. Gennem »generalklausuler«

Selv med den udbygning, som aftalelovens § 33 har fået i teori og praksis, kan den ikke uden videre i rimeligt omfang klare misbrug ved udformningen af anvendelsen af standardkontrakter.

I nyere lovgivning er der gennemført en del ugyldighedsbestemmelser, der har karakter af general klausuler og hjemler, at domstolene kan tilsidesætte ubillige vilkår. De vigtigste eksempler af betydning for forbrugerområdet er:

Forsikringsaftaleloven (1930) § 34: »Leder en bestemmelse i forsikringsaftalen, der afviger fra, hvad denne lov ville medføre, i det enkelte tilfælde til åbenbart ubillige resultater, skal bestemmelsen tilsidesættes, for så vidt dette ville stemme med god forsikringspraksis.«

Lejeloven (1937 og sen.) § 30: »Er der i øvrigt i en lejeaftale fastsat noget, som kan skønnes at være åbenbart ubilligt for en af parterne, kan bestemmelsen helt eller delvis tilsidesættes. Der vil herved være at tage hensyn såvel til den byrde, som bestemmelsen pålægger den ene part, som til den interesse, den anden part har i at kræve bestemmelsen opretholdt.«

Gældsbrevsloven (1938) § 8: »En bestemmelse i et gældsbrev kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stride mod god forretningsskik at anvende den.«

Afbetalingsloven (1954)*) § 8, stk. 3: »En bestemmelse i en aftale om køb på afbetaling kan i øvrigt tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.«

Man kan i forbindelse med de nævnte retlige standarder rejse spørgsmålet, om man ikke, efterhånden som der på de vigtigste områder er indført elastiske reguleringsbestemmelser, kan opstille som almindeligt formueretligt princip, der ikke kræver udtrykkelig lovhjemmel, at domstolene kan tilsidesætte kontraktbestemmelser, hvis anvendelse i det enkelte tilfælde vil være åbenbart ubillig eller klart stridende mod god forretningsskik. Navnlig skulle vel gældsbrevslovens § 8, der i særlig grad har standardkontrakter for øje, tale for, at man opstillede en generel regel for standardvilkårs vedkommende, og en sådan analogisk udvidelse af den er da også anerkendt i de andre nordiske lande, men herhjemme har Ussing: Enkelte Kontrakter s. 84 afvist tanken, idet bestemmelsen i så fald burde være optaget i aftaleloven.

Fordelen ved at anvende standarder af den nævnte type er, at en domstol ikke behøver tilsidesætte en aftaleklausul som ugyldig, men blot kan nægte at anerkende dens anvendelse i det konkrete tilfælde. Samtidig svækkes naturligvis afgørelsens præjudikatsvirkning, d.v.s. dens betydning for udfaldet af andre sager.

Tendensen i moderne lovgivningsarbejde går i retning af at udvide antallet af generalklausuler. I et foreløbigt udkast til ændret købelov (1971) foreslås en tilsvarende generalklausul som nyt stk. 3 i § 1: »En bestemmelse i en aftale om køb kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.« Efter ændringen af den norske købelov (1974)**) er følgende bestemmelse indsat i § 1: »En avtalebestemmelse kan helt eller

*) Se i øvrigt bilag 3.
**) Se bilag 10.

delvis settes til side for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Tilsvarende gjelder, når det ville virke urimelig å gjøre gjeldende handelsbruk eller annen sedvane.«

I betænkningen om dørsalg (1970:585) s. 28 udtales sympati for, at man går videre i retning af en lempelse af betingelserne for ændring af kontraktvilkårene, end man er gået ved gennemførelsen af reglerne i afbetalingsloven og gældsbrevsloven.

I marts 1971 blev der i Sverige truffet beslutning om at iværksætte et udredningsarbejde angående generalklausulerne i den formueretlige lovgivning. Formålet hermed er bl.a. at undersøge, om der er trang til at harmonisere dem. Det danske justitsministerium har udpeget professor, dr. jur. Stig Jørgensen til at følge det i Sverige iværksatte arbejde og anmodet ham under hensyn til de resultater, den svenske sagkyndige når til, at overveje, hvorvidt der er grund til at foreslå ændringer i den danske lovgivning.

I marts 1974 er der fremkommet en foreløbig redegørelse, der har resulteret i et endnu ikke gennemført lovforslag om indsættelse af en generalklausul i aftaleloven. Denne redegørelse vil blive behandlet senere, jfr. s. 26-27 (og bilag 21).

Det skal bemærkes, at antallet af sager, hvori domstolene gør brug af de pågældende standarder, hidtil ikke har været stort. Hverken gældsbrevslovens § 8 eller forsikringsaftalelovens § 34 har været direkte anvendt i domspræmisser. Den præventive betydning skal ikke af denne grund underkendes, ligesom der ikke er tvivl om, at retterne også i sager, hvor afgørelsen støttes på andre regler - herunder almindelige fortolkningsregler - henter en mere eller mindre bevidst, værdifuld støtte i de retlige standarder.

Generalklausulen i konkurrencelovens § 15 om handlinger, der strider mod redelig forretningsskik, ses ikke i praksis at have haft betydning for standardaftaler.

C. Offentlig indskriden mod standardvilkår efter markedsføringsloven

1. Ordningen i Sverige

Den svenske lov om forbud mod utilbørlige aftalevilkår*) trådte i kraft den 1. juli 1971. Såfremt vilkår, som erhvervsdrivende anvender ved tilbud af varer eller tjenesteydelser til konsumenter for privat brug, under hensyntagen til vederlaget og øvrige omstændigheder er at anse som utilbørligt over for konsumenten, kan markedsdomstolen, såfremt det kræves af almene hensyn, meddele den næringsdrivende forbud mod fortsat i lignende tilfælde at anvende samme vilkår eller vilkår, som i det væsentlige svarer dertil. Sag herom rejses af konsumentombudsmanden og kan, hvis han ikke vil rejse sag, i stedet rejses af sammenslutninger af næringsdrivende, konsumenter eller løntagere.

Ordningen er udformet i nær tilknytning til markedsføringslovgivningen i øvrigt, og konsumentombudsmandens selvstændige virksomhed med hensyn til at opnå resultater gennem forhandlinger er tænkt at skulle være den samme.

I Prop. 1971:15 begrundes forslaget til den pågældende lov nærmere, og der gøres herunder op med forholdet til en rent civilretlig lovgivning. Forskrifter i denne kan i og for sig ikke hindre forekomsten af utilbørlige aftalevilkår. For at den private skal have glæde af civilretlig beskyttelse, må han normalt benytte domstolsvejen, men den er hidtil kun blevet anvendt i meget begrænset udstrækning. Hertil kommer, at en autoritativ retsdannelse tager for lang tid, hvis enkelte sager skal føres for domstolene, ofte gennem flere instanser.

Et aftalevilkår kan efter motiverne typisk anses som utilbørligt mod konsumenter, hvis det ved at ændre i de fravigelige regler giver den erhvervsdrivende en fordel eller berøver konsumenten en ret og derigennem fremkalder en sådan skævhed med hensyn til parternes rettigheder og pligter efter aftalen, at en gennemsnitlig set rimelig balance mellem dem ikke længere er til stede. Spørgsmålet må bedømmes efter en samlet betragtning af aftalens virkning for parterne, hvorved såvel prisen som øvrige aftalevilkår må tages i betragtning. Det må herved mærkes, at et enkelt vilkår, som isoleret set kan synes meget ufordelagtig for konsumenten, alligevel kan respekteres, når de øvrige vilkår medfører fordele, som kan anses at genoprette balancen mellem parterne. Navnlig må en nyordning ikke anvendes som et instrument for priskontrol, selv om bedømmelsen af de øvrige vilkår må ske under hensyntagen til vederlagets størrelse.

I motiverne anføres som et eksempel fra

•) Bilag 7.

praksis på utilbørlige vilkår, at en bestemmelse, hvorefter sælgeren forbeholder sig ubegrænset acceptfrist, og køberen således holdes ensidigt bundet ved sit tilbud i ubegrænset tid, altid må anses utilbørlig. Det samme gælder, når fabriksnye varer sælges, som de er og forefindes. Såkaldte garantier, der ikke hjemler køberen nogen som helst ret til at hæve købet ved mangler, må også anses utilbørlige, selv om de giver køberen en vidtstrakt ret til at få manglen afhjulpet, og selv om denne ret kan gøres gældende i længere tid, end købeloven i øvrigt hjemler. I endnu højere grad gælder det klausuler, som indebærer, at det er sælgeren (evt. fabrikanten eller dennes generalagent), som ensidigt afgør, om der foreligger mangler, eller om en defekt beror på forsømmelse fra køberens side. Et »force majeure« vilkår, som giver sangeren ret til at udskyde opfyldelsen på ubestemt tid på grund af omstændigheder, som ligger uden for hans kontrol, må også gennemgående betegnes som utilbørligt. Det samme gælder en prisforhøjelsesklausul, som indebærer, at sælgeren ensidigt kan forhøje den aftalte pris under henvisning til hvilke som helst omstændigheder inden for eller uden for hans kontrol.

Hvor vidtgående modifikationer der må kræves, for at vilkårene skal kunne accepteres, kræver en nærmere bedømmelse af, hvorledes de typisk set kommer til at virke mod konsumenterne kollektivt set.

Endvidere må efter lovmotiverne kunne skrides ind imod vildledende vilkår, f.eks. at varen sælges, som den er og forefindes. Efter gældende ret har sælgeren alligevel et vist ansvar for varens beskaffenhed. Den, der ikke er juridisk kyndig, opfatter imidlertid let klausulen som en praktisk talt total ansvarsfraskrivelse fra sælgerens side, hvis ikke klausulens rækkevidde præciseres nærmere i aftalen. Hvad der skal rammes i sådanne tilfælde, er altså den vildledende udformning.

Endelig kan den måde, hvorpå aftalevilkårene præsenteres for konsumenten, være utilbørlig ved at indgive ham en fejlagtig forestilling om noget særligt fordelagtigt. Herved har motiverne de såkaldte garantier for øje, som anvendes ved biler, husholdningsmaskiner, fotografiapparater, ure m.v. I vid udstrækning medfører de sådanne indskrænkninger i visse af de forpligtelser, som påhviler sælgeren efter købeloven, at konsumenten faktisk får sin retsstilling forringet. Efter omstændighederne vil sådanne tilfælde kunne rammes direkte af markedsføringsloven.

2. Kommissionens overvejelser

I sin foreløbige redegørelse til kommissionen af april 1972 fremlagde lovudvalget en række betragtninger vedrørende behovet for, at der offentligretligt kan skrides ind imod anvendelsen af uheldige standardvilkår. Hovedspørgsmålet i udvalgets drøftelser var, om domstolene er i stand til at imødegå misbrug i fornødent omfang gennem almindelige retssager. Navnlig erhvervsrepræsentanterne fandt, at dette er tilfældet. Heroverfor har først og fremmest forbrugerrepraisentanterne gjort gældende, at udviklingen peger mod et stigende behov for offentlig indsigt med standardkontrakter. Afgørelse af konkrete retstvister vil ikke i tilstrækkelig grad sikre en efterprøvelse i rimeligt omfang af utilbørlige klausuler. En præjudikatsvirkning knyttet til individuelle retstvister afgjort efter retlige standarder vil ikke være tilstrækkelig stærk, fordi det må forventes, at afgørelserne begrundes meget konkret. Derfor haves der ej heller fornøden sikkerhed for, at klausuler, hvis anvendelse bliver underkendt, tages ud af kontrakterne. Knyttes der ikke offentligretlige sanktioner til systemet, vil en fortsat anvendelse ikke være ulovlig, og den erhvervsdrivende kan derfor se sin fordel i at fortsætte med anvendelsen og herunder måske regne med, at forbrugerne på grund af ukendskab til retsstridigheden alligevel i et antal tilfælde vil føle sig forpligtet af kontraktens bestemmelser. En prøvelse bør endvidere ikke være afhængig af, om den enkelte forbruger ønsker at gå til domstolene, når det i en række tilfælde er den almindelige anvendelse som sådan inden for forbrugerområdet, betænkelighederne er knyttet til. En undersøgelse af automobilmarkedet i Norge har vist, at det var umuligt at købe en bil på andre kontraktvilkår end de af sælgeren fastsatte. Der bør derfor kunne finde en bedømmelse sted på offentligretligt plan. Offentliggørelse af sådanne afgørelser vil give dem en almindelig gennemslagskraft på hele markedet.

Heroverfor er fra erhvervsside gjort gældende, at præjudikatsvirkninger af civile sager vil være større end ovenfor antaget, selv om afgørelsen hviler på retlige standarder. Det har bl.a. været tilfældet med afgørelser truffet efter konkurrencelovens § 15. Oprettelsen af et almindeligt klagenævn vil gøre det langt lettere

at få standardvilkår bedømt som led i konkrete tvister, og klagenævnet vil ved udformningen af præmisserne i sådanne sager kunne bidrage til en yderligere forbedret præjudikatseffekt. Adgang til at tilsidesætte standardvilkår efter en generalklausul må hvile på en helhedsvurdering af kontrakten, således at det afgørende ikke er, om enkelte bestemmelser er mindre gunstige for forbrugeren, men om kontrakten som helhed er uacceptabel. Endvidere bør bedømmelsen ikke ske administrativt, idet den må opfattes som et retsspørgsmål under almindelig domstolskontrol. Dette understreges, fordi den svenske markedsdomstols afgørelser er endelige. Med hensyn til tilsidesættelseskriteriet bør det ikke afvige fra de kendte generalklausulers. Hertil er føjet det synspunkt, at en tilsidesættelse af standardvilkår ud fra friere overvejelser let vil kunne resultere i, at der søges gennemført ændringer i de deklaratoriske regler i videre omfang, end hvad følger af betænkelighederne ved standardvilkår. Hvis man eksempelvis kunne forbyde klausuler, hvorefter en afbetalingssælger kan forlange veksler accepteret for købesummen, kan dette være begrundet i, at standardkontrakterne er udformet på en sådan måde, at køberen ikke forud er blevet opmærksom på forpligtelsen. Men begrundelsen kan også være, at man helt bortset fra de særlige overvejelser, som standardvilkårene giver anledning til, finder, at et sådant forbud burde findes i afbetalingsloven. I sidste fald vil forbudsvejen i realiteten betyde en adgang til i bred almindelighed at ændre det deklaratoriske retssystem.

I kommissionens videre overvejelser har der været lagt vægt på følgende betragtninger:

Som omtalt ovenfor (s. 20-21) vil standardkontrakter, der står i forbindelse med en konkurrencebegrænsning, som omfattes af monopolloven, kunne rammes efter denne lov. Tilsynets afgørelse kan indbringes for monopolankenævnet, hvis kendelse kan appelleres til landsret og højesteret.

Markedsføringsloven bestemmer, at tilsyn med lovens overholdelse udøves af en forbrugerombudsmand, og at afgørelser efter denne lov skal træffes af Sø- og Handelsretten med normal appeladgang til højesteret.

De betænkeligheder, som er fremsat ved en offentligretlig adgang til at tilsidesætte standardvilkår, synes herved i det væsentlige at måtte være imødegået.

Handlinger foretaget i erhvervsvirksomhed vil set ud fra et forbrugersynspunkt kunne forekomme urimelige, selv om de efter en forretningsmæssig bedømmelse synes acceptable og hensigtsmæssige, jfr. betænkningen om markedsføring, forbrugerombudsmand og forbrugerklagenævn (1973:681), side 17.

Efter § 1 i lov om markedsføring må der i erhvervsvirksomhed ikke foretages handlinger, der strider mod god markedsføringsskik. Denne bestemmelse vil som anført ovenfor side 17 kunne finde anvendelse over for handlinger, der tager form af utilbørlige aftalevilkår. Kommissionen har i betænkningen fremhævet den stadig stigende anvendelse af standardkontrakter også i forholdet direkte over for forbrugeren, og særlig i sådanne tilfælde, hvor den mere kyndige part dikterer den mindre kyndige vilkår, som ensidigt tilgodeser sælgerens interesser, er der et behov for, at generalklausulens anvendelse holdes åben, især da der også ved etableringen af forbrugerombudsmandsinstitutionen tilsigtes en større beskyttelse af forbrugerne. Ligeledes for erhvervsdrivende - vel først og fremmest de mindre erhvervsdrivende - kan der være behov for en beskyttelse på dette område over for handlinger i strid med god markedsføringsskik (jfr. betænkningens side 18).

Som anført ovenfor har monopoltilsynet mulighed for at undersøge og bedømme standardvilkår. Tilsynet har hidtil kun i begrænset omfang grebet ind over for standardkontrakter, der er udarbejdet med henblik på salg til forbruger. Kommissionen finder det ønskeligt, at tilsynet i det omfang, det er muligt, tager spørgsmålet vedrørende standardkontrakter for salg til forbruger op til undersøgelse og eventuelt indgreb. Kommisionen finder også anledning til at pege på betydningen af, at tilsynet ved sin bedømmelse af standardkontrakter for salg til forhandlere - foruden virkninger på priser og konkurrencen i øvrigt - også tager den virkning, disse salgsbetingelser må antages at have på vilkårene for salg til forbrugere, i betragtning.

Der har inden for kommissionen været enighed om, at der ikke bør være adgang til at opnå nogen forhåndsgodkendelse af bestemte kontraktformularer allerede fordi ændrede forhold må kunne medføre forandring i bedømmelsen af givne vilkår.

Derimod kunne det overvejes, om der burde indføres pligt til at indlevere standardkontrakter til forbrugerombudsmandsinstitutionen i

lighed med den anmeldelsespligt, der gælder for aftaler og vedtagelser omfattet af monopolloven. Flere omstændigheder taler imidlertid afgjort imod en sådan ordning. Ombudsmandsinstitutionen vil næppe få lettere ved at få indsigt i de i praksis anvendte typevilkår og vil snarere blive begravet i uoverskuelige papirdynger. Den præventive effekt ved en anmeldelsesordning vil også let kunne modsvares af en — fejlagtig — opfattelse såvel hos de erhvervsdrivende som blandt forbrugerne af, at en anmeldt standardformular, der ikke er skredet ind imod, må anses accepteret. Det skal imidlertid fremhæves, at forbrugerombudsmanden efter markedsføringslovens § 17 er beføjet til at kræve meddelt alle sådanne oplysninger, som skønnes nødvendige for hans virksomhed. Han vil i medfør heraf kunne forlange at blive gjort bekendt med standardvilkår i det omfang, hvori han selv finder behov derfor.

D. Gennemførelse af en civilretlig generalklausul inden for forbrukerområdet

I overensstemmelse med den tendens, der er refereret oven for side 22-23 anser kommissionen det påkrævet, at der ved lov gennemføres en almindelig retlig standard i form af en civilretlig generalklausul, som kan anvendes uden for de allerede eksisterende klausulers område.

Under lovudvalgets afsluttende behandling af dette spørgsmål fremkom der udkast til en sådan generalklausul, idet justitsministeriet havde søgt det ovenfor s. 23 anførte arbejde med formuerettens generalklausuler fremskyndet. Som resultat heraf forelå i marts 1974 en foreløbig redegørelse, hvori der blev foreslået en klausul af følgende indhold: »En aftale kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Det samme gælder andre retshandler.

Ved afgørelsen efter stk. 1, kan der tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og omstændigheder i øvrigt.« Til redegørelsen var knyttet et afsnit om retningslinier for generalklausulens anvendelse.

Forslaget fremstod som led i justitsministeriets arbejde med gennem lovgivningsforanstaltninger at bidrage til bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed, men generalklausulen motiveredes desuden særskilt ved hensynet til i almindelighed at beskytte forbrugere og andre imod, at en økonomisk stærkere og mere sagkyndig part anvender standardkontrakter, der indeholder urimelige vilkår, eller på anden måde benytter sig af sin overlegne stilling. Det fremhæves, at den nye generalklausul bør ses som et civilretligt modstykke til lovene om markedsføring og forbrugerklagenævnet.

Gennem handelsministeriet blev Forbrugerkommissionen anmodet om at udtale sig om forslaget. Af hensyn til den satte tidsfrist blev det besluttet at lade kommissionens lovudvalg behandle det. Udvalget afgav en enig udtalelse (bilag 19), som blev tiltrådt af handelsministeriet (bilag 20). I denne anbefalede lovudvalget, at der i aftaleloven optages en almindelig ugyldighedsregel. Man understregede, at en aftale også efter den foreslåede formulering må fremstå som urimelig eller i strid med redelig handlemåde efter den almindelige retsopfattelse, for at aftalen helt eller delvis kan tilsidesættes. Specielt med hensyn til de i den foreløbige redegørelse angivne eksemplifikationer anførte udvalget, at det kan forekomme betænkeligt og yderst vanskeligt på forhånd at angive konkrete eksempler, hvorpå generalklausulen bør komme til anvendelse. Udvalget havde derfor afstået fra at tage stilling til de angivne eksempler. Endelig foreslog udvalget en ændring af udkastet, således at det direkte af lovteksten kommer til udtryk, at der ved afgørelsen efter stk. 1 også kan tages hensyn til efterfølgende omstændigheder, hvorunder aftalen eller enkelte bestemmelser i aftalen nu søges gjort gældende.

Justitsministeriet fremsatte derefter et lovforslag i begyndelsen af april 1974. Generalklausulen indsættes efter dette i aftalelovens § 36 (se bilag 21). Ved udformningen af bestemmelsens andet stykke var der taget hensyn til Forbrugerkommissionens udtalelse, ligesom justitsministeriet i bemærkningerne erklærer sig enigt i, at der kan være visse betænkeligheder forbundet ved på forhånd at binde retsanvendelsen ved at angive konkrete eksempler på generalklausulens anvendelse. De eksempler, der er angivet i redegørelsen, bør imidlertid ikke betragtes som bindende tilkendegivelser, men alene som vejledende retningslinjer for generalklausulens anvendelse. På den anden side er opregningen heller ikke udtømmende. Bestemmelsen åbner således mulighed for, at anvendelsen kan tilpasses ændrede synspunkter i den almindelige retsopfattelse med hensyn til grænserne for aftalefriheden.

Lovforslagets hovedbestemmelser om ændringer i straffe- og aftaleloven nåede ikke frem til vedtagelse, idet folketingsudvalget anbefalede, at disse viderebehandles med henblik på endelig stillingtagen i efteråret 1974. Forslaget er derefter påny blevet fremsat i oktober 1974, men bortfaldt ved udskrivning af valg i december 1974.

Forbrugerkommissionen vil i overensstemmelse med det ovenfor anførte anbefale, at der gennemføres en almindelig civilretlig generalklausul med det af justitsministeriet foreslåede indhold). I en række henseender forudsætter kommissionen i de følgende afsnit eksistensen af en sådan klausul. Såfremt en sådan ikke kan gennemføres ad lovgivningsvejen i den foreslåede skikkelse, finder Forbrugerkommissionen, at den særlige karakter, som standardkontrakter har inden for forbrugerområdet, kræver, at der gives forbrugerne beskyttelse imod kontraktbestemmelser, som de er uden mulighed for at få indflydelse på. Dette vil kunne ske gennem en lovbestemmelse med følgende ordlyd:*

»En aftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende over for forbrugeren. Det samme gælder andre retshandler.

*Stk. 2. Ved afgørelser efter stk. 1 tages der hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder.«**)*

Til fordel for en sådan, noget lempeligere adgang til at afbøde urimelige virkninger af kontraktbestemmelser inden for forbrugerområdet skal anføres, at formularerne ofte er udformet af andre end parterne, der begge kan være uden, eller uden synderligt kendskab til indholdet af det for retsforholdet gældende dokument, hvis konsekvenser de i samme omfang vil være afskåret fra at vurdere på forhånd. I særlig grad gælder det for forbrugeren, som sjældent har incitament eller mulighed for at sætte sig ind i de trykte vilkår, og som typisk mangler forudsætninger for at vurdere indholdet og vilkårenes betydning i forhold til de retsregler, der i mangel af modstående bestemmelse ville finde anvendelse. Forbrugeren vil i disse forhold være i en meget svag stilling over for sælgersiden, der ved vilkårenes udformning har kunnet støtte sig til faglig ekspertise. Dette begrunder, at der i alt fald for forbrugerområdet sker en afsvækkelse af betingelserne som foreslået i forhold til de kendte generalklausuler, derved at »klart stridende« erstattes af udtrykket »i strid med«.

*) Rekommandation 10, se side 96 og bilag 21.
**) Rekommandation 11, side 96.

£. Gennemførelse af yderligere ufravigelige lovbestemmelser

Som det vil fremgå af de følgende afsnit, har kommissionen på forskellige punkter overvejet, om en rimelig forbrugerbeskyttelse bør opnås ved gennemførelse af ufravigelige lovbestemmelser. Selv om disse overvejelser i vidt omfang vil have udspring i standardvilkår, må en vurdering af behovet ske fra område til område.

En kombination af deklaratorisk og præceptiv regulering kan imidlertid også komme på tale, således at man i princippet opretholder den deklaratoriske lovtilstand og dermed fortsat accepterer eksistensen af en særlig formularret, men samtidig indbygger et præceptivt værn imod, at afvigelserne på forskellige punkter bliver for store. For eksempel vil køberen efter gældende ret principielt kunne bindes ved en kontraktbestemmelse, gående ud på, at han ikke kan hæve købet, selv om der indtræder væsentlig forsinkelse fra sælgerens side. For at imødegå urimelige konsekvenser af sådanne vilkår kan det fastslås i loven, at et forbehold af den beskrevne art ikke kan gøres gældende, hvis det er åbenbart, at forsinkelsen kommer i væsentlig strid med køberens hensigt med købet. En teknik af denne art, hvor der præceptivt spændes et sikkerhedsnet ud til beskyttelse af køberen, har ligget til grund for en række bestemmelser i den svenske konsumentkøbelov.

Overvejelser af den her beskrevne karakter må naturligvis også foregå fra retsområde til retsområde. Det kan i almindelighed siges, at urimelige virkninger af standardvilkår vil kunne imødegås i et vist omfang. Man kommer imidlertid let til at begrænse en sådan lovgivning til de punkter, på hvilke der i lovgivningsøjeblikket er udformet almindeligt anvendte klausuler af for rigoristisk indhold, således at der hurtigt kan blive behov for yderligere indgreb i takt med formularrettens udvikling.

V. Indgåelse af aftaler. Fortrydelsesadgang

A. Den almindelige retsstilling

Efter gældende dansk ret anerkendes der ikke nogen almindelig adgang til at fortryde en indgået aftale. Navnlig hjemler lovgivningen ikke en »angrefrist«. Dette fremgår af aftaleloven af 1917.*) Tilbud og svar er efter § 1 bindende for afgiveren. Aftalen kommer normalt 1 stand, når accepten kommer til tilbudsgiverens kundskab. Indtil dette tidspunkt kan accepten tilbagekaldes, såfremt erklæringen herom blot er kommet frem til modtageren forinden eller samtidig med, at accepten kommer til hans kundskab, jfr. § 7.

Med støtte i aftalelovens motiver og grundsætningen i lovens § 39 antages det, at en senere tilbagekaldelse under særlige omstændigheder er virksom, når den kommer frem, inden viljeserklæringen har virket bestemmende på adressatens handlemåde, jfr. Ussing: Aftaler s. 49. Som eksempel på, at sætningen også kan anvendes på et løfte, der er accepteret, nævnes, at kunden ved butikskøb af kurante varer med fast pris på stedet afgiver tilbagekaldelse.

Aftalelovens bestemmelser om afslutning af aftaler kommer kun til anvendelse, for så vidt andet ikke følger af tilbudet eller svaret eller af handelsbrug eller anden sædvane.

En aftalepart kan herefter indrømme medkontrahenten en friere ret til at fortryde, herunder en returneringsret eller bytteret. Eksempler herpå findes inden for postordreområdet fra gammel tid, men der har i de senere år været stigende tendens inden for en række brancher til generelt at indrømme kunderne fortrydelsesadgang. Dette er tilfældet med brugsforeningerne under Danmarks Brugsforening, der har trykt en særlig folder herom til orientering for medlemmerne. Endvidere er der en vidtgående ombytningsret inden for bogmarkedet og for en række større detailvirksomheder, først og fremmest stormagasiner. I et vist omfang må det antages, at der foreligger kutymer, der er bindende for erhvervslivet. Navnlig kan der peges på typiske gavesituationer som f.eks. julegaver og jubilæumsgaver. Det er imidlertid meget vanskeligt at sætte de nærmere grænser for en ombytningsret støttet på egentlig kutyme og en ombytning, der indrømmes ud fra friere servicebetragtninger.

Der har ikke i kommissionen været fremsat forslag om at søge indføjet en helt generel fortrydelsesbestemmelse i aftaleloven omfattende forbrugerområdet som helhed, hvorimod spørgsmålet har været drøftet for dørsalg m.v., for løsørekøb, for afbetalingskøb, for postordrevirksomhed, jfr. nedenfor B)-E) samt for fast ejendom jfr. s. 88-94.

Det tilføjes, at en rekommandation fra Nordisk Råd (nr. 15/1967) efter sin titel angår indførelse af regel om betænkningstid i aftaleloven, men efter sit indhold navnlig har de tilfælde for øje, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

B. Angrefrist i almindelige løsørekøb

På baggrund af de senere års almindelige forbrugerdebat har kommissionen drøftet, om det vil være ønskeligt at gennemføre en almindelig regel, hvorefter der indrømmes forbrugere en fortrydelsesret eller angrefrist i løsørekøb. Det pågældende ønske er også blevet udformet således, at købeaftalen kun bør opfattes som »öppet köp« eller køb på prøve, jfr. principperne i købelovens § 60.

Køb på prøve indebærer, at køberen kan vægre sig ved at vedstå handelen uden nogen form for begrundelse. Reglerne må finde tilsvarende anvendelse på varer, der leveres i udvalg. Vil køberen ikke vedstå handelen, må han tilbagelevere det leverede i væsentlig samme stand og mængde, jfr. købelovens §§ 57-58.

Da tilbagegangen vil kunne ske uden begrundelse, kan den have sin reelle baggrund

•) Se bilag 2.

i forskellige omstændigheder, nemlig ikke blot i, at genstanden ikke svarer til brugsforventningerne, men også i, at køberen ved nærmere eftertanke opdager, at han har forkøbt sig. Tillige bortfalder i samme omfang en retlig prøvelse af, om der måtte foreligge hævebegrundende omstændigheder i forbindelse med leveringen.

Da der i det væsentlige er knyttet ensartet retsvirkning til de forskellige former for tilbagetrædelse, har kommissionen behandlet dem under ét.

Der foreligger ikke for kommissionen oplysninger om, at en fortrydelsesret omfattende enhver form for løsørekøb er gennemført i udenlandsk lovgivning. Som anført ovenfor s. 28 kan der derimod peges på, at der i de senere år har været en stigende tendens til at indrømme en adgang til at fortryde, baseret på kutymer, stiltiende eller udtrykkelige aftaler. En præcision af, hvad denne adgang i enkeltheder går ud på, foreligger imidlertid sjældent. Forholdsvis detailleret er den omkring 1970 gennemførte bytte- og fortrydelsesret i den daværende HB (nu DB - Danmarks Brugsforening). Efter denne er retten ikke knyttet til angivelse af begrundelse og dækker således både fejlkøb og andre fortrydelsestilfælde. Retten skal gøres gældende inden 8 dage fra købsdatoen. Købet og dets dato skal normalt dokumenteres ved forevisning af kassekupon. Ombytning til andre varer kan ske i andre afdelinger end den, hvori købet er foretaget. Varen godtgøres med den betalte pris, dog højst med dagspris. Foreligger der køb på afbetaling, annulleres kontrakten, og udbetalingsbeløbet betales tilbage. Visse varer falder uden for ordningen af hygiejniske grunde. Undtaget er således dybfrost, datomærkede varer, brød og kager, frugt og grøntsager, bijouterivarer, læbestifter og åbne parfumerivarer samt undertøj og badetøj, som ikke er i ubrudt emballage.

Kommissionens drøftelser har vist, at der ikke har været mulighed for at opnå enighed om, hvorvidt det vil være ønskeligt at gennemføre en fortrydelsesret som anført. Synspunkter til støtte for en regel derom har navnlig været fremført fra forbrugerside, medens især erhvervslivets repræsentanter har stillet sig afvisende.

Tilhængerne af en fortrydelsesret begrunder deres standpunkt med, at det overvejende antal forbrugere har den opfattelse, at de ved indkøb af varer i normal detailhandel til faste priser har mulighed for at fortryde et køb ved inden for en rimelig kort tid at tilbagelevere den ubrugte genstand. Indtil omkring 1950 blev dette opfattet som en kutyme, dog således at forbrugeren som regel modtog et tilgodebevis for den betalte købesum til anvendelse som betalingsmiddel i den pågældende forretning. I de senere årtier er det imidlertid blevet sædvanligt, at forretningerne har foretrukket direkte at tilbagebetale købesummen til kunden ved fortrudt køb. I det omfang, der har kunnet fremskaffes oplysninger om forretningernes omkostninger i forbindelse med fortrudt køb, synes det at fremgå, at sælgernes omkostninger ved at yde denne service har været af ganske underordnet betydning, især når den sammenholdes med betydningen af, at kunden - i forvisning om fortrydelsesmuligheden - tør indlade sig på køb uden i købsøjeblikket med sikkerhed at kunne vurdere størrelse, farvetilpasning og andre faktorer af betydning for hans behov. Det er efter denne opfattelse utvivlsomt, at et flertal af forbrugerne antager, at en sådan ret eksisterer, og at en klarhed på retsområdet må være at foretrække for usikkerhed.

Medens tilhængerne af en fortrydelsesret er enige om, at en frist på 10 dage vil være passende, har den øvrige udformning af en retsregel fulgt alternative linjer, hvoraf den ene kan beskrives som deklaratorisk, den anden som præceptiv. En deklaratorisk udformning er gået ud på, at en forbruger skal have en fortrydelsesadgang inden for 10 dage, medmindre sælgeren gennem skiltning eller lignende tydeligt har tilkendegivet, at en sådan adgang ikke gælder for konkrete varer. Tilhængerne af en præceptiv regel finder, at der kun i særlige tilfælde bør være adgang til at udelukke køberen fra ret til at fortryde, nemlig hvor hygiejniske hensyn eller helt specielle forhold spiller en rolle, eksempelvis ved let fordærvelige levnedsmidler, badetøj, hatte og smykker. Dette standpunkt dækker Forbrugerrådets holdning, men rådets repræsentanter i kommissionen har dog ment at kunne tilslutte sig en deklaratorisk fortrydelsesret for derved at opnå den bredest mulige tilslutning til forslaget herom.

De medlemmer af kommissionen, som ikke mener at kunne gå ind for indførelse af en almindelig regel om fortrydelsesret, finder, at en sådan bryder med det for vor retsorden betydningsfulde grundsynspunkt, at indgåede aftaler er bindende. En lovbestemt fortrydelsesret vil

nødvendigvis medføre betydelig usikkerhed for detailhandelen og risiko for misbrug, ligesom den i en uønskelig grad fritager forbrugerne fra at udfolde bestræbelser på at vurdere deres indkøbsbehov og økomiske muligheder forud for et køb. Man kan ikke acceptere, at det skulle være rigtigt, således som tilhængere af fortrydelsesret hævder det, at et flertal af forbrugerne har den opfattelse, at en sådan ret eksisterer. Navnlig kan dette ikke sluttes fra, at visse forretninger ud fra deres markedsføringspolitik giver adgang til ombytning eller fortrydelse. Ej heller finder disse medlemmer af kommissionen, at det er lykkedes at udforme en tilstrækkelig klar retsregel, der med fornøden præcision afgrænser den over for tilfælde, hvor der åbenbart ikke bør tilkomme forbrugerne nogen fortrydelsesret. Efter disse synspunkter bør det derfor fortsat være overladt til den enkelte virksomhed at afgøre, i hvilket omfang den ønsker at anvende fortrydelsesretten som markedsføringsmiddel.

Kommissionen har herefter delt sig i følgende indstillinger:

12 medlemmer (Dorte Bennedsen, Inga Dalsgaard, Esther Frandsen, Karen Gredal, Frithiof Hagen, Lars P. Jensen, Helle Munch-Petersen, Clemens Pedersen, Karen Poulsen, Elisabeth Reinstrup, Werner Svendsen og Ole Vernerlund) finder, at der ved lovændring bør sikres forbrugerne en almindelig fortrydelsesret på 10 dage i løsørekøb, medmindre det gennem skiltning eller lignende tydeligt er tilkendegivet, at en sådan adgang ikke gælder for bestemt angivne varer.)*

Kommissionens øvrige 13 medlemmer finder, at det ved almindelige løsørekøb fortsat bør være overladt til den enkelte erhvervsvirksomhed at tage stilling til, i hvilket omfang den måtte ønske at tillægge sine kunder en fortrydelses- eller bytteret.

Med hensyn til fortrydelsesret ved uanmodet henvendelse på bopæl, ved afbetalingskøb og postordrekøb henvises for begge opfattelsers vedkommende til gennemgangen nedenfor.

C. Uanmodet henvendelse på bopæl m.v.

Som nævnt ovenfor s. 28 er spørgsmålet om indførelse af en særlig betænkningstid for aftaler, der indgås under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted, blevet rejst i en rekommandation fra Nordisk Råd (nr. 15/1967). Det er derefter blevet behandlet i et nordisk udvalgsarbejde. Den danske betænkning er fra 1970 (1970:585).

Det danske udvalg fandt ikke, at en lov om adgang til at træde tilbage fra aftaler indgået på bopælen er en anbefalelsesværdig løsning på de problemer, som denne særlige salgsform har medført. Der har ikke efter udvalgets opfattelse foreligget et så massivt eller omfattende behov for beskyttelse, at det kan opveje betænkelighederne ved at bryde et fast forankret og for omsætningen værdifuldt princip om, at indgåede aftaler skal være bindende. Udvalget udformede en subsidiær skitse til lov om adgang til at træde tilbage i de omtalte tilfælde. Efter udkastet kræves, at sælgeren under besøget på bopælen giver køberen skriftlig underretning om hans ret til at træde tilbage. Køberen kan gøre dette, hvis han inden for en uge fra dagen for sælgerens besøg giver denne meddelelse herom. Retten gælder ikke, hvis køberen under sælgerens besøg betaler købesummen kontant, eller hvis han, når købesummen overstiger 100 kr., kontant udbetaler 25 % eller derover af købesummen, dog mindst 100 kr. Har køberen modtaget det købte eller en del deraf, kan han kun træde tilbage, såfremt han i et rimeligt tidsrum holder det købte til rådighed for sangeren i væsentlig samme stand og mængde, hvori det var ved leveringen.

På basis af de nordiske betænkninger er der gennemført en angrefrist i Sverige i 1971 og i Norge i 1972. En angrefrist på 21 dage er gennemført i England som følge af the Molony Report (1962). Den amerikanske Uniform Consumer Credit Code (UCCC) af 1968-som endnu kun gælder i nogle mindre betydningsfulde stater - har ligeledes en »cooling-of period« ved dørsalg.

Den danske udvalgsbetænkning fra 1970 har været sendt til udtalelse hos forskellige af de organisationer, som har været repræsenteret i kommissionens lovudvalg, hvorimod Forbrugerkommissionen ikke er blevet opfordret til at udtale sig som sådan. Overvejelserne i lovudvalget har derfor været betragtet som en vejledning for de enkelte organisationer til brug ved deres behandling af betænkningen. Det kan anføres, at der i kommissionens lovudvalg var almindelig enighed om, at uanmodet henvendelse på bopælen helt bør forbydes og at dette offentligretlige forbud bør følges op med en bestemmelse om, at aftaler indgået i strid der-

*) Rekommandation 14, se side 97.

med, ikke er gyldige. I så fald bortfalder spørgsmålet om at give køberen ret til at træde tilbage. Som begrundelse for denne stærkere retsvirkning kan henvises **til,** at det i den nævnte udvalgsbetænkning er fremhævet, at de grupper af forbrugere, som erfaringsmæssigt i størst muligt omfang er udsat for udnyttelse som følge af usmagelige forretningsmetoder, næppe i praksis vil magte at drage nytte af lovens regler, fordi disse forudsætter, at forbrugeren reagerer aktivt over for sælgeren inden for en vist frist, og at han sikrer sig bevis herfor, f.eks. ved opbevaring af kvittering for afsendelse af anbefalet brev.

Som nævnt ovenfor s. 16 tog man ikke **i** lovudvalget stilling til, om der i særlige tilfælde måtte være behov for at gøre undtagelse fra forbudet - og dermed ugyldighedsbestemmelsen - således hvor de lokale forhold måtte gøre det ønskeligt, f.eks. p.g.a. en stærk butikskoncentration, at tillade dørsalg af levnedsmidler. Under hensyn til at kolportagesalg af bøger indgår i de overvejelser, som foregår i det under ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte udvalg om bogen, finder kommissionen heller ikke, at den bør afgive nogen vurdering om, hvorvidt denne salgsmetode bør være forbudt for bøgers vedkommende. Ligeledes kan der være anledning til i denne forbindelse at overveje dagspressens forhold i forbindelse med et generelt forbud.

Kommissionen henstiller på denne baggrund, at der ved lov gennemføres et principielt forbud mod uanmodet henvendelse på bopæl, samt at forbudet suppleres med en civilretlig sanktion. Kommissionen har ikke herved taget stilling til de særlige problemer, der rejser sig vedrørende bøger og dagblade, eller ønsket om f.eks. for levnedsmidlers vedkommende at modvirke følgerne af butikskoncentrationen.)*

*Kommissionen finder desuden, at forbudet mod uanmodet henvendelse på bopæl bør suppleres med lovhjemmel for, at aftaler indgået i strid dermed, ikke er bindende for forbrugeren. **)*

I det omfang, hvori det fortsat vil kunne være lovligt at indgå aftaler under uanmodet henvendelse på bopæl, vil spørgsmålet om fortrydelsesret forblive stående.

*Det er Forbrugerkommissionens opfattelse, at der i sådanne tilfælde bør gennemføres en fortrydelsesadgang for køberne. Denne bør være ufravigelig og vil kunne udformes efter det danske udvalgs skitse. Kommissionen finder dog, at adgangen bør være uafhængig af, om der sker kontant betaling, eller der er tale om afdrags- eller kreditkøb.**)*

De overvejelser, som er fremsat med hensyn til ugyldighed og fortrydelsesret ovenfor, finder tilsvarende anvendelse på andre kontrakter end køb, navnlig tjenesteydelseskontrakter og herunder de såkaldte abonnementskontrakter vedrørende tilsyn og vedligeholdelse, vedrørende undervisning og andre lignende tjenesteydelser, jfr. nedenfor s. 82 og kommissionens udtalelse af 3. oktober 1974 (bilag 22).

I forbindelse med uanmodet henvendelse på bopæl har kommissionen beskæftiget sig med behovet for at kunne skride ind over for andre, atypiske salgsmetoder, herunder navnlig salg, som kamoufleres som selskabelige sammenkomster, eller som finder sted i forbindelse med bus- og kaffeudflugter. I overensstemmelse med kommissionens forslag er markedsføringsloven blevet udformet således, at den slags salgsfremmende foranstaltninger kan forbydes, jfr. § 2, ligesom der er mulighed for at fastslå, at aftaler, der indgås på trods af et nedlagt forbud, savner gyldighed, jfr. § 16, stk. 4. I det omfang en sådan ugyldighed ikke bliver fastslået, vil der være samme behov for at beskytte køberne genem en fortrydelsesret når køb er indgået under sådanne andre usædvanlige salgsformer, som der er ved dørsalg.

D. Angrefrist i afbetalingskøb

Der har i kommissionen været større forståelse for problemets betydning i afbetalingskøb.

Til støtte for en fortrydelsesret i disse køb kan anføres, at afbetalingskøbere erfaringsmæssigt overvurderer deres økonomiske muligheder, og at det ud fra et alment synspunkt må foretrækkes, at køberen får mulighed for at komme ud af en afbetalingshandel omgående, fremfor at han alligevel **i** løbet af kort tid havner i en misligholdelsessituation. Imod en fortrydelsesret i afbetalingskøb kan på den anden side anføres, at den eventuelle køber inden for fristen får adgang til at spekulere gennem indgåelse af en række køb med påfølgende annullation af dem alle, eller af dem alle med

*) Rekommandation 7, se side 96.
**) Rekommandation 12, se side 96.

undtagelse af ét. En sådan spekulation kan endda i afbetalingskøb finde sted uden at det er nødvendigt at investere ret mange penge deri.

En adgang til at fortryde har hverken været overvejet i kommissionsbetænkningen fra 1914 eller udvalgsbetænkningen fra 1950, men er navnlig i de sidste år indført i en række udenlandske lovgivninger.

Justitsministeriet har i foråret 1973 nedsat et særligt kreditkøbsudvalg. Forbrugerkommissionen henstiller, at de ovennævnte betragtninger medtages i dette udvalgs overvejelser vedrørende spørgsmålet om at indføre en angrefrist.

E. Angrefrist i postordrekøb

Forbrugerkomrnissionen har ikke haft tilgængelige oplysninger om, i hvilket omfang forbrugerne gør brug af postordreforretninger men forbrugerorganisationerne har erfaring for, at postordrekøb i praksis giver anledning til en række klager. Det kan antages, at der gennem markedsføringsloven vil kunne sikres en rimelig kontrol med postordreforretningers almindelige salgsform, i hvilken forbindelse det kan nævnes, at den norske forbrugerombudsmand i cirkulære af 14. december 1973 (bilag 11) har opstillet en række særlige krav til markedsføring pr. postordre. I de enkelte tilfælde vil etableringen af forbrugerklagenævnet få betydning for forbrugernes adgang til klager over købte genstande.

Kommissionen finder imidlertid, at der herudover bør skabes lovhjemmel for, at en forbruger ved køb i postordreforretninger kan fortryde købet inden for 10 dage efter varens modtagelse.)* Man lægger vægt på, at dette allerede er praksis for de almindeligt kendte postordreforretninger her i landet. Køb i henhold til det oplysningsgrundlag, der typisk er tale om for dette områdes vedkommende, er præget af så stor usikkerhed, at en angrefrist bør gennemføres generelt derfor. Herefter foreslås indført en ufravigelig lovbestemmelse uden at der gøres de begrænsninger i dens anvendelse, som følger af det tidligere omtalte forslag om en almindelig fortrydelsesret. Dette vil medføre, at salg i henhold til postordre i praksis ikke vil kunne finde sted, såfremt sælgeren ønsker at forbeholde sig at nægte at tage en genstand retur inden for angrefristen, jfr. de side 29 nævnte tilfælde. Efter kommissionens opfattelse er denne konsekvens af bestemmelsen også ønskelig.

*) Rekommandation 13, se side 97.

F. Ulige bundethed hos aftaleparterne

Som det fremgår af gennemgangen af standardaftaler, forekommer det ofte, at en køber bliver bundet: ved sin underskrift på en ordreseddel, medens sælgeren ikke bliver bundet, før han udtrykkeligt har godkendt aftalen. Denne praksis er blandt andet almindelig inden for automobilhandelen, der foregår med repræsentanter for sælgeren. I sådanne handeler indgår jævnlig brugte biler, hvis prisansættelse i aftalen således i virkeligheden kan få karakter af at være foreløbig.

Kommissionen har overvejet rimeligheden heraf med særligt henblik på afbetalingshandelen, og der har været enighed om, at køberen principielt ikke bør være bundet tidligere end sælgeren. En adgang til at tilsidesætte godkendelsesklausuler vil kunne følge af regler om indskriden mod utilbørlige aftaleklausuler. Kommissionen finder imidlertid, at der bør gennemføres en udtrykkelig bestemmelse, som for forbrugerområdet som helhed hindrer, at forbrugeren bindes tidligere end sælgeren.

En lovregel kan knyttes til den inden for aftalelæren kendte sondring mellem (bindende) tilbud og viljeserklæringer, der alene indeholder en opfordring til modparten om at fremsætte et tilbud. Hvis forbrugeren som køber kun anses at have afgivet en opfordring til sælgeren eller dennes repræsentant om at afgive tilbud, bindes forbrugeren først ved en aftale, når han modtager et sådant tilbud fra sælgeren. Ønsker han da ikke at være bundet, må han efter aftalelovens § 9 i almindelighed give sælgeren meddelelse herom. Ellers anses aftale for at være indgået. En lovregel om parternes ulige bundethed vil på dette grundlag kunne gå ud på, at den aftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, hvorefter den erhvervsdrivendes forpligtelse gøres afhængig af godkendelse, eller den erhvervsdrivende forbeholder sig adgang til at træde tilbage, alene anses som en opfordring til den erhvervsdrivende om at fremsætte tilbud.

Den nævnte sondring mellem tilbud og opfordring til at gøre tilbud har imidlertid et ret kommercielt tilsnit, som ikke uden videre vil være forståelig for den almindelige forbruger. Problemstillingen kræver i sig selv også kun en

regel, der stiller forbrugeren frit, så længe uvisheden består på sælgersiden. *Kommissionen foreslår derfor en bestemmelse om, at såfremt en erhvervsdrivende i en aftale med en forbruger gør sin forpligtelse afhængig af godkendelse, eller han forbeholder sig adgang til at træde tilbage, er aftalen ikke bindende for forbrugeren, før meddelelse om, at den erhvervsdrivende er endeligt bundet, er kommet frem til forbrugeren.*)*

Det tilføjes, at det efter gennemførelsen af en sådan regel vil være i strid med markedsføringslovens bestemmelser, at sælgeren tager forbehold om godkendelse eller ret til at træde tilbage uden at gøre tilføjelse om den deraf følgende konsekvens for køberens retsstilling.

*) Rekommandation 15, se side 97.

VI. Aftalelovens almindelige ugyldighedsregler

Aftalelovens*) kapitel III indeholder regler om forskellige forhold, der medfører, at en viljeserklæring bliver ugyldig. De angår ikke bestemte kontrakttyper. §§ 28-29 omhandler ulovlig tvang og har et strafferetligt modstykke i straffelovens § 260, jfr. også § 288 om røveri, § 30 omhandler svig og har et strafferetligt modstykke i straffelovens § 279 om bedrageri, § 31 angår åger og har et strafferetligt modstykke i straffelovens § 282, og § 32, stk. 1, angår uoverensstemmelse mellem vilje og indhold. Til disse bestemmelser kommer § 33 om strid mod almindelig hæderlighed og §§ 36-38, som giver domstolene adgang til at lempe aftaler om konventionalbod o.l. samt konkurrenceklausuler.

Af de nævnte regler har kommissionen overvejet §§ 31 og 33.

Efter § 33 kan, selv om en viljeserklæring ellers måtte anses for gyldig, den, til hvem erklæringen er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride imod almindelig hæderlighed, om han gjorde den gældende. Som anført ovenfor side 22 er der i tilslutning til den opstillet mere almindelige ugyldighedsgrundsætninger, der dog efter kommissionens opfattelse ikke er tilstrækkelige til at imødegå urimelige standardvilkår.

Åger- eller udnyttelsesbestemmelsen i § 31 går ud på, at når nogen har udnyttet en andens nød, letsind, enfoldighed, uerfarenhed eller et mellem dem bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge fordele, som står i åbenbart misforhold til, hvad der ydes, eller som der ikke skal ydes vederlag for, er den, der således er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne viljeserklæring. Det samme gælder, hvis tredjemand har gjort sig skyldig i et sådant forhold, og den, til hvem viljeserklæringen er afgivet, indså eller burde indse dette.

Der er foregået en række overvejelser om ændring af såvel straffelovens som aftalelovens ågerbestemmelser, der har resulteret i det tidligere omtalte lovforslag vedr. bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed m.v., som blev forelagt folketinget i april 1974, men ikke nåede til færdigbehandling inden sommeren 1974. Aftalelovens § 31 foreslås herefter affattet således: »Om nogen udnytter en andens betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge en ydelse, der står i væsentligt misforhold til modydelsen, eller som der ikke skal ydes vederlag for, er den, der således er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne viljeserklæring.«

Under hensyn til, at en ændring af de generelle åger- eller udnyttelsesregler vil række langt ud over Forbrugerkommissionens arbejdsområde, finder kommissionen at burde begrænse sig til at nævne, at det under forhandlingerne er blevet fremdraget, at en stramning af aftalelovens § 31 og straffelovens § 282 vil medvirke til at skabe en bedre beskyttelse af navnlig de svage forbrugere.

Forbrugerkommissionen har endvidere overvejet, om der er behov for at gennemføre nye lovbestemmelser om ugyldighed. Herom henvises dels til de indledende bemærkninger s. 15-17, dels til overvejelserne om gennemførelse af en civilretlig generalklausul s. 26-27. Det kan endvidere tilføjes, at det under lovudvalgets forhandlinger har været fremhævet, at der er et stærkt behov for at hindre standard vilkår, hvorefter forbrugeren helt eller delvis fraskriver sig den almindelige domstolsbeskyttelse. Man er opmærksom på, at retspraksis giver udtryk for en kritisk holdning til voldgiftsklausuler m.v., navnlig når disse indgår som vilkår i standardaftaler, men spørgsmålet er, om det ikke generelt bør fastslås, at en forbruger ikke på forhånd i forholdet til erhvervs-

*) Bilag 2.

drivende kan fraskrive sig domstolsbeskyttelsen helt eller delvis. Et væsentligt skridt i den anførte retning er taget i loven om forbrugerklagenævnet, idet denne foreskriver, at aftaler, der bestemmer, at retstvister skal behandles ved voldgift eller andet særligt forum, ikke er til hinder for, at klage forud derfor indgives til nævnet, samt at såfremt sag er rejst ved voldgift eller andet særligt forum, og forbrugeren ønsker den indbragt for nævnet, skal sagen udsættes, indtil den er behandlet af nævnet, jfr. § 6, stk. 2, og § 8, stk. 3. (Se i øvrigt bilag 5).

VII. Prisens fastlæggelse i løsørekøb

I oktober 1970 henstillede et af folketinget nedsat udvalg vedrørende forslag til lov om prisstop til handelsministeren, at Forbrugerkommissionens arbejde med den lovgivning, der kan støtte forbrugernes mulighed for at bedømme priser., kvaliteter, service og lign., blev fremmet med henblik på, at lovforslag på disse områder kunne søges fremsat allerede i den pågældende folketingssamling. Kommissionens overvejelser på disse områder blev med direkte anledning deri fremmet og fremsat i den første betænkning (1971:597), hvortil henvises. Det i betænkningen indeholdte udkast til lov om mærkning og skiltning m.v. inden for forbrugerområdet blev ikke fulgt op af et regeringsforslag, og et med udkastet identisk oppositionsforslag gennemførtes ikke.

Kommissionen har drøftet de civilretlige følger af prisskiltning og fremsætter følgende betragtninger herom:

Indtil for nogle år siden var den teoretiske opfattelse, at udstilling af en vare med prisangivelse var en opfordring til at afgive tilbud, således at forstå, at kunden, der henvender sig i butikken, må siges at give et tilbud om at købe varen til den angivne pris, og så er det op til den butikhandlende at tage stilling til, om han vil acceptere dette tilbud fra kunden.

Denne teoretiske opfattelse kan næppe antages at være gældende ret i dag. Da sådanne sager normalt er af forholdsvis ringe størrelse, er det forståeligt, at der ikke ses at foreligge landsrets- eller højesteretsdomme, men i juridiske kredse er det den altovervejende opfattelse, at udstilling af en vare med prisangivelse er et tilbud, som en kunde kan acceptere, d.v.s., at den butikshandlende er forpligtet. Dette er også anført hos Isi Foighel »Indledning til Formueretten« 1968, side 117.

Det er klart, at der må forekomme undtagelser, f.eks. hvis prisen er en sådan, at kunden må være klar over, at der foreligger en fejl. f.eks. hvis et fjernsyn udbydes til kr. 110,-, og det skal være 1.100,-. En butikshandlende kan formentlig også nægte at foretage salg i større mængder i en mangelsituation, såfremt han derved afskæres fra at kunne forsyne den almindelige kundekreds. Under den plasticmangel, der har været under oliekrisen, kunne en butikshandlende for eksempel ikke være forpligtet til at sælge et ubegrænset antal plasticposer til en kunde, selv om han havde haft plasticposen udstillet med prisangivelse. I det hele taget er det et spørgsmål, om den butikshandlende har pligt til at foretage, hvad man kan sammenligne med en-gros-salg.

Et særligt spørgsmål er, om den butikshandlende har pligt til at levere den udstillede genstand umiddelbart. Man har næppe pligt til at tage en genstand ind fra vinduet, men nok til at levere genstanden til den pågældende kunde, når udstillingen slutter (altså når vinduesudstillingen fornyes).

Det er kommissionens opfattelse, at det ikke er hensigtsmæssigt at lovgive om de nævnte spørgsmål, idet de retsanvendende myndigheder bedst kan afgrænse princippernes rækkevidde.

Ved siden heraf har kommissionen drøftet reglen i købelovens § 5.*) Efter denne har køberen, hvis køb er afsluttet, men intet aftalt om købesummens størrelse, at betale, hvad sælgeren fordrer, for så vidt det ikke kan anses for ubilligt. Det er således anset som det naturlige, at køberen må forlade sig på sælgerens fastsættelse af varens pris, forudsat at denne holdes inden for en efter objektive hensyn bestemt billighedsgrænse. Der er en flydende overgang mellem de tilfælde, hvor købesummens størrelse skal fastsættes efter § 5, og tilfælde, hvor en vis, ikke ubillig pris må anses stiltiende aftalt. Således kan det i almindelighed anses stiltiende aftalt, at den, der køber i en forretning med faste priser, ikke er pligtig at betale mere end disse.

*) Se bilag 1.

Det har været overvejet, om der tiltrænges en regel, som kan beskytte forbrugeren i højere grad, end tilfældet er efter købelovens § 5, f.eks. ved at bevisbyrden for, at der er aftalt en højere pris end den, der må anses rimelig for varer af samme eller lignende art og kvalitet, lægges over på sælgeren. Det foreløbige udkast til ændringer i købeloven foreslår kun en ændring af § 5, der bringer den i overensstemmelse med praksis: *»Er køb sluttet, uden at købesummens størrelse fremgår af aftalen eller af andre omstændigheder, skal køberen betale gængs (sædvanlig) pris, eller om en sådan savnes, hvad sælgeren fordrer, for så vidt det ikke kan anses for ubilligt.«*)*

Der er i kommissionen tvivl om behovet for en videregående ændring, men enighed om, at bestemmelsen først og fremmest har betydning uden for sin direkte anvendelse, nemlig på tjenesteydelser, herunder håndværksydelser. Det tør ikke uden videre anses for givet, at domstolene vil overføre analogien af en skærpet regel for løsørekøb på andre områder. For disse gælder, at striden ofte drejer sig om timepris eller antallet af forbrugte timer, se herom nærmere nedenfor side 85. *Kommissionen opfordrer imidlertid de købelovssagkyndige til at overveje § 5 i lys af de fremførte betragtninger.*)*

Endvidere har kommissionen overvejet, om der er grund til at regulere aftalevilkår, som forekommer i standardkontrakter, hvorefter køberen er pligtig at betale den pris, der gælder på leveringsdagen, eller hvorefter sælgeren forbeholder sig ensidig ret til at forhøje prisen. Det er imidlertid næppe muligt under ét at give en regel, der kan dække forekommende tilfælde på en rimelig måde. Ved ændringer i offentlige afgifter, som indtræder i tiden mellem aftalens indgåelse og varens levering, vil den almindelige retsstilling således være afhængig af afgiftens karakter og andre omstændigheder. Ligeledes vil såkaldte kostprisaftaler og lignende vilkår, som åbner mulighed for sælgeren for at regulere prisen i takt med stigende produktionsomkostninger, kunne være rimelige i tilfælde, hvor det købte efter aftalen skal leveres efterhånden, f.eks. hvor bøger udkommer i serie med en længere udgivelsesperiode. I tilfælde, hvor de nævnte klausuler ikke har en sådan særlig begrundelse, vil der være mulighed for at ramme dem efter markedsføringslovgivningen, ligesom de kan tilsidesættes efter forslaget til generalklausul, jfr. ovenfor side 26-27.

*) Rekommandation 18, se s. 97.

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

VIII. Levering i løsørekøb. Forsinkelse fra sælgerens side

A. Leveringsstedet i forbrugerkøb

De køberetlige regler er meget differentieret udformet med hensyn til levering og det sted, hvor levering skal ske. Reglerne er båret af de kommercielle interesser og er i væsentligt omfang suppleret med de særlige transportklausuler og leveringsklausuler, som er vedtaget af det internationale handelskammer, bl.a. de såkaldte Inco-Terms. Udgangspunktet efter købeloven*) (§ 9) er, at køberen, medmindre andet er aftalt eller følger af omstændighederne, skal afhente varen hos sælgeren. Skal varen bringes ud til et inden for sælgerens plads beliggende sted, er levering dog først sket ved overgivelsen til køberen (§ 11). I modsætning til disse pladskøb uden eller med udbringningspligt står de såkaldte forsendelseskøb, hvor den almindelige regel er, at sælgeren leverer varen ved at overgive den til fragtfører eller bringe den inden for skibssiden (§ 10). Leveringen sker således i disse tilfælde ved afsendelsen af varen, men sælgeren kan have påtaget sig videregående forpligtelser ved at stå for større dele af transporten eller at levere den på køberens plads. Leveringsstedet er bestemmende for, hvornår sælgeren har leveret varen og dermed opfyldt de pligter, der påhviler ham i henseende til at sørge for varens overgang til køberen, men leveringen har videregående følger, eftersom en række retsvirkninger er knyttet dertil. Efter købelovens § 17 bærer sælgeren indtil leveringen risikoen eller faren for salgsgenstanden, hvilket vil sige, at en hændelig forringelse eller undergang af varen - der hverken skyldes sælgeren eller køberen - indtil dette tidspunkt skal bæres af sælgeren, medens omvendt køberen har risikoen for varen, så snart levering har fundet sted. Leveringen er endvidere afgørende for, om købet er blevet opfyldt rettidigt (§ 21), og om varen er kontraktmæssig eller behæftet med mangler (§ 44).

*) Se bilag 1.

I den meget betydelige pladshandel, hvor forbrugerne selv medtager de indkøbte varer, volder leveringsreglerne ikke vanskelighed. Anderledes forholder det sig, når varen skal udbringes eller sendes ud til køberen. I de sædvanlige tilfalde, hvor der ikke aftales noget nærmere herom mellem køberen og sælgeren, vil retsstillingen være bestemt af, om køberens bopæl ligger inden for sælgerens plads, d.v.s. inden for det område, hvor sælgeren normalt bringer varer ud ved hjælp af sine egne folk. Er dette tilfældet, sker levering som nævnt først ved overgivelsen i køberens besiddelse, og sælgeren bærer risikoen for varen under transporten, der også skal betales af sælgeren. Bor køberen uden for sælgerens plads, og der således foreligger et forsendelseskøb, kan sælgeren nøjes med at afsende varen ved at overgive den til forsendelse med jernbane, postvæsen eller fragtmand. Omkostningerne herved skal bæres af køberen, som også får risikoen for varens skæbne undervejs. Forsvinder forsendelsen, eller beskadiges genstanden, må køberen betale sælgeren, som om købet er opfyldt, og han henvises da til selv at søge at opnå erstatning hos fragtføreren. Forsinkes varen under transporten, påvirker dette heller ikke retsforholdet mellem køberen og sælgeren.

Det pladsbegreb, der ligger til grund for leveringsreglerne, har formentlig fortsat tilstrækkelig klarhed i kommercielle forhold, men er i praksis blevet udflydende inden for forbrugerområdet. Stormagasiner og andre detailvirksomheder med eget udbygget transportsystem vil ofte bringe store genstande ud med egen vogn inden for et betydeligt område, måske begrænset til bestemte dage inden for ugen, men sende mindre pakker med post. Det er da ikke muligt længere at fastslå entydigt, hvor pladsens grænser går. Men hertil kommer, at det antages, at al udbringning med egne folk følger købelovens § 11 og således bedømmes som pladskøb.

For forbrugerne vil det ofte ikke være mu-

ligt at bedømme, om der bliver tale om et pladskøb med udbringningspligt eller om forsendelseskøb, og der vil kun i sjældnere tilfælde ligge en opfordring i omstændighederne ved købet til at søge forholdet afklaret. Hertil kommer, at der i stigende grad er tale om, at sælgere påtager sig at afholde transportomkostningerne også i f orsendelseskøb, uden at dette aftales udtrykkeligt, og der kan måske inden for en række brancher tales om kutymer, hvorefter sælgeren leverer varen hos køberen uanset dennes bopæl. Forbrugerne opfatter utvivlsomt i almindelighed forholdet således, at den købte vare, hvis størrelse hindrer køberen i selv at medtage den, skal udbringes eller sendes ud af sælgeren uden udgift for køberen.

Forbrugerkommissionen opfordrer derfor de købelovssagkyndige til at tage under overvejelse, at købelovens leveringsregler ændres for forbrugerkøb, således at al levering først er sket, når varen er kommet i køberens besiddelse.)*

I de tilfælde, hvor en sådan regel vil medføre ændring af praksis, vil dette indebære, at de pågældende virksomheder ved prisdannelsen vil søge at dække sig ind for afholdelse af transportudgifter, ændret risikofordeling og andre følger af ændret leveringssted. Denne virkning vil imidlertid have den gavnlige effekt, at den opgivne varepris bliver køberens samlede pris for vare og transport, og forbrugernes mulighed for at foretage prissammenligninger vil derfor lettes, et forhold, der må tillægges betydning i relation til bestemmelsen om mærkning og skiltning med pris, jfr. i denne forbindelse også kommissionens forslag til lov om mærkning og skiltning i dens første betænkning (1971:597).

Det kan ikke antages, at der er behov for ufravigelige leveringsregler. Standardvilkår, der måtte stille forbrugeren ringere med hensyn til leveringen, vil navnlig kunne forekomme inden for afbetalingsområdet. Det henstilles til kreditkøbsudvalget, at dette tilstræber at skabe klarhed for køberne på det angivne område. Et herudover gående behov for at tilsidesætte særlige leveringsklausuler, der er urimelige over for forbrugeren, vil kunne imødekommes gennem en generalklausul, jfr. ovenfor side 26-27.

*) Rekommandation 19, se s. 97.

B. Leveringstiden i forbrugerkøb

Misligholdelsesvirkningerne af forsinket opfyldelse af et løsørekøb er knyttet til overskridelse af leveringstiden. Er der ikke truffet aftale herom, skal levering ske snarest muligt. Retsreglerne om leveringstiden og virkningen af overskridelse deraf har til formål at anspore sælgeren til præcis opfyldelse. Bag købelovens regler ligger, at nøjagtig overholdelse af leveringstiden har særlig betydning, hvor varen skal videresælges, idet enhver forsinkelse anses som væsentlig i handelskøb, medmindre kun en ringe del af det solgte er forsinket. I andre tilfælde må bedømmelsen af, om forsinkelsen er væsentlig, hvilket har betydning for køberens adgang til at hæve købet, bedømmes ved en konkret vurdering af, hvilken betydning den har for det enkelte køb. Er opfyldelse betinget nøjagtig til bestemt tid, foreligger der et såkaldt fikskøb, hvor forsinkelse altid vil være væsentlig. Bortset herfra kan køberen hæve, medmindre forsinkelsen var uvæsentlig eller af sælgeren måtte bedømmes som uvæsentlig for køberen, jfr. købelovens § 21. Heraf følger, at det i tvivlstilfælde er sælgerelis bedømmelse af forholdene, der må lægges til grund.

Det er i kommissionen blevet fremhævet, at forbrugere typisk er og må have ret til at være indstillet på hurtig levering, således at en overskridelse af leveringstiden hurtigt bør anerkendes som væsentlig. En sådan opfattelse vil stimulere detailhandelen til præcision. Det har endvidere været fremhævet, at der ofte vil være grundlag for at antage, at der foreligger fikskøb, også uden for indkøb af varer til brug ved tilkendegivne familiebegivenheder etc. Køb af farvefjernsyn i en olympiadetid eller op til en kongebegravelse kan være eksempel derpå. Sælgere, der endda kan have anvendt den særlige begivenhed i sine salgsbestræbelser, herunder ved annoncering, må være indstillet på, at en tidsmæssig nøjagtig opfyldelse er en afgørende forudsætning for køberen, og at enhver overskridelse af tiden derfor vil betyde en væsentlig misligholdelse. Man kan derfor ikke tiltræde den norske udredning, når det udtales (Ot. prp. nr. 25, 1973-74, side 70), at det selvsagt kan være kedeligt for manden, som har bestilt et fjernsynsapparat til den dag, de olympiske lege skal begynde, at leveringen forsinkes, og han først får apparatet efter nogle dage, men at det alligevel ville være noget strengt over for sælgeren at give køberen hæveret

straks i sådanne tilfælde, idet genstanden jo gerne vil være købt til brug også på længere sigt.

Hverken i Sverige eller Norge er der fremsat forslag om en almindelig »Nachfrist-Regel« i lighed med den tyske Biirgerliches Gesetzbuch (BGB) § 326 eller den internationale købelovs art. 27. Efter den sidstnævnte kan køberen, selv om forsinkelsen ikke er væsentlig, fastsætte en tillægsfrist af rimelig længde. Sker levering heller ikke inden udløbet af denne frist, skal forsinkelsen dermed uden videre nu anses som væsentlig.

*Der er fra forbrugerside udtalt ønske om en sådan bestemmelse. Det erkendes imidlertid, at den praktiske forskel over for de almindelige **købelovsregler** næppe bliver stor, såfremt man kan gå ud fra, at leveringstilkendegiveiser i retspraksis vil blive anset som væsentlige for køberen, således at betingelserne for at hæve ved forsinkelse dermed er opfyldt. Kommissionen går ud fra, at denne problemstilling vil indgå i de købelovssagkyndiges overvejelser.*)*

C. Fravigelse af forsinkelsesreglerne gennem standardvilkår

Ved siden af adgangen til at hæve købet, som kan anses tilfredsstillende inden for forbrugerområdet, hjemler købeloven køberen ret til at kræve erstatning efter reglerne i §§23-24, der er forskellige for individuelt bestemte køb og køb af artsbestemte genstande, men erstatningsbeføjelsen kan ikke siges at være af synderlig betydning i forbrugerkøb. Med anledning i den ret komplicerede erstatningsregel for artsbestemte køb har der imidlertid i praksis udviklet sig standardformularbestemmelser, der i reglen begrænser sælgerens ansvar til tilfælde, hvor der ikke foreligger force majeure eller lignende kvalificerede omstændigheder. Disse klausuler har inden for forbrugerområdet videreudviklet sig til også at omfatte hævebeføjelsen, således at køberen afskæres fra at hæve, selv om der foreligger en væsentlig forsinkelse, når denne dog har sin årsag i, at der er indtrådt force majeure for sælgerens levering. Undertiden begrænses hæveadgangen i endnu videre omfang.

Medens sådanne klausuler efter omstændighederne kan være rimelige inden for kommercielle køb samt for bestillingskøb, er der efter kommisisonens opfattelse grund til at overveje, om forsinkelsesreglerne bør gøres helt eller delvis ufravigelige inden for forbrugerområdet. Der er ikke tilstrækkelig grund til, at en sælger ved hjælp af standardvilkår skal kunne fastholde en forbruger ved et køb i en eller anden ubestemt periode, blot fordi der foreligger undskyldende omstændigheder for sælgerens manglende evne til at levere.

Den svenske konsumentkøbelov indeholder i § 3 en ufravigelig bestemmelse, hvorefter køberen, hvis sælgeren ikke har leveret varen i rette tid, og dette ikke beror på køberen eller begivenheder, for hvilke køberen bærer faren, kan hæve købet, såfremt forsinkelsen er af væsentlig betydning for ham, og sælgeren trods opfordring ikke leverer varen inden rimelig tid. Forbehold, som indskrænker køberens ret til at hæve købet, skal dog være gyldige, såfremt købet angår en vare, som skal tilvirkes særligt efter køberens anvisninger eller ønske, eller som sælgeren i øvrigt må antages at savne mulighed for at afhænde til anden end køberen, når det dog ikke er åbenbart, at køberens formål med aftalen væsentligt vil lide skade gennem forsinkelsen. Reelt tilsvarende bestemmelser er nu indsat i den norske købelov §21.**)

Da det kan antages, at de købelovssagkyndige vil foreslå en lovfæstelse i købeloven, som vil dække de begrænsninger, der allerede på grundlag af teorien er accepteret i praksis med hensyn til bestillingskøb, er det væsentlige ved den svenske bestemmelse, at den tillader særaftaler, som fraviger købeloven, når de dog ikke går videre end § 3. Efter denne vil sælgeren kunne betinge sig, at køberen, efter at forsinkelse er indtrådt, fremsætter en opfordring — et påkrav — om levering, som sælgeren i så fald skal efterkomme inden rimelig tid.

*Ikke mindst for at undgå en gentagelse af købelovens § 21, bør det overvejes, om en tilfredsstillende beskyttelse af køberen ikke vil kunne opnås ved en bestemmelse om, at aftaler, der beskærer køberens rettigheder i tilfælde af forsinkelse fra sælgerens side, ikke kan afskære køberen fra at benytte disse beføjelser, når han forinden har givet sælgeren et rimeligt varsel til at opfylde aftalen, og levering efter dettes udløb fortsat ikke har fundet sted.***)*

*) Rekommandation 20, se s. 97.

**) Se bilag 10, side 135.

***) Rekommandation 21, se s. 97.

Til fordel for en sådan bestemmelse kan anføres, at det ved et forudgående påkrav i overensstemmelse med de svenske regler opnås, at køberen forud for gennemførelse af misligholdelsesbeføjeiser tilkendegiver, at der nu opstår en væsentlig misligholdelse for ham.

Sælgeren vil derefter have en ganske særlig tilskyndelse til at gennemføre opfyldelsesforanstaltningerne.

I den svenske konsumentkøbelov*) findes i tilslutning til ovennævnte bestemmelse en regel, hvorefter køberen har en ufravigelig ret til at holde købesummen tilbage, indtil varen stilles til hans rådighed, når betalingen har skullet ske ved eller efter den tid, som er bestemt for leveringen. En sådan virkning antages for de tilfælde, hvor andet ikke er aftalt, at følge af købelovens § 14, men den er gjort ufravigelig for at imødegå standardvilkår, der går ud på at berøve køberen denne ret. En lignende bestemmelse er indsat i den norske købelovs § 14. Nu vil sådanne krav fra sælgerens side i almindelighed føles ganske urimelige, dersom sælgeren har undladt at levere salgsgenstanden, og klausuler, som søger at give sælgeren en sådan ret, vil forventelig kunne tilsidesættes efter en civilretlig generalklausul, ligesom der vil kunne nedlægges forbud herimod efter markedsføringsloven.

*) Bilag 8.

IX. Varens egenskaber i løsørekøb

A. Almindelige synspunkter

Der henvises til det ovenfor side 14 nævnte vedrørende forholdet mellem på den ene side den stærke vækst i levefoden og på den anden side de krav, dette stiller med hensyn til forbrugernes viden i forbindelse med køb af varer og tjenesteydelser og de deri anførte udviklingslinjer og begrundelserne for øget forbrugerbeskyttelse. Synspunkterne er blevet understreget yderligere med henblik på varens egenskaber og indhold ved forbrugerkøb. Der er blevet peget på industrialiseringens betydning for området. Varerne er blevet langt mere komplicerede end tidligere og ofte sammensat af tidligere ukendte materialer, som undergår idelige ændringer og forekommer under mange forskellige navne. Erfaringen kommer til kort over for sådanne nydannelser, og mange varer kan ikke undersøges af forbrugeren forud for købet, dels som følge af deres konstruktion, dels fordi de foreligger færdigemballeret. Serieproduktionen og mærkevarer præger forbrugerområdet i dag. Velstandsstigningen medfører forskydning af familieforbruget, og nye vareområder kommer inden for rækkevidden af forbrugergrupper, hvis forbrugsmuligheder tidligere ikke strakte så langt.

Den beskrevne udvikling findes at måtte medføre en ændring af retsreglerne, således at det sikres forbrugerne, at der i forbindelse med de enkelte køb er givet de nødvendige oplysninger, for at køberen kan sætte varetilbudet i relation til det behov, der skal dækkes. Parterne er i denne henseende ude af en rimelig, jævnbyrdig balance. Forbrugeren står som den ukyndige over for den professionelle.

Erhvervslivets repræsentanter har som anført side 15 ikke uden videre kunnet tiltræde disse betragtninger, og der har derfor heller ikke kunnet opnås enighed om, at der kan udledes bestemte retlige konsekvenser af de nævnte grundbetragtninger. Dette må erindres, også hvor det ikke måtte være udtrykkeligt fremhævet i det følgende.

B. Gældende ret

1. Offentlig regulering

I udstrakt grad findes der kvalitets-og mærkningsbestemmelser udfærdiget i henhold til lovgivning eller i bekendtgørelser. I det væsentlige er de begrundet i ønsket om at sikre imod sundhedsskadelige eller farlige egenskaber En nærmere gennemgang heraf vil fremkomme i Forbrugerkommissionens betænkning IV om forbrugeroplysning. Det drejer sig om levnedsmidler, elektriske artikler, gasmateriel, brandfarlige vædsker, sprængstoffer, fyrværkeri, midler til bekæmpelse af plantesygdomme, sikkerhedsseler og ædle metaller.

Ændringen ved lov 506 29. november 1972 af konkurrencelovens § 16 nu markedsføringsloven § 10, stk. 2, i forbindelse med Danmarks tilslutning til EF giver handelsministeren bemyndigelse til at udstede forskrifter om, at bestemte varer kun må sælges eller udbydes til salg, hvis varerne eller deres indpakning er forsynet med oplysning om varernes indhold og sammensætning, holdbarhed, behandlingsmåde og egenskaber i øvrigt. Under folketingsbehandlingen er det blevet fremhævet, at den ændrede § 16 ikke skal anvendes som genvej til gennemførelse af sådanne varedeklarationer m.v., der hører hjemme i anden lovgivning.

2. Købeloven

Købeloven indeholder ingen almindelig regel om, hvilke krav der kan stilles til en leveret genstands kvalitet og egenskaber, og afgørelsen af, om der foreligger en mangel, må derfor træffes af domstolene i overensstemmelse med den almindelige opfattelse. Det er i motiverne anført, at det i almindelighed må anses som en mangel ved en salgsgenstand, at dens tilstand gør den uskikket eller mindre

egnet til den sædvanlige brug eller til den brug, som genstanden ifølge aftalen har måttet forudsættes at skulle anvendes af køberen. Herefter kan mangelsbegrebet beskrives som et sammensat begreb, hvilende dels på et generelt, abstrakt synspunkt, nemlig at genstanden skal have en sådan brugbarhed og værdi, som er almindelig ved genstande af den pågældende art, dels på et individuelt synspunkt, d.v.s. parternes erklæringer og forudsætninger i det enkelte tilfælde bl.a. med hensyn til samspillet mellem pris og kvalitet. Det konkrete retsforhold mellem køberen og sælgeren kan altså både udvide og indskrænke mangelsområdet.

I udenlandsk lovgivning findes forskellige bestemmelser, der alle går i den retning, at sælgeren normalt skal levere en i det mindste middelgod ting af vedkommende art. Selv om en sådan regel utvivlsomt også i hovedsagen stemmer med den almindelige retsopfattelse her i landet, blev der ikke optaget en udtalelse derom i købeloven. Man fandt på daværende tidspunkt, at sådanne tilfælde forekommer ret sjældent, i det de med købet forbundne omstændigheder, navnlig parternes vedtagelse af en bestemt pris, næsten altid vil give den nødvendige vejledning med hensyn til hvilken kvalitet parterne har forudsat. Man mente tillige, at en sådan regel ikke ubetinget ville kunne fastholdes, når der var tale om tilfælde, hvor der til betegnelsen af salgsgenstanden er knyttet visse særlige klassifikationsmærker.

I England har man i 1973 gennemført ufravigelige regler til beskyttelse af forbrug er købere ved »The Supply of Goods (Implied Terms) Act«, og samtidig er visse bestemmelser i Sale of Goods Act (1893) blevet gjort præceptive. Varen skal være af »merchantable quality«, hvilket bl.a. vil sige, at den skal være »as fit for the purpose and purposes for which goods of that kind are commonly bought as it is reasonable to expect having regard to any description applied to them, the price (if relevant) and all other circumstances«. Sælgeren er endvidere ansvarlig for, at varen kan anvendes til det formål, den er købt til, såfremt dette er kendt for sælgeren, medmindre sælgeren kan bevise, at køberen ikke har handlet i tillid til sælgerens faglige dygtighed og omdømme.

Det skal fremhæves, at købeloven ikke pålægger køberen nogen almindelig pligt til at undersøge salgsgenstanden. Ganske vist kan en køber blive afskåret fra at påberåbe sig en mangel ud fra det såkaldte caveat emptor princip, jfr. købelovens § 47. Denne bestemmelse drejer sig om tilfælde, hvor køberen før købets afslutning har undersøgt genstanden, eller hvor han uden skellig grund har undladt at efterkomme sælgerens opfordring til at undersøge den. Køberen kan da ikke påberåbe sig mangler, der ved en sådan undersøgelse burde være opdaget af ham. Reglen vedrører alene mangler, der er synlige, og varegodernes komplicerede karakter i dag har nok betydet en indskrænkning af dens område. Det må fremhæves, at reglen ikke kan finde anvendelse i tilfælde, hvor sælgeren kender en mangel ved genstanden og ser, at køberen ikke nærmere undersøger den.

C. Varedeklarationer, kvalitetsmærkning m.v.

./. Udvidet anvendelse heraf

En øget anvendelse af varedeklarationer, kvalitetsmærkning m.v. vil naturligvis være en velegnet måde, hvorpå en udvidet oplysningstrang kan tilgodeses.

Spørgsmålet herom, og herunder hvorvidt det offentlige bør kunne gennemtvinge en større anvendelse, har Forbrugerkommissionen behandlet i sin første betænkning om mærkning (1971:597), hvortil der henvises. Hertil kan føjes, at varedeklarationer siden er gjort til genstand for udredningsarbejde i Sverige, jfr. SOU 1973:20. Varudeklaration - ett medel i konsumentpolitiken. I EF's foreløbige forbrugerprogram for forbrugeroplysning og -beskyttelse går man ind for at fremme udnyttelsen og harmoniseringen af de frivillige varedeklarationer som led i oplysningsarbejdet.

2. Den civilretlige betydning af deklarationer, mærkning m.v.

Såfremt der ved varedeklarationer m.v. gives oplysning til forbrugerne om varens indhold og egenskaber, må dette medføre, at egenskaberne anses tilsikret i købelovens forstand. Der vil derfor i almindelighed foreligge en mangel, såfremt det viser sig, at oplysningerne er urigtige. Ved bedømmelsen må hensyn dog tages til en sådan variationsbredde, der er tilladt efter anerkendte standarder på det pågældende vareområde.

Er der pligt til for bestemte varer at anvende deklaration m.v., men pligten tilsidesættes, vil sælgeren kunne ifalde strafansvar, medens der i almindelighed ikke vil være knyttet civilretlige følger dertil. Da pligten er. pålagt af

hensyn til forbrugeren og for at han kan få vejledning i deklarationen med henblik på købebeslutningen, kan der rejses spørgsmål om at gennemføre en bestemmelse, som sikrer forbrugeren civilretligt. / *overensstemmelse med betragtningerne ovenfor s. 15-16 stiller kommissionen forslag om, at såfremt en erhvervsdrivende ved indgåelse af aftale med en forbruger har undladt at anvende en i henhold til lovgivningen foreskrevet varedeklaration eller anden påbudt mærkning om varens eller ydelsens indhold, egenskaber, brug eller farlighed, kan køberen hæve aftalen, medmindre det må antages, at undladelsen har været af uvæsentlig betydning for køberen.*)* En forudsætning for, at en sådan regel der skal anbringes i købelovens kapitel om mangler, kan anvendes af køberen, vil være, at han gør retten gældende inden rimelig tid i overensstemmelse med den foreslåede reklamationsbestemmelse jfr. nedenfor s. 54.

Det følger endvidere af mangelsbestemmelserne, at varen i almindelighed skal tilbagegives i væsentlig uforandret stand og mængde. Det har været overvejet at understrege deklarationens betydning civilretligt ved at give køber adgang til at hæve, med mindre det efter forholdene efter det enkelte tilfælde måtte antages at undladelse havde været af uvæsentlig betydning for ham. Den valgte formulering lægger imidlertid bevisbyrden for deklarationens betydning for køberen over på denne, for at man derved kan undgå, at køberen chikanøst eller åbenbart grundløst påberåber sig undladelsen.

D. Indførelse af mangelsbegreb i købeloven

Det har været overvejet i kommissionen, om der vil kunne vindes en del i klarhed ved, at der i købeloven optages en udtrykkelig definition af mangler. Man har fundet, at følgende fire faktorer vil være centrale ved bedømmelsen af en vares egenskaber:

a) dens egnethed,
b) dens holdbarhed,
c) dens farlighedsgrad,
*d) vedligeholdelsesmuligheden. **)*

Udformningen af et mangelsbegreb i købeloven måtte derfor ske under anvendelse af de nævnte faktorer. Køberen må alt efter varens art have krav på, at den er rimeligt egnet, at den er rimeligt holdbar, at dens farlighed ikke overstiger det rimelige, og at der er rimelig mulighed for at vedligeholde den, såfremt den ikke er bestemt til umiddelbart forbrug.

De nævnte krav må anses for at være i god overensstemmelse med, hvad der også uden en særlig lovregel kan antages at være gældende ret, og det spørgsmål, der kan rejses, er vel navnlig, om man ved at sætte en sådan regel på tryk opnår at komme ud over generaliseringens uvished. Det har været den almindelige opfattelse i kommissionen, at selv en så almindelig holdt regel vil kunne være af en vis betydning for forbrugeren. Dens psykologiske effekt vil først og fremmest være, at der igennem den peges på de centrale faktorer, som skal tages i betragtning ved bedømmelsen af varens egenskaber.

Kommissionen henstiller til de købelovssagkyndige at tage op til overvejelse, om der bør indsættes en bestemmelse som beskrevet i købeloven, og skal yderligere tilføje, at etableringen af forbrugerklagenævnet vil bedre mulighederne for at anvende de fremhævede kriterier også uden lovfæstelse.

£. Indførelse af en regel om almindelig oplysningspligt for sælgeren

Navnlig med henblik på nye produkter og varige forbrugsgoder har kommissionen overvejet, om behovet for at sikre forbrugeren de oplysninger, der er nødvendige for, at forbrugeren kan få rimelig mulighed for i selve købssituationen at bedømme sit behov, bør resultere i en regel om en almindelig oplysningspligt, hvis krænkelse skal udløse civilretlige følger.

Formålet med en sådan bestemmelse vil være at præcisere, at initiativet i vidt omfang i et moderne samfund må påhvile sælgersiden. Efter gældende retsopfattelse har køberen i betydelig grad være henvist til selv at søge at skaffe sig oplysningerne, men ved en regel om generel oplysningspligt tilstræbes det, at oplysningerne meddeles af sælgeren af egen drift. Det er klart, at der ikke haves individuelle, atypiske anvendelsesbehov for øje. Hvad der tænkes på, er oplysninger af en sådan art, at de må anses relevante for købere i almindelighed. Pligten til at meddele oplysninger efter en sådan regel må påhvile sælgeren og hans folk og omfatte oplysninger, som sælgeren, resp.

*) Rekommandation 22, se s. 97.
**) Rekommandation 23, se s. 97.

hans folk, er bekendt med eller burde være bekendt med.

Ved sine overvejelser har kommissionen lagt vægt på, at der allerede efter den nugældende retstilstand er tendens til i et videre omfang end tidligere at anvende de almindelige regler om svigtende forudsætninger for en købsaftales indgåelse. Udviklingen har således medført, at en sælger i stigende grad må sikre sig, at hans køber er i besiddelse af de fornødne oplysninger til, at han kan bedømme den genstand, han overvejer at erhverve.

Et sådant princip har også fundet udtryk i den nye markedsføringslov. I dennes § 3 er der gennemført en offentligretlig regel, efter hvilken der ved tilbuds afgivelse, ved indgåelse af aftale eller efter omstændighederne på leveringstidspunktet skal gives en efter formuegodets eller ydelsens art forsvarlig vejledning, når denne er af betydning for bedømmelsen af godets eller ydelsens karakter eller egenskaber, herunder især brugsegenskaber, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed. Om det nærmere indhold heraf henvises til kommissionens anden betænkning (1973:681) s. 21-22.

Uanset at der inden for kommissionen har været ønske særlig fra forbrugerside om at søge en dertil svarende bestemmelse indsat i købeloven, har det været den overvejende opfattelse, at der kan være grund til at afvente udviklingen af den praksis, som vil forme sig efter markedsføringsloven.

Kommissionen stiller derfor ikke forslag om indførelse af en regel om positiv oplysningspligt i købeloven. Man skal imidlertid pege på, at gennemførelsen af en civilretlig generalklausul i sig selv åbner mulighed for, at de retsanvendende myndigheder kan tage hensyn til, om sælgeren har undladt at opfylde den oplysningspligt, der påhviler ham efter markedsføringslovens § 3.

Efter markedsføringslovens ikrafttræden bortfalder den hidtidige regulering af adgangen til at holde udsalg o.l., og salgsfremmende foranstaltninger af denne art skal i stedet bedømmes efter de almindelige markedsføringsregler. Kommissionen henleder derfor opmærksomheden på, at de foran anførte principper om svigtende forudsætninger og anvendelsen af en civilretlig generalklausul får en særlig betydning her, idet der bør skabes klarhed for forbrugerne om, at der er tale om udsalg eller andre former for prisnedsættelser, salg af frasorterede varer, af sekundavarer o.s.v.

F. Oplysninger om varen i øvrigt

Ifølge markedsføringslovens § 2 må der ikke anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser.

Det er efter kommissionens opfattelse rimeligt at overveje, om der også bør skabes et civilretligt modstykke til denne bestemmelse. Medens oplysningspligten har en direkte sammenhæng med den enkelte købeaftale, er forholdet imidlertid et andet med hensyn til § 2, der finder anvendelse på enhver markedsføringsbestræbelse og påvirkning af køberkredsen som sådan. Medens det er klart, at en civilretlig generalklausul efter en konkret bedømmelse af forholdene i det enkelte tilfælde vil kunne benyttes på forhold, der omfattes af § 2, vil man ikke uden videre kunne tillægge enhver krænkelse af § 2 betydning for retsforholdet mellem køberen og sælgeren. Dette fremgår allerede af, at bestemmelsen også gælder angivelser og fremgangsmåder, der på grund af deres form eller fordi de inddrager uvedkommende forhold, er utilbørlige over for andre erhvervsdrivende. Hertil kommer, at den påvirkning af køberkredsen, som søges imødegået, ikke behøver, at have nogen direkte sammenhæng med den enkelte aftales parter. Ikke blot gælder den for alle omsætningsled, men den finder tillige anvendelse på foreninger og sammenslutninger, der varetager erhvervsdrivendes eller forbrugeres interesser. Det vil derfor være nødvendigt at præcisere i forskellige retninger, under hvilke betingelser der kan tillægges de pågældende forhold betydning for den enkelte aftale.

Den beskyttelse af forbrugerne, der vil følge af at anvende principperne i markedsføringslovens § 2, er først og fremmest, at sælgeren i relation til mangelsreglerne ikke blot kommer til at hæfte for oplysninger, der meddeles køberen ved selve aftalens indgåelse, men at også oplysninger, som udgår i reklamer, annoncer, omdelte brochurer m.v., eller som gives på selve varens emballage, vil blive betragtet som en del af aftalens grundlag. I et vist omfang vil dette stemme med den almindelige forudsætningslære, men det vil dog efter gældende ret være køberens sag at sandsynliggøre, at de pågældende oplysninger har været bestemmende for ham, og at dette har stået

sælgeren klart. Dette kan ikke anses stemmende med rimelighed, eftersom oplysningerne er bragt ud til almenheden i markedsføringsøjemed. Den ændrede butiksstruktur, ikke mindst den moderne selvbetjeningshandel, gør det naturligt at tillægge oplysninger i denne videregående forstand samme betydning, uanset hvorledes de er meddelt køberen.

Det skal i denne forbindelse understreges, at der er en glidende overgang mellem tilfælde, hvor annoncer og reklamer sættes i værk af sælgeren i detailleddet, af producenten, importøren eller andre tidligere salgsled. Selv annoncer, som bringes af detailsælgeren i aviser og lignende, har ofte deres inholdsmæssige udformning fra tidligere salgsled, der stiller klicheer, lay-out eller andet til disposition. Salgsbrochurer, som sendes ud eller lægges frem i forretninger, vil ligeledes typisk hidrøre fra tidligere salgsled. Og endelig gælder det samme for oplysninger, som er trykt på færdigpakkede varers emballage eller indlagt i varen.

Som udgangspunkt må det i forhold til køberkredsen være uden betydning, hvorfra oplysningerne hidrører. Er de ikke korrekte, bør der indrømmes købere beføjelser efter mangelsreglerne. Ved at henvise til disse, skulle der nemlig opnås de nødvendige kauteler. Erstatningsbeføjelser vil, som det fremgår af gennemgangen under X, ikke få synderlig betydning, medens interessen samler sig om adgangen for køberen til at hæve handelen. Denne beføjelse er på den ene side uafhængig af, om sælgeren bærer skylden for misligholdelsen, men kræver på den anden side som grundbetingelse, at der foreligger en væsentlig misligholdelse. Heraf følger, at køberen afskæres fra at påberåbe sig urigtige oplysninger, når disse ikke kan antages at have indvirket på købet, eller når sælgeren over for køberen har korrigeret oplysningerne, samt når sælgeren har tilkendegivet, at han ikke kan indestå for oplysningerne, og han i dette tilfælde selv er i god tro med hensyn til urigtigheden.

Det kan imidlertid kun være oplysninger fra sælgeren eller et tidligere salgsled, som køberen kan tillægge den anførte betydning, og reglen vil derfor få en snævrere afgrænsning end § 2 i loven om markedsføring. Endvidere må det forekomme rigtigt at begrænse den til at angå angivelser om varens egenskaber, medens der ikke med hensyn til prisforhold bør tillægges oplysningerne den samme civilretlige betydning. Oplysning skal derfor vedrøre bedømmelsen af varens indhold og egenskaber på samme måde som nævnt under D, d.v.s. herunder især brugsegenskaber, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed.

Det tilsigtes navnlig at imødegå urigtige oplysninger, men ligesom i § 2 bør bestemmelsen også medtage vildledende angivelser, selvom de ikke er urigtige.

Endvidere bør regelen gøres præceptiv, således at den ikke kan fraviges ved modstående aftale mellem købets parter.

Kommissionen stiller herefter forslag om, at der gennemføres en lovbestemmelse gående ud på, at såfremt der ved købet eller på varens indpakning eller gennem markedsføringsforanstaltninger eller andre meddelelser, som er beregnet på at komme til almenhedens eller køberens kundskab er anvendt urigtige eller vildledende angivelser af sælgeren eller tidligere salgsled af betydning for bedømmelsen af varens egenskaber og indhold, herunder især brugsegenskaber, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed, kan køberen uanset modstående aftale gøre mangelsbeføjelser gældende i overensstemmelse med købelovens regler.)*

Den svenske konsumentkøbelov indeholder i § 7 en bestemmelse, der på lignende måde hjemler køberen ret til at anvende de beføjelser, som han efter loven kan gøre gældende ved mangler. Specielt for så vidt angår oplysninger, der hidrører fra tidligere salgsled, er køberens ret dog gjort afhængig af, at sælgeren har påberåbt sig oplysningerne eller må have indset deres urigtighed. Dette begrundes med, at man først og fremmest bør ramme tilfælde, hvor sælgeren har anvendt oplysningerne som et salgsargument. Han bør dog anses at have påberåbt sig dem også, når han i forbindelse med købet har overgivet en af f.eks. varens producent udgivet brochure angående varen, medmindre han har oplyst over for køberen, at han ikke kan indestå for oplysningerne. Bortset fra en sådan påberåbelse af oplysningerne, skal han kun være ansvarlig, såfremt han burde indse urigtigheden. Dette begrundes med, at en modsat regel ellers åbenbart ville aktualisere en forpligtelse for sælgeren til at undersøge rigtigheden af hver enkelt oplysning, der gives f.eks. på emballagen. Kommissionen skal hertil bemærke, at en sådan virkning ikke følger af dens forslag, idet det vil

*) Rekommandation 24, se s. 97-98.

afhænge af de enkelte misligholdelsesbeføj eiser, hvilken byrde reglen medfører for sælgeren. Medens det efter omstændighederne vil få betydning i relation til erstatningsbeføjeisen, om sælgeren har haft kendskab til oplysningernes urigtighed, har de såkaldte »forudsætningsbeføjeiser«, navnlig hævebeføjelsen og retten til at kræve forholdsmæssigt afslag, ikke noget ansvargrundlag, men er knyttet til misligholdelsen og dennes væsentlighed. Erkender man, at oplysninger meddelt af tidligere salgsled bør tillægges vægt som grundlag for købeaftalen, bør f.eks. køberens hævebeføjelse ikke være afhængig af, om sælgeren var klar over oplysningernes urigtige karakter, men alene af, om de i væsentlig grad har påvirket køberens bedømmelse af varens egenskaber.

I denne henseende er der større overensstemmelse mellem Forbrugerkommissionens opfattelse og den nye § 45 a i den norske købelov, som ligeledes tager sit udgangspunkt i, at de urigtige eller vildledende oplysninger medfører, at der foreligger en mangel. Når det i den norske lov udtrykkelig er fremhævet, at en sælger dog ikke bliver erstatningspligtig, såfremt det må antages, at sælgeren ikke har haft kendskab til, at de pågældende oplysninger er givet, må dette ses i sammenhæng med overvejelserne om ansvarsgrundlaget i relation til mangler, se herom nedenfor side 60.

G. Særligt om kvantitetsmangler

Hvad der hidtil er anført om mangler, har angået, hvad der normalt betegnes som kvalitetsmangler. En mangel kan imidlertid også foreligge ved, at sælgeren leverer for lidt af varen til køberen. Grænsen mellem, om der i så fald foreligger en kvantitetsmangel eller en forsinkelse med en del af det solgte, skal efter købelovens § 50 drages ved, om det leverede af sælgeren er ment at skulle tjene til fuldstændig opfyldelse af købet. Den tvivl, der kan være herom, kommer køberen til gode, idet hans bedømmelse er afgørende efter § 50. Dette vil næppe have praktisk betydning inden for forbrugerområdet, men der er grund til at understrege, at kvantitetsmangler særligt inden for dette har ændret karakter, efterhånden som færdigpakkede varer har vundet frem. Reelt er udviklingen her løbet fra købelovens regler, jfr. nedenfor under J om retten til at kræve efterlevering.

H. Værn imod varers farlighed

1. Offentligretlig regulering

Som nævnt overfor s. 42 er der i henhold til love og bekendtgørelser udfærdiget kvalitets- og mærkningsbestemmelser, som er begrundet i ønsket om at sikre imod sundhedsskadelige eller farlige egenskaber. Det drejer sig om levnedsmidler, elektriske artikler, gasmateriel, brandfarlige vædsker, sprængstoffer, fyrværkeri, automobiler og udstyr dertil og lignende områder.

Forekomsten af giftstoffer reguleres i en række henseender af giftloven, og forhandling af apotekervarer er undergivet en eneretsforhandling.

Der findes derimod ikke i Danmark et almindeligt værn imod, at varer indeholder egenskaber, der rummer fare for liv og helbred. En række erfaringer fra ind- og udland viser imidlertid behov herfor, og i internationalt regie har der fundet et betydeligt arbejde sted vedrørende disse spørgsmål.

I UK, Canada og USA findes generel lovgivning til beskyttelse af forbrugeren mod varer med farlige egenskaber.

I UK er Consumer Protection Act af 1961, i Canada er Hazardous Product Act af 1969 og i USA blev Consumer Product Safety Act gennemført i oktober 1972. Selv om lovene er lidt forskelligartede, indeholder de alle tre mulighed for i givet fald at kunne forbyde import og salg af farlige varer eller påbyde, at visse krav i sikkerhedsmæssig henseende skal være opfyldt, og at det af varen i givet fald skal fremgå, at disse krav, der så vidt muligt skal bygge på standards, skal være opfyldt.

Kommissionen har på en række områder ønsket at fremhæve den væsentlige betydning, det har at informere forbrugerne om godernes farlighedsgrad. Det gælder om oplysningspligten i markedsføringslovens § 4 og overvejelserne om mangelsbegrebet (ovenfor s. 44), om oplysningspligten (s. 44-45) og oplysninger om varen i øvrigt (s. 45).

Der er imidlertid hverken efter særlovgivningen eller efter kommissionens forslag i øvrigt mulighed for generelt at beskytte forbrugerne imod produkter, der kan true liv og helbred. Behovet for på områder, der ikke allerede er reguleret ud fra dette hensyn, at opnå en produktkontrol, vil hverken kunne opnås i medfør af lov om markedsføring § 10

eller efter det i kommissionens første betænkning (1971:597) indeholdte forslag til lov om mærkning og skiltning m.v. inden for forbrugerområdet.

I lighed med, hvad der fra svensk side er foreslået i betænkningen om varedeklaration (SOU 1973:20), *stiller kommissionen forslag om, at der gives handelsministeriet bemyndigelse til at foreskrive, at varer, som kan medføre fare ud fra et helbreds- og sikkerhedssynspunkt ikke må sælges eller markedsføres uden at opfylde nærmere angivne krav med hensyn til indhold og beskaffenhed. Oplysning om disse grundkrav og om, at varen opfylder kravene, skal meddeles på varen*)*

Bestemmelsen er tænkt som en subsidiær bestemmelse, der kun skal komme til anvendelse på områder, hvor der ikke allerede findes hjemmel til at værne imod farlige genstande, og den vil således ikke kunne anvendes inden for disse områder, fordi man i de enkelte tilfælde finder, at foreskrevne sikkerhedsregler ikke er tilstrækkelige. De tilfælde, der skal dækkes af bestemmelsen, centrerer sig om genstande hvis brug selv i sædvanlig anvendelse kan medføre farer, ulemper eller risici af en karakter, som er uforudseelig for køberne, og som har en mere akut art i modsætning til f.eks. hel bred srisikoen forbundet med tobaksrygning eller alkoholnydelse.

Da man i modsætning til, hvad der ellers vil kunne opnås gennem tvungne varedeklarationer, her står over for en hjemmel til at opstille grundkrav til varen, uden hvis opfyldelse den ikke må sælges eller markedsføres, forudsættes det, at der vises en rimelig tilbageholdenhed med at udnytte hjemmelen. Efter kommissionens opfattelse vil det imidlertid kunne lette gennemførelsen af frivillige ordninger, at der er mulighed for at udfærdige tvungne forskrifter. I øvrigt vil man fremhæve, at Dansk Varedeklarations-Nævn (DVN) og Dansk Standerdiseringsråd, der henhører under handelsministeriets ressort, vil kunne inddrages i sådanne bestræbelser.

2. Civilretlige regler

Skal et værn imod farlige goder have den størst mulige effektivitet, vil det være påkrævet at supplere en offentligretlig bestemmelse med et civilretligt modstykke. Dette er sket i den svenske konsumentkøbelov § 8, som dels omhandler tilfælde, hvor en vare sælges i strid med et forbud, der er givet ved lov eller af myndighederne for at forebygge, at den, som anvender varen, pådrager sig »ohälsa eller drabbas av olycksfall«, eller for at varen i øvrigt skal være pålidelig ud fra sikkerhedssynspunkter, dels går videre ved at sidestille dermed, at varen er så mangelfuld, at den ikke kan anvendes uden åbenbar fare for køberens eller andens liv og helbred.

Det synes rigtigt i overensstemmelse med det svenske forslag at udstrække det civilretlige værn til tilfælde, hvor ydelsen i det enkelte tilfælde medfører den nævnte fare, selv om der ikke findes noget offentligretligt forbud imod salget eller markedsføringen.

Det må ligeledes være rigtigt, som det er betonet i de svenske bemærkninger til forslaget, at bestemmelser på dette område må være ufravigelige og således komme til anvendelse, selv om køberen har indset eller ligefrem er gjort bekendt med varens farlige egenskaber, således at prisen er fastsat derefter.

Hvilke sanktioner der kan komme på tale ved overtrædelse af forbudet, vil afhænge af, hvor bredt et område det skal dække. Holdes det forholdsvis snævert, således at det kun omfatter tilfælde, der åbenbart indebærer fare for liv og dermed sidestillet fare for helbred, er den naturligste reaktion, at der frakendes aftalen gyldighed. Går man videre, som tilfældet er med den svenske konsumentkøbelov, bliver der behov for en mere nuanceret bedømmelse på samme måde som ved bedømmelse af varens egenskaber i øvrigt, således at handelen kun i væsentligere tilfælde bør gå tilbage eller ophæves, medens det i andre tilfælde vil være tilstrækkeligt, at den farlige egenskab afhjælpes, eventuelt ved, at køberen får et forholdsmæssigt afslag i købesummen og dermed økonomisk bliver i stand til at få genstanden repareret andetsteds, ijenne misligholdelsesbeføjelse har imidlertid den aftalte pris som beregningsgrundlag og er derfor for så vidt mindre egnet til at løse de tilfælde, som efter det ovenanførte tilsigtes dækket af en bestemmelse, hvor købesummen er sat lavt under hensyn til genstandens farlighed.

Nu er der ingen tvivl om, at det efter gældende ret vil blive anset som en mangel, at den solgte genstand indebærer mere end en ubetydelig faremulighed for køberen, når denne ikke havde grund til at regne dermed. Det må antages, at moderne miljø- og sundheds-

*) Rekommandation 2, se s. 96.

synspunkter vil indgå med stigende vægt i bedømmelsen. Faremomentet er fremhævet i kommissionens forslag i forskellige henseender, (jfr. ovenfor side 47). En lang række offentlige forskrifter vil derfor også kunne forventes lagt til grund ved den civilretlige bedømmelse, og de differentierede mangelsbeføjeiser gør det muligt at sondre mellem tilfælde, hvor der foreligger en væsentlig eller af sælgeren bevidst skjult mangel, og mindre betydelige tilfælde.

Et civilretligt fareværn følger således af den materielle mangelsbeskrivelse. Hvad kommissionen har måttet tage stilling til, er, om der ved siden af mangelsreglerne bør gennemføres en ugyldighedsbestemmelse, eller om der skal sikres mangelsreglerne en ufravigelighed. I sidste fald vil værnet for forbrugerne bestå i, at der ikke ved købeaftalen kan vedtages nogen fravigelse af købelovens regler.

Efter kommissionens opfattelse vil der i klare tilfælde være behov for at statuere, at den indgåede aftale er ugyldig, men det skønnes, at dette behov vil kunne imødekommes gennem den foreslåede civilretlige generalklausul.

Herudover finder kommissionen at mangelsregler få dette område bør gøres ufravigelige, således at det sikres, at køberen altid vil kunne gå frem efter disse regler.)*

Som fremhævet i bemærkningerne til den svenske konsumentkøbelov vil en sådan regel navnlig kunne få betydning inden for handel med brugte biler, men herudover ved salg af barnesenge, der ikke opfylder rimelige krav til sikkerhed mod ulykker, legetøj, der er giftigt, brandfarligt eller har andre risikobehæftede egenskaber, farligt sengetøj o.s.v.

*) Rekommandation 25, se s. 98.

X. Købelovens misligholdelsesregler (mangelsbeføjelserne)

A. Gældende ret

Købelovens misligholdelsesregler på mangelsområdet findes i lovens §§ 42-54.*) Bestemmelserne er komplicerede, og forbrugernes kendskab til dem er utvivlsomt meget ringe.

Køberen kan kræve et forholdsmæssigt afslag for værdiforringende mangler.

Han kan hæve handelen, hvis manglen er væsentlig, hvis sælgeren har handlet svigagtigt, eller — ved genuskøb — hvis sælgeren har kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet fremskaffe mangelfri ydelse.

Erstatning for tab som følge af den mangelfulde levering kan køberen næsten altid kræve i genuskøb, medens sælgeren af en speciesbestemt vare kun hæfter for svig og uforsvarlig adfærd (culpa), ved oprindelige mangler endda kun, såfremt sælgeren må anses at have indestået for bestemte egenskaber ved varen.

Hvad der nok vil overraske den almindelige forbruger mest er, at købeloven ikke giver køberen nogen almindelig adgang til at kræve en mangel afhjulpet eller til at forlange omlevering. Afhjælpningspligt omtales slet ikke i loven, men antages dog at findes i de såkaldte bestillingskøb. Omlevering kan kræves efter samme principper, som gælder for hæveadgangen, d.v.s., hvis den leverede genusvare lider af en væsentlig mangel, hvis sælgeren har handlet svigagtigt, eller hvis han har kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet fremskaffe mangelfri ydelse.

Adgangen til at påberåbe sig mangler kan bortfalde på grund af for sen reklamation, men også andre omstændigheder kan medføre, at mangelsbeføjelserne udelukkes, jfr. herved den såkaldte caveat emptor regel i § 47 (ovenfor side 43), og den særlige regel i § 48 om auktionssalg. Da købeloven kan fraviges ved aftale mellem parterne, vil forbehold med hensyn til mulige mangler normalt være gyldige, f.eks. hvis genstanden sælges, som den er og forefindes.

Sælgeren kan endvidere i et begrænset omfang udelukke køberens misligholdelsesbeføjelser ved at afhjælpe manglen eller ved at foretage omlevering. Køberen må efter § 49 lade sig nøje dermed, hvis afhjælpningen eller omleveringen kan ske inden udløbet af den tid, da han er pligtig at afvente levering, og det åbenbart ikke kan medføre omkostning eller ulempe for ham. Køberens ret til erstatning berøres dog ikke af bestemmelsen.

B. De købelovssagkyndiges ændringsforslag

Der er hidtil kun fremkommet et foreløbigt udkast til ændringer i købeloven.

Efter dette foreslås der indført en ret for køberen til at kræve, at sælgeren afhjælper manglen, såfremt dette kan ske uden at forvolde sælgeren uforholdsmæssig omkostning eller ulempe.

Adgangen til at hæve købet foreslås udvidet, således at køberen kan hæve, såfremt sælgeren ikke uden ugrundet ophold efterkommer køberens krav om afhjælpning. Endvidere erstattes svig af et hæderlighedskriterium, således at køberen kan hæve, hvis sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed. I genuskøb kan der i samme tilfælde kræves omlevering.

Erstatningsbeføjelsen foreslås udvidet til også at gælde tilfælde, hvor sælgeren har undladt at oplyse køberen om mangler, som han har kendt, eller som han har haft grundet formodning om. Ved specieskøb er svigen skiftet ud med det nævnte hæderlighedskriterium, d.v.s., at køberen kan kræve erstatning, dersom sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed.

Også sælgerens adgang til at afhjælpe manglen eller til at foretage omlevering udvides.

*) Se bilag 1.

Køberen må lade sig nøje dermed, hvis det kan ske inden udløbet af den tid, da han er pligtig at afvente levering, og det ikke vil medføre væsentlig omkostning eller ulempe for ham. Ved bestillingskøb er det tilstrækkeligt, at sælgeren af hjælper manglen uden ugrundet ophold.

C. Kommisssionens overvejelser vedr. de deklaratoriske regler

1. Beføjelsen til at kræve afhjælpning

Misligholdelsesbeføjelserne har en dobbelt funktion, idet de dels i almindelighed tilskynder sælgere til at opfylde de indgåede aftaler nøjagtigt, dels i de enkelte tilfælde, hvor der foreligger kontraktbrud, giver køberne våben i hænde, der i passende omfang skal sikre dem imod misligholdelsesvirkningen. Beføjelserne virker således såvel præventivt som reparativt, og den sidstnævnte forebyggende funktion må der tillægges en ganske særlig betydning i forbrugerkøb. Forbrugerne er både i processuel henseende og med hensyn til varekundskab i en ringere position end erhvervsdrivende i handelskøb, sml. herved bemærkningerne side 17 og side 42. Beføjelsen til at kræve afslag i købesummen har kun haft begrænset effekt i praksis inden for forbrugerområdet, og da adgangen til at hæve handelen i almindelighed forudsætter, at manglen er væsentlig, har købelovens regler næppe været tilstrækkelige hidtil. En bredere beskyttelse af forbrugerne kunne sikres ved at udvide hæveadgangen, idet de gennem truslen om at hæve tillige vil kunne gennemtvinge det mindre at få manglen afhjulpet, og en videregående hæveret vil utvivlsomt have en meget stor præventiv effekt.

I begge henseender vil imidlertid meget være vundet ved at gennemføre de købelovssagkyndiges forslag om at give køberne ret til at kræve afhjælpning. I praksis har der uanset købelovens regler udviklet sig en opfattelse såvel blandt forbrugerne som inden for detailbranchen af, at mangler skal søges afhjulpet, og er en mangel mindre væsentlig, vil afhjælpningen i mange tilfælde være den fremgangsmåde, der i tilstrækkelig grad sikrer forbrugerens udnyttelse af det købte uden at medføre de videregående følger, som er forbundet med en ophævelse.

Kommissionen vil derfor anbefale, at forslaget fremmes, og dette bør efter kommissionens opfattelse ikke afvente købelovens øvrige revision. Gennemførelsen af afhjælpningsbeføjelsen er forudsætningen for, at overvejelser om ufravigelighed af reglerne kan foregå på et rimeligt grundlag, jfr. nedenfor D. Tillige skal fremhæves, at der vil kunne opnås en væsentlig sanering af garantibevisers formulering, idet disse beviser inden for mange områder har deres grundlag i, at afhjælpningsbeføjelsen tillægges køberen som en særlig, ikke i loven hjemlet, indrømmet ret, jfr. nedenfor side 65.

Om forslaget bemærkes i øvrigt, at kommissionen kan tiltræde den begrænsning i beføjelsen, at den ikke kan udøves, når der er forbundet uforholdsmæssig omkostning eller ulempe med afhjælpningen. Det bør imidlertid være sælgeren, som har bevisbyrden for, at der foreligger en sådan undtagelsessituation, hvorfor *det foreslås* at ændre formuleringen til, *at køberen kan kræve, at sælgeren afhjælper manglen, medmindre dette vil forvolde sælgeren uforholdsmæssig omkostning eller ulempe.*)*

Man går herved ud fra, at køberen har ret til at forlange afhjælpning også i tilfælde, hvor sælgeren ikke vil være i stand til selv at afhjælpe manglen eller ikke kan gøre det selv uden uforholdsmæssig omkostning eller ulempe, men hvor afhjælpning er tilsikret fra producentens eller importørens side. Og det må i så henseende være ligegyldigt, om afhjælpningen hviler på et garantibevis, der er udleveret til køberen sammen med varen, eller på samhandel svilkår, der gælder mellem detaillisten og de bagved liggende handelsled. Endvidere må afhjælpningsretten også gælde i tilfælde af, at sælgeren har adgang til uden uforholdsmæssig omkostning at sørge for reparation hos en fremmed reparatør. At sælgeren har udskilt en reparationsafdeling som særskilt virksomhed, kan naturligvis ikke influere på bedømmelsen af reglen.

Det har været fremhævet med styrke fra forbrugerside, at transportomkostninger i forbindelse med afhjælpningen i almindelighed må påhvile sælgeren, og kommissionen går ud fra, at dette er dækket af formuleringen, således at udgiften ved transport kun i atypiske tilfælde kan anses som en uforholdsmæssig omkostning.

Afhjælpningsretten sanktioneres efter de købelovssagkyndiges forslag med, at køberen kan hæve, såfremt sælgeren ikke uden ugrundet

*) Rekommandation 26, se s. 98.

ophold efterkommer køberens krav på afhjælpning. *Det bør efter kommissionens opfattelse overvejes, om der ikke tillige er grund til at tillægge køberen ret til, når sælgeren undlader at reagere på kravet om afhjælpning, da at lade afhjælpningsforanstaltninger foretage andetsteds for sælgerens regning.*)* Man er opmærksom på, at en ret til at forlange bekostningerne ved afhjælpning dækket af sælgeren vil kunne medføre, at disse bliver højere end nødvendigt, men den fornødne reservation vil kunne opnås ved, at *køberen får ret til at kræve rimelige omkostninger ved afhjælpningen erstattet af sælgeren.*)* I den ændrede norske § 49 sanktioneres afhjælpningsretten (i de tilfælde, hvor der er påtaget pligt til at foretage afhjælpning, jfr. nedenfor side 55 ikke ved hæveret, men alene ved, at afhjælpning kan foretages andetsteds, idet køberen kan kræve erstattet sine udgifter med at få manglen afhjulpet, for så vidt disse ikke bliver uforholdsmæssig store. Denne formulering kan Forbrugerkommissionen for sit vedkommende tiltræde, idet man dog som nævnt mener, at *forbrugeren tillige bør kunne hæve købet, såfremt han foretrækker dette.***) Det er klart, at de beføjelser, hvorved afhjælpningsretten sikres for køberen, bør indføjes i loven samtidig med selve afhjælpningsbeføjelsen.

2. Beføjelse til at hæve købet

De købelovssagkyndiges forslag vedrørende hæveadgangen har ikke i sig selv givet anledning til yderligere overvejelser i kommissionen.

Derimod henledes opmærksomheden på forslaget side 43 om hæveadgang, når sælgeren har undladt at anvende en påbudt varedeklaration, ligesom oplysninger om varen i øvrigt side 46 får betydning for hævebeføjelsen.

3. Erstatningsbeføjelsen

De købelovssagkyndiges forslag har ikke givet kommissionen anledning til bemærkninger ud over, hvad der er anført ovenfor under afhjælpningsbeføjelsen. Noget helt andet gælder, når det overvejes at gøre reglerne ufravigelige, jfr. side 59-60 ff.

4. Køberens adgang til at holde købesummen tilbage

Som nærmere omtalt nedenfor under D) indeholder den svenske konsumentkøbelov i §§ 4-5 og den norske ændring af købeloven § 49 bestemmelser, der sikrer køberen ret til at tilbageholde købesummen, indtil en mangel er afhjulpet, eller mangelfri vare stilles til køberens rådighed. Den svenske lov tilføjer, at er det åbenbart, at manglen ikke er af væsentlig betydning for køberen, kan han dog ikke tilbageholde mere af købesummen, end hvad der kan antages at modsvare det dobbelte beløb af omkostningerne ved manglens afhjælpning. Retten gælder for de tilfælde, hvor varen skal betales ved eller efter den tid, som er bestemt for leveringen. Efter den norske bestemmelse kan køberen ikke tilbageholde åbenbart mere, end hvad man må regne med, at det vil koste at få manglen afhjulpet, og som vil give betryggende sikkerhed for andre krav, han har efter købeaftalen.

Den gældende købelov giver ikke nogen almindelig regel om disse tilfælde. Efter samtidighedsreglerne i købelovens §§ 14-16 er udgangspunktet, at køberen ikke er pligtig at betale købesummen, medmindre salgsgenstanden samtidig stilles til hans rådighed. Også kreditkøberen kan efter omstændighederne påberåbe sig dette princip, såfremt sælgeren endnu ikke har opfyldt sine forpligtelser, når tiden for købesummens betaling kommer. Efter den opfattelse, der hævdes i *Ussing:* Køb side 142 må køberen, når han har ret til at kræve manglen afhjulpet, kunne holde købesummen tilbage, indtil manglen er rettet. Det udtales dog med sikkerhed kun for de tilfælde, hvor manglen giver køberen ret til at hæve købet. I praksis vil vanskelighederne imidlertid ofte i forbrugerkøb opstå i tilfælde, hvor manglen skal afhjælpes, uden hensyn til om den er væsentlig. Der tiltrænges først og fremmest for afbetalingskøb en regel, som sikrer, at køberen ikke behøver at betale afdrag, så længe disse ikke overstiger, hvad der svarer til afhjælpningsomkostningerne. En sådan regel bør imidlertid være generel og derfor stå i købeloven. Den svenske lov, hvorefter der skal kunne holdes tilbage, hvad der kan antages at modsvare det dobbelte beløb af omkostningerne, sigter først og fremmest til at løse en usikkerhed i køberens favør. Materielretligt er den næppe anbefalelsesværdig. Det rette synes at være, at følge den norske lovændring, således at køberen kan holde så stor en del af købesummen tilbage, som ikke åbenbart overstiger, hvad man må regne med, at det vil koste at

*) Rekommandation 28, se s. 98.
**) Rekommandation 27, se s. 98.

få manglen afhjulpet. Er betingelserne til stede for, at køberen kan hæve eller kræve omlevering, må han kunne tilbageholde købesummen eller den resterende del deraf, indtil omlevering er sket, eller afhjælpning af manglen er foretaget.

Kommissionen opfordrer de købelov ssagkyndige til at overveje at indsætte en sådan almindelig bestemmelse i købeloven, der hjemler køberen ret til i forbrugerkøb at holde købesummen tilbage.)* Det tilføjes, at da den på rimelig måde supplerer afhjælpningsbeføjelsen, bør ændringen gennemføres samtidig med denne.

5. Særligt om efterlevering ved kvantitetsmangler

Såfremt sælgeren har leveret en for ringe mængde under sådanne omstændigheder, at der foreligger en såkaldt kvantitetsmangel, jfr. ovenfor side 47, har køberen de samme beføjelser som ved anden form for mangel, dog at retten til at kræve omlevering erstattes af en adgang til at kræve efterlevering af det manglende, og herom kan køberen stille krav, selv om det alene er en uvæsentlig del af det solgte, der mangler, jfr. § 50. Der er ikke tvivl om, at denne beføjelse har haft til naturlig forudsætning, at der ikke kan være fysiske vanskeligheder ved at præstere flere enheder af den pågældende vareart, og det er klart, at køberen ikke kan stille krav derom, såfremt det er umuligt for sælgeren at opfylde. Det er derimod tvivlsomt, hvor langt man kan gå i retning af at anerkende andre hindringer, der lader sig overvinde, på lige fod med en egentlig umulighed. Navnlig ved færdigpakkede forbrugsvarer vil der utvivlsomt være et vidtgående behov derfor, og det er et spørgsmål, om disse ikke snarere i det hele burde følge reglerne om kvalitetsmangler. Som eksempler herpå kan nævnes, at der er undervægt i en pakke dybfrosne ærter eller i en fabrikspakket pose sukker. Forholdsmæssigt afslag eller omlevering kan her være på sin plads, men ikke et krav om efterlevering. I praksis synes man dog at klare sig, uden at der opstår vanskeligheder i den her nævnte retning, og kommissionen vil under hensyn hertil indskrænke sig til at fremhæve problemet til videre overvejelse i forbindelse med købelovens almindelige revision.

*) Rekommandation 29, se s. 98.

6. Sælgerens afhjælpningsret

Det har været fremhævet i kommissionen, at det er vanskeligt at overskue, hvilke konsekvenser gennemførelsen af den foreslåede ændring af købelovens § 49 vil få for forbrugerkøb. Dette hænger sammen med, at der let kan ske en ændring af bedømmelsen af de to begrænsninger, som § 49 indeholder. Den ene er, at afhjælpningen skal ske inden udløbet af den tid, da køberen er pligtig at afvente levering, og denne begrænsning står uforandet. Det vil sige, at der ikke må gå længere tid, end køberen ville være pligtig at finde sig i en leveringsforsinkelse uden at kunne hæve. Efter den gældende § 21 betyder dette igen, at forsinkelsen skal være væsentlig. Når den anden begrænsning i § 49, at afhjælpningen »åbenbart ikke kan medføre omkostning eller ulempe« afsvækkes til »væsentlig omkostning eller ulempe«, kommer hovedvægten i modsætning til nu til at ligge på den første begrænsning. Det bliver derfor afgørende, hvorledes man bedømmer forsinkelsens betydning i forbrugerkøb, jfr. ovenfor side 39-40.

Herved accentueres selve spørgsmålet om, i hvilket omfang en sælger skal kunne bringe køberens misligholdelsesbeføj eiser til ophør ved at foretage afhjælpning. Navnlig fra forbrugerside har det været fremhævet, at afhjælpning i praksis ofte finder sted med køberens indforståelse, men at der ikke herfra bør drages nogen slutning til, at sælgeren bør have en almindelig ret til at foretage afhjælpning eller en videre adgang som foreslået i købelovsudkastet. En pligt for køberen til at affinde sig hermed får jo navnlig betydning i tilfælde, hvor forholdet mellem sælgeren og køberen er kommet i hårdknude. Ikke mindst i sådanne tilfælde vil spørgsmålet let blive forskudt til uoverensstemmelse mellem parterne om, hvorvidt en foretaget afhjælpning har været utilstrækkelig, og selv om afhjælpningsreglerne klart forudsætter, at køberen efter afhjælpningen har opnået en fuldgod vare, kommer de således til kort og efterlader køberen i en bevismæssig vanskelig situation. Medens erhvervslivet som regel optræder som flergangskøberen, vil den private forbruger ikke være i en tilsvarende faktisk magtposition. Der har på denne baggrund været enighed i lovudvalget om, at *man ikke bør anbefale en udvidelse af sælgerens afhjælpningsret, og kommissionen har tilsluttet sig dette standpunkt.*

For så vidt angår bestillingskøb er kommis-

sionen enig i, at der bør indrømmes sælgeren en videregående ret, jfr. de købelovssagkyndiges forslag om, at afhjælpningen her skal ske uden ugrundet ophold.)*

I øvrigt har forbrugernes repræsentanter fremhævet, at sælgeren må tilpasse sine afhjælpningsforanstaltninger til tidspunkter, hvor det er rimeligt muligt for forbrugeren at medvirke dertil. Det må derfor også være omfattet af det afsvækkede kriterium »væsentlig omkostning eller ulempe«, at køberen ikke kan være hjemme på det ønskede tidspunkt uden at forsømme arbejde etc.

7. Reklamationsreglerne

Efter købelovens § 52 skal forbrugeren reklamere uden ugrundet ophold. I modsat fald mister han alle misligholdelsesbeføjelser. Vil køberen hæve købet eller kræve omlevering, skal han ligeledes meddele dette uden ugrundet ophold. Reklamationsfristen løber fra det tidspunkt, da køberen har opdaget manglen eller burde have opdaget den. Når sælgeren har handlet svigagtigt, eller når han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for køberen, finder § 52 dog ikke anvendelse. De købelovssagkyndige foreslår, at svig erstattes med, at sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed, og medtager det tilfælde, at sælgeren har undladt at oplyse om mangler, som han har kendt eller haft grundet formodning om.

Endvidere gælder efter § 54, at har køberen ikke inden 1 år efter genstandens overgivelse til ham meddelt sælgeren, at han vil påberåbe sig en mangel, kan han ikke senere gøre den gældende, medmindre sælgeren har påtaget sig at indestå for genstanden i længere tid eller har handlet svigagtigt. De købelovssagkyndige foreslår fristen forlænget til 2 år og har også her erstattet udtrykket »svigagtigt« med »i strid med almindelig hæderlighed«.

Kommissionen har udover disse ændringer overvejet betimeligheden af den strenge reklamationsfrist i § 52. *Man har fundet, at det i forbrugerkøb bør være tilstrækkeligt, at man følger reklamationsprincipperne i § 26, således at forbrugeren skal reklamere »inden for rimelig tid« i stedet for »uden ugrundet ophold«**)* Dette svarer til den svenske konsumentkøbelov § 11 og den norske ændring af § 52.

De nævnte bestemmelser i de svenske og norske love indeholder en særlig regel om, til hvem reklamation kan stiles. Har anden end sælgeren påtaget sig for dennes regning at afhjælpe manglen, kan underretning i stedet for til sælgeren gives til den, som har påtaget sig afhjælpningen. Såfremt der i købeloven optages en almindelig bestemmelse om sælgerens afhjælpningspligt, er der imidlertid ikke det samme behov for regulering af, hvem der kan modtage reklamation fra køberen, som forudsat i de pågældende bestemmelser, idet tredjemand i så fald vil optræde på sælgerens vegne til opfyldelse af sælgerens pligt. Der vil derfor også i omstændighederne kunne indfortolkes fuldmagt til at modtage reklamationen på sælgerens vegne. *Den pågældende problemstilling udstrækker sig til alle former for køb, og kommissionen henstiller, at den overvejes i forbindelse med lovens almindelige revision.***)*

D. Fravigelse af mangelsreglerne gennem standardvilkår

1. Den svenske konsumentkøbelov

Der er ikke tvivl om, at en købelovsrevision efter de gennemgåede retningslinier vil få en væsentlig indflydelse på udformningen af standardkontrakters bestemmelser om salgsgenstandens egenskaber og de misligholdelsesfølger, der hjemles køberne. Dette hænger navnlig sammen med, at den i praksis hyppigst anvendte afbødning af en mangel, nemlig afhjælpning, som nævnt falder uden for den gældende købelovs beføjelser. Når der i standardaftaler tillægges køberen ret til at få afhjulpet mangler, er det således en ellers ikke hjemlet beføjelse, som derfor kan underkastes en række begrænsninger og samtidigt medføre, at køberen helt eller delvis afskæres fra at gøre andre beføjelser gældende.

Vil man lovgive om tilladeligheden af standardvilkår og give ufravigelige bestemmelser om deres tilladte rækkevidde, tvinges man derfor ud i en sondring mellem tilfælde, hvor der over for køberen er påtaget en afhjælpningspligt, og andre tilfælde. En sådan sondring findes da også i den svenske konsumentkøbelovs §§ 4 og 5.

I § 4 hedder det, at er varen behæftet med en mangel, som sælgeren har påtaget sig pligt

*) Rekommandation 30, se s. 98.
**) Rekommandation 31, se s. 98.
***) Rekommandation 32, se s. 98.

til at afhjælpe, og afhjælpes den ikke inden rimelig tid, efter at køberen har gjort indvending imod varen, eller leveres der ikke inden samme tidspunkt en mangelfri vare i den mangelfuldes sted, har køberen ret til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen eller kræve passende erstatning for afhjælpning af manglen eller, såfremt manglen er af væsentlig betydning for ham, hæve købet. Forbehold, som indskrænker køberens ret til at hæve købet, skal dog gælde, såfremt en ophævelse af købet vil medføre betydelig skade for sælgeren, og han tilbyder køberen rimelig erstatning for manglen. Det er dog tillige en betingelse for forbeholdets gyldighed, at varen kan anvendes efter sit formål. Angår manglen en vare, som skal betales ved eller efter den tid, som er bestemt for leveringen, kan køberen tilbageholde købesummen, indtil manglen er afhjulpet, eller mangelfri vare stilles til hans rådighed. Er det åbenbart, at manglen ikke er af væsentlig betydning for køberen, kan denne dog ikke tilbageholde mere af købesummen, end hvad der kan antages at modsvare det dobbelte beløb af omkostningerne ved manglens afhjælpning.

Heroverfor står efter § 5 det tilfælde, at varen er mangelfuld, uden at sælgeren eller anden for hans regning har påtaget sig at afhjælpe manglen. Køberen har i så fald ret til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen eller, hvis manglen er af væsentlig betydning for ham, at hæve købet. Forbehold, der indskrænker køberens ret til at hæve købet, skal bedømmes på samme måde som efter § 4. Hertil føjes, at har køberen gjort indsigelse mod varen, og sælgeren tilbyder at afhjælpe manglen eller at levere mangelfri vare i den mangelfuldes sted, kan køberen ikke påberåbe sig § 5, hvis afhjælpningen eller omleveringen sker straks og uden omkostninger eller væsentlig ulempe for ham. Køberen kan dog tilbageholde købesummen som omtalt i § 4.

Efter systemet i konsumentkøbeloven er forholdet mellem denne og den almindelige købelov således, at den første angiver, hvilket minimum af beskyttelse der skal tilkomme forbrugeren. Hvor intet specielt er aftalt, eller hvor den almindelige købelov rækker videre uden at være fortrængt af aftalen, finder den almindelige købelov anvendelse. Spørgsmålet er imidlertid, om der ikke ved den valgte fremgangsmåde er lagt direkte op til, at man fra sælgernes side vil øge anvendelsen af og stramme formuleringen af standardvilkår, således at lovens minimumsbeskyttelse hurtigt vil blive udtryk tillige for maksimum.

Det er tillige mindre naturligt at lade købeloven stå uændret ved siden af konsumentkøbeloven - nemlig i det omfang denne sidste opfattes som udtryk for rimelige normer for forbrugerkøb i modsætning navnlig til handelskøb. Således spores der i konsumentkøbeloven en modvilje mod, at hævebeføjelsen finder for vid anvendelse inden for forbrugerområdet. Begrundelsen herfor er navnlig, at en mangel ofte først vil vise sig nogen tid efter, at leveringen har fundet sted, og genstanden er taget i brug af køberen. For at udelukke hævebeføjelsen kræves dog efter § 4 for det første, at den er fraveget ved modstående aftale - typisk et standardvilkår derom - for det andet, at ophævelsen vil medføre betydelig skade for sælgeren, for det tredje, at køberen får tilbudt en passende erstatning for manglen, samt for det fjerde, at det ikke er åbenbart, at køberen kommer til at stå tilbage med en vare, som ikke kan anvendes efter sit formål. Købelovens væsentlighedsbedømmelse erstattes således af et helt sæt kriterier, der må efterlade en stor fortolkningsmæssig usikkerhed.

Forudsætter man, at købelovens regler ændres på deklaratorisk plan, således at navnlig afhjælpningsbeføjeisen lovhjemles, har § 5 mindre interesse. § 4 medfører da som det præceptive minimum, at køberen kan kræve forholdsmæssigt afslag, men først når han har fremsat påkrav om afhjælpning, uden at afhjælpning er sket eller omlevering har fundet sted inden rimelig tid. Alternativt kan køberen under samme betingelser kræve godtgørelse for sine udgifter ved afhjælpning (erstatning), medens anden form for erstatning ikke er sikret ham inden for det præceptive minimum. Endelig sikres der ham i det ovenfor nævnte begrænsede omfang adgang til at hæve, tilligemed ret til at holde købesummen tilbage.

2. Hovedsynspunkterne i kommissionens overvejelser

Som anført side 51 har misligholdelsesreg-1erne såvel en genoprettende funktion ved at give køberen magtmidler, der kan beskytte ham i en indtruffet mangelssituation, som en præventiv betydning ved at tilskynde sælgeren til at opfylde nøjagtigt. Det er med den stadigt stigende anvendelse af standardvilkår naturligt

at overveje, i hvilket omfang lovens regler kan tillades fraveget, uden at disse hensyn tilsidesættes.

Medens den svenske konsumentkøbelov som ovenfor nævnt stræber efter at fremme afhjælpning af mangler ved at beskære de øvrige beføjelser, idet købelovens almindelige regler dog kan påberåbes, når aftalen ikke er til hinder derfor, finder kommissionen, at der fortsat inden for forbrugerområdet bør være et samspil mellem de forskellige misligholdelsesbeføjelser. Den dobbelthed, der er en følge af den svenske lovgivning, hvorefter forbrugeren snart skal støtte sig på den almindelige købelov, snart på en særlig konsumentkøbelov, bør endvidere så vidt muligt undgås.

Analyserer man betingelserne for at bringe de forskellige misligholdelsesbeføjelser i anvendelse, synes der da også at være en række tilfælde, hvor navnlig standardvilkår - men også anden form for aftalegrundlag, hvorved køberens rettigheder beskæres - bør frakendes gyldighed.

Dette gælder således, hvor sælgeren har handlet svigagtigt eller i strid mod almindelig hæderlighed. Hvor det har betydning for beføjelserne, må kravet om tilsidesættelse af modstående vilkår tillige gælde, når sælgeren har handlet uforsvarligt (culpøst), og det synes ikke tilstrækkeligt kun at ramme tilfælde, hvor sælgeren har handlet med viden eller udvist grov uagtsomhed.

Fremdeles må det forekomme urimeligt, at en sælger inden for forbrugerområdet forsøger gennem anvendelse af standardvilkår m.v. at fralægge sig følgerne af en misligholdelse, der kan karakteriseres som grov eller væsentlig. Det samme må gælde, hvis det findes, at sælgeren har undladt at oplyse om mangler, som han har kendt, eller som han har haft grundet formodning om.

Gennemføres der en civilretlig generalklausul i overensstemmelse med de købelovssagkyndiges præliminære udkast, jfr. ovenfor side 22 eller en generalklausul i aftaleloven, jfr. side 27, vil der på dette grundlag kunne finde tilsidesættelse sted fra sag til sag og efterhånden danne sig en almindelig opfattelse af, hvilke klausuler i standardkontrakterne der kan tilsidesættes.

Spørgsmålet er, om det ikke vil gavne retssikkerheden mere, at der allerede nu finder en samlet overvejelse sted af, i hvilket omfang købelovens mangelsregler bør gøres ufravigelige i forbrugerkøb.

I dette samspil mellem standardvilkår og præceptive mangelsregler lider den svenske konsumentkøbelov af en svaghed. Selv om der efter loven ikke vil være nogen hindring for at tage standardvilkår inden for de områder, der berøres af loven, op til prøvelse efter markedsføringslovgivningen eller for at søge dem tilsidesat i civile sager på grundlag af en generalklausul, vil den materielle prøvelse formentlig tvinges ind i en bedømmelse, hvorefter vilkårene sammenlignes med den minimumsbeskyttelse, som loven giver for konsumentkøb. Tendensen vil derfor let blive den ovenfor side 55 anførte, at minimum hurtigt tillige bliver udtryk for maksimum.

Efter kommissionens opfattelse må overvejelserne derfor tage deres udgangspunkt i købelovens deklaratoriske regler. Findes de enkelte misligholdelsesbeføjelser og sælgerens adgang til at imødegå dem i alt væsentligt at være udtryk for en passende interesseafvejning, og er de således udtryk for rimelige handelsvilkår inden for forbrugerområdet, bør den dertil svarende beskyttelse også sikres forbrugerne. Dette må undersøges beføjelse for beføjelse (pkt. 3), hvorefter behovet for afvigelser for bestemte salgsformer skal belyses (pkt. 4). Som almindelige principper for denne afvejning kan fremhæves, at der i mangelsovervejelserne må indgå betragtninger over, hvem af parterne der er nærmest til at bære risikoen for mangler. Herom kan som udgangspunkt fastslås, at risikoen må ligge hos den, som direkte eller indirekte har mulighed for at øve indflydelse på opkomsten af mangelstilfælde. Er der tale om, at erhververen selvstændigt kan opstille forskrifter om det leveredes egenskaber, må han også være indstillet på at acceptere risikoen for følgerne af hans egne instruktioner. Ved bestillingskøb, hvor køberen er erhvervsdrivende, vil modtageren af det leverede naturligt skulle bære risikoen i alt fald således, at leverandøren bør have mulighed for at friholde sig for misligholdelsesfølger. Almindelige konkurrencehensyn taler imidlertid selv i sådanne tilfælde for, at man stræber efter en ensartet retsstilling, idet det især kan være uheldigt for dem, der kun lejlighedsvis eller helt enkeltstående foretager bestillinger eller anskaffelser, at det vanskeliggøres at vurdere retstilstanden på grund af variationer i kontraktforbehold, som muligvis i nogle tilfælde er uden reel betydning og i andre tilfælde medfører en forrin-

geise af bestillerens eller køberens stilling. Denne trang til klarhed og ensartethed i retsforholdene øges i den almindelige købssituation for forbrugeren, der er placeret i retsforholdet som den ikke-professionelle part, og det vil i disse tilfælde ligeledes typisk være uden for forbrugerens mulighed at øve indflydelse på produkterne egenskaber. Han bør derfor heller ikke kunne pålægges risikoen herfor.

Samfundsøkonomiske synspunkter støtter dette resultat. Også ud fra disse må den, der markedsfører en vare, være nærmest til at bære risikoen for, at den er behæftet med mangler. En forhandler bør ikke alene bære følgerne af distributionen, men også af mangler, som han ikke selv kan lastes for. Både forbrugernes interesser og samfundsøkonomiske hensyn taler for, at en forhandler, som får for mange reklamationer over en vare, han fører, naturligt reagerer ved, at han ophører med at føre den pågældende vare. En sælger bør derfor ikke uden videre kunne fralægge sig ansvaret for mangler, selv om disse skyldes forhold hos hans leverandør.

De nævnte risikobetragtninger vil i forholdet mellem sælgeren og hans leverandør (producenten) medføre, at producenten må bære risikoen for mangler. Viser det sig, at produktionen er behæftet med sådanne mangler, at det bliver økonomisk belastende for producenten at bære risikoen, må man gå ud fra, at varen eller dens produktionsform bør ændres, eller produktionen ophøre. Om der heraf bør drages den konsekvens, at forbrugeren skal kunne gøre retsvirkningen gældende direkte mod producenten, omtales senere.

3. De enkelte beføjelser

Såfremt *af hjælpningsbe f øjeisen* indføjes i købeloven, vil den umiddelbart kunne bringes i anvendelse inden for den store del af forbruger købsområd et, hvor der handles uden anvendelse af særlige kontraktvilkår. Spørgsmålet om ufravigelighed får derfor først og fremmest betydning på standardkontrakternes felt. Det må da fremhæves, at retten til at kræve afhjælpning netop er trængt så stærkt frem på grundlag af udviklingen af kontraktpraksis. Der kan derfor heller ikke rejses principielle indvendinger imod at sikre forbrugerne denne beføjelse, som vil betyde en ønskelig beskyttelse af dem. Også for erhvervslivet vil en bestemmelse herom have den interesse, at afhjælpning underbygges som den normale fremgangsmåde i mangelstilfælde, der så vidt muligt sikrer køberen anvendelsen af varen uden at bryde mere ind i salgsforholdet end nødvendigt.

Det er åbenbart, at en ufravigelig ret til at kræve afhjælpning ikke skal gælde uden begrænsninger, og hovedspørgsmålet vil formentlig ikke så meget blive, om der skal indrømmes afhjælpningskrav, som vilkårene herfor, herunder i hvilket omfang der ved kontraktbestemmelser bør kunne ske en nærmere regulering af fremgangsmåden, som køberen skal benytte sig af, og af omkostningsdækningen såvel med hensyn til transportudgifter, udgifter til udskiftningsmaterialer og dækning af arbejdsløn. Skal beføjelsen ikke udhules, må adgangen til at aftale fravigelser fra udgangspunktet, at køberen har krav på afhjælpning, holdes inden for snævre rammer, og det vil være ønskeligt, at de nødvendige begrænsninger fremgår af selve loven. I så henseende indeholder de købelovssagkyndiges forslag vel netop, hvad der er behov for, idet der ikke kan kræves afhjælpning i tilfælde, hvor dette vil forvolde sælgeren uforholdsmæssig omkostning eller ulempe. Det skal særligt fremhæves, at videregående generelle begrænsninger ikke ville være i overensstemmelse med det nedenfor side 62 omtalte grundlag for garantibestemmelser. Specielt med hensyn til transportomkostninger er det svenske udkast til konsumentkøbeloven opmærksom på, at de efter omstændighederne kan udgøre en så stor post, at sælgeren bør kunne opstille nærmere vilkår for afhjælpningsudgifternes afholdelse, som den svenske lovs § 4 ikke tager stilling til. Denne usikkerhed er imidlertid dækket af den relative udformning af afhjælpningsforpligtelsen i det her omtalte forslag, jfr. herved ovenfor side 51, hvorefter transportomkostninger i atypiske tilfælde vil kunne falde ind under udtrykket uforholdsmæssige omkostninger. Det understreges i denne forbindelse, at de geografiske forhold gør en mere fleksibel holdning naturlig i Sverige.

Efter kommissionens opfattelse vil der ikke være rimelig grund til at antage, at det forhold, at beføjelsen gøres ufravigelig og ikke blot deklaratorisk, vil medføre urimelige byrder for erhvervslivet, som allerede på de områder, hvor afhjælpning kan være særlig bekostelig, har indrettet sig derpå.*)

*) Rekommandation 33, se s. 98.

De beføjelser, som sikrer afhjælpningskravets gennemførelse, herunder hævebeføjelsen, må naturligvis i samme omfang gøres ufravigelige.*)

Adgangen til at kræve *forholdsmæssigt afslag* i købesummen er udtryk for, at købesummen nedsættes i forhold til den værdiforringelse, der foreligger på grund af manglen. Efter købeloven kan køberen altid benytte denne adgang til kompensation for en værdiforringelse, idet det dog antages, at rene bagateller falder udenfor. Afslagsbefø; elsen i teknisk forstand har hidtil næppe været anvendt meget inden for forbrugerkøb, bl.a. fordi de defekter, der måtte være ved det købte, fortsat vil hindre dets anvendelse efter formålet. Gennem prisreduktionen får køberen mulighed for at få foretaget en reparation andetsteds, og i tilfælde, hvor brugen ikke hindres, men køberen ønsker at affinde sig med en ringere kvalitet, vil afslagsbeføjelsen kunne være en rimelig udgang. Sælgeren kan normalt ikke have berettigede indvendinger imod, at køberen i stedet for at kræve afhjælpning eller eventuelt ombytning indskrænker sig til at forlange afslag. Inden for forbrugerområdet vil beføjelsen imidlertid normalt have til forudsætning, at sælgeren ikke modsætter sig den. Afslagets beregning vil nemlig ellers let føre til strid, da det beror på forholdet mellem varens værdi henholdsvis uden og med den foreliggende mangel. I så fald vil det være at foretrække for køberen at kræve afhjælpning.

Den svenske konsumentkøbelov fastslår afslagsbeføjeisen præceptivt i §§ 4-5, men i § 4 først når køberen har fremsat krav om afhjælpning, uden at afhjælpning er sket, eller omlevering har fundet sted inden rimelig tid. Denne begrænsning, som ikke gælder, når den almindelige købelov finder anvendelse på retsforholdet, er næppe tilstrækkeligt begrundet for forbrugerkøb alene.

Når standardkontrakter udelukker køberen fra at kræve forholdsmæssigt afslag, sker dette i reglen sammen med begrænsningen af andre beføjelser. Efter kommissionens opfattelse bør retten sikres forbrugeren præceptivt som den for så vidt mindst indgribende beføjelse i tilfælde, hvor køberen selv ønsker at nøjes med at blive ækvivaleret for den værdiforringelse af det købte, som manglen har medført.*)

Ved standardkontrakter fraviges navnlig køberens ret efter loven til at *hæve købet*. Efter de købelovssagkyndiges foreløbige udkast kan køberen, når der bortses fra sælgerens tilsidesættelse af afhjælpningspligten, hæve, såfremt manglen er væsentlig, eller såfremt sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed, eller — ved genuskøb — såfremt sælgeren har kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet fremskaffe mangelfri ydelse. Der er efter den svenske konsumentkøbelov § 4 mulighed for at aftale sig bort fra de deklaratoriske bestemmelser, men klausuler herom vil kun være gyldige, såfremt ophævelsen vil medføre betydelig skade for sælgeren, og denne yderligere tilbyder køberen en rimelig erstatning for manglen. Endvidere gælder sådanne vilkår heller ikke, hvis den mangelfulde vare ikke kan anvendes af køberen efter sit formål, jfr. ovenfor side 55.

Som anført side 56 bør man ud fra almindelige reguleringsbetragtninger nægte at anerkende standardvilkår, hvorefter en part søger at fralægge sig virkningerne af en misligholdelse, der kan karakteriseres som grov, eller hvor parten har handlet i strid med almindelig hæderlighed. Den præventive effekt i købereglerne må tilsvarende tilsige, at sælgeren ikke bør kunne udelukke køberen fra at hæve, når varen er behæftet med en væsentlig mangel. Her er der ikke tale om trivielle småfejl eller uvæsentlige mindre defekter, men om væsentlige mangler, der bevirker, at genstanden ikke kan anvendes efter formålet overhovedet, eller hvor brugsværdien i væsentlig grad er nedsat som følge af, at sælgerens ydelse afviger fra hvad køberen havde krav på. Når standardkontrakter ofte afskærer køberens hævebeføjelse, har det den dobbelte begrundelse, at sælgeren ønsker i stedet at afhjælpe manglen, og at man kommer ud over afgrænsningstvivlen med hensyn til, hvornår manglen er væsentlig. Men reglerne må sammenholdes med sælgerens mulighed for at bringe misligholdelsen til ophør gennem afhjælpningsforanstaltninger efter § 49. I reglen vil denne adgang stå åben, når sælgeren reagerer hurtigt og effektivt, men dette bør da også kunne kræves, når manglen er væsentlig. Den bevistvivl, der nødvendigvis må være knyttet til et væsentlighedskriterium, vil efter almindelige regler falde tilbage på den part, som påberåber sig misligholdelsen, og må derfor også antages at føre til, at køberen i sådanne tilfælde falder tilbage

*) Jfr. rekommandation 33, se side 98.

på beføjelsen til at kræve afhjælpning. Selv om der klart foreligger en væsentlig mangel, må det også fremover kunne antages, at forbrugerne ofte vil foretrække afhjælpning fremfor ophævelse.*)

Efter kommissionens opfattelse vil erhvervslivet ikke i almindelighed kunne hævde, at en ufravigelig hævebeføjelse i de nævnte tilfælde vil påføre det en øget risiko, som må inddækkes gennem forhøjede priser.

Erhvervslivets repræsentanter har imidlertid fremhævet, at der inden for forbrugerområdet vil kunne være tvivl om, hvornår en mangel har en sådan karakter, at den kan siges at være væsentlig. Selv om det købte ikke kan fungere efter sit formål, vil det i det enkelte tilfælde kunne stille sig således, at manglen meget let lader sig rette, f.eks. hvis der i en husholdningsmaskine mangler en vital del, som umiddelbart kan indføjes. Man tør ikke med fornøden sikkerhed gå ud fra, at domstolene i sådanne tilfælde vil vægre sig ved at betragte manglen som væsentlig. I sådanne tilfælde vil en ophævelse imidlertid kunne medføre betydelige gener og omkostninger for sælgeren, uden at køberen har en modsvarende interesse i at benytte hævebeføjelsen. Der bør derfor være en begrænset adgang til ved aftale mellem sælgeren og køberen at fravige hæveadgangen. En bestemmelse herom må knyttes til kriterier, som klart viser, at der er tale om undtagelsestilfælde.

Kommissionen foreslår på denne baggrund, at det ved aftale kan bestemmes, at køberen ikke kan hæve handelen, uanset at genstanden viser sig at lide af en væsentlig mangel, såfremt det efter forholdene i det enkelte tilfælde må antages, at de øvrige for køberen til rådighed stående beføjelser åbenbart vil give ham fornøden beskyttelse imod misligholdelsen, og at en ophævelse vil pådrage sælgeren et urimeligt tab.*)

Ved den valgte udformning fremhæves det efter kommissionens opfattelse tilstrækkeligt klart, at reglen kun skal gælde for atypiske tilfælde. Om køberen åbenbart har fornøden beskyttelse imod misligholdelsen, vil i første række afhænge af, om manglen hurtigt klart lader sig afhjælpe.

I øvrigt bemærkes, at der inden for nogle af de væsentligste områder, hvor standardvilkår af den nævnte art finder anvendelse, er en ganske særlig trang til at gøre mangelsreglerne og herunder hævebeføjelsen ufravigelige, idet manglen ofte indebærer en brugsfarlighed, som bør imødegås, jfr. herved ovenfor side 48-49. Eksempelvis kan fremhæves automobilhandelen, navnlig handel med brugte biler.

Medens kommissionen således finder, at køberen bør sikres retten til at hæve, når sælgeren har handlet i strid mod almindelig hæderlighed, eller manglen er væsentlig, kan der muligt rejses spørgsmål, om trangen til at sikre hævebeføjelsen er den samme for det tilfælde, at sælgeren havde kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet fremskaffe mangelfri ydelse. Bestemmelsen herom har en særlig begrundelse i handelskøb, men næppe større betydning inden for forbrugerområdet. Til gengæld egner den sig ikke til at blive gjort til genstand for særlig regulering i kontraktbestemmelser.

Om retten til at kræve *omlevering*, der for så vidt angår genuskøb, er knyttet til de betingelser, der gælder for hæveretten, taler de samme grunde for præceptivitet, som er anført ved retten til at hæve.*)

Om retten til at *kræve erstatning* bemærkes, at købelovens bestemmelser ikke antages at tage stilling til ansvar for følgeskader, og at der derfor alene tænkes på et almindeligt kontraktansvar sigtende mod det tab, som køberen lider som følge af misligholdelsen. Det, han herefter kan kræve erstattet, er, hvad der betegnes som den positive opfyldelsesinteresse. Erstatningsretten kan kombineres med andre af misligholdelsesbeføjeiserne, hvilket naturligvis får indflydelse på tabsberegningen. Er manglen afhjulpet, eller kræver køberen forholdsmæssigt afslag, vil erstatningskravet kunne omfatte poster som udgifter til konstatering af manglen eller til rimelige foranstaltninger for at begrænse manglen eller dens skadelige følger. Bliver der ikke krævet afslag i prisen eller afhjælpning af manglen, kan køberen kræve erstatning for den værdiforringelse, mangler medfører for genstanden, f.eks. godtgørelse for udgifter til reparation. For det tilfælde, at købet hæves, bliver erstatningen efter købelovens § 45, jfr. § 25, i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, at fastsætte til det beløb, hvormed prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte på leveringstiden overstiger købesummen. Der gives særlige forskrifter om foretagelse af dækningskøb ved autori-

*) Rekommandation 33, se s. 98.

seret mægler, som ikke har praktisk anvendelse i forbrugerkøb.

Ser man bort fra tabsberegningen ved ophævelse, må det formentlig erkendes, at erstatningsbeføjelsen er mindre påkrævet ved siden af adgangen til at kræve forholdsmæssigt afslag og afhjælpning, navnlig såfremt denne sidste udstyres med et selvstændigt erstatningsværn som nævnt side 52.

Overvejelser om ufravigelighed af erstatningsbestemmelserne vil imidlertid snarere være knyttet til det ansvarsgrundlag, der skal foreligge fra sælgerens side. Forholdet er her det, at købeloven har en skarp sondring mellem genuskøb og specieskøb, jfr. §§ 42-43. Sondringen har utvivlsomt sin baggrund i kommercielle køb og er ikke tilsvarende begrundet i forbrugerkøb. I genuskøb kan køberen principielt kræve erstatning på objektivt grundlag, medens det i specieskøb kræves, enten at sælgeren har handlet svigagtigt, eller at han - eller hans folk - har udvist uforsvarlig adfærd. Ved oprindelige mangler hæfter sælgeren for svig og tilfælde, hvor han må anses at have indestået for bestemte egenskaber ved varen. I de købelovssagkyndiges forslag erstattes svigen af et hæderlighedskriterium, og ansvaret udvides til at gælde tilfælde, hvor sælgeren har undladt at oplyse køberen om mangler, som han har kendt, eller som han har haft grundet formodning om, jfr. ovenfor side 50.

Erstatningsbeføjelsen har hidtil ikke spillet større rolle i forbrugerkøb og vil næppe heller komme til det, selv om reglerne gøres ufravigelige. En væsentlig indvending imod præceptiviteten vil imidlertid være den usikkerhed, der ligger i fortolkningen af ansvarsgrundlaget i genuskøb, jfr. § 43 og dennes henvisning til § 24. Inden for det kommercielle område har der været en udbredt trang til at afklare området for disse bestemmelser gennem standardvilkår, og det ville allerede af denne grund være uheldigt, om man ligefrem tvangsindforskrev en lignende usikkerhed på forbrugerområdet.

Kommissionen finder derfor, at erstatningsreglerne inden for forbrugerområdet bør tages op til fornyet vurdering ved købelovsrevisionen, således at man udskiller forbrugerkøb eller eventuelt andet end handelskøb til særskilt regulering. Det bør formentlig i forbindelse hermed overvejes, om erstatningsgrundlaget inden for denne gruppe bør gøres ensartet for genuskøb og specieskøb. Med de ændringer, der er foreslået af reglerne om specieskøb, jfr. side 50, vil erstatningsreglerne formentlig dække forbrugernes interesse i rimeligt omfang og vil kun ramme tilfælde, hvor sælgerne allerede efter almindelige overvejelser om tilsidesættelse af standardvilkår bør være afskåret fra at forbeholde sig ansvarsfrihed, jfr. ovenfor side 55-57.*)

Kommisionen har ovenfor side 52-53 foreslået en almindelig bestemmelse i købeloven, der hjemler køberen *ret til at holde* så stor en del af *købesummen tilbage,* som ikke åbenbart overstiger, hvad man må regne med, det vil koste at få manglen afhjulpet. Er betingelserne til stede for, at køberen kan hæve eller kræve omlevering, kan han tilbageholde købesummen eller den resterende del deraf, indtil omlevering er sket, eller afhjælpning af manglen er foretaget.

Denne beføjelse bør efter kommissionens opfattelse gøres ufravigelig og vil først og fremmest have til formål at imødegå bestemmelser i standardkontrakter, der eventuelt under trussel om, at køberen ellers mister enhver ret til at påberåbe sig misligholdelse, pålægger køberen pligt til at betale de stipulerede ydelser uden hensyn til, om der konstateres mangler ved salgsgenstanden.**)

Den samme ufravigelighed er der sikret køberne i den svenske konsumentkøbelov §§ 4-5 og i den norske købelov § 49.

Bestemmelsen vil navnlig betyde en sikkerhed for afbetalingskøbere, men kan få virkning også for køb inden for kontoringe og lignende kreditordninger.

Hvad angår køberens pligt til at *reklamere* i tilfælde af mangler, bør det efter kommissionens opfattelse sikres, at bestemmelserne ikke kan fraviges til skade for forbrugeren.***)

4. Begrænsninger med hensyn til ufravigeligheden

Som det vil være fremgået, er det kommissionens opfattelse, at mangelsreglerne bør gøres ufravigelige, og at en sådan ændring af det køberetlige system vil være i god overensstemmelse med de synspunkter, der ligger til grund for reguleringen af standardvilkår inden for forbrugerområdet.

*) Rekommandation 33 og 34, se s. 98.
**) Rekomaridation 33, se s. 98.
***) Rekomaridation 35, se s. 98.

Det har ikke været tanken, at selve raangelsbegrebet skal gøres ufravigeligt og fikseres i loven. Noget sådant vil ikke stemme med almindelig køberetlig opfattelse og i øvrigt næppe heller være muligt på grund af den flerhed af momenter, der indgår i bedømmelsen, jfr. ovenfor side 42. Det er ikke i modstrid med disse synspunkter, at det side 44 henstilles til overvejelse, om der i købeloven bør optages en beskrivelse af de vigtigste elementer i mangelsbegrebet.

Imidlertid vil en ufravigelighed i det foreslåede omfang være tilstrækkelig til at løse det langt overvejende antal tilfælde, hvor tvivlen ikke angår bedømmelsen af, om der foreligger en mangel, men alene dennes virkninger.

Tilbage står imidlertid det betydningsfulde spørgsmål, i hvilket omfang grænserne for mangelsbedømmelsen skal kunne flyttes ved aftale, herunder standardkontrakter, mellem parterne. Der vil være en glidende overgang fra disse tilfælde til tilfælde, hvor mangelsbeføjelserne udelukkes ved aftale eller som følge af den form, hvorunder handelen sker.

Den såkaldte caveat emptor regel i § 47, der regulerer køberens undersøgelsespligt, bør ikke kunne svækkes til forbrugerens ugunst.)*

I § 48 findes en særlig bestemmelse om auktionssalg. Efter denne kan køberen ikke påberåbe sig, at genstanden lider af nogen mangel, medmindre genstanden ikke svarer til den betegnelse, under hvilken den er solgt, eller sælgeren har handlet svigagtigt. Hvad der er foreskrevet, gælder dog ikke, når en handlende sælger sine varer ved auktion. Det må formodes, at svigskriteriet ved købelovsrevisionen foreslås erstattet af, at sælgeren har handlet i strid med almindelig hæderlighed. Medens den deklatoriske regel i forbrugerkøb således er, at den handlende ikke kan unddrage sig en almindelig mangelsbedømmelse, fordi han vælger at sælge f.eks. sine ukurante eller defekte varer ved en auktion i stedet for i almindelig åben handel, vil den praktiske retsstilling være den modsatte i kraft af de standardvilkår, der er almindelige ved auktionssalg.

Efter motiverne til købeloven (betænkning 1904 side 73-74) er salg ved auktion efter almindelig opfattelse et eksempel på et forbehold om, at køberen skal nøjes med genstanden »hvad enten den er bedre eller dårligere«, »som den er eller forefindes« o.l. Sådanne forbehold vil normalt være gyldige og derved udelukke køberen fra at gøre mangelsbeføjeiser gældende. De vil dog ikke altid blive anerkendt af domstolene, som i alt fald er villige til at tilsidesætte dem, når genstanden ikke svarer til den betegnelse, den er solgt under, eller savner egenskaber, som er særskilt garanteret.

§ 9 i den svenske konsumentkøbelov giver køberen ret til at gøre lovens mangelsbeføjelser gældende, selv om varen er solgt, som den er og forefindes, eller med lignede forbehold, hvis varen ikke svarer til sælgerens oplysninger, eller sælgeren har undladt at give oplysning om sådanne egenskaber hos varen, som køberen kunne regne med, og som sælgeren må have haft kundskab om. Det samme gælder, hvis varen er i væsentlig ringere stand, end køberen har haft føje til at forudsætte under hensyn til varens pris og øvrige omstændigheder. En parallel bestemmelse er indsat som § 45 b i den norske købelov.

*Kommissionen finder, at det problem der således er taget op i et bredere aspekt end i den gældende købelov, som kun regulerer auktionskøbet, reelt berører de køberetlige regler i almindelighed og derfor bør indgå i de købelov ssagkyndiges overvejelser.**)* Ud fra de betragtninger, som er anført om standardkontrakter, vil der utvivlsomt kunne ske tilsidesættelse af vilkår i betydeligt omfang under omstændigheder svarende til de i den svenske konsumentkøbelovs § 9 fremhævede.

*Kommissionen finder herefter, at der også bør knyttes ufravigelighed til de her gennemgåede regler inden for mangelsområdet, således at der sikres forbrugerne et tilsvarende værn.***)*

E. **Køberens forhold til tidligere salgsled**

I modsætning til den almindelige købelov er der i udkastet til den svenske konsumentkøbelov medtaget regler om forbrugernes forhold til vareproducenter m.fl.

Da de spørgsmål, der rejser sig heraf, i væsentlig grad har deres naturlige udgangspunkt i garantibeviser, vil de blive taget op nedenfor under XI).

*) Rekommandation 36, se s. 98.
**) Rekommandation 37, se s. 98.
***) Rekommandation 38, se s. 98, jfr. 36-37.

XI. Garantibevisers retsvirkninger

A. Indledning

Da garantierklæringer inden for forbrugerområdet normalt vil foreligge i standardiseret form enten som led i standardkontrakter eller som særlige garantibeviser, vil de retsregler, der opstilles for standardvilkår, komme til anvendelse på dem, jfr. gennemgangen under IV) s. 18 ff. Det vil være fremgået, at skoleeksempler på vilkår, man ønsker at imødegå, kan hentes blandt erklæringer, der betegner sig som garantier.

At der desuagtet er behov for specielt at drøfte garantibevisers retlige betydning inden for forbrugerområdet, hænger sammen med flere forhold. Selve betegnelsen garanti må umiddelbart give køberen indtryk af, at der tillægges ham en kvalificeret retsbeskyttelse, som han ikke ville opnå efter lovgivningens almindelige regler. Betragtningerne gælder selvfølgelig i særlig grad, når garantibeviserne i det ydre udstyres som »guldrandede papirer«, men de vil finde tilsvarende anvendelse på sådanne klausuler i standardkontrakter, der i overskriften betegner sig som garantier. Endvidere hidrører garantibeviser inden for en række vareområder - som f.eks. hårde hvidevarer og elektriske husholdningsartikler - oftest fra producenten eller importøren, der derved kommer ind i den forbrugerretlige relation, selv om salget til forbrugeren sker i detailhandelen.

Det er ofte og ubestridt med rette blevet hævdet, at garantibeviser ikke bør kunne være rene ansvarsbegrænsnings- eller ansvarsfrihedserklæringer.

B. Rekommandationen af 1. april 1971

I fortsættelse af en konference, som afholdtes af Industrirådet i oktober 1968, blev der i januar 1969 nedsat et samarbejdsudvalg mellem Industrirådet, Forbrugerrådet, De Danske Husmoderforeninger og Statens Husholdningsråd. Dette udvalg fik bl.a. til opgave at undersøge problemerne omkring de af industrien udleverede garantibeviser. Som resultat af forhandlingerne er afgivet en rekommandation (bilag 18) vedrørende udarbejdelse af garantibeviser for varige forbrugsgoder. Rekommandationen er ikke tiltrådt af Forbrugerrådet, fordi det efter rådets opfattelse fejlagtigt kunne formenes, at rådet anbefalede et garantibevis, der ikke indeholdt bestemmelse om, at garantien omfattede eventuelle, nærmere præciserede følgeskader, samt om, at forbrugernes rettigheder ifølge købeloven ikke indskrænkes af garantibeviset. Men Forbrugerrådet har bortset herfra erklæret sig enig i rekommandationen.

Rekommandationen giver almindelige retningslinjer for garantiperioden, garantiens omfang og garantiens indhold. Herudover opregnes forbehold, der kan anses rimelige, samt forbehold, der ikke kan anses rimelige.

Den i garantibeviser anførte garantiperiode skal sædvanligvis regnes fra tidspunktet for købets indgåelse. Købsdatoen bevises af køberen, f.eks. ved fremlæggelse af faktura.

Garantien omfatter fabrikations- og materialefejl, der konstateres under produktets normale brug. Reparation og/eller udskiftning af dele bør ske ved producentens foranstaltning inden for en rimelig tid. Er dette ikke muligt, skal producenten anvise anden reparatør/montør til at udføre arbejdet for sin regning. For dele, der er udskiftet eller repareret ifølge garantien, garanterer producenten på samme vilkår, under samme forudsætninger og i samme tidsrum, som var gældende for produktet i dets helhed.

Tidsrummet fra manglens anmeldelse til dens afhjælpning tillægges garantiperioden.

Producenten betaler alle udgifter til reservedele og arbejdsløn samt rejseomkostninger for montør. Såfremt fabrikanten skønner det nødvendigt, at produktet indsendes til hans fabrik eller værksted, betaler han alle transportudgifter ved indsendelse og returnering.

Som rimelige forbehold anføres, at fejl eller skader, direkte eller indirekte, undtages fra garantien, når de er opstået ved 1) installation i strid med installationsinstruksen, 2) fejlbetjening, 3) undladelse af at foretage en i brugsanvisningen foreskrevet vedligeholdelse, 4) misbrug, 5) brand, 6) ulykke, 7) lynnedslag, 8) ekstraordinære spændingsvariationer, 9) andre elektriske forstyrrelser, 10) reparationer udført af andre end af producenten anviste eller godkendte personer.

Som forbehold, der ikke kan anses rimelige, anfører rekommandationen, at garantien bortfalder, såfremt 1) garantibeviset ikke fremsendes til producenten i dateret og underskrevet stand, 2) der foreligger misligholdelse af betalingsvilkårene, 3) dele af fremmed oprindelse ikke er dækket af underleverandørens garanti.

Rekommandationen slutter med, at spørgsmålet om, hvorvidt en garanti skal omfatte erstatning for følgeskader, og forholdet til købeloven har været drøftet, uden at man har kunnet nå til en fælles indstilling til garantibevisernes indhold på disse punkter.

Det skal fremhæves, at rekommandationen også har betydning for garantibeviser, udstedt af importører.

Endvidere fremhæves, at rekommandationen danner grundlag for bedømmelsen af garantibeviser ved de sammenlignende vareundersøgelser, som foretages af Statens Husholdningsråd. Rådets undersøgelser viser i øvrigt, at der siden rekommandationens vedtagelse - generelt set - er sket en ikke uvæsentlig forbedring af garantibevisernes indhold for forbrugerne.

Sslv om der såvel fra forbrugerorganisationernes som fra Industrirådets side er udført et aktivt arbejde for at opnå, at rekommandationen følges af erhvervslivet, er der dog en række områder, hvor dette fortsat ikke er tilfældet. Dette gælder et så vigtigt område som import af biler. På basis af oplysninger fra Foreningen af Fabrikanter og Importører af Elektriske Husholdningsapparater (FEHA) kan det fastslås, at rekommandationen kun følges delvis, for så vidt angår hårde hvidevarer.

C. **Markedsføringsloven**

I overensstemmelse med Forbrugerkommissionens udkast (betænkning 1973:681) bestemmer markedsføringslovens § 4, at erklæring om ydelse af garanti eller lignende kun må anvendes, såfremt garantierklæringen giver modtageren en bedre retsstilling end den, han har efter gældende lovgivning. Som anført i bemærkningerne er bestemmelsen udtryk for et kompromis mellem forbrugere og erhvervsliv. Den omfatter såvel erklæringer, der er indbygget i standardvilkår, som selvstændige garantierklæringer, f.eks. af den type, der anvendes inden for handelen med hårde hvidevarer, hvor erklæringen er indlagt i den pågældende vare. Ved bestemmelsen af, om garantierklæringen giver modtageren en bedre retsstilling end efter gældende lovgivning, må der tages hensyn til erklæringen som helhed, men det understreges, at garantierklæringer skal indebære reelle forbedringer for modtageren. Bestemmelsen er udtryk for den ovenfor nævnte opfattelse, at der er behov for en beskyttelse mod garantierklæringer, som i virkeligheden efter deres indhold snarere er ansvarsfraskrivelser set i forhold til den retsstiling, modtageren ville have haft i kraft af de almindelige regler, herunder især i købeloven.

Markedsføringsloven har ikke gjort op med de civilretlige virkninger af garantierklæringer. Navnlig har man ikke i den offentligretlige regulering fundet det nødvendigt at tage stilling til, hvilken betydning garantierklæringer i det enkelte tilfælde har for det civilretlige partsforhold.

D. Garantiernes **virkning for partsforholdet**

Køberetligt har erklæringer om garanti ikke den samme entydige karakter som i markedsføringen, hvor det kan være naturligt at tage udgangspunktet i den ydre fremtoning og betegnelsen. Først og fremmest vil man ikke tillægge de valgte udtryk den afgørende betydning. Et ordvalg, der viser, at sælgeren påtager sig at indestå for bestemte egenskaber ved varen, vil blive sidestillet med en udtrykkelig anvendelse af betegnelsen garanti, eller, at sælgeren garanterer for egenskabens tilstedeværelse. Noget lignende vil naturligvis gælde, når det drejer sig om det negative, at genstanden ikke har uheldige eller brugshæmmende egenskaber. Hertil kommer, at det i civilretlig henseende har særlig betydning, at en garanti ofte forekommer, uden at den angiver nøjagtigt de konsekvenser, der måtte være knyttet til dens ikke-opfyldelse. Det må derfor afgøres ved fortolkning, hvorledes køberen i så fald kan

reagere. Ofte vil man antage, at der foreligger en væsentlig mangel, således at køberen kan hæve købet, men garantien kan også gå på den i § 42 for specieskøb hjemlede adgang til at kræve erstatning for mangler, når sælgeren må anses at have indestået for egenskaben.

Denne usikkerhed, der således angår selve betegnelsen såvel som genstandens egenskaber og mangelsbeføjelserne, karakteriserer imidlertid først og fremmest det kommercielle område. Inden for rammerne af forbrugerkøb vil man formentlig kunne tale om et sammenfald med beskrivelsen i markedsføringsloven. Der er tale om særskilte garantibeviser, der kalder sig således, eller bestemmelser i standardkontrakter, som har tilsvarende overskrift. Indholdsmæssigt vil de centrere sig om de misligholdelsesbeføjelser, der står til køberens rådighed, såfremt varen viser sig defekt.

Det har derfor væsentlig betydning for bedømmelsen af garantierklæringerne at få præciseret deres indflydelse på det almindelige retlige forhold mellem forbrugeren og forhandleren. Mellem disse er indgået en aftale, der principielt er bestemmende for deres indbyrdes retsforhold. En af fabrikanten eller importøren afgivet garanti får derfor kun betydning imellem detailsalgets parter, hvis den er indgået som element også i forholdet mellem disse. Det vil typisk være tilfældet, når der oprettes skriftlig kontrakt - d.v.s. i afbetalingskøb i almindelighed og inden for brancher, hvor det er sædvanligt, at der også ved kontanthandeler oprettes kontrakter, såsom inden for handel med automobiler — men garantiens ordlyd medfører til gengæld ofte at forhandleren fraskriver sig forpligtelser, der ikke er dækket af fabrikant- eller importørgarantien. Det skal i denne forbindelse fremhæves at inden for radio- og TV-handelen udstedes garantibeviser kun direkte af detailsælgeren til forbrugeren.

I andre tilfælde, herunder typisk de hårde hvidevarer og elektriske husholdningsartikler, vil garantibeviset derimod normalt ikke indskrænke køberens adgang til at påberåbe sig almindelige misligholdelsesbeføjelser i partsforholdet, men køberen vil ved siden heraf få en selvstændig adgang til at gøre de retskrav gældende direkte mod fabrikanten, resp. importøren, som følger af garantibeviset. I det omfang, forbrugeren ikke efter gældende ret kan antages at have adgang til at gøre misligholdelsesvirkninger gældende direkte mod fabrikanten eller importøren, jfr. herom nedenfor, vil garantibeviset derfor være en udvidelse af køberens beskyttelse.

I de sidstnævnte tilfælde vil det normale være, at sælgeren er bekendt med, at den solgte vare indeholder fabrikantens eller importørens garantibevis. Såfremt dette ikke indeholder særlige anvisninger på, hvorledes køberen skal gå frem i tilfælde af, at der er mangler ved varen, eller det ligefrem henviser køberen til at henvende sig til detailsælgeren, må det være indgået i sælgerens forpligtelser ved salget, at han inden for rimelige grænser skal bistå køberen i at gøre garantien gældende, herunder ved at modtage genstanden og sørge for forsendelse til fabrikanten, resp. importøren, normalt for dennes regning og risiko.

Den ovennævnte rekommandation har ikke taget stilling til, hvilken betydning producentgarantier skal have for partsforholdet. Derimod illustrerer rekommandationen den indholdsmæssige problemstilling, hvorvidt der tilsigtes en garanti eller ansvarsbegrænsning. Uanset købelovens misligholdelsesregler stræber producenterne efter kun at skulle afhjælpe mangler, medens andre mangelsbeføjelser søges begrænset eller undgået.

£. Kommissionens overvejelser om garantiernes virkning for partsforholdet

1. Tilsidesættelse efter en generalklausul

I de tilfælde, hvor garantien efter det ovenfor anførte indgår i partsforholdet, bør der efter de almindelige synspunkter om standardvilkår være adgang til at tilsidesætte sådanne klausuler, der reelt ikke er garantierklæringer, men i stedet ansvarsbegrænsninger eller ansvarsfraskrivelser, eller som knytter uantagelige vilkår eller begrænsninger til garantien.

Med rekommandationen af april 1971 er givet de hovednormer, som industrien sammen med forbrugerinteresser har anset som de antagelige. Selv om der naturligvis er tale om generelle synspunkter, som ikke uden videre kan være bindende for de enkelte konkrete tilfælde, er der hermed givet udtryk for et udgangspunkt for bedømmelsen af garantibeviser, som vil kunne anvendes såvel i relation til den gældende afbetalingslovs § 8, stk. 3, jfr. ovenfor s. 22 som efter andre generalklausuler.

2. Betydningen af købelovens revision

Som det vil være fremgået, vil de garanti-

erklæringer, der indgår i retsforholdet mellem sælger og køber, ofte gå ud på, at køberen får en adgang til at kræve afhjælpning, som købeloven ikke hjemler ham uden særlig aftale, men til gengæld herfor begrænses eller udelukkes køberens almindelige misligholdelsesbeføjelser.

Ændres købelovens almindelige regler, således at afhjælpningsbeføjeisen tilkommer køberen uden videre, vil dette derfor også forandre garantiernes grundlag. At tillægge køberen en ret, han kan støtte direkte på loven, vil ikke længere kunne være det centrale i opbygningen af de garantierklæringer, der her haves for øje. Som anført ovenfor s. 51 vil ændringen af købeloven derfor medvirke til en væsentlig sanering af garantibeviserne.

3. Inddragelse af andre garantier i partsrelationen

I den svenske konsumentkøbelov, der som nævnt s. 54-55 lader mangelsreglerne hvile på en sondring mellem tilfælde, hvor sælgeren har påtaget sig pligt til at afhjælpe manglen, og andre tilfælde, omfatter den første gruppe tillige, at anden end sælgeren for dennes regning har påtaget sig afhjælpning. Efter motiverne tænker man herved først og fremmest på situationer, hvor afhjælpningsforpligtelsen påhviler tredjemand som et led i købeaftalen og medfører indskrænkning af sælgerens ansvar for mangler ved varen. Bestemmelsen angives at være anvendelig på adskillige moderne garantier med en sådan konstruktion. Den bør imidlertid have et videregående sigte. Det er i mange tilfælde uklart, på hvilken måde tredjemands garanti påvirker sælgerens ansvar, og på hvilken måde køberen er bundet til at anvende garantien. Bestemmelsen findes at burde ramme også sådanne tilfælde. Udenfor bør kun falde de situationer, hvor sælgeren i forbindelse med købet formidler en helt fritstående forpligtelse for en tredjemand vedrørende varen, f.eks. hvis en automobilforhandler formidler kaskoforsikring, eller en tv-sælger medvirker til, at køberen indgår på en særskilt serviceaftale vedrørende apparatet med et selvstændigt serviceforetagende. På den anden side kræves det ikke, at der foreligger et fuldmagtsforhold eller lignende mellem sælgeren og den garantigivende. Men der må være en sådan forbindelse mellem dem, at de i denne henseende fremstår over for køberen som en enhed. Vil sælgeren ikke bære noget ansvar for producentens garantier må han selv sørge for, at der ikke i købet kommer til at indgå nogen garanti fra producenten.

Ved sin vidtgående sammenkædning af detailsælgeren med de tidligere salgsled (producentleddet) viser den svenske lov vanskeligheden ved at tilstræbe afhjælpningsret for køberen samtidig med, at man fastholder de deklaratoriske normer, der ikke hjemler retten uden særligt grundlag. Det skal i denne forbindelse understreges, at den gengivne bestemmelse i konsumentkøbelovens § 4 alene drejer sig om sælgerens forpligtelser, men ikke om adgangen til at gøre krav gældende direkte mod producenten.

Et langt klarere udgangspunkt får man efter kommissionens opfattelse ved at indføre en normal forpligtelse for sælgeren til at afhjælpe mangler, således som det er foreslået s. 51 ovenfor. Det er der også fremhævet, at når sælgerens forpligtelse ophører, dersom afhjælpningen er forbundet med uforholdsmæssig omkostning eller ulempe, gælder dette ikke, hvor afhjælpning er tilsikret fra producentens eller importørens side. Og som understreget, må det være ligegyldigt, om afhjælpningen i sidste henseende hviler på et garantibevis, der er udleveret til køberen sammen med varen, eller på samhandelsvilkår, der gælder mellem detaillisten og de bagved liggende handelsled. Under disse forudsætninger finder kommissionen ikke, at der er grund til at søge sælgerens afhjælpningsforpligtelse udformet mere specificeret efter det grundlag, der måtte ligge i form af producent- eller importørgarantier.

4. En civilretlig regulering specielt af garantier

Såfremt der i overensstemmelse med kommissionens opfattelse sikres køberen en ufravigelig afhjælpningsbeføjelse, og de øvrige mangelsbeføjelser ligeledes principielt gøres ufravigelige, vil der ikke inden for forbrugerområdet være behov for at gennemføre yderligere civilretlige regler specielt om garantier.

I modsat fald må spørgsmålet derimod overvejes nøjere. Der har navnlig fra forbrugerside været fremført ønske om, at det også civilretligt forbydes at lade dokumenter, der betegner sig som garantibeviser og fremtræder som løfterige indrømmelser til forbrugerne.

være det reelt modsatte, nemlig ansvarsbegrænsninger eller ansvarsfraskrivelser. Dette kunne ske ved en regel svarende til markedsføringslovens § 4, således at en forbruger uanset bestemmelserne i et garantibevis eller hvad dermed må sidestilles vil kunne påberåbe sig købelovens beføjelser, såfremt det må antages, at han efter en samlet bedømmelse stilles ringere efter beviset end efter loven.

F. Producentgarantier uden for partsforholdet

1. Køberens retsforhold til fabrikanten efter almindelige regler

Som led i en afklaring af garantibevisernes retlige funktion har det været overvejet, i hvilket omfang der efter gældende ret er adgang for forbrugeren til at gøre misligholdesesvirkninger gældende uden om forhandleren direkte mod producenten eller importøren.

Det er et meget vanskeligt spørgsmål, som ikke er løst i lovgivningen og i teorien altovervejende kun har været drøftet med henblik på vanhjemmelstilfælde, hvor *Ussing:* Almindelig Del, s. 148, 164 og Køb, side 144 er tilbøjelig til at give erhververen et direkte krav, for så vidt dette kan ske uden at komme i strid med overdragerens interesse, herunder navnlig i gavetilfælde. I sin bredde er problemet taget op af *Anders Vinding Kruse:* Misligholdelse af Ejendomskøb (2. udg.) s. 245 ff. I det væsentlige bygger hans resultater på en såkaldt cessionsbetragtning, hvorefter et krav i almindelighed ikke vil kunne overstige krav, som detailsælgeren vil have mod sin forgænger i omsætningskæden. Herudover kan krav tænkes støttet på en retsbrudsbetragtning, hvorefter der vil kunne indrømmes et direkte krav, dersom producentens adfærd er et retsbrud i forhold til erhververen (forbrugeren). Bortset fra ansvar for farlige egenskaber, som ikke skal gøres til genstand for behandling på indeværende sted, vil der som regel ikke være basis for at anse f.eks. en fabrikationsmangel som retsstridig i forhold til senere købere, og det vil i alt fald kun kunne gælde under følgende grundbetingelser: 1) at misligholdelsen kan tilregnes fabrikanten eller hans folk som forsætlig eller uagtsom, 2) at han måtte regne med, at køberen ville videresælge genstanden, og 3) at misligholdelsen også ville bevirke misligholdelse i detailsalgsforholdet. Endelig vil et direkte krav kunne støttes på et garantisynspunkt, men kun såfremt detailsælgeren har afgivet tilsvarende garanti som fabrikanten.

Cessionssynspunktet hviler på antagelsen om, at køberen i henhold til retsordenens almindelige regler kan indtræde i detailsælgerens rettigheder mod dennes forgænger i kontraheringskæden, altså sluttelig producent (importør). De almindelige misligholdelsesregler, der kun omtaler forholdet mellem parterne, antages ikke at være til hinder for, at der ud fra almindelige retsbetragtninger indrømmes en sådan indtrædelsesret, og navnlig ses der ikke at være grund til at antage, at konkursretlige principper normalt vil stille sig hindrende i vejen, selv om detailsælgeren er gået konkurs. Havde han oprindelig givet køberen formelig transport på sit krav mod fabrikanten, ville forbrugeren kunne søge fabrikanten direkte uden om detailsælgerens konkursbo, naturligvis bortset fra egentlige afkræftelsestilfælde. Men hvis dette antages, må det være en naturlig konsekvens også at give forbrugeren et direkte krav uden om boet, når dette støttes på en legal cession. Forbrugerens krav må som hovedregel være begrænset og betinget på samme måde som detailsælgerens mod fabrikanten. Endvidere bør der kun indrømmes forbrugeren adgang til at indtræde i detailsælgerens krav, såfremt forbrugeren har et tilsvarende krav selv mod detailsælgeren støttet på samme misligholdelse, som danner grundlag for detailsælgerens krav. Men er denne betingelse opfyldt, bør tendensen være, at man stiller sig imødekommende over for forbrugerens ønske om at rejse krav direkte mod fabrikanten, ligesom der bør være adgang til at kumulere søgsmål mod detailsælgeren og fabrikanten i det omfang, hvori det er muligt ved en liberal fortolkning af retsplejelovens § 250, og der bør under sagen så vidt muligt tages stilling til det indbyrdes forhold mellem fabrikanten og detailsælgeren, jfr. *Anders Vinding Kruse* s. 264-265.

Med hensyn til hævebeføjelsen vil en adgang til at hæve overfor fabrikanten medføre, at denne må udbetale detailsælgerens købesum til forbrugeren mod at få salgsgenstanden udleveret i overensstemmelse med købelovens §§ 57-58. I tilslutning til *Knud lllums* opfattelse antager *Anders Vinding Kruse* s. st. s. 275, at adgangen må begrænses til tilfælde, hvor detailsælgeren er insolvent, og det må være en betingelse, at det er den samme misligholdelsesårsag, som har hidført forbrugerens og detailsælgerens hævebeføjelse.

Det vil af det anførte ses, at selv en vidtgående fortolkning af gældende ret inden for forbrugerområdet i det væsentlige vil bygge på cessionssynspunktet - her ses bort fra farlige egenskaber - og at forbrugeren derfor vil blive afhængig af det indre retsforhold mellem fabrikanten og detailsælgeren, som han normalt ikke er opfordret til at blande sig i og ej heller let vil kunne få belyst i enkeltheder.

I det omfang producenten eller importøren anvender handelsbetingelser over for detailsælgeren, der stemmer med eventuelle garantibevisers indhold, vil forbrugeren efter de ovennævnte synspunkter ikke kunne opnå væsentlig andet på et cessionsgrundlag end ved at støtte ret direkte over for producenten på garantibeviset. Det må dog herved bemærkes, at der ikke behøver være overensstemmelse mellem garantibeviset og handelsbetingelserne over for detailledet, som bl.a. kan hjemle detailsælgeren videregående ret til at returnere defekte varer.

2. Det ved garantien skabte retsforhold

Uafhængig af den ovenfor behandlede mulighed for, at en producentgaranti kommer til at indgå i partsforholdet melem detailsælgeren og forbrugeren, skaber garantien et direkte retsforhold mellem detailkøberen og producenten. Uden at det er nødvendigt at gå ind i en teoretisk diskussion om retsgrundlaget, kan producentens (importørens) garantierklæring anses at indeholde et løfte til detailkøberen af den pågældende vare. Garantien er beregnet til at komme i hans besiddelse og til hans kundskab, og detailsælgeren har den retlige legitimation til at befordre garantiløftet til køberen. Det er således ingen hindring for garantiens virkning, at løftet herom afgives uden viden om køberens person.

Garantierklæringens viderebefordring vil være knyttet til bestemte forudsætninger, som i et vist omfang kan være kendelige for køberen, herunder eksempelvis garantiens udelukkende forbindelse til producentens produkter. Andre forudsætninger og forhold, der ikke er kendelige for køberen, vil ikke kunne hindre denne i at støtte ret på garantien, så længe detailsælgerens legitimation til at viderebringe den står urørt. Eksempelvis kan nævnes, at fabrikanten har tilbagekaldt varen, men at denne alligevel sælges, eller at der i samhandelsvilkårene med detaillisten er opstillet nærmere betingelser for udlevering af garantibeviser, som tilsidesættes af sælgeren.

Da det således skabte retsforhold ikke ophæver den normale partsrelation, er det ikke lovreguleret og skaber også kun direkte ret for køberen over for producenten (importøren) i overensstemmelse med garantibevisets indhold.

Inden for sine rammer vil en garantierklæring i civilretlig henseende være undergivet almindelige fortolkningsprincipper. Ud fra det synspunkt, at producenten (importøren) ved sin garanti etablerer et direkte forhold til detailkøberen, må man ved fortolkningen kunne tage rimelige hensyn til, hvad der ville følge af cessionsbetragtninger nævnt under 1. Endvidere kan betingelser og begrænsninger for garantiens udstrækning vurderes efter almindelige regler om fortolkning. Da der er tale om standardvilkår, vil eksempelvis kunne anvendes den s. 19 nævnte regel om, at risikoen for uklarhed lægges på den, der har udformet erklæringen.

Uanset at det vil kunne hævdes, at garantien er tillagt køberen som en ekstra ret ensidigt indrømmet af fabrikanten (importøren), vil erklæringen herom kunne undergives regulering efter de for standardvilkår gældende ugyldighedsregler med den virkning, at urimelige elementer deri forkastes eller tilsidesættes i medfør af en generalklausul, medens garantien i øvrigt opretholdes. Dette kan også udtrykkes således, at selv om det ud fra en retlig betragtning er en frivillig sag, om man som fabrikant eller importør vil afgive et garantibevis, fanges det, når det er afgivet, alligevel af retsordenens almindelige regler om løfter.

Af samme grund vil der også kunne blive tale om, at den afgivne garanti misligholdes. Ser man bort fra, hvad der vil kunne følge af cessionsbetragtninger, vil køberen ikke umiddelsbart kunne påberåbe sig købelovens mangelsregler. Vægrer fabrikanten sig ved at opfylde en tilsagt afhjælpning af defekter, vil garantibeviset være fornødent grundlag for, at køberen kan tage dom over fabrikanten til opfyldelse af forpligtelsen. Efter omstændighederne vil det formentlig også kunne antages, at køberen i tilfælde af manglende afhjælpning, eller en ikke-effektiv afhjælpning, kan stille krav om omlevering direkte fra fabrikanten. I øvrigt synes erstatning at være det praktiske retsmiddel for køberen. På basis af garantien vil han kunne stille krav herom,

såfremt fabrikanten, resp. hans folk, ved forsæt eller uagtsomhed undlader at opfylde den.

G. Kommissionens overvejelser om producentgarantierne uden for partsforholdet

1. Vedrørende garantiernes indhold

En ændring af købelovens regler, således at afhjælpningsbeføjelsen indgår som en ret for køberen, vil ikke blot som anført ovenfor s. 65 ændre grundlaget for de garantier, der indgår i partsforholdet, men vil tillige bidrage til en sanering af producentgarantierne. Dette vil gælde såvel i forhold til civilrettens regler som efter § 4 i markedsføringsloven. I sidstnævnte henseende vil det således være naturligt at kræve at garantibeviset, såfremt købeloven ændres som foreslået, ikke søger at give køberen det indtryk, at afhjælpningskrav ikke kan stilles til sælgeren. Desuden må garantibeviset ikke affattes således, **at** køberen får opfattelsen af, at han ikke på andet grundlag, herunder de ovenfor nævnte cessionsbetragtninger, vil kunne gøre krav gældende mod fabrikanten. Disse krav vil f.eks. kunne opfyldes ved, at det i garantibeviset angives udtrykkeligt, at det ikke indskrænker køberens rettigheder efter lovgivningen. Der vil selvfølgelig fortsat være mulighed for gennem fabrikantgarantier at tillægge køberen større beskyttelse, end han vil have efter loven, men de foreslåede lovændringer vil føre til større krav om klarhed med hensyn til de forbedringer, der sikres køberen gennem garantierne.

Kommissionen lægger vægt på, at der er mulighed for at tilsidesætte urimelige vilkår også i fabrikantgarantier i medfør af en civilretlig generalklausul, og fremhæver i denne forbindelse betydningen af rekommandationen af april 1971. jfr. ovenfor s. 64.

Om der er behov for at gennemføre civilretlig regulering af fabrikantgarantiernes indhold vil i lighed med stillingen mellem parterne i første række bero på købelovsændringen, jfr. ovenfor s. 55 ff. Såfremt afhjælpningsbeføjelsen ikke blev gennemført, måtte det formentlig overvejes at regulere også forholdet til fabrikanten (importøren). Medens indholdet af garantierklæringen i partsforholdet som foreslået s. 65 kan bedømmes i relation til købelovens normale beføjelser, må imidlertid forholdet til fabrikanten ses på baggrund af en i højere grad ubestemt retstilstand, overvejende baseret på almindelige retsgrundsætninger og juridisk teori. Efter kommissionens opfattelse vil det i så fald være tilstrækkeligt, at man bliver stående ved adgangen til at bringe generalklausuler i anvendelse, idet man under samme forudsætning understreger et særligt behov for på denne måde at gennemføre en regulering af garantiernes indhold.

2. Vedrørende misligholdelse af garantierne

Efter § 12 i den svenske konsumentkøbelov kan varens producent ikke på den ene side påtage sig at afhjælpe mangler ved varen og samtidig på den anden side fraskrive sig ansvaret for en sådan afhjælpning. Selv om han har forbeholdt sig ansvarsfrihed, skal han alligevel erstatte køberen dennes skade, dersom han udviser grov forsømmelse ved udførelsen af afhjælpningen.

Nogen større trang til en sådan regel er der næppe, allerede fordi - som også påpeget i de svenske motiver til § 12 - det efter teori og praksis må antages, at ansvarsfrihedsklausuler underkendes af domstolene, dersom der fra den ellers forpligtedes side er handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Det burde derfor snarere overvejes, om ikke den simple uagtsomhed skulle medtages, således at ansvarsfrihed slet ikke kan forbeholdes i den af garantien givne udstrækning.

Ændres købeloven i overensstemmelse med kommissionens forslag, sikres afhjælpningsbeføjelsen imidlertid for køberen i forhold til sælgeren, og det vil derefter næppe være muligt at fastholde en formulering i fabrikantgarantier, der f.eks. ved at forbeholde ansvarsfrihed bliver af snævrere indhold end den sælgeren påhvilende forpligtelse. I denne henseende må det derfor foretrækkes, at den nødvendige regulering finder sted på basis af generalklausulen.

3. Vedrørende forskrifter om reklamation

Adskillige af de i praksis forekommende garantierklæringer giver forskrifter dels om, at reklamationer i anledning af mangler skal fremsættes direkte over for fabrikanten (importøren), eventuelt inden for en angivet frist, dels vedrørende selve garantiens gyldighed som sådan, og det kræves da ofte, at den del af garantibeviset indsendes i forbindelse med selve købet med angivelse af køberens navn og af datoen for købet samt forsynet med detailsælgerens bekræftelse af salget.

I sidstnævnte henseende har rekommandationen af april 1971 fremhævet, at garantiperioden bør regnes fra tidspunktet fra købets indgåelse, således at købsdatoen kan bevises af køberen f.eks. ved fremlæggelse af faktura, og som forbehold, der ikke kan anses rimelige anføres bl.a., at garantien bortfalder, såfremt beviset ikke fremsendes til producenten i dateret og underskrevet stand.

Der vil herefter være grundlag for ved anvendelse af generalklausuler at tilsidesætte garantivilkår, der uden særlig begrundelse afviger fra disse linjer.

Rekommandationen har ikke taget stilling til, om en reklamation fremsat af køberen over for sælgeren uden videre bør have virkning i forhold til producenten. Flere forhold taler herfor. Således kan reklamationens rettidighed lige så vel fastslås, når den er rettet til sælgeren. Almindelige betragtninger af samhandelsvilkårene må tillige føre til, at sælgeren kan modtage og vil være pligtig at viderebefordre reklamationen til producenten, således at den bør virke fra det tidspunkt, hvor sælgeren modtager den. Ud over den i sig selv mindre betydningsfulde tid, der vil medgå til viderebefordringen, medfører synspunktet, at producenten vil bære risikoen for, at detailsælgeren giver meddelelse til ham om reklamationen, samt for denne meddelelses fremkomst. I forhold til køberen må dette også forekomme rimeligt, idet det for ham må stå som det naturlige, at han ikke skal foretage henvendelse til flere forskellige personer i anledning af, at der viser sig mangler ved varen.

I sådanne tilfælde kan man i lighed med § 13 i den svenske konsumentkøbelov, jfr. også den norske ændring af § 49 a og § 54, stille køberen frit med hensyn til om han vil reklamere over for sælgeren eller fabrikanten, således at den afgivne reklamation får retsgyldighed i begge retsforhold.

Det må dog bemærkes, at en ændring af købeloven, der i de normale tilfælde pålægger sælgeren pligten til at afhjælpe, vil påvirke problemstillingen, jfr. ovenfor s. 45-46. Det der anførte vil bidrage til at løse spørgsmålet, om en reklamation fremsat over for fabrikanten vil kunne få virkning også i forhold til sælgeren. Her er forholdet det modsatte, som ikke uden videre kan løses gennem den almindelige købelov. Efter gældende ret må det imidlertid anses som et naturligt led i en fabrikantgaranti, som får sin virkning i forbindelse med detailsælgerens salg af varen, at sælgeren også er legitimeret til at modtage reklamationer på fabrikantens vegne. Vilkår, der afviger herfra, bør derfor også være underkastet regulering af generalklausulerne. *Kommissionen vil henstille til de købelovssagkyndige at overveje, om der herudover vil være behov for en udtrykkelig bestemmelse, der præceptivt sikrer reklamationens virkning over for fabrikanten (importøren), også når den afgives til detailsælger en.*)*

H. Bevisbyrden for, at mangler er omfattet af garantier

Efter købelovens § 44 skal spørgsmålet, om varen lider af mangler, normalt bedømmes efter tidspunktet for risikoens overgang. Afgørende bliver således i almindelighed det tidspunkt, hvor levering finder sted, jfr. ovenfor s. 38 ff. Såfremt der gennem garantierklæringer foreligger et grundlag for, at sælgeren, resp. producenten (importøren) har påtaget sig at indestå for genstandens beskaffenhed i en bestemt tid, antages dette ikke uden videre at medføre nogen afvigelse fra princippet i § 44. Garantien antages dog at indebære en formodning for, at såfremt der viser sig mangler i garantiperioden, antages disse at have foreligget i kimen allerede ved leveringen. Praktisk medfører dette, at sælgeren får bevisbyrden for, at der måtte foreligge forhold, der forrykker formodningen, herunder at køberen selv er årsag til varedefekten, eller at den skyldes andre forhold, som måtte friholde sælgeren for at opfylde garantien.

For at sikre et sådant princips ufravigelighed er det i den svenske konsumentkøbelov § 6 foreslået, at køberen skal kunne gøre mangelsbeføjelser gældende, såfremt sælgeren eller anden for hans regning gennem løfte om at afhjælpe mangler eller anden garanti har påtaget sig at indestå for varen i en angivet periode, og varen ikke er i overensstemmelse med, hvad der følger af garantien, medmindre det må antages, at afvigelsen beror på tilfældighed eller forhold, som må henføres til køberen.

Som det fremgår, har man alene tilsigtet at regulere bevisbyrden i forhold til tidsmæssige garantier, og der gøres kun op med forholdet til sælgeren.

Efter kommissionens opfattelse må det hen-

*) Rekommandation 39, se s. 99.

stå som tvivlsomt, hvor meget der vindes ved at tage et enkelt bevisbyrdeproblem ud af en større sammenhæng, når den pågældende bestemmelse i alt væsentligt kun bliver en kodificering af en gældende teoretisk opfattelse, der egner sig til at blive anvendt i praksis. Blandt andet kan man næppe bortse fra risikoen for, at der uden for bestemmelsens direkte anvendelsesområde sluttes modsætningsvis, herunder ved bedømmelsen af retsforholdet mellem køberen og producenten (importøren). Ikke mindst gælder det i partsforholdet, at trangen til en lovgivning mindskes på dette område, såfremt mangelsreglerne gøres ufravigelige.

I. Tilfælde uden for garantier, hvor det kan overvejes at lade køberen få et direkte krav mod producent, importør eller andre tidligere salgsled

Spørgsmålet om at lade forbrugeren få et direkte krav mod tidligere salgsled rejser sig i det væsentlige inden for tre hovedområder.

Det første angår garantierklæringer og disses retsvirkninger i forhold til detailkøberen, jfr. herom gennemgangen ovenfor. Det andet er tredjemands ansvar for varens farlige egenskaber og følgeskader, som vil blive berørt nedenfor under XII. Det sidste rejser sig af de vareinformationer og lignende oplysninger, der bringes ud fra tidligere omsætningsled for at stimulere afsætningen af de pågældende varer.

Om det sidstnævnte område giver den svenske konsumentkøbelov en erstatningsregel i § 14. Har varens tilvirker eller anden, som i tidligere salgsled har besiddet varen, for egen eller for sælgerens regning på varens emballage eller i annonce eller anden meddelelse, som er beregnet på at komme til almenhedens eller køberens kundskab, forsætligt eller ved grov uagtsomhed givet urigtig oplysning om varens beskaffenhed eller anvendelse, og kan det antages, at oplysningen har haft indflydelse på købet, skal han erstatte skade, som derved er tilføjet køberen. Den norske lov er på linje hermed.

Ved behandlingen af de tilsvarende spørgsmål om sælgerens ansvar for de oplysninger, der tilgår køberen har kommissionen ovenfor s. 45 taget udgangspunkt i den pligt, der påhviler erhvervsdrivende efter forslaget til markedsføringsloven § 2, og man har derefter foreslået en lovbestemmelse, der i forholdet til sælgeren inddrager også oplysninger, der hidrører fra tidligere omsætningsled. Kommissionens forslag er i så henseende videregående end § 7 i den svenske konsumentkøbelov, idet man ikke har ment, at retten skulle være afhængig af, at sælgeren har påberåbt sig oplysningerne eller må have indset deres urigtighed.

Kommissionen har ikke i forbindelse med forslaget taget stilling til, hvorvidt sælgeren i tilfælde, hvor den urigtige oplysning m.v. hidrører fra tidligere omsætningsled, kan vælte sit eventuelle økonomiske tab videre på disse. Det må dog formodes, at samhandelsvilkårene vil indrette sig efter bestemmelsen. Givet vil det tillige være, at en producent vil eller bør kende sine produkter i en sådan grad, at der må foreligge uforsvarlig adfærd, såfremt han giver urigtige eller vildledende angivelser om dem, ligesom han i særlig grad vil kunne bedømme, om oplysningerne er urimeligt mangelfulde. Derfor vil der i almindelighed også foreligge det fornødne ansvarsgrundlag i forhold til sælgeren, der i kraft af oplysningerne kommer i en misligholdelsessituation over for detailkøberen.

Det her fremhævede vil få betydning for køberens adgang til at gøre sit krav mod sælgeren gældende mod fabrikanten efter de s. 66-67 nævnte principper. Men der er ikke hermed taget stilling til, om der i kraft af loven bør tillægges køberen et direkte krav mod det tidligere omsætningsled, således som det foreslås i den svenske konsumentkøbelov. Værdien af en sådan regel kan ligge dels i, at der herved løses en ellers tvivlsom retsstilling, dels i, at bestemmelsen ved at være præceptiv hindrer de tidligere salgsled i at tage forbehold med hensyn til ansvaret for oplysningerne. Denne sidstnævnte fare er dog næppe stor, idet fabrikanten eller andre tidligere salgsled ikke kan antages at ville anvende salgsfremmende informationer, som han samtidig tager forbehold for. Det mindre, at han kun tager forbehold for at blive gjort ansvarlig for oplysningerne, vil formentlig i endnu ringere grad kunne bidrage til afsætningen. Den svenske regel omfatter så vidt ses endda kun det sidstnævnte, idet ansvaret for oplysningerne kun strækker sig inden for den af disse givne ramme, således at forbehold med hensyn til selve oplysningerne vil medføre, at § 14 ikke kan anvendes. I øvrigt skal fremhæves, at problemstillingen kun rejser sig for oplysninger, der ikke som garantibestemmelser omfattes af de tidli-

gere gennemgåede strengere regler. Med hensyn til den nugældende retstilstand kan det nok siges, at denne for så vidt er uklar, som der ikke ses at foreligge retsafgørelser til belysning deraf. Herfra kan ikke sluttes, at der ikke vil være mulighed for at gennemføre et erstatningskrav direkte. Tværtimod må den almindelige erstatningsregel føre til, at det tidligere salgsled kan blive ansvarlig for køberens skade i tilfælde af forsæt såvel som uagtsomhed. Køberens interesse i at benytte sig heraf vil navnlig være til stede, når detailsælgeren i mellemtiden er blevet økonomisk usolid eller har ophørt med at drive forretningen.

XII. Produktansvar. Ansvar for farlige egenskaber

A. Emnets afgrænsning

De problemer, der rejser sig af farlige egenskaber hos solgte genstande, er i de senere år blevet fortsat mere aktuelle. Industrialderens stadig mere komplicerede produkter bærer med sig mulighederne for skader af højst forskellig art og størrelse. Ikke blot har den endelige forbruger ofte kun ringe eller ingen chance for at overse graden af faremomenter eller at foretage sammenligninger i så henseende mellem markedets forskellige produkter, men heller ikke de enkelte salgsled vil nødvendigvis have de fornødne muligheder. Jo mere et produkt er standardiseret, i jo større antal det omsættes, og jo længere det er på markedet, jo større viden og erfaring vil samles og kanaliseres gennem detailhandel til grossist og derfra til producent eller importør. Selv da opsplittes situationen ofte, fordi underleverandører har fremstillet en del af produktet.

Selv om der på lovgivningsplan såvel som i den juridiske teori og inden for erhvervslivet har været arbejdet meget med disse problemer, kan man næppe tale om en tilstrækkelig entydig og klar holdning, som kan danne grundlag for en retlig binding på indeværende tidspunkt.

Ved at tale om følgeskader accentueres forskellen i forhold til de situationer, der behandles under den almindelige misligholdelseslære. Ovenfor side 47 ff. er således behandlet, hvorledes kommissionen finder, at der i så henseende bør ske reguleringer. Ét er imidlertid, om en erhvervsdrivende overtræder markedsføringsbestemmelser ved at sælge farligt legetøj, og om køberen bør have en ubetinget ret til at træde tilbage fra købet, et andet er, om der kan kræves erstatning for tab af synsevnen hos det barn, hvis øje ødelægges på grund af legetøjets farlige indretning. Gennemgangen af det nævnte sted angår, på hvilken måde man mener at kunne bidrage til at hindre opkomsten af skader på grund af produkternes farlighed. Her skal behandles retsstilingen, når sådanne skader desuagtet forekommer.

Imidlertid er følgeskaderne af forskellig karakter. En gruppe vedrører den direkte anvendelse af det pågældende gode, såsom at den defekte vaskemaskine ødelægger vasketøjet, eller at opvaskemaskinen slår skår i servicet. I den næste gruppe falder de såkaldte integritetskrænkelser i øvrigt, være sig fysiske tingsskader uden for produktet eller personskader. Tingskaderne kan strække sig fra det helt ubetydelige til, at en ejendom nedbrænder som følge af fejl ved et produkt. Personskaderne kan selvfølgelig variere, men vil omfatte også død f.eks. som følge af overgang i elektriske artikler, forgiftninger eller fosterskader af den art, der kendes fra thalidomid. Endelig falder i en tredje gruppe økonomisk skade i øvrigt, herunder i form af afsavn, svarende til hvad der inden for erhvervsvirksomheder betegnes som driftstab.

Typisk vil tabets størrelse, når der indtræder følgeskader, være bestemt af en række tilfældige omstændigheder og derfor også variere stærkt fra sag til sag. Ser man bort fra personskader, vil tabet i erhvervsvirksomheder meget let kunne løbe op i meget store summer, langt overstigende hvad der gennemsnitligt vil kunne blive tale om inden for forbrugerområdet. Eksempelvis vil selv mindre brande i plastic-materialer på grund af klorudviklingen let forårsage ubodelig skade på elektronikudstyr og derfor ødelægge hele en virksomheds styrings-automatik.

B. Gældende opfattelse

Nogen klar stilling til området under ét foreligger ikke i retspraksis. Her skal kun refereres den opfattelse, som finder udtryk i *Ussing:* Køb side 137—141. Der tages ligesom i motiverne til købeloven afstand fra, at dennes erstatningsregler i §§ 42-43 skal finde anvendelse. Ansvar for skader ved farlige egenskaber kan støttes på særlig garanti, på uforsvarlig adfærd fra sælgerens eller hans folks side eller på risikosynspunkter, og det

antages efter udviklingen i retspraksis, at risikosynspunkter bedst dækker resultatet i flere nyere afgørelser. Herved åbner man mulighed for at pålægge ansvar for disse skader på objektivt grundlag, og det anføres, at man formentlig navnlig vil være tilbøjelig hertil for industrifrembringelser, herunder kemikalier, endvidere for fejlagtig medicin, sundhedsfarlige fødevarer, samt gødningsstoffer og kreaturfoder.

Fra praksis kan anføres et par typiske tilfælde. I U 1965. 319 0 blev såvel fabrikant som indehaveren af et gasflaskedepot anset ansvarlige for den skade, en husmoder pådrog sig ved, at flasken eksploderede som følge af overfyldning, depotindehaveren som den direkte ansvarlige herfor, men fabrikanten, fordi flasken burde have været konstrueret således, at overfyldning ikke kunne ske. I det indbyrdes forhold fandtes de at burde bære halvdelen hver. Afgørelsen hviler på et culpasynspunkt, men viser, at ansvar pålægges uden hensyn til, mellem hvem kontraktforholdet foreligger. Ansvar er pålagt en detailhandler for at have solgt svovlnatron i stedet for svovlkalk til sprøjtning af frugttræer, uanset at detailhandleren var i god tro og havde købt varen under betegnelsen svovlkalk af en grossist, jfr. U 1931. 927 0. I NJA 1945. 676 blev en detailhandler, som i god tro havde solgt et bagepulver, der viste sig at være giftstof, gjort ansvarlig for den derved forårsagede forgiftning af køberen og dennes familie. De sidste afgørelser viser formentlig, at man i alt fald i relation til selve varens betegnelse og hovedegenskaber strækker ansvaret langt ud fra et garantisynspunkt, og at man reelt er nået til et ansvar hvilende på, hvem der er nærmest til at bære risikoen.

C. Kommissionens overvejelser

Kommissionen vil pege på, at spørgsmålet om ansvar for farlige egenskaber er taget op i Nordisk Råd, jfr. 21. session 1973 s. 722, og at der i Sverige foreligger et udredningsdirektiv på området. Endvidere foreligger der fra Europarådet et udkast til konvention om produktansvar for personskade. Udkastet indeholder regler om objektivt ansvar - d.v.s. ansvar uden skyld - når en fejl i et produkt forvolder personskade. Det tillades efter udkastet ikke de enkelte stater at fastsætte en øvre grænse for erstatningsbeløbets størrelse, og det strenge ansvar skal også omfatte udviklingsskader, d.v.s. skader, som var uforudseelige og uundgåelige på basis af det videnskabelige og tekniske stade på det tidspunkt, da produktet blev bragt ind i omsætningen. Ligeledes har en arbejdsgruppe under The International Bar Association arbejdet med problemerne om ansvar for farlige egenskaber.

Det må herefter anses sikret, at der vil blive arbejdet videre med problemerne, og *kommissionen henstiller, at der — alt efter udviklingen i det arbejde, der således foregår i internationalt regie — iværksættes et sagkyndigt udvalgsarbejde til at overveje behovet for lovgivning om farlige egenskaber og følgeskader inden for forbrugerområdet.*)*

Hovedspørgsmålene i de legislative overvejelser angår ansvarsgrundlaget, og hvilke skader der må anses omfattet. I forbindelse hermed må imidlertid tillige peges på sammenhængen med forsikringsområdet samt spørgsmålet om, i hvilket omfang det bør tillades de enkelte omsætningsled at betinge sig ansvarsfrihed.

Det mulige korrelat i form af forsikring er belyst i den af Industrirådet udsendte pjece »Industriens produktansvar og forsikring« (1972). Det skal dog fremhæves, at denne pjece ikke er rettet mod forbrugerproblemerne, men er udfærdiget med henblik på at løse industriens ansvar. Den indeholder en rammeaftale mellem industrien og forsikringsselskaberne. Det er over for kommissionen oplyst, at Industrirådet gør en aktiv indsats for at få udbredt forsikringsdækningen, og at en del virksomheder allerede har tegnet forsikring på grundlag af de i rammeaftalen indeholdte betingelser. Forsikringsgraden er dog langt højere f.eks. i USA som følge af den tidligere udvikling af produktansvaret og -forsikringer.

Overvejelser af forsikringsmulighederne på forbrugersiden vil ikke kunne løse mere end en del af problemerne, som i øvrigt henvises til de erstatningsretlige regler og mulighederne af, at de eventuelt ansvarlige kan inddække sig gennem ansvarsforsikring. I denne forbindelse har kommissionen uden at kunne komme til entydige resultater overvejet, om der vil være grundlag for gennem lovgivning at skærpe ansvarsgrundlaget således, at det i højere grad gøres objektivt eller risikobetonet. Man støder i denne forbindelse på vanskelighederne ved

*) Rekommandation 42, se s. 99.

at gennemføre en klar beskrivelse af, hvad der skal forstås ved følgeskader.

Kommissionen indskrænker sig derfor til at henstille, at der iværksættes et sagkyndigt udredningsarbejde, der kan søge frem til en rimelig regulering af disse spørgsmål.

I en enkelt henseende skal der dog gøres en tilføjelse. Medens der i det store og hele næppe er væsentlig forskel på områderne inden for og uden for det forbrugerprægede i relation til følgeskader, opstår der den divergens med hensyn til ansvarsfraskrivelser, at erhvervslivet typisk vil have lettere ved at overse de mulige konsekvenser af at acceptere leveringskontrakter, der begrænser ansvaret eller helt ophæver sælgerens ansvar, ligesom erhvervslivet alt andet lige vil have lettere ved at imødegå risikoen for følgeskader. Da samtidig skaderne i produktionsvirksomheder kan være helt anderledes uberegnelige, vil erhvervslivet kunne se fordelen ved at acceptere risikomomenterne og derved opnå en pris, som tager hensyn dertil. For forbrugerne har ansvarsbegrænsninger derimod en anden og farligere karakter. Ganske vist underkastes ansvarsfriheds- eller ansvarsbegrænsningsklausuler en restriktiv fortolkning ved domstolene, som ikke vil tillade dem anvendt, når den ellers erstatningsforpligtede har gjort sig skyld i forsæt eller grov uagtsomhed. Spørgsmålet er imidlertid, om der ikke vil være behov for at hindre ansvarsbegrænsninger inden for forbrugerområdet. I den amerikanske Uniform Commercial Code, art. 2-719 (3), opfattes »limitation of consequential damages for injury to the person in the case of consumer goods« som »prima facie unconscionable«, og der er ønsker om at gennemføre en yderligere forstærkning af dette princip.

Det nævnte spørgsmål må indgå i et sagkyndigt arbejde af den ovenfor nævnte art. Indtil dette er gennemført, går kommissionen ud fra at urimelige begrænsninger kan imødegås ved anvendelse af generalklausuler. Kommissionen kan tiltræde den opfattelse, der finder udtryk i Uniform Commercial Code, således at der er en formodning imod, at ansvarsbegrænsnings- og ansvarsfrihedsklausuler bør tillades, uden at behovet i det enkelte tilfælde dokumenteres eller sandsynliggøres, men denne formodning kan ikke begrænses til at angå personskader.

Visse klage- og ankenævn har - omend med beklagelse heraf fra forbrugerside - lagt til grund for deres afgørelser, at leverandøren i garantibevis eller på anden måde efter den gældende lovgivning lovligt har kunnet begrænse eller fraskrive sig ansvar for følgeskader.

Selv om garantibeviset har indeholdt ansvarsbegrænsning for følgeskader, har Ankenævnet for Husholdningsapparater til el og gas dog ikke anset følgeskader forårsaget af mangelfuld reparation for omfattet af garantibevisets ansvarsbegrænsning.

Generelle forbehold gennem skiltning i forretningen som f.eks. »mod afsmitning garanteres ikke« eller lignende er ej heller tillagt betydning, såfremt sådanne følgeskader er opstået i forbindelse med uhensigtsmæssig behandling fra f.eks. renserens side.

Ansvaret for følgeskader forårsaget af mangler ved tekstiler, herunder afsmitning på andre beklædningsgenstande i brug, er i vid udstrækning fundet naturligt af såvel erhvervslivet som Forbrugerådets Klagecentral under behandling af tekstilsager.

Kommissionen går ud fra, at den nye bestemmelse i markedsføringslovens § 4 om garantibeviser vil hindre, at disse fremtidig indeholder bestemmelser om, at der kan ske ansvarsfraskrivning for følgeskader, og finder det naturligt og ønskeligt, om det almindelige forbrugerklagenævn bestræber sig på at finde frem til rimelige løsninger af disse problemer.

XIII. Afbetalingskøb. Kreditkøb

A. Gældende ret

Afbetalingsloven af 1954*) er en fornyelse af den første afbetalingslov fra 1917. Til grund har ligget kommissionsbetænkningen fra 1915 og en udvalgsbetænkning fra 1950. Loven har haft og har for så vidt stadig et socialt sigte, hvorefter man har villet beskytte navnlig den mindre-bemidlede del af befolkningen. Også andet end forbrugeranskaffelser omfattes imidlertid af loven, og en tidligere maksimumsgrænse på 3.000 kr. er blevet ophævet.

Afbetalingslovens bestemmelser er ufravigelige. Efter § 1 er det en forudsætning for en aftales henførelse under loven, *at* der foreligger et køb (eller efter stk. 2 en lejekontrakt eller lignende forhold, hvor det må antages at have været meningen, at modtageren skal blive ejer), *at* aftalen vedrører løsøre, *at* betalingen skal erlægges af dragsvis, og *at* et eller flere afdrag forfalder til udbetaling efter tingens overgivelse til køberen, samt *at* sælgeren har betinget sig ret til at tage tingen tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser, eller har forbeholdt sig ejendomsret til tingen, indtil betalingen helt eller delvis er erlagt.

Det er et særkende ved afbetalingsloven, **at** den i tilfælde af køberens misligholdelse hjemler afbetalingssælgeren adgang **til at tage den** solgte genstand tilbage under en umiddelbar fogedforretning. I lovens § 10 er der givet nærmere regler for, hvorledes tilbagetageisen skal finde sted, og § 12 pålægger fogeden at vejlede parterne, for så vidt disse ikke giver møde ved advokat, og at vurdere den tilbagetagne genstand, i fornødent fald med tilkaldelse af sagkyndig bistand. Er der utilfredshed med værdiansættelsen, kan denne gøres til genstand for fornyet prøvelse af fogeden eller ved optagelse af skøn. Fogeden afgør, hvem af parterne der skal bære omkostningerne herved.

Vigtige bestemmelser **i** loven til beskyttelse af forbrugeren er § 8, stk. 3 og 4. Efter den retlige standard i § 8, stk. 3, kan en bestemmelse i en aftale om køb på afbetaling tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende, jfr. ovenfor side 22. Efter stk. 4 skal prisen **i** tilfælde, hvor der er aftalt en urimelig afbetalingspris, nedsættes til, hvad der skønnes rimeligt.

Loven stiller krav om, at der ved afbetalingshandeler skal erlægges en mindsteudbetaling på normalt 20 % af afbetalingsprisen, dog mindst 50 kr. Ved salg af bøger er det tilstrækkeligt, at sælgeren fyldestgøres for **et** beløb svarende til det største beløb, der efter aftalen forfalder til betaling inden for en måned. Virkningen af, at der ikke erlægges den foreskrevne udbetaling, er, at sælgerens ejendomforbehold mister sin gyldighed, således at købet bliver et kreditkøb uden sikkerhed.

Nogen almindelig regulering af kreditkøb svarende til afbetalingslovens for afbetalingshandeler findes ikke **i** dansk ret.

B. Den svenske konsumentkøbelov

I et særligt kapitel om kreditkøb søger den svenske konsumentkøbelov at regulere nogle hovedproblemer inden for forbrugerkøb på kredit, hvad enten der er tale om afbetalingshandeler eller andre kreditformer.

Efter § 15 kan køb, hvor sælgeren giver henstand med betaling af købesummen eller del deraf, ikke forbindes med vilkår, hvorefter køberen helt eller delvis giver afkald på retten til at gøre indsigelser på grund af købet mod krav på. betaling til en ny långiver, til hvem sælgeren overlader sin fordring eller hos hvem sælgeren pantsætter fordringen.

Såfremt købesummen eller en del deraf betales med beløb, som køberen ved sælgerens formidling har opnået som lån hos en bank eller anden, med hvem sælgeren har nær økonomisk forbindelse, kan køberen efter § 16 fremsætte samme indsigelser mod långiveren, som han kan gøre gældende mod sælgeren.

*) Se bilag 3.

Endelig forbyder § 17 under anvendelse af bødestraf, at sælgeren fra køberen modtager veksler for den del af købesummen, som ikke betales. Ej heller må sælgeren modtage omsætningsgældsbrev for beløbet udstedt af køberen eller anden af køberen udstedt skylderkendelse, hvis overdragelse eller pantsætning indskrænker køberens ret til at gøre indsigelser på grund af købet mod en erhverver, som er i god tro.

C. Revision af kreditkøbsreglerne

I begyndelsen af 1973 nedsatte justitsministeriet et kreditkøbsudvalg i tilslutning til tilsvarende udvalg, nedsat i de øvrige nordiske lande. Udvalget skal undersøge, om den retlige regulering af afbetalingskøb er tilfredsstillende, når hensyn særlig tages til beskyttelse af køberens interesse ved købets afvikling, og fremkomme med de ændringsforslag, som undersøgelsen giver anledning til. Det fremhæves som et hovedhensyn, at forbrugerens stilling bør styrkes, og at udvalget bør overveje, om det på denne baggrund er hensigtsmæssigt at lade samme regler gælde for alle afbetalingskøb. Blandt de spørgsmål, der bør overvejes, fremhæver kommissoriet sælgerens tilbagetagelsesret i tilfælde af misligholdelse og den vurdering, som skal finde sted i forbindelse dermed. Der peges endvidere på de problemer, som kan opstå, når køberen i forbindelse med oprettelse af afbetalingskontrakt udsteder veksler for den del af købesummen, som ikke er betalt kontant, eller når sælgeren overdrager sine rettigheder ifølge kontrakten til tredjemand. Som udgangspunkt for sine overvejelser skal udvalget tage, at køberens retsstilling ikke må forringes i sådanne tilfælde.

Udvalget bør efter kommissoriet endvidere overveje, om der er behov for regler, der giver afbetalingskøberen adgang til inden for en vis kortere frist at træde tilbage fra købet.

Udvalget skal indhente oplysning om, hvilke andre former for finansiering af kreditkøb, der anvendes eller i en nærmere fremtid må forventes anvendt, og på denne baggrund vurdere behovet for en retlig regulering af sådanne kreditkøb. Herunder bør overvejes, om der er behov for at udvide visse af afbetalingslovens beskyttelsesregler til også at gælde andre former for kreditkøb. Endvidere bør overvejes, hvorledes retsstillingen bør være, når kreditten ydes af en anden end sælgeren, således som det f.eks. er tilfældet med kreditkortsystemer.

Udvalget skal endvidere behandle spørgsmålet om behov for bedre oplysning om kreditomkostningerne, jfr. herved den ovenfor side 34 omtalte betænkning fra det såkaldte ågerudvalg (1971:604).

Endelig kan udvalget også tage andre kreditformer, f.eks. leasing, op til overvejelse.

Nordisk Råd har fremhævet behovet for, at revisionsarbejdet foregår i nordisk samarbejde, jfr. 21. session 1973, side 721-722, hvor det navnlig fremhæves, at kreditgivningen inden for forbrugerområdet har udviklet sig således, at kreditten ofte ydes af et i forhold til sælgeren fritstående foretagende. Dette gælder visse kreditkortsystemer og de såkaldte lånekøb, hvor køberen gennem sælgerens formidling får et lån hos et særligt kreditinstitut for at finansiere købet. Det understreges, at det trekantsforhold, der i sådanne tilfælde opstår mellem købere, sælgere og kreditgivere, kan medføre retlige komplikationer og få konsekvenser, som er stødende.

D. Kommissionens overvejelser

Justitsministeriets kreditkøbsudvalg er nedsat efter forhandlinger mellem handelsministeriet og justitsministeriet og med Forbrugerkommissionens formandsskabs indforståelse. På denne baggrund har Forbrugerkommissionen undladt at videreføre sine overvejelser om afbetalings- og kreditkøb*) og skal derfor indskrænke sig til følgende korte bemærkninger:

a. Oplysning om kreditomkostninger

Kommissionen har, for så vidt angår afbetalingssalg, i forslaget til lov om mærkning, skiltning m.v. inden for forbrugerområdet (betænkning 1971:597) fundet, at mærkning eller skiltning med pris skal omfatte angivelse af kontantprisen og den fulde afbetalingspris samt af mindste udbetaling, de enkelte raters størrelse og antal og af betalingsterminer, jfr. § 11, stk. 2, i lov om priser og avancer af 15. februar 1974 og monopoltilsynets bekendtgørelse af 19. januar 1967 om skiltning og annoncering med priser og afbetalingsvilkår for visse varer (bilag 13).

Det nævnte kommissionsudkast er ikke tilstrækkeligt i henseende til angivelse af den effektive rentefod og må derfor suppleres på dette punkt. Opmærksomheden henledes på det

*) Se derimod rekommandation 40, side 99.

arbejde, der er udført i økonomiministeriets forbrugerkreditudvalg og har resulteret i betænkning 1974:707. I betænkningen tegnes et billede af forbrugerkreditten i 1972, og det bekræftes af undersøgelsen, at detailhandelens rentesatser er meget høje sammenlignet med satserne for lån i pengeinstitutterne. Dette gælder såvel inden for den egentlige afbetalingshandel som for den øvrige forbrugerkredit.

Undersøgelsen bekræfter ligeledes ønsket om, at der gennemføres regler, hvorved det sikres, at forbrugerne i forbindelse med købets indgåelse får sådanne oplysninger, at de kan bedømme omkostningerne ved køb på kredit.

Lignende principper om »Truth in Lending« er gennemført eller foreslået gennemført i en række lande.

b. Krav om skriftlig kontrakt

Som nævnt side 20 kan afbetalingssælgeren kun tage den solgte genstand tilbage ved fogedens hjælp, såfremt der er oprettet en af køberen underskrevet købeaftale, hvoraf køberen har modtaget en genpart.

Der har i kommissionen været enighed om, at afbetalingslovens § 10's krav bør udstrækkes til at gælde ejendomsforbeholdets gyldighed i det hele taget, og at følgelig forbeholdet ikke bør kunne gøres gældende, medmindre kravene er opfyldt.

c. Sikring af køberens indsigelser

I den svenske konsumentkøbelov fremhæves som ovenfor nævnt 3 hovedformer, der kan medføre, at køberen afskæres fra at gøre leverings- eller mangels- og betalingsindsigelser gældende mod en tredjemand, der enten får krav hidrørende fra afbetalings- eller kreditkøbet overdraget, eller hvis kreditgivning dog beror på en økonomisk forbindelse til sælgeren snarere end til køberen. Det drejer sig om de særlige cut-off clauses, hvorefter køberen i kontrakten eller ved senere transporterklæringer giver afkald navnlig på at gøre mangelsindsigelser gældende mod den finansierende virksomhed, endvidere om de såkaldte lånekøb og endelig udstedelse af veksler eller andre negotiable papirer, der ved at bringes i omsætning kan erhverves af en godtroende tredjemand, som efter reglerne om omsætningspapirer kan fortrænge debitors indsigelser vedrørende det mellemværende, der gav anledning til papirets udstedelse.

En sikring af køberens retsstilling i disse henseender er gennemført eller under overvejelse i en række lande, og der har navnlig fra forbrugerside i kommissionen været udtalt ønske om, at kreditkøbsudvalget vil komme frem til et forslag herom.

d. Angrefrist i afbetalingskøb

Herom henvises til gennemgangen ovenfor side 31-32.

e. Sikring af køberens adgang til at holde købesummen tilbage

Herom henvises til gennemgangen ovenfor side 52-53.

/. Ulige bundethed hos parterne

Herom henvises tilgennemgangen ovenfor side 32-33.

g. Selvtægt fra sælgerens side

1 kommissionens lovudvalg har der været rejst spørgsmål om, hvorvidt antallet af selvtægtstilfælde måtte gøre det berettiget at stramme reglerne om ulovlig selvtægt, og navnlig fra forbrugerside har man ønsket en nøjere overvejelse af, om påtalereglerne skal ændres, således at der indføres offentlig påtale.

XIV. Forbrugerens retsstilling vedr. arbejds- og tjenesteydelser*)

A. Indledning

Når man bevarer sig fra løsørekøbets gebet ind på arbejds- og tjenesteydelsernes område, er det iøjnefaldende, at lovgivningen bliver mere spredt og tilfældig, navnlig i civilretlig henseende. Den offentligretlige regulering er noget mere omfattende. Dette gælder således nærings-, konkurrence- og markedsføringslovgivningen, monopolloven samt prislovgivningen.

At området for den væsentligste dels vedkommende er uden civilretlig lovgivning, medfører, at de retsudøvende myndigheder er henvist til at anvende almindelige formueretlige grundsætninger, som naturligvis indebærer en ret betydelig usikkerhed om, hvad der er gældende ret. Endvidere er det en følge, at parterne har adgang til at fravige det retsgrundlag, der ellers måtte antages at skulle gælde.

Mange af de problemer, der rejser sig ved køb, vil melde sig - og af de anførte grunde med øget styrke - ved arbejds- og tjenesteydelser, hvor der opstår parallelle spørgsmål vedrørende aftalernes indhold, opfyldelse og misligholdelse.

At der inden for dette område er tale om højst forskellige ydelser, vanskeliggør naturligvis en fælles behandling, men også løsørekøb omfatter så forskelligartede produkter, at det undertiden kan synes vanskeligt at acceptere en fælles skabelon. Vigtigt er det imidlertid at betone en meget væsentlig forskel i forhold til det typiske køb, nemlig at den aftalte ydelse ikke foreligger ved aftalens indgåelse, men først præsteres i fremtiden. Modtageren tvinges herved til at acceptere et risikomoment, som må få indflydelse på den retlige regulering. I sammenhæng hermed står, at begge parter ved selve kontraheringen ofte vil savne mulighed for at kalkulere den betaling, der skal erlægges for ydelsen. Usikkerheden i denne henseende må naturligvis være størst for forbrugeren, som ikke har den faglige erfaring på området.

*) Med hensyn til retsreglerne vedrørende fast ejendom henvises til kap. XV.

B. Arbejds- og tjenesteydelsernes art

Det anvendte udtryk arbejds- og tjenesteydelser skal opfattes bredt, dækkende håndværksydelser, udøvelse af liberale erhverv, serviceydelser og transport for at nævne de vigtigste grupper. Under udtrykket falder også offentlige ydelser.

Det kan være vanskeligt at rubricere ydelserne, men bl.a. for at illustrere mangfoldigheden skal gøres et forsøg, der ikke gør krav på at være udtømmende:

a. Ydelser vedr. fast ejendom og bolig:
murer-, tømrer-, snedker-, maler-, glarmester-, smedearbejde, el-installation, gas, vand *og* sanitet, kloakmesterarbejde, møbelpolstring, sadelmageri, gulvbehandling, udførelse af havearbejde, fyringsservice, skorstensfejning.

b. Ydelser vedr. personlige behov og hygiejne:
færdigvask, færdigrensning, presning af beklædning,
selvbetjeningsvaskerier og -renserier,
frisørvirksomhed, skønhedssaloner, helseinstitutter,
skræderi,
reparation af fodtøj, ure, fotografiapparater m.v.,
reparation og service vedr. radio og TV,
bedemandsvirksomhed.

c. Ydelser vedr. undervisning og fritid:
kursusvirksomhed,
kørelærervirksomhed,
teater- og filmvirksomhed,
restaurations- og hotelvirksomhed,
rejsebureauvirksomhed,
sommerhusudlejning,
drift af sportsanlæg og idrætshaller.

d. Ydelser vedr. transport og transportmidler:
tog og busser, fly og færgefart, taxikørsel, automobilreparationer, servicestationer, bilvask, flytning.

e. Ydelser vedr. pengevæsen og forsikring:
banker og sparekasser,
interessekontorer,
vekselerervirksomhed,
forsikringsvirksomhed.

f. Ydelser fra liberale erhverv i øvrigt, rådgivning:
advokatvirksomhed,
revisionsvirksomhed,
arkitektvirksomhed og rådgivende ingeniørvirksomhed,
læge-, tandlæge- og dyrlægevirksomhed,
ejendomsmæglervirksomhed.

g. Leje af løsøre:
leje og leasing af biler,
leje af indbo, herunder TV.

C. Begrænsning af undersøgelsens område

Det er åbenbart, at der kun i begrænset omfang kan opstilles fælles retssætninger for et område, der er så stort og varieret som det nævnte. Ej heller er det muligt inden for Forbrugerkommissionens rammer at give et fuldstændigt grundlag for legislative overvejelser for hver enkelt gruppe. Den nødvendige begrænsning kan opnås ved, at gennemgangen indskrænkes til kun at omfatte nogle af grupperne, eller ved, at kun nogle hovedproblemer for området som sådant tages op til nærmere overvejelse. Kommissionen har valgt en kombination af disse muligheder.

I første henseende vil det ses, at de fleste ydelser i gruppe a) og b) nævnt ovenfor er håndværks- og reparationsydelser, der sammen med reparationer af automobiler under d) har en væsentlig betydning i den almindelige forbrugers samlede årlige udgiftsbeløb. Disse grupper egner sig til en fælles behandling, og det er i første række dem, der vil blive taget hensyn til i det følgende. Omvendt er de under e) til f) omtalte ydelser vedr. pengevæsen og forsikring, rådgivning og andre ydelser fra liberale erhverv undergivet en række særlige forskrifter, som gør dem mindre egnet til fælles overvejelse. De vil derfor kun blive omtalt, hvor der er særlig anledning dertil. Af de øvrige grupper er der navnlig grund til at overveje fritidsudfoldelserne, der må forventes at få stigende betydning i fremtiden. Rejsebureauvirksomheden kommer her i første række. Sådanne ydelser vil blive inddraget i behandlingen.

Inden for det således afstukne område tager kommissionen nogle problemstillinger op, som melder sig med særlig interesse. Forinden gøres nogle bemærkninger om monopol- og prislovgivningens betydning samt om kommissionens tidligere fremsatte forslag i dens første og anden betænkning.

D. Monopol- og prislovgivningen

Monopolloven finder anvendelse på private erhvervsvirksomheder, andelsforeninger og lignende inden for erhvervsgrene, hvor konkurrencen i hele landet eller inden for lokale markedsområder er begrænset på en sådan måde, at virksomhederne udøver eller vil kunne udøve en væsentlig indflydelse på pris-, produktions-, omsætnings- eller transportforhold, jfr. § 2. Principielt griber disse vide udtryk de under B opregnede ydelser, hvilket medfører, at monopolmyndighederne kan skride ind mod konkurrencebegrænsningers skadelige følger efter §§ 11-12. Efter reglerne om anmeldelse og registrering i § 6 skal aftaler og vedtagelser, som udøver eller vil kunne udøve en væsentlig indflydelse på pris-, produktions-, omsætnings- eller transportforhold i hele landet eller inden for lokale markedsområder, anmeldes til monopoltilsynet, der endvidere kan stille krav om, at enkeltvirksomheder og sammenslutninger under samme forudsætninger skal anmelde sig.

For så vidt angår banker og sparekasser udøves tilsynet af bank- og sparekassetilsynet, for forsikringsselskabers vedkommende af forsikringsrådet.

Monopoltilsynet har i praksis ført indgående kontrol med takster og salærer fastsat af erhvervsorganisationer inden for forskellige liberale erhverv; endvidere har man haft indflydelse på en række branchers leverings- og ydelsesbetingelser, herunder de standardvilkår, der er fastsat for tilbud inden for bygge- og anlægssektoren.

Tilsynet har i § 13 en særlig hjemmel til at foreskrive mærkning eller skiltning med pris for nødvendige forbrugsvarer, for hvilke der inden for vedkommende branche ikke i rimeligt omfang finder sådan mærkning eller skiltning sted. Monopolankenævnet har afslået at betragte hotelværelser som forbrugsvarer, og

det antages, at § 13 herefter i almindelighed ikke kan bringes i anvendelse, for så vidt angår tjenesteydelser.

Ved siden af monopolloven har prislovgivningen i forskelligt omfang gennem årene pålagt monopoltilsynet at føre kontrol med prisdannelsen inden for tjenesteydelsesområdet. Hovedbestemmelsen i den gældende lov om priser og avancer er for dette område § 6, hvorefter tilsynet for erhvervsmæssigt salg af varer her i landet og erhvervsmæssig levering af tjeneste- og transportydelser for indtil 6 måneder kan bestemme, at de på en bestemt dato gældende priser, takster, eller honorarer ikke må forhøjes, eller at de på en bestemt dato gældende priser, takster eller honorarer ikke må forhøjes med mere end nærmere angivne beløb eller procenter, eller at nærmere angivne priser, takster eller honorarer ikke må overskrides. Perioden på indtil 6 måneder kan forlænges.

T medfør af § 6 har der været fastsat højestepriser bl.a. for restaurationers salg af øl og akvavit og for ejendomsmægleres og ejendomshandleres salærer. Prisstop med forskrifter for, hvor stor forhøjelse der kunne accepteres, har været anvendt såvel med hensyn til transportydelser (lastbilkørsel, kørsel ved flytninger) som for andre tjenesteydelser, herunder navnlig for priser for automobilreparationer.

Efter § 11 kan monopoltilsynet endvidere fastsætte regler om fakturering og om mærkning eller skiltning med pris, såfremt tilsynet finder sådanne foranstaltninger egnede til at fremme konkurrencen. Sådanne bestemmelser er bl.a. udstedt med hensyn til faktureringspligt inden for en række bygge- og anlægsfag. For hotellers vedkommende har tilsynet pålagt pligt til ophængning af prislister og prisskilte. Restauranter har fået pligt til at skilte med pris og rumindhold for spiritus. Endvidere er der udstedt skiltningsbestemmelse for frisørsaloner samt bekendtgørelse om fakturering og prisskiltning for autoreparationer.*)

Da de sidstnævnte bestemmelser kan give et indtryk af principperne for fakturering og prisskiltning, skal de kort gengives.

Med hensyn til faktureringen kræves det, at følgende oplysninger fremgår af fakturaen (regningen): A) Arbejdsløn skal, alt efter hvilken faktureringsform værkstedet i det enkelte tilfælde benytter sig af, angives enten ved antal faktisk medgåede arbejdstimer og kundetimepriser herfor, eller forud fastlagte standardtider og ud debiteringsfaktor (pris) pr. standardtidsenhed, eller antal forud aftalte timer og timepris herfor, eller forud fastsat præstationspris (d.v.s. pris for udførelse af et bestemt reparationsarbejde). B) Reservedele og medgåede materialer skal faktureres særskilt. C) Fremmed arbejde (d.v.s. reparationsarbejde udført af underleverandør) skal faktureres særskilt med angivelse af arbejdsløn, reservedele og medgåede materialer.

Bestemmelsen finder ikke anvendelse, hvis der før arbejdets igangsættelse er truffet skriftlig aftale mellem virksomheden og kunden om en anden afregningsform.

Skiltningspligten går ud på, at der i enhver virksomhed på et for kunderne iøjnefaldende sted skal være anbragt et skilt med tydelig angivelse af de kundetimepriser, der beregnes for arbejde udført efter faktisk medgået tid. Anvender virksomheden standardtider, skal dette oplyses på et skilt med angivelse af den uddebiteringsfaktor, der anvendes. Standardtiderne skal fremgå af et katalog, der på forlangende skal forevises kunden, hvilket ligeledes skal oplyses på skiltet. Faktureres der efter præstationspriser, skal virksomheden oplyse dette på et skilt. Priserne skal på forhånd være angivet i en prisliste, der på forlangende skal forevises.

Samtlige virksomheder skal føre arbejdskort eller hertil svarende dokumentation for enhver reparation, hvoraf fremgår den til reparationen faktisk medgåede arbejdstid.

E. Forbrugerkommissionens første og anden betænkning. Markedsføringsloven

Kommissionens flertal stillede i den første betænkning (1971:597) forslag til lov om mærkning, skiltning m.v. inden for forbrugsområdet. Udkastets § 4 svarer til den dagældende bestemmelse i prisloven, nu pris- og avancelovens § 11, jfr. ovenfor, idet det dog udtrykkelig fremhæves, at tilsynet kan fastsætte regler om, at der skal angives oplysning om mængde for varer, der indgår i ydelserne.

Som områder, hvor bestemmelser om mærkning, skiltning m.v. bør anvendes, nævner betænkningen vaskerier, renserier og farverier, frisører, radio-, tv-, sko-, ur- og cykelreparationsvirksomheder, autoservicestationer, hoteller og restaurationer.

*) Se bilag 12.

Forskrifter om mængdeangivelse for varer, der indgår i ydelserne, er navnlig tænkt anvendt i tilfælde, hvor »vareindholdet« i en tjenesteydelse udgør en væsentlig del af ydelsens pris, og hvor det derfor kan være rimeligt at tilstræbe skiltningsregler svarende til dem, der følger af bestemmelserne om varer, men også i tilfælde, hvor der efter international sædvane finder mængdeangivelse sted med hensyn til »vareindholdet«, som inden for restaurationsbranchen, kan der tænkes at være grundlag for at tage sådanne bestemmelser i anvendelse.

I overensstemmelse med udkastet i kommissionens anden betænknig (1973:681) omfatter markedsføringsloven arbejds- og tjenesteydelser på lige fod med varer. Dette gælder såvel generalklausulen i § 1 som reglerne om oplysning og vejledning, garantierklæringer og forbudene mod forskellige salgsfremmende foranstaltninger.

Også loven om forbrugerklagenævnet omfatter arbejds- og tjenesteydelser, i hvilken forbindelse kan fremhæves, at de fleste af de eksisterende nævn behandler klager over tjenesteydelser (ankenævnet for renserisager, ankenævnet for vaskerisager, ankenævnet for VVS-installationer, ankenævnet for radio- og tv-apparater, ankenævnet for automobilreparationer, rejsebureauankenævnet og Danmarks Turistråds ankenævn.

F. Den civilretlige regulering

1. Forholdet til købeloven

Ved reglen i § 2 om det såkaldte bestillingskøb søger købeloven at afgrænse sit direkte anvendelsesområde over for håndværks- og tjenesteydelser. Bestilling af genstande, som først skal tilvirkes, anses herefter som køb, såfremt det for tilvirkningen fornødne stof skal ydes af den, der har påtaget sig tilvirkningen. Herunder går først og fremmest de tilfælde, i hvilke bestillingen angår genstande, der skal forfærdiges uden hensyn til bestillerens rent individuelle behov og derfor set fra aftagerens side lige så vel kunne føres på lager som færdige genstande. Men også når der skal finde en individuel tilvirkning sted afpasset efter bestillerens særlige behov, som tilfældet er ved skrædersyning, foreligger der et køb, såfremt den, der har påtaget sig tilvirkningen, yder det fornødne stof.

En ikke ubetydelig del af håndværksydelserne inden for løsøreområdet vil herefter følge reglerne om køb. Det gælder dog ikke, når der er tale om opførelse af bygning eller andet anlæg på fast ejendom. Ej heller vil købelovens regler kunne anvendes på reparationsarbejder og hermed beslægtede vedligeholdelsesforanstaltninger - herunder vaskeri- og renserivirksomhed -. vedrørende eksisterende løsøregenstande.

Som anført ovenfor s. 12 vil tjenesteydelser efter omstændighederne være et accessorium til et varesalg og derfor indgå i købet som helhed, f.eks. når der i et tæppekøb er indbefattet pålægning i køberens hjem, eller når sælgeren har påtaget sig installationen af en vaskemaskine som led i købet.

Den præcise afgrænsning af købelovens område i disse henseender har ikke hidtil været så afgørende, fordi domstolene vil kunne bringe købelovens regler i analogisk anvendelse, når et retsforhold skønnes at være af beslægtet art, ligesom adskillige af købelovens principper er udtryk for almindeligt anerkendte retsgrundsætninger og følgelig kan anvendes uden for købeområdet. Som eksempel kan fremhæves § 5 om prisens fastsættelse, jfr. s. 36.

I teorien såvel som i praksis har der omvendt fundet en lempelse sted, hvor reglerne ville blive for stive i bestillingskøb. Således har såvel sælgerens ret til at afbøde misligholdelsesvirkninger gennem afhjælpning som hans pligt til at søge mangler afhjulpet fundet udvidet anvendelse.

Det må imidlertid ikke overses, at en reform af købeloven ikke med samme selvfølge vil finde tilsvarende anvendelse uden for dens direkte område. Kommissionen har netop med henblik på en ændring af § 5 udtalt tvivl om, hvorvidt en ændring af bevisbyrden kan ventes at få betydning for håndværksydelser, jfr. oven for s. 37.

Endvidere må det fremhæves, at afgrænsningen får øget betydning, såfremt købelovens regler helt eller delvis gøres ufravigelige, idet præceptiviteten ikke kan udstrækkes til andre områder uden direkte hjemmel. Vægten må følgelig i højere grad lægges på, om aftalefriheden, navnlig hvad angår udformningen af standardvilkår, i fornødent omfang bør imødegås ved yderligere lovregulering eller ved anvendelse af civilretlige generalklausuler.

2. Forholdet til aftalelæren

De betragtninger, som kommissionen har

fremsat vedrørende standardvilkår kp. IV (s. 18-27), selve indgåelsen af aftaler og fortrydelsesadgang kp. V (s. 28-33) og de almindelige ugyldighedsregler kp. VI (s. 34-35), finder også anvendelse på arbejds- og tjenesteydelser. I forskellige henseender kan der dog gøres nogle tilføjelser til synspunkterne.

I betænkningen om indførelse af adgang for en køber til at træde tilbage fra aftaler m.v. indgået på bopælen (1970:585), jfr. ovenfor s. 30-31, fremhæves, at de største problemer ved de erhvervsmæssige henvendelser ved dørene formentlig er knyttet til tegningen af de såkaldte abonnernentskontrakter som f.eks. aftaler om eftersyn eller vedligeholdelse af diverse installationer, om opsyn med lejligheder o.s.v. Man mener, at der kunne hjælpes på retstilstanden ved, at man gennemfører regler om kontrakternes løbetid. Det har i retspraksis vist sig at være en betydelig ulempe for forbrugerne ved tegning af abonnementskontrakter, at de som regel indeholder bestemmelser om en vis tids uopsigelighed, og ved aftalens indgåelse er forbrugerne ofte ikke opmærksomme herpå. Dersom man indførte en ufravigelig bestemmelse om, at abonnementskontrakter kun måtte indgås med en kortere løbetid, f.eks. på 1 år, ville hovedindvendingerne mod kontrakterne efter udvalgets opfattelse falde bort, jfr. betænkningen s. 34, jfr. s. 8. Til sammenligning kan nævnes, at § 31 i forsikringsaftaleloven hindrer et forsikringsselskab i at påberåbe sig en vedtagelse om, at undladelse af at opsige forsikringen skal medføre, at den anses forlænget for længere tid end 1 år, medmindre selskabet tidligst 3 og senest 1 måned før opsigelsestidens udløb har givet forsikringstageren meddelelse, hvorved han mindes om, at sådan forlængelse indtræder, hvis opsigelse ikke finder sted. Herudover har visse forsikringsselskaber indført bestemmelser om ret for en forsikringstager til at træde tilbage fra en forsikringsaftale inden for en bestemt fortrydelsesfrist. Afgrænsningen mellem abonnementskon trakter og forsikringskontrakter er således, at de førstnævnte normalt ikke falder ind under forsikringsaftaleloven, eftersom de vedrører vedligeholdelse og lignende. Heller ikke abonnement hos redningskorps antages i praksis at være omfattet af loven.

Efter kommissionens opfattelse vil der ikke blot i relation til den såkaldte dørsalgsproblematik, men mere generelt være behov for at beskytte forbrugerne imod en længerevarende binding til løbende tjenesteydelseskontrakter. Herved tænkes også på andet end abonnementskontrakter vedrørende tilsyn eller vedligeholdelse af fast ejendom og løsøre. Udtrykket løbende tjenesteydelseskontrakter vil også omfatte undervisningsvirksomhed i form af kurser, brevskoler etc. samt leje - herunder leasing - af biler eller andre genstande. Leje af bolig må derimod holdes udenfor. For nogle ydelsers vedkommende kunne man mest hensigtsmæssigt forestille sig et forbud imod, at aftalerne indgås for længere tid end 1 år ad gangen. Imidlertid vil det i de fleste tilfælde være tilstrækkeligt at sikre forbrugeren en opsigelsesadgang. En generel regel herom vil f.eks. også omfatte offentlig og koncessioneret virksomhed, der forsyner husstandene med energi eller vand eller udfører renovation, men den praktiske betænkelighed herved er ringe. *Kommissionen er herefter blevet stående ved, at der for løbende tjenesteydelseskontrakter inden for forbrugerområdet bør gennemføres en ufravigelig lovregel, hvorefter forbrugeren, når ét år er forløbet, sikres, at han kan komme ud af kontraktforholdet ved opsigelse, således at varslet herfor ikke må overstige 6 måneder.*)*

Navnlig fra forbrugerside har der i kommissionen været udtrykt ønske om, at der også for forsikringsaftalers vedkommende sker en skærpelse, *således at den almindelige forsikringstagers binding begrænses til 1 år. Også her bør dette ske ved at sikre ham adgang til at afgive opsigelse. Det henstilles til den siddende forsikringskommission at overveje gennemførelsen af en sådan ændring af forsikringsaftalelovens § 31.**)*

De ovennævnte betragtninger kan ikke uden videre overføres på erhvervsvirksomheder, der ofte vil kunne opnå en besparelse ved, at forsikring såvel som løbende tjenesteydelseskontrakter indgås for en periode af længere varighed end 1 år.

Navnlig med henblik på de tidligere anførte overvejelser om indførelse af en civilretlig generalklausul til beskyttelse af forbrugerne skal det tilføjes, at anvendelsen af standardkontrakter og standardvilkår i øvrigt er meget uensartet inden for arbejds- og tjenesteydelsernes omrade. Banker og sparekasser samt forsikringsselskaber har traditionelt anvendt

*) Rekommandation 16, se s. 97.
**) Rekommandation 41, se s. 99.

udførlige, standardiserede kontraktblanketter og netop dette forhold førte til gennemførelsen af generalklausulerne i henholdsvis gældsbrevlovens § 8 og forsikringsaftalelovens § 34. Omvendt er det ikke normalt, at der ved almindelige håndværksydelser til forbruger anvendes skriftlighed, før håndværkeren fremsender sin regning efter udførelsen. Inden for transportsektoren, udlejningsvirksomhed og rejsebureauvirksomhed anvendes udførlige standardvilkår, hvortil der eventuelt blot henvises på billetter og kvitteringer, men det er eksempelvis sædvane, at rejsebureauer gør disse vilkår tilgængelige i deres programmer.

I det omfang, hvori der ikke anvendes skriftlige aftaler eller henvises til standardvilkår i øvrigt, vil det kunne lade sig gøre at opnå den fornødne regulering gennem almindelige, deklaratoriske regler, men en generalklausul vil sikre imod, at enkelte erhvervsdrivende uden saglig begrundelse anvender standardkontrakter, som fraviger disse regler. En endnu større betydning må der naturligvis tillægges en generalklausul inden for områder, der er omfattende reguleret af standardkontrakter, idet man her kan anvende den til en systematisk efterprøvelse af vilkårenes rimelighed.

Den seneste udvikling har været, at handelsministeriet efter anmodning fra justitsministeriet i oktober 1974 udbad sig en udtalelse fra kommissionen vedrørende spørgsmålet, om der i forbindelse med et forslag om ændring af aftaleloven (angående en formueretlig generalklausul m.v.) bør gennemføres en regel, hvorefter abonnementskontrakter kan opsiges med et vist varsel efter 1 års forløb, medmindre dette vil være urimeligt.

Da sagen var af hastende karakter bad kommissionens formand lovudvalget om at udforme en udtalelse. Udtalelsen, der blev afgivet 9. oktober 1974, jfr. bilag 22, anbefalede gennemførelse af en sådan regel, og lovudvalget fandt, at reglen med visse forbehold principielt burde omfatte løbende tjenesteydelseskontrakter i almindelighed og ikke blot abonnementskontrakter. Lovudvalget anbefalede endvidere, i overensstemmelse med sine tidligere overvejelser, gennemførelse af et almindeligt forbud i næringsloven mod uanmodet henvendelse på bopælen.

I handelsministeriets udtalelse til justitsministeriet — jfr. skrivelse af 8. november 1974, bilag 23 - gives der udtryk for, at der ikke for tiden er anledning til at overveje ændringer i næringsloven eller anden under handelsministeriet hørende lovgivning, idet man finder, det vil være rigtigst at afvente de erfaringer, som man måtte få, når generalklausulen i § 1 i lov om markedsføring og den foreslåede civilretlige generalklausul i aftaleloven har virket i praksis.

På grundlag dels heraf, dels på nærværende betænkning, forventer handelsministeriet, at der vil blive mulighed for at vurdere behovet for at få gennemført en særlig lovbestemmelse om abonnementskontrakter. Justitsministeriet har i skrivelse af 27. november 1974 (bilag 24) til Folketingets Retsudvalg tilsluttet sig handelsministeriets opfattelse og har givet udtryk for, at det ikke synes hensigtsmæssigt at foregribe de forslag om offentlig- og civilretlige regler, som man ventede ville være indeholdt i kommissionens betænkning.

Under hensyn til den nævnte udvikling finder kommissionen på ny anledning til at pege på det side 82 nævnte forslag.

3. Tjenesteydelsens omfang og pris

Som anført ovenfor side 78 er det karakteristisk for tjenesteydelser, at den aftalte ydelse ikke foreligger ved aftalens indgåelse, men først præsteres i fremtiden.

Det er naturligvis ikke muligt at beskrive mere indgående, hvilke krav der kan stilles til en tjenesteydelses egenskaber dækkende hele området, men ofte vil de samme faktorer, som er fremhævet for løsørekøbs vedkommende, få betydning for bedømmelsen. Det drejer sig om ydelsens egnethed, dens holdbarhed, dens farlighedsgrad og vedligeholdelsesmuligheden, jfr. side 44. Disse faktorer lader sig således anvende på håndværksydelser f.eks. reparationsarbejder. I andre tilfælde bortfalder spørgsmålet om holdbarhed og vedligeholdelsesmulighed, f.eks. inden for liberale erhverv eller ydelser vedr. undervisning og fritid. Et egnethedskriterium er i almindelighed ikke meget vejledende ved bedømmelsen af, om en charterrejse har været kontraktmæssig. Hvor ydelsen enten skal have en brugbarhed eller en udnyttelses- eller benyttelsesmulighed, som kan sidestilles dermed, kan man falde tilbage på, hvad der inden for køb betegnes som det abstrakte eller generelle mangelsbegreb, der hviler på, at genstanden eller ydelsen skal have en sådan brugbarhed og værdi, som er almin-

delig ved ydelser af den pågældende art, jfr. s. 43.

Hertil må i all: fald tilføjes, at tjenesteydelsen langt fra altid kan underkastes en sådan generaliserende bedømmelse, som man i reglen vil kunne gennemføre for løsøregoders vedkommende. Inden for køb vil der ved genstandens betegnelse kunne hentes indicier for en almen bedømmelse, der vil kunne lægges til grund i det omfang, individuelle forhold ikke tilsiger afvigelse derfra. Ved tjenesteydelser vil tvisten ofte angå, hvilken ydelse der reelt er kontraheret om, og denne usikkerhed kan ikke løses på anden måde end enhver bevistvivl.

Med den heraf flydende usikkerhed vil forbrugeren til gengæld normalt kunne stille krav om, at tjenesteydelsen lever op til den faglige standard inden for området. Normalt kan en køber ikke, selv ikke i bestillingskøb, kræve, at tilvirkningen foretages af sælgeren personlig. Selv for tjenesteydelsers vedkommende kan man ikke fastholde, at medkontrahenten skal udføre arbejdet selv, men sker det ved hans folk, må ydelsen dog have den faglige standard, som kan forventes efter erhvervets faglige uddannelse. Krav herom kan stilles til en række håndværks- og reparationsarbejder, liberale erhverv og andre tjenesteydelsesområder, inden for hvilke der findes faglig uddannelse. Kravene kan skærpes i tilfælde, hvor yderen inden for sit område står for en særlig ekspertise.

Uden for de tilfælde, hvor en faglig standard kan antages at foreligge, opstår særlige problemer. F.eks. kan de enkelte elementer i en charterrejse være vanskelige at veje. Sol eller billig spiritus eller selve det at komme ud kan være det eneste, man kan forvente efter de meddelte oplysninger, medens selv en nok så ringe boligstandard vil opfylde de retlige krav, der kan stilles til ydelsen, såsom når bureauet selv har tilkendegivet, at hotelkategorien er sådan, at den kun er for den, som ikke har nogen penge, men alligevel gerne vil opleve denne verden inden den næste.

Der kan især opstå tvivl om aftalens omfang og om prisudregningens holdbarhed.

Tvivl om aftalens omfang kommer navnlig frem ved reparationsarbejder. Et ur indleveres til rensning, og det viser sig, at fjederen er så defekt, at den må udskiftes. En punkteret bil indsættes til lapning, og det viser sig, at dækket er ødelagt og ikke kan pumpes op. Under et rutineeftersyn af en bil opdager værkstedet, at dens køler er utæt og bør udskiftes. En kunde beder et værksted undersøge motoren for bankelyde, og da han skal hente bilen, får han at vide, at der er sat en ombytningsmotor i den. Eksemplerne er legio, og medens mange bilejere vil være indforstået med, at et værksted foretager de reparationer, der er nødvendige for, at bilen kan køre forsvarligt og i overensstemmelse med færdselslovens krav, vil værksteder dog kunne berette om andre kunder, der kun ønsker det mest nødtørftige foretaget. Som udgangspunkt er problemet let løst. Værkstedet skal foretage, hvad det er blevet anmodet om og ikke mere, medmindre kundens tiltræden opnås forinden. Men den deraf følgende forsinkelse er hverken i værkstedets eller kundens interesse, såfremt det dog er nødvendigt, at der foretages mere ved vognen. Og det er oftest tvivlsomt, hvad værkstedet er blevet anmodet om, når det kommer til en prøvelse. Kun når kunden selv har sagkundskab, vil en sådan beskrivelse kunne foreligge. Ej heller løser man let de tilfælde, hvor reparation af en del medfører skade på andre dele, eller hvor reparation af en del er ganske uhensigtsmæssig, omend mulig. Retsstillingen er formentlig således, at der inden for en rimelig beskeden variationsbredde i forhold til kundens arbejdsopdrag kan foretages, hvad der er nødvendigt eller afgjort hensigtsmæssigt. Herudover vil værkstedet kun kunne udvide ydelsen, såfremt det indhenter kundens forudgående sanktion, eller det efter et allerede etableret fastere kundeforhold til den pågældende har opnået en stående bemyndigelse til at udføre sådant arbejde. Nogen fordel ved at søge en lovregel udformet ses der ikke at være, idet en sådan enten bliver så rigoristisk, at den ikke kommer til at svare til behovet i praksis, eller bliver så vag, at den ikke giver synderlig vejledning.

Selv et udtrykkeligt opdrag må undergives en begrænsning i den modsatte retning af det ovenfor nævnte. En reparatør er ikke berettiget til at følge kundens instruks, dersom det ved undersøgelsen viser sig, at den er urigtig på en måde, der må antages at stride mod kundens forudsætninger. Kunden må som ikke fagkyndig have krav på den faglige kontrol og bedømmelse, værkstedet er pligtig at stå for.

Inden for bestemte reparationsområder, f.eks. radio- tv- og til dels automobilreparationer, har der udviklet sig faglige kutymer, hvorefter udskiftede dele vedlægges, når den reparerede

genstand tilbageleveres. Herved får kunden mulighed for at efter-kontrollere berettigelsen af den foretagne udskiftning. Det vil være ønskeligt, at der søges frem mod fastere og videregående standarder på dette område.

Med hensyn til prisberegningen antages det efter gældende ret, at kunden, dersom intet er aftalt om prisen for ydelsen, må betale, hvad den, der præsterer tjenesteydelsen, fordrer, for så vidt det ikke kan anses for ubilligt, jfr. analogien af købelovens § 5. Inden for liberale erhverv findes som tidligere omtalt en række takster, som er undergivet monopoltilsynets kontrol. Desuden findes der særregler i lovgivningen, jfr. eksempelvis om advokater retsplejelovens § 134. Princippet i sådanne regler er, at de forbyder ubillige eller urimelige honorarer, uden at de indeholder den margin, som er indeholdt i købelovens § 5, og som lægger usikkerheden over på køberen.

Den ændring af § 5, der er foreslået i det foreløbige udkast til ny købelov, knytter i højere grad prisfastsættelsen til, hvad der er den gængse eller sædvanlig pris, jfr. ovenfor s. 37. Dette vil kunne få betydning for en række tjeneste- og håndværksydelser, for hvilke der kan fikseres en sædvanlig prisdannelse. Eksempelvis er der udfærdiget vejledende prislister for glarmestre, elektrikere og malere. Sådanne prislister vil normalt være omfattet af anmeldelsespligt efter monopollovens regler, men også uden for den slags tilfælde vil der kunne forekomme gængs eller sædvanlig pris eller et normalt prisspillerum.

Ofte fremkommer prisen for tjenesteydelsen imidlertid ved, at der i regningen specificeres et tids- og materialeforbrug. De angivne størrelser kan undergives den kontrol, som måtte ligge i virksomhedens interne arbejds- og materialesedler, men samtidig forskydes bedømmelsen af regningens rimelighed **til,** om der med rette er medgået et forbrug som anført. Såvel time- og materialeforbrug kan dog selv inden for samme fagområde variere stærkt. Forskellen kan bero på valget af kvalitetsniveau eller graden af omhu ved udførelsen, men den kan også bero på faktorer, der ikke uden videre behøver berøre kunden, såsom effektiviteten i arbejdets tilrettelæggelse.

Den mangfoldighed af faktorer, der indgår i prisbedømmelsen, egner sig ikke til at blive udtrykt i en lovregel omfattende arbejds- og tjenesteydelser under ét, såfremt man ved en sådan regulering forestiller sig en regel, der søger at gå mere i detailler end det, der følger af det nævnte rimelighedskriterium.

Derimod vil der inden for bestemte områder kunne være behov for, at aftalens indhold søges specificeret. En prisskiltningspligt jfr. ovenfor s. 80 vil yde bidrag hertil. På komplicerede områder som f.eks. rejsebureauvirksomhed vil forbrugerombudsmanden i medfør af markedsføringsloven kunne drage omsorg for, at de for kunderne ønskelige oplysninger gives med klarhed og tydelighed i kataloger etc.

Klage- og ankenævnsvirksomheden vil endvidere kunne bidrage til at afklare en række problemer i forbindelse med prisbedømmelsen fra branche til branche. Forudsætningen herfor vil ofte være, at der foreligger en fornødent specificeret regning. Det bør overvejes, i hvilket omfang monopoltilsynet kan bidrage hertil ved anvendelse af den eksisterende hjemmel til at foreskrive faktureringspligt, jfr. ovenfor s. 80. Da bestemmelsen er begrænset til tilfælde, hvor en faktureringsforskrift findes egnet til at fremme konkurrencen, *bør det overvejes at udvide den således, at faktureringspligt også kan begrundes i hensynet til, at kunden kan efterprøve regningens rimelighed*),* jfr. herved kommissionens første betænkning (1971:597) s. 29. *Samtidig bør der gives bestemmelsen civilretlig gennemslagskraft, således at det gøres helt klart, at kundens betalingspligt først indtræder, når der foreligger en fakturering, der er i overensstemmelse med den for området udfærdigede forskrift. **)*

4. Misligholdelse af arbejds- og tjenesteydelser

I en række henseender adskiller ydelserne sig fra, hvad der er karakteristisk for køb. Tilbagegivelse af ydelsen kan ikke ske, hvorfor ophævelse af kontrakten kun kan ske med fremtidig virkning, men dette kan medføre, at en allerede præsteret del af ydelsen bliver uden værdi og derfor ikke uden videre kan kræves vederlagt. Svigter ydelsens kvalitet som følge af for ringe faglige forudsætninger hos den ydende, henvises kunden til at få den afhjulpet hos en anden, og han vil derfor være tvunget til at kræve erstatning. I det praktiske liv er udviklingen dog almindeligvis gået i retning af, at der i lighed med bestillingskøb antages at være en vidtgående pligt for den ydende til at

*) Rekommandation 5, se s. 96.
**) Rekommandation 6, se s. 96.

søge mangler afhjulpet samt ret for ham til at søge at bringe en misligholdelse ud af verden ved afhjælpning.

Med de fornødne forskelle vil de principper, der ligger til grund for købelovens regler, således kunne anvendes. De ændringer, der foreslås i loven på det deklaratoriske plan, jfr. ovenfor 51-54, vil næppe give anledning til yderligere generelle overvejelser, da de fortrinsvis drejer sig om afhjælpning.

Ulige vanskeligere stiller det sig, når man stiller det parallele spørgsmål til gennemgangen s. 54-60 om at gøre reglerne ufravigelige. Dette lader sig givet ikke gennemføre for arbejds- og tjenesteydelsers vedkommende under ét allerede som følge af disse ydelsers store forskelligartethed. Ser man imidlertid spørgsmålet som fortrinsvis angående tilladeligheden af standardvilkår, der fraviger, hvad der ellers måtte anses at være deklaratorisk gældende for det pågældende område, forenkles problemstillingen en del. En civilretlig generalklausul vil da kunne anvendes til at hindre, at kunden bindes til standardvilkår, der stiller ham ringere uden at være saglig begrundet i fagområdets eller den konkrete ydelses karakter.

C. Bedømmelse af behov for almindelig lovgivning på området

1. Nordisk udvalgsarbejde

I juni 1972 iværksatte man i Sverige et udredningsarbejde angående konsumentbeskyttelse inden for servicevirksomhed. Direktivet tager udgangspunkt i, at de hensyn, som er blevet anført til støtte for forslaget til konsumentkøbelov, også gælder for store dele af serviceområdet. Navnlig tænkes på vedligeholdelses-, reparations- og ændringsarbejder som vask, bilreparation, sadelmagerarbejde, men også på vedligeholdelses- og reparationsarbejder på fast ejendom. Direktivet omfatter også undervisning, juridisk rådgivning og anden immateriel virksomhed samt skønhedspleje, tandpleje og anden virksomhed af personlig karakter. Endvidere peger man på behovet for en særlig regulering af selskabsrejser og lignende rejsearrangementer. Det svenske arbejde modsvares af et norsk udvalg, medens arbejdet for Danmarks vedkommende følges af fuldmægtig H. Wendler Pedersen, justitsministeriet, som observatør. *Efter Forbrugerkommissionens opfattelse hør det nordiske arbejde imidlertid fra dansk side jølges op ved nedsættelse af et sagkyndigt udvalg med repræsentanter for de interesserede organisationer og grupper, og man henstiller til justitsministeriet, at der snarest træffes beslutning herom.*)*

2. Nordisk Komite for konsumentspørgsmål

En gruppe nedsat af Nordisk Komite for konsumentspørgsmål har i flere år arbejdet med en række af de problemer, som knytter sig til arbejds- og tjenesteydelsesområdet.

I rapporten, der er tiltrådt af Komiteen, og som er udsendt i Nordisk Utredningsserie nr. 1974:16, bringes en oversigt over gældende lovbestemmelser i de nordiske lande vedrørende arbejds- og tjenesteydelser. Arbejdsgruppen fremsætter i øvrigt nogle generelle synspunkter vedrørende forbrugerbeskyttelse gennem lovgivningen.

Rapporten fremhæver betydningen af, at der sker en generel overvågning af de love, der regulerer tjenesteydelsesområdet med bedre forbrugerbeskyttelse for øje, og nævner som eksempel en gennemgang af lovgivningen på forsikringsområdet.

Behovet lor civilretlige regler inden for tjenesteydelsesområdet modsvarende de regler for varer, som findes i købeloven, understreges. Det samme gælder komplettering af lovgivning vedrørende reklame og markedsføring.

Rapporten fremhæver fordelene ved obligatoriske autorisations- og legitimations- og/eller certifikatssystemer fremfor tilsvarende frivillige og lægger her særlig vægt på den erhvervsudøvendes sagkundskab og uddannelse. Gruppen anbefaler, ae der kræves økonomisk sikkerhedsstillelse på områder, hvor forbrugerne løber betydelige økonomiske risici, og gør sig til talsmand for at tilgodese nogle af forbrugernes informationsbehov gennem udbyggede virksomhedsregistre. Endelig fremhæver arbejdsgruppen betydningen af klagesagsbehandling inden for tjenesteydelsesområdet.

3. Forbruger kommissionen

Som det **vil** være fremgået af gennemgangen ovenfor, finder kommissionen, at der er tale om så uensartede ydelser inden for arbejds- og tjenesteydelsessektoren, at man tvinges til at tage som udgangspunkt for overvejelserne, at der ikke kan gennemføres en almindelig lov-

*) Rekommandation 43, se s. 99.

givning for området som sådant, såfremt denne skal omfatte en systematisk regulering. Man vil derfor anse det for mere nærliggende at imødekomme behov for en sådan lovgivning ved at fortsætte den regulering fra område til område, der kendetegner den hidtidige lovudvikling, jfr. eksempelvis lovgivningen vedr. banker, sparekasser, forsikringsvæsen, advokater, lægetandlæge- og dyrlægevirksomhed, ejendomsmæglere og revisorer. Udspillet i denne henseende vil ofte kunne forventes at komme fra forbrugerorganisationerne. Sådanne lovgivningsovervejeiser må tage hensyn til de specielle forhold herunder af konkurrencemæssig karakter, som foreligger for en række tjenesteydelsers vedkommende.

I stedet for systematisk lovgivning vil enkelte tværgående problemer egne sig til overvejelse.

Der kan således rejses spørgsmål om anvendelse af autorisationsordninger uden for de allerede eksisterende områder. Hensigten skulle vel i første række være at sikre, at den, der udøver virksomheden, er i besiddelse af de fornødne faglige forudsætninger, medens det hidtil alt overvejende har været farlighedskriterier, der har ført til krav om autorisation. Det skal nævnes, at et justitsministerielt udvalg for tiden behandler spørgsmålet om indførelse af en autorisationsordning for automobilreparationer. Sådanne koncessionssystemer rejser en række betænkeligheder bl.a. ved at bryde med den udvikling af næringslovgivningen, som har fundet sted i de senere år, ligesom erfaringer også fra udlandet synes at vise, at autorisationsordninger har tilbøjelighed til at udvikle sig til »sofabevillinger« med en svækkelse af den almindelige service- og konkurrencesituation til følge. Håndværksrådets repræsentant mener dog, at en autorisationsordning for de fleste reparationsfag ville føre til den mest effektive beskyttelse af forbrugerne, som på denne måde i højere grad sikres kvalificeret arbejde.

På baggrund af sine drøftelser har kommissionen ment at burde anbefale, at der i samarbejde mellem forbrugere og erhvervsliv gennemføres frivillige ordninger med varedeklaration og kvalitetsmærkning.

Endvidere kan der henvises til de forslag, der er motiveret i det foregående, hvoraf et enkelt egner sig til almindelig gyldighed for alle løbende arbejds- og tjenesteydelsesaftaler, gående ud på, at der sikres forbrugeren en sådan opsigelsesadgang, at han ikke kan bindes for en længere periode, jfr. side 82. Andre af forslagene vil som følge af ydelsernes forskelligartethed kun kunne gennemføres som bemyndigelseslovgivning. Det gælder således pligt til at mærke og skilte med pris, og udformningen af fakmreiingsordninger, jfr[1], side 80.

Såvel for senere lovgivningsovervejelser som efter det gældende retssystem tillægger kommissionen det afgørende vægt, at klage- og ankenævnene søger frem mod at bidrage til at afklare retsstillingen fra område til område.

XV. Retsreglerne vedr. fast ejendom

A. Indledning

Som anført i indledningen (ovenfor s. 15) må også varige forbrugsgoder tages i betragtning ved overvejelser om forbrugernes retsstilling. Forbrugerkommissionen har derfor også drøftet en række problemer vedrørende erhvervelse af familiebolig. Uden for drøftelserne er faldet reglerne om leje af ejendom, idet disse erfaringsmæssigt indgår i politiske drøftelser i større sammenhamg, hvor forbrugerne har mulighed for at fremsætte deres synspunkter gennem lejerorganisationerne.

Den foretrukne boligform her i landet i dag er enfamiliehuset. I de senere år er omkring to tredjedele af nye boliger opført som enfamiliehuse, og selv i hovedstadsområdet udgør de omkring halvdelen af nybyggeriet. Rækkehuse, kædehuse og dobbelthuse er kun en lille del deraf. Den karakteristiske boligtype for de senere år er det selvstændige parcelhus på egen grund.

Hvad enten forbrugerens erhvervelse af eget hus baseres på et nyopført hus eller køb af et allerede ibrugtaget hus, befinder han sig ved erhvervelsen i en meget kompliceret situation, der endda kun forekommer en enkelt gang eller højst nogle få gange i løbet af en forbrugers liv. I modsætning tit, hvad der gælder for de fleste af de retsområder, der allerede er behandlet, har han derfor ikke mulighed for at opnå erfaringer, som kan komme ham til gode. Ydermere er der tale om en investering af betydelig størrelsesorden, hvis konsekvenser rækker mange år fremover. En utilfredsstillende retsposition vil derfor kunne have vidtrækkende følger for hele familiens velfærd.

Omsætningen af fast ejendom er ganske vist reguleret indgående, ikke mindst gennem tinglysningssystemet, men den beskyttelse, som søges opnået derigennem, angår først og fremmest forholdet til tredjemand og ikke kontraktforholdet mellem en køber og sælger eller mellem en bygherre og entreprenører. Således gælder købeloven ikke for omsætning af fast ejendom, og den finder heller ikke anvendelse på opførelse af bygning m.v. på fast ejendom.

Forbrugerkommissionen har fundet, at det ligger uden for dens naturlige opgaver at behandle de meget komplicerede regler, der gælder for omsætning af fast ejendom og for opførelse heraf. Kommissionen har derfor koncentreret sig om enkelte vigtige problemer, der har særlig betydning for familieboligen.

B. Omsætningen af fast ejendom

1. Markedsføringslovens betydning

I sin anden betænkning (1973:681) understregede kommissionen, at en ny markedsføringslov også burde omfatte fast ejendom i modsætning til den hidtidige konkurrencelov. Den vedtagne lov er i overensstemmelse hermed. Det gælder såvel generalklausulen i § 1 som forbudet i § 2 imod at anvende urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud. Også den positive oplysningspligt i § 3 omfatter fast ejendom.

Da markedsføringsloven kun omfatter privat og offentlig erhvervsvirksomhed, vil enkeltstående rent private salg eller salgstilbud vedrørende en fast ejendom ikke være under lovens regulering, i modsætning til virksomheders, ejendomsmægleres, ejndomshandleres, advokaters, ejendomsselskabers og kommuners virksomhed med markedsføring af fast ejendom.

Den erhvervsmæssige omsætning af fast ejendom domineres af standardkontrakter, og forbrugerombudsmanden vil i medfør af lovens § 1 kunne tage disse op til vurdering.

I øvrigt skal man fremhæve, at det i de fleste tilfælde hører med til en forsvarlig vejledning i medfør af § 3, at forbrugeren får oplyst de økonomiske konsekvenser af ejendomshandelen. Efter bestemmelsen skal disse oplysninger være fornødne til, at han kan bedømme reelt, om han har økonomisk baggrund for at erhverve huset.

Den gældende bekendtgørelse om ejendomsmæglerens og ejendomshandleres virksomhed (401 2. dec. 1966) pålægger disse at give en række oplysninger til vejledning for parterne. Er der ikke tale om udlejningsejendomme, skal der gives oplysning om prioritetsforhold, byrder, skatter og afgifter på ejendommen. Ved udlejningsejendomme kræves der en specificeret opstilling over ejendommens indtægter og udgifter samt prioritetsforholdene, suppleret med så fyldestgørende oplysninger, herunder en rentabilitetsberegning, at det hele i forbindelse med en besigtigelse af ejendommen danner et tilstrækkeligt grundlag for bedømmelsen af dens værdi.

2. Oplysningers civilretlige betydning

Kommissionen har ovenfor s. 46 foreslået, at der i købeloven indsættes en bestemmelse gående ud på, at en køber kan anvende mangelsreglerne, såfremt sælgeren har givet urigtige eller vildledende oplysninger. Bestemmelsen er formuleret med særligt sigte på forbrugerkøb, men dens principper bør i overensstemmelse med den almindelige tendens til at anvende købelovens grundregler analogt på handel med fast ejendom kunne finde tilsvarende anvendelse inden for dette område.

Ligeledes vil de betragtninger, som kommissionen har fremsat vedrørende den almindelige oplysningspligt ovenfor s. 44-45 have tilsvarende anvendelse på fast ejendom.

3. Aftaleretlig regulering

a. Fortrydelsesret, angrefrist

I et vist, ikke særlig betydeligt omfang har der i de senere år været anvendt kontraktklausuler i standardformularer, hvorefter købere af fast ejendom, navnlig af ejerlejligheder, har været berettigede til at fortryde handelen. I nogle tilfælde har denne adgang stået åben i et år efter erhvervelsen, således at den præsterede udbetaling tilbagebetales til lejlighedens ejer alene med fradrag af udgifterne til lejlighedens istandsættelse. Tilsvarende bestemmelser om fortrydelsesret eller angrefrist har ikke vundet indpas i de standardslutseddelblanketter, der anvendes af ejendomsmæglere. I en del tilfælde enes parterne under handelen om, at der indsættes en individuel tilføjelse til slutsedlen, hvorefter køberen gør handelen betinget af, at hans advokat kan godkende den ved en efterfølgende gennemgang, men ofte dog således, at køberen kun kan frigøre sig, dersom advokaten har juridiske indvendinger.

En fortrydelsesret eller angrefrist kan for fast ejendoms vedkommende begrundes i de vidtrækkende økonomiske konsekvenser af handelen, som ofte ikke er særlig overskuelige i selve handelsøjeblikket, navnlig ikke hvis købet foregår på åstedet. Det kan også forekomme særlig rimeligt ved handel med fast ejendom sammenholdt med andre køb, at familien får tid til at overveje, om ejendommen virkelig tilfredsstiller dens behov.

Spørgsmålet om fortrydelsesret har været overvejet af justitsministeriets tinglysningsudvalg, der i marts 1974 har afgivet en redegørelse om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet. Efter udvalgets opfattelse vil en fortrydelsesret medføre en usikkerhed i omsætningen af fast ejendom. Der vil således for sælgere kunne opstå vanskeligheder og forsinkelse ved genanbringelse af den kapital, som er blevet frigjort ved salget. Endvidere vil fortrydelsesretten gøre det så godt som umuligt at sammenkæde to ejendomshandler, hvilket i praksis er meget almindeligt, f.eks. når sælgeren af en ejendom skal købe en anden ejendom. Usikkerheden på dette område skyldes, at de to handler kun i få tilfælde kan indgås på nøjagtig samme dag, hvorfor fortrydelsesretten vil ophøre på forskellige tidspunkter for de to handler. Endvidere anfører udvalget, at forslaget ikke vil medføre en effektiv beskyttelse for parterne, bl.a. fordi fristen må være relativ kort, og fordi fortrydelsesretten som nævnt vil medføre en betydelig retsusikkerhed. Forslaget kan endog medføre en forøgelse af udnyttelsesmulighederne, idet en »køber« risikofrit kan »købe« en fast ejendom i videresalgsøjemed. Viser det sig, at videresalget ikke kan gennemføres med den forventede fortjeneste, kan »køberen« uden at ifalde erstatningsansvar hæve aftalen. Udvalget kunne derfor ikke anbefale, at der søges gennemført en fortrydelsesret på dette område.

Det pågældende udvalg har endvidere overvejet, om det burde sikres, at der altid medvirker advokater ved pantsætning og salg af fast ejendom, men ville ej heller anbefale, at der indføres et egentligt advokatmonopol på området.

Navnlig fra forbrugerside har det været fremhævet, at der er et betydeligt behov for at forbedre forbrugerens retsstilling ved køb af

fast ejendom. Der henvises herved til de væsentlige økonomiske konsekvenser, som kan være forbundet med fejldispositioner og til, at den private køber normalt vil stå over for enten en professionel sælger eller over for en privat sælger, som har et nøje kendskab til den pågældende ejendom. De økonomiske opstillinger, som forelægges en privat køber, byggetekniske forhold, byplanmæssige forhold, bestemmelser i henhold til fredningslovgivningen, servitutter o.l., vil denne ofte ikke have tilstrækkelige forudsætninger til umiddelbart at kunne bedømme. Derfor er det påkrævet at give forbrugeren en adgang til at fortryde et ejendomskøb inden for en kort frist, inden for hvilken der vil være tid til at søge sagkyndig bistand til bedømmelse af den indgåede aftales konsekvens for forbrugeren. Fristen skønnes passende at kunne fastsættes til 3 dage, hvorved det undgås, at sælgeren i for lang tid holdes i usikkerhed om sin retsstilling.

Heroverfor er det gjort gældende, at de synspunkter, som er fremkommet fra justitsministeriets tinglysningsudvalg, må tillægges betydelig vægt. Det må befrygtes, at en fortrydelsesret, selv med en så kort frist som 3 dage, vil kunne udnyttes af købere til at opnå en genforhandling af de ofte ret omfattende og nøje afstemte vilkår, som oprindelig var aftalt.

*Kommissionen anerkender, at forbrugerens stilling på det her omhandlede område er af væsentlig betydning og finder, at der bør iværksættes et sagkyndigt arbejde med deltagelse af blandt andre repræsentanter for forbrugerne og de interesserede erhverv, hvor de modstående opfattelser kan vurderes også med henblik på, om forbrugerens retsstilling på dette område kan forbedres på anden måde.**)

b. Den civilretlige generalklausul

Medens den eksisterende generalklausul i gældsbrevslovens § 8, jfr. ovenfor s. 22, vil kunne bruges på de lånedokumenter, der udfærdiges i forbindelse med en ejendomshandel, herunder på den såkaldte sælgerprioritet, har den næppe anvendelse på slutseddel og skøde. En generalklausul i aftaleloven, jfr. s. 27 vil derimod kunne anvendes på alle handelsdokumenterne. Gennemføres der en generalklausul omfattende forbrugerområdet, må denne også omfatte handel med fast ejendom.

*) Rekommandation 17, se s. 97.

C. Opførelse af og anlæg på fast ejendom

1. Almindelige betingelser for arbejder og leverancer

Som ovenfor nævnt finder købeloven ikke direkte anvendelse på opførelse af bygning eller anlæg på fast ejendom. Retsforholdet mellem bygherren og entreprenørerne bestemmes i stedet normalt ved, at de Almindelige Betingelser for Arbejder og Leverancer (A.B.), som er udarbejdet af et udvalg nedsat af ministeriet for offentlige arbejder indgår i entrepriseaftalen. Den seneste udgave er baseret på en betænkning fra 1971 (1971:620). Desuden er der vedtaget særlige tilbudsvilkår af organisationerne inden for bygge- og anlægssektoren, som anvendes i vidt omfang. Normalt vil sådan betingelser eller standardforbehold være underkastet anmeldelsespligt til monopolitilsynet.

De almindelige betingelser er udformet efter forhandlinger mellem de interesserede grupper og fremstår således som et samlet resultat af, hvad de berørte parter har fundet rimeligt. Her er altså tale om standardvilkår, af den type, som kaldes »agreed documents«, jfr. ovenfor s. 18. Der er dog grund til at understrege, at A.B. er fravigelige, men afvigelser anses kun at gælde, når de tydeligt og udtrykkeligt angiver på hvilke punkter fravigelse skal ske. A.B. indeholder særlige regler om optagelse af syn og skøn samt en voldgiftsklausul, hvorefter tvister mellem bygherren, entreprenører, underentreprenører, leverandører og teknikere endeligt og bindende afgøres ved voldgift.

I de normale tilfælde inden for byggeri - om typehuse se nedenfor - vil den private bygherre have sagkyndig arkitekt- og advokatbistand. Uden sådan vil han meget let komme i store vanskeligheder som følge af, at han ikke kender og ikke kan anvende de teknisk komplicerede koritraheringsbestemmelser.

En særlig gruppe af forbrugere kan have behov for større beskyttelse, end der kan gives dem efter de anførte regler. Der tænkes herved på dem, der med begrænset bistand opfører selvbygger-og medbyggerhuse.**)De har reelt to forskellige slags kontraktforhold. Det ene eksisterer over for den, der leverer byggematerialerne. Køberne kan således få huset leveret som byggesæt bestående af standardkomponen-

**) Eksempel på standard typehuskontrakt (selvbygger), se bilag 16.

ter, der er lette at arbejde med. Ofte er kontakten skabt gennem avertissementer, der stiller i udsigt, at aftageren ved at optræde som seiv- eller medbygger kan erhverve sig et særligt billigt hjem, og ikke sjældent tilsiges der den byggende faglig bistand under byggeriets fremadskriden. Dette kontraktforhold svarer ret nøje til det, der etableres ved kontrakter om typehuse, og de herom anførte betragtninger under (D) gælder derfor også for det. Flere typehusproducenter, har baseret hele deres virksomhed på selv- eller medbyg. Den anden kontrakttype optræder i forholdet til de håndværkere, som udfører arbejder, der ikke kan klares af den byggende selv, f.eks. med hensyn til støbning af husets fundament, eller hvortil der efter offentlige forskrifter skal anvendes autoriserede mestre (kloakarbejde, samt installation af el, gas og vand). I det omfang kontraheringen med disse ikke tilvejebringes af materialeleverandøren, vil det stå den pågældende håndværker klart, at han træffer aftale med en ufagkyndig, og hvad enten håndværkeren får bragt almindelige betingelser for arbejder og leverancer til anvendelse eller ikke, bør man i retsanvendelsen være opmærksom på den beskyttelse, som den byggende vil kunne have behov for ved aftalens fortolkning. En tilsvarende situation vil foreligge, når en forbruger i øvrigt entrerer med en håndværker om udførelsen af byggearbejde, f.eks. moderniseringsarbejde. Det vil ligeledes i sådanne tilfælde kunne være særligt indiceret at bringe en civilretlig generalklausul i anvendelse, såfremt der opstår retstvist om aftalens indhold.

2. *Licitationsloven*

Licitationsloven (lov 216 8. juni 1966) indeholder en række rigoristiske bestemmelser dels om fremgangsmåden, når et arbejde udbydes i licitation, dels begrænsninger i adgangen til at indhente underhåndsbud på samme arbejde og leverance. I sidste henseende foreskriver loven, at der ikke må indhentes mere end to tilbud på arbejder og leverancer inden for bygge- og anlægsvirksomhed, medmindre der er forløbet enten mindst 6 måneder fra licitationsdagen, henholdsvis efter modtagelsen af det seneste underhåndsbud, eller 3 måneder efter annulleringen af licitationen eller underhåndsbudene. Licitationsloven er resultatet af mange års forudgående drøftelser af, hvorledes man kan sikre rimelige konkurrenceforhold inden for området, og når der medvirker sagkyndige i en byggesag, vil disse også kunne formodes at have det fornødne kendskab til retsreglerne. Anderledes forholder det sig, når en privatmand optræder på egen hånd uden sagkyndig assistance. At loven også gælder i sådanne tilfælde, skyldes bl.a. historiske hensyn. Ved en kommende revision af licitationsloven *bør det overvejes, om det er tilstrækkeligt begrundet, at også arbejder og leverancer af begrænset omfang for private omfattes af lovens regler.*)* Loven omfatter ikke blot opførelse af nye ejendomme, men også reparationsarbejder. Det kan drages i tvivl, om dette er berettiget inden for det private område. Ønsker en parcelhusejer reparationer udført, er det urimeligt, at han er bundet til licitationslovens strenge bestemmelser. *Kommissionen foreslår licitationsbestemmelserne ændret således, at reparationsarbejder inden for det private område undtages. Håndværksrådets repræsentant mener dog, at de pågældende bestemmelser i licitationsloven, som er langt mere betydningsfulde, end man umiddelbart forstår, snarere er forbrugervenlige, fordi de forhindrer, at håndværksmestrene ved underbud på underbud bliver mindre i stand til at levere ordentligt arbejde.**)*

3. *Reglerne om byggesagsbehandling*

Det er under kommissionens drøftelser blevet fremhævet, at der er stærkt behov for at opnå en forenkling af fremgangsmåden ved *byggesagens behandling. Det er kommissionen bekendt, at der for tiden foregår overvejelser herom i boligministeriet, og det henstilles til boligministeriet at disse overvejelser fremmes.***)*

D. Særligt om typehuse

1. *Typehusproduktionen*

Der er ikke nogen statistisk opgørelse over, hvor stor en del af nybyggeriet der består af typehuse. Monopoltilsynet har anslået, at salget af nye typehuse i 1972 var omkring en femtedel af det samlede nye énfamiliehusbyggeri.

I retlig forstand er bestilling af et typehus en entrepriseaftale, hvor bestilleren har krav på levering af det aftalte, således at hans pligt til at betale købesummen er betinget af husets

*) Rekommandation 8, se s. 96.
**) Rekommandation 9, se s. 96.
***) Rekommandation 44, se s. 99.

færdiggørelse, men de almindelige retsregler om entreprise kan fraviges i kontrakten og bliver det i praksis ofte i kraft af de standardaftaler, som anvendes. Almindelige betingelser for arbejder og leverancer finder ikke uden videre anvendelse på aftaler om levering af typehuse, og for de fleste typehusfirmaers vedkommende er man derfor henvist til disses kontraktbestemmelser. Nogle firmaers kontrakter indeholder sådan henvisning til Almindelige betingelser, at disse i deres helhed indgår i kontraktsforholdet, medens andre firmaer kun henviser dertil på enkelte punkter (f.eks. med hensyn til afhjælpningspligtens omfang eller med hensyn til de forbehold, som ikke er udtrykkeligt indeholdt i kontrakten). I retlig henseende er området derfor temmelig svævende.

Det karakteristiske over for anden opførelse af hus er, at huset skal opføres på bygherrens egen grund, men være i overensstemmelse med en allerede eksisterende prototype, der enten er forevist eller illustreret ved billeder og/eller tegninger. Typehusproducentforeningen har selv lagt vægt på, at der foreligger et serieprodukt, der tilbydes af producenter til en bestemt pris til bygherrer, der er ejere af byggegrunde. Efter denne bestemmelse omfattes også huse, der ikke er fremstillet til helårsbeboelse.

I den nedenfor anførte redegørelse fra Monopoltilsynet konstateres det, at de firmaer, der fremstiller helårstypehuse, har opbygget deres produktion så forskelligt, at man næppe kan tale om nogen typisk form for typehusproduktion. Den ene yderlighed repræsenteres af virksomheder, der består af et arkitektfirma, som har fremstillet tegninger m.v. og fører tilsyn med byggeriet, som udføres af lokale håndværkere, der engageres af typehusfirmaet. Den anden yderlighed er stærkt industrialiserede virksomheder, som fremstiller en række enkeltkomponenter til huset, har deres egne håndværkere og egen tegnestue og varetager hele administrationen af byggesagen. Men der er mellemformer, herunder virksomheder, der ikke har eget produktionsværksted, men en fast stab af håndværkssvende eller underentreprenører, undertiden kun uden for de autoriserede fag.

Også byggemetoderne varierer, men især anvendes to, hvoraf den ene er traditionelt murstensbyggeri, hvor typiseringen især består i gentagne anvendelser af samme projekt. I disse huse kan dog indgå en del fabriksfremstillede enkeltkomponenter (f.eks. døre, vinduer, skillevægge samt køkken- og skabselementer). Den gentagne anvendelse af samme projekt giver erfaringer, som muliggør gennemførelsen af et rationelt byggeprogram. Ved den anden og efterhånden mere dominerende byggemetode anvendes et bærende søjleskelet, der kan rejses på ganske kort tid. Herpå kan monteres vægelementer, isoleringsplader m.m. Ofte er indervæggen letbetonplader, medens ydervæggen kan være en skalmur (en ikke bærende murstenskonstruktion), der får typehuset **til** at fremtræde som murstensbyggeri.

Efter at typehusproduktionen havde fået virkelig betydning i begyndelsen af 1960'erne, rejstes der fra forbrugerorganisationernes side og gennem pressen krav om bedre vejledning til køberne. Baggrunden herfor var dels, at de opførte huse ikke altid svarede til grundlaget i prototypen, dels at bygherren ofte blev af krævet beløb ud over den tilbudte pris.

2. *Frivillig varedeklaration*

Efter et fælles initiativ fra Foreningen af Typehusfabrikanter, Byggecentrum og Statens Husholdningsråd, oprettedes i 1969 Nævnet for Typehusdeklaration, som består af repræsentanter for typehusproducenter, arkitekter, forbrugerorganisationer, reallåneinstitutioner og forskningsinstitutioner. Boligministeriet er repræsenteret i nævnet ved en observatør. Nævnet har til formål gennem frivillige deklarationer at tilvejebringe og publicere saglige oplysninger om typehuse på et ensartet grundlag, således at forbrugere, låneinstitutioner og andre kan bedømme og sammenligne forskellige hustyper. I de første år havde nævnet en betydelig succes, idet de fleste af de førende typehusfirmaer tilsluttede sig den frivillige deklarationsordning. I løbet af 1970 blev der således godkendt omkring 60 deklarationer omfattende ca. 200 forskellige hustyper fordelt på 40 producenter. Hver deklaration gengiver de faktiske forhold i forbindelse med det enkelte typehus' tekniske udførelse, pris og leveringsbetingelser. Dens gyldighed er 1 år, og i denne periode må den anførte pris kun reguleres efter det officielle byggeprisindeks for enfamiliehuse, som udregnes kvartalsvis af Danmarks Statistik. For at give bedre grundlag for en sammenligning af de deklarerede typehuses kvalitative egenskaber, blev der desuden udarbejdet en særlig publikation af Statens byggeforskningsinstitut i samarbejde med nævnet. I denne

kunne typehuskøberen hente vejledning i at bedømme deklarationens oplysninger punkt for punkt.

Uanset den anvendelse, som i de første år blev gjort af denne deklarationsordning, må det konstateres i dag, at den er smuldret hen, idet deklarationsindehaverne har undladt at få deklarationerne fornyet. Formentlig er den vigtigste årsag hertil af økonomisk art, idet nævnets driftsomkostninger fortrinsvis tilvejebringes ved afgifter i forbindelse med deklarationer. Ved en bedømmelse heraf må dog samtidig fremhæves, at den fordel, der er forbundet med at være tilsluttet deklarationsordningen i henseende til markedsføringen, blev tillagt betydelig vægt ved nævnets oprettelse, ligesom producenterne havde en forventning om, at deklarationen ville medføre en forenklet byggesagsbehandling og lettere finansiering for dette byggeri.

Foreningen har endvidere til brug for sine medlemmer i foråret 1973 udsendt et formularsæt, der fremtræder som autoriseret af foreningen, og som tilsigter en vis ensartethed i udformningen af typehuskontrakter. Det har imidlertid vist sig, at de producenter, der indgik i Monopoltilsynets undersøgelse, benyttede hver sin standardformular, og at formularerne er meget differentierede.

3. Monopoltisynets undersøgelse

I en redegørelse offentliggjort i »Meddelelser fra Monopoltilsynet 1974 nr. 6« opgøres den samlede omsætning i de 53 virksomheder, der omfattedes af en undersøgelse af typehusområdet, til knap 520 mill. kr. i 1971 og ca. 770 mill. kr. i 1972. Det fastslås, at der er tale om et meget bevægeligt marked. Undersøgelsen har konstateret ret betydelige prisforskelle, der næppe fuldt ud kan forklares med forskelle i udstyr og kvalitet. Der er således en vis grad af ufuldkommen konkurrence, som bl.a. hænger sammen med variationer i forbrugernes ønsker, behov og smag, men utvivlsomt også har forbindelse med forbrugernes vanskeligheder ved at bedømme de forskellige typehusfabrikater indbyrdes, dels fordi det er svært at få overblik over markedet, og dels fordi der hører et betydeligt mål af sagkundskab til at vurdere reelle kvalitetsforskelle og disses prismæssige værdi.

Det er Monopoltilsynets konklusion, at koncentrationen inden for branchen næppe er af væsentlig betydning i denne forbindelse, og set på baggrund af konkurrencesituationen inden for hele markedet af enfamiliehuse - herunder seriefremstillede enfamiliehuse opført på sælgers grund - synes koncentrationen i hvert fald ikke for tiden at give anledning til at rejse spørgsmålet om anmeldelse og registrering efter monopollovens bestemmelser.

4. Kommissionens overvejelser

Kommissionen beklager, at den frivillige varedeklarationsordning ikke har kunnet opretholdes inden for typehusområdet. Der har været enighed om, at den nye markedsføringslov vel vil kunne medføre øget indsigt i og prøvelse af markedsføringen på området, og at navnlig lovens § 3 med dens krav om positiv oplysning og vejledning vil kunne bidrage til, at køberne får saglige oplysninger til bedømmelse af deres situation, men det har tillige været den almindelige opfattelse, at dette ikke vil være tilstrækkeligt.

Repræsentanterne for Industrirådet og Håndværksrådet har gjort gældende, at den nuværende deklarationsordning er for vanskelig, og at den ikke giver køber kredsen reel vejledning, så længe en deklaration kun omfatter en enkelt eller enkelte hustyper. Efter deres opfattelse, der støttes af repræsentanten for Butikshandelens Fællesråd, bør det overvejes i stedet at indføre en autorisationsordning, hvorigennem det sikres, at arbejdets udførelse er af den forventede faglige standard og i overensstemmelse med prototypen.

Det er kommissionen bekendt, at typehusproducentforeningen i august 1974 har genoptaget forhandlingerne med Bygningsinspektørforeningen, Kommunernes Landsforening, Typehusdeklarationsnævnet og et forsikringsselskab. Boligministeriet har deltaget som observatør. Der forsøges nu etableret en typegodkendelse af husenes konstruktion, således at en godkendelse heraf af en bygningsinspektør uprøvet kan lægges til grund ved alle de huse, producenten angiver som opført i overensstemmelse hermed. Sker der ændringer f.eks. i konstruktionen af bærende elementer, skal der søges ny godkendelse. Den påtænkte ordning skulle indebære, at kommunen under forudsætning af, at konstruktionen er typegodkendt, er forpligtet til at påse, at de særlige lokale for-

hold, f.eks. servitutter, vandafløbsforhold, o.sv., er i orden. Vil kommunen protestere imod den konkrete byggesag, skal det ske inden en kort frist på f.eks. 14 dage. For at sikre, at det konkrete hus er i overensstemmelse med typehusgodkendelsen, skal der tegnes forsikring, således at huset i modsat fald kan lovliggøres for forsikringssummen.

Fra typehusdeklarationsnævnets side er det gjort klart gældende, at en sådan ordning ikke kan accepteres, medmindre den sammenkobles med en forbrugerdeklaration for det enkelte hus.

Kommissionens flertal (næstformanden, Arnskov, Bennedsen, Dalsgaard, Dirach, Ehrenreich, Esther Frandsen, Gredal, Groth-Andersen, Søborg Hansen, Hagen, Lars P. Jensen, Kjærsgaard, Klæbel, Munch-Petersen, Clemens Pedersen, Karen Poulsen, Reinstrup, Ryder, Werner Svendsen og Vernerlund er af den opfattelse, at en lovbestemt deklarationsordning på dette område er så væsentlig for forbrugeren, at der i samarbejde mellem boligministeriet og handelsministeriet bør iværksættes et sagkyndigt arbejde med henblik på tilvejebringelse af hjemmel til at gennemføre forskrifter om tvungen varedeklaration for alle nybyggede typehuse.)*

*Et mindretal bestående af formanden, Hjorth Hansen og Rosenberg finder derimod, at den frivillige ordning må være tilstrækkelig og henviser herudover til, at der gennem forbrugernes konkrete efterspørgsel efter deklarationen vil være tilstrækkeligt incitament for producenterne til at få deklarationen udbredt. Håndværksrådets repræsentant finder desuden, at en autorisationsordning vil kunne medvirke til at løse problemet.**) Det bemærkes at Bramsnæs ikke ønskede at stemme for nogen af de to forslag.*

E. Klage- og ankenævns behandling

Loven om Forbrugerklagenævnet omfatter varer samt arbejds- og tjenesteydelser. Det følger heraf, at køb af fast ejendom eller bolig falder uden for nævnets område. Under lovforslagets behandling gik folketingsudvalget ud fra, at nævnet har kompetence til at påkende klager over helt eller delvis præfabrikerede huse og lignende. Handelsministeren oplyste over for udvalget, at det er hensigten, at nævnets virksomhed skal opbygges gradvis og udbygges i takt med indvundne erfaringer. Derfor mente ministeren ikke at kunne love, at forbrugerklagenævnet straks ved sin oprettelse ville kunne behandle klager over typehuse og fritidshuse. Spørgsmålet om, hvilke områder der med hjemmel i § 3, stk. 2, undtages fra nævnets virksomhed, vil imidlertid blive drøftet med såvel forbrugerklagenævnet som med de interesserede erhvervs- og forbrugerorganisationer.

Det skal tilføjes, at der for så vidt angår typehuse eksisterer et særligt klagenævn »Typehusankenævnet«, der er oprettet på foranledning af typehusproducentforeningen og startede sin virksomhed i 1969. Det har til opgave at afgøre tvister mellem producent og bygherre »om kvaliteten af de til husets opførelse anvendte materialer og/eller kvaliteten af det udførte arbejde«. Nævnet er sammensat af to repræsentanter for producentforeningen og to forbrugerrepræsentanter med en af de sidstnævnte som formand. Nævnet kan imidlertid kun behandle klager over leverancer fra de fabrikanter, der er medlem af producentforeningen. Dets afgørelser er bindende for typehusfabrikanterne, hvorimod forbrugerne kan indbringe afgørelserne for domstolene.

*) Rekommandation 3, se s. 96.
**) Rekommandation 4, se s. 96.

XVI. Kommissionens forslag og rekommandationer vedrørende lovgivningsforanstaltninger m. v.

A. Kommissionens overvejelser om formen for lovgivning

Det har været overvejet i kommissionen, om det vil være ønskeligt at gennemføre de foreslåede ændringer af den bestående lovgivning i form af en ny forbrugerbeskyttelseslov. Til fordel herfor kunne flere forhold tale. Først og fremmest vil det derigennem blive understreget, at forbrugerne har krav på særlig beskyttelse i en række henseender. Endvidere vil det kunne lette vedtagelsen af nye forskrifter, efterhånden som der viser sig behov herfor.

Heroverfor står, at kommissionens forslag vedrører en række forskellige retsområder, som i betydelig grad er normeret ved et antal love, der omfatter hver sit område, og hvor det derfor ud fra almene lovgivningshensyn vil være naturligere at gennemføre forbrugerbeskyttelsen ved ændringer i eller tilføjelser til de pågældende love.

En betydelig del af kommissionens forslag er af civilretlig karakter og omfatter ændringer i love, der henhører under justitsministeriets ressort, og hvor der allerede ved kommissionens nedsættelse var lovgivningsarbejde under forberedelse, eller hvor der siden er nedsat udvalg herom. Dette gælder lovgivningen om køb, som behandles af de særlige købelovssagkyndige (professor A. Vinding Kruse, højesteretsdommer Erik Bjerregaard og kontorchef N. Pontoppidan, justitsministeriet), den del af aftalelovgivningen, som vedrører generalklausulerne, hvorom der er fremkommet en foreløbig redegørelse i 1974, og lovgivningen om afbetalings- og kreditkøb, som overvejes i det i 1973 nedsatte kreditkøbsudvalg. Mellem justitsministeriet og handelsministeriet er der med Forbrugerkommissionens indforståelse truffet bestemmelse om, at kommissionens forslag af almindeligere karakter inden for de områder, som henhører under justitsministeriets ressort, afgives som henstillinger om lovgivningsforanstaltninger, som justitsministeriet vil foranledige viderebehandlet i de pågældende udvalg, resp. i ministeriet. Kommissionen har ikke derfor været afskåret fra at fremsætte forslag om en særskilt lov om forbrugerbeskyttelse, ligesom der herunder kunne foreslås en særlig forbrugerkøbelov med forbillede i den svenske konsumentkøbelov. Efter kommissionens opfattelse er det imidlertid naturligere i lighed med den norske lov at gengennernføre de ønskede særregler for forbrugerområdet inden for de almindelige loves rammer. Forbrugerkommissionen går herved ud fra, at kommissionens forslag og henstillinger resulterer i de nødvendige videre lovgivningsovervejeiser uden unødig forsinkelse.

Det tilføjes, at en almindelig forbrugerbeskyttelseslov i store træk måtte indeholde følgende bestemmelser: 1) En civilretlig generalklausul for forbrugerområdet. 2) Bestemmelser om fortrydelsesret (angrefrist) inden for forbrugerområdet. 3) Opsigelsessikring af løbende kontraktsforhold. 4) Forbud imod ulige bundethed ved aftalers indgåelse. 5) Bestemmelser om, at købelovens regler i forskellige henseender skal være ufravigelige i forbrugerkøb. 6) Den civilretlige virkning af, at deklarationer og faktureringsregler tilsidesættes. 7) Særlige forskrifter om kreditkøb.

Såfremt det fremsatte lovforslag om en almindelig civilretlig generalklausul i aftalelovert ikke gennemføres, finder kommissionen, at en sådan klausul bør gennemføres for forbrugerområdets vedkommende.

I de følgende afsnit sammenfattes de forslag, som kommissionen anbefaler, idet man først anfører indstillinger til handelsministeriet og de myndigheder, som henhører under dette B), derefter fremsætter en række henstillinger til justitsministeriet og de udvalg, som henhører under dette C) samt til boligministeriet D).

Forslagene er enstemmige bortset fra punkterne 3(4), 8, 9 og 14.

B. Indstillinger m.v. til handelsministeriet

a. Vedr. almindelige lovgivningsforanstaltninger

(1) Kommissionen fremhæver det ønskelige i, at man ved lovgivningsforanstaltninger inddrager samspillet mellem offentligretlige og civilretlige sanktioner i langt højere grad, end det hidtil er sket (side 16).

b. Vedr. varedeklaration og lign. forskrifter

(2) Handelsministeriet bør opnå hjemmel ad lovgivningsvejen til at udfærdige forskrifter om, at varer, som kan medføre fare ud fra et helbreds- eller sikkerhedssynspunkt, ikke må sælges eller markedsføres uden at opfylde nærmere angivne krav med hensyn til indhold og beskaffenhed (side 47).

(3) Kommissionen - bortset fra formanden, Hjorth Hansen og Rosenberg - henstiller, at der i samarbejdet mellem boligministeriet og handelsministeriet iværksættes et sagkyndigt arbejde med henblik på tilvejebringelse af hjemmel til at gennemføre forskrifter om tvungen varedeklaration for alle nybyggede typehuse (side 94).

(4) Et mindretal i kommissionen - formanden, Hjorth Hansen og Rosenberg - finder derimod, at den frivillige ordning må være tilstrækkelig og henviser herudover til, at der gennem forbrugernes konkrete efterspørgsel efter deklarationen vil være tilstrækkeligt incitament for producenterne til at få deklarationen udbredt. Håndværksrådets repræsentant finder desuden, at en autorisationsordning vil kunne medvirke til at løse problemet (side 94).
Det bemærkes, at Bramsnæs ikke ønskede at støtte hverken rekommandation (3) eller (4).

c. Vedr. monopol- og prislovgivning m.v.

(5) Ved en ændring af pris- og avanceloven bør der opnås selvstændig hjemmel til, at faktureringspligten kan begrundes i hensynet til, at kunden kan efterprøve regningens rimelighed (side 85).

(6) Der bør opnås hjemmel til, at monopoltilsynets forskrifter om faktureringspligt suppleres med en civilretlig bestemmelse om, at kundens betalingspligt først indtræder, når der foreligger en faktura eller regning, der er i overensstemmelse med den for området udfærdigede forskrift (side 85).

d. Vedr. nærings- eller markedsførings-lovgivningen

(7) Kommissionen henstiller, at der ved lov gennemføres et principielt forbud mod uanmodet henvendelse på bopæl, samt at forbudet suppleres med en civilretlig sanktion Kommissonen har ikke herved taget stilling til de særlige problemer, der rejser sig vedrørende bøger og dagblade, eller ønsket om f.eks. for levnedsmidlers vedkommende at modvirke følgerne af butikskoncentrationen (side 31).

e. Vedr. licitationsloven

(8) Kommissionen bortset fra Håndværksrådets repræsentant henstiller, at det gøres til genstand for videre overvejelse, om det er tilstrækkeligt begrundet, at også arbejder og leverancer af begrænset omfang for private omfattes af licitationslovens regler (side 91).

(9) Kommissionen bortset fra Håndværksrådets repræsentant henstiller, at licitationsloven ændres således, at reparationsarbejder inden for det private område undtages (side 91).

C. Henstillinger m.v. til justitsministeriet

a. Vedr. aftalelovgivningen

(10) Kommissionen anbefaler, at der gennemføres en civilretlig generalklausul i overensstemmelse med det lovforslag, der er blevet genfremsat i folketinget i 1. samling 1974/75, hvorefter en aftale kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre gældende (side 27).

(11) Kommissionen anbefaler, såfremt der ikke gennemføres en almindelig generalklausul, at der tilvejebringes en generalklausul for forbrugerområdet (side 27).

(12) Kommissionen finder, at forbudet mod uanmodet henvendelse på bopæl (jfr.

punkt 7 ovenfor) bør suppleres med lovhjemmel for, at aftaler indgået i strid dermed, ikke er bindende for forbrugeren, samt at der i de tilfælde, hvor uanmodet henvendelse på bopæl måtte være tilladt, gennemføres en fortrydelsesret for køberne (side 31).

(13) Kommissionen anbefaler, at der ved køb i postordreforretninger skabes lovhjemmel for, at en forbruger kan fortryde købet inden for 10 dage efter varens modtagelse (side 32).

(14) 12 medlemmer af kommissionen (Dorte Bennedsen, Inga Dahlsgaard, Esther Frandsen, Karen Gredal, Frithiof Hagen, Lars P. Jensen, Helle Munch-Petersen, Clemens Pedersen, Karen Poulsen, Elisabeth Reinstrup, Werner Svendsen og Ole Vernerlund) finder, at der ved lovændring bør sikres forbrugerne en almindelig fortrydelsesret på 10 dage i løsørekøb, medmindre det gennem skiltning eller lignende tydeligt er tilkendegivet, at en sådan adgang ikke gælder for bestemt angivne varer (side 30).

(15) Kommissionen foreslår gennemført en lovbestemmelse om, at såfremt en erhvervsdrivende i en aftale med en forbruger gør sin forpligtelse afhængig af godkendelse, eller han forbeholder sig adgang til at træde tilbage fra aftalen, er denne ikke bindende for forbrugeren, før meddelelse om, at den erhvervsdrivende er endeligt bundet, er kommet frem til forbrugeren (side 33).

(16) Kommissionen henstiller, at der for løbende tjenesteydelseskontrakter inden for forbrugerområdet gennemføres en ufravigelig lovbestemmelse, hvorefter forbrugeren, når ét år er forløbet, sikres, at han kan komme ud af kontraktsforholdet ved opsigelse, således at varslet herfor ikke må overstige 6 måneder (side 82).

(17) Kommissionen henstiller, at der med henblik på spørgsmålet om indførelse af en eventuel fortrydelsesret ved køb af fast ejendom iværksættes et sagkyndigt arbejde med deltagelse af repræsentanter for forbrugerne og de interesserede erhverv, hvorved de i kommissionen fremsatte modstridende opfattelser kan vurderes også med henblik på, om forbrugerens retsstiling på dette område kan forbedres på anden måde (side 90).

b. Vedr. købelovgivningen

(18) Kommissionen anbefaler en ændring af købelovens § 5, hvorefter den affattes således: »Er køb sluttet, uden at købesummens størrelse fremgår af aftalen eller af andre omstændigheder, skal køberen betale gængs (sædvanlig) pris, eller, om en sådan savnes, hvad sælgeren fordrer, for så vidt det ikke kan anses for ubilligt.« Dog henstiller kommissionen, at bevisbyrden gøres til genstand for overvejelse af de købelovssagyndige (side 37).

(19) Kommissionen opfordrer de købelovssagkyndige til at tage under overvejelse, at købelovens leveringsregler ændres for forbrugerkøb, således at al levering først er sket, når varen er kommet i køberens besiddelse (side 39).

(20) Kommissionen opfordrer de købelovssagkyndige til at overveje, om leveringstilkendegivelser ved forsinket levering tillægges den betydning i praksis, som kommissionen er gået ud fra, således at yderligere forsinkelse vil blive anset som væsentlig for køberen (side 40).

(21) Kommissionen opfordrer de købelovssagkyndige til at overveje en tilføjelse til købelovens § 21, således at aftaler i forbrugerkøb, der beskærer køberens rettigheder efter loven i tilfælde af sælgerens forsinkelse, ikke kan afskære køberen fra at påberåbe sig lovens beføjelser, når han forinden har givet sælgeren et rimeligt varsel til at opfylde aftalen, og levering efter dettes udløb fortsat ikke har fundet sted (side 40).

(22) Kommissionen anbefaler, at mangelsregl-erne suppleres med følgende bestemmelse: »Såfremt en erhvervsdrivende ved indgåelse af en aftale med en forbruger har undladt at anvende en i henhold til lovgivningen påbudt mærkning om varens indhold, egenskaber, brug eller farlighed, kan køberen hæve aftalen, medmindre det efter forholdene i det enkelte tilfælde må antages, at undladelsen har været af uvæsentlig betydning for køberen« (side 43).

(23) Kommissionen opfordrer de købelovssag-

kyndige til at overveje, om det i købeloven bør præciseres, at bedømmelsen af en vares egenskaber i relation til mangelsreglerne skal ske efter dens egnethed, dens holdbarhed, dens farlighedsgrad og vedligeholdelsesmuligheden (side 44).

(24) Kommissionen anbefaler, at der i købeloven indsættes en bestemmelse gående ud på, at er der ved købet eller på varens indpakning eller gennem markedsføringsforanstaltninger eller andre meddelelser, som er beregnet på at komme til almenhedens eller køberens kundskab, anvendt urigtige eller vildledende angivelser af sælgeren eller tidligere salgsled af betydning for bedømmelsen af varens egenskaber og indhold, herunder især brugsegenskaber, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed, kan køberen uanset modstående aftale gøre mangelsbeføjelser gældende efter loven (side 46).

(25) Kommissionen anbefaler, at købelovens mangelsregler gøres ufravigelige, når der er tale om varer med farlige egenskaber (side 49).

(26) Kommissionen anbefaler, at der indsættes bestemmelse i købeloven om, at en forbruger kan kræve afhjælpning af mangler, medmindre dette vil forvolde sælgeren uforholdsmæssig omkostning eller ulempe (side 51).

(27) Kommissionen anbefaler, at der indsættes bestemmelse i købeloven om, at en forbruger kan hæve købet, såfremt sælgeren ikke uden ugrundet ophold efterkommer køberens krav på afhjælpning (side 52).

(28) Kommissionen anbefaler, at der indsættes bestemmelse i købeloven om, at en forbruger, såfremt sælgeren ikke uden ugrundet ophold efterkommer køberens krav på afhjælpning, kan kræve erstattet sine udgifter ved at få en mangel afhjulpet, for så vidt disse ikke bliver uforholdsmæssig store (side 52).

(29) Kommissionen anbefaler, at det i forbrugerkøb ved bestemmelse i købeloven sikres, at køberen, indtil en mangel er afhjulpet, eller mangelfri vare er stillet til rådighed, kan holde købesummen tilbage. Er manglen ikke af væsentlig betydning, kan køberen tilbageholde en så stor del af købesummen, som ikke åbenbart overstiger, hvad han må regne med, det vil koste at få manglen afhjulpet (side 52-53).

(30) Medens kommissionen kan anbefale, at sælgeren i bestillingskøb bør have adgang til at afhjælpe manglen uden ugrundet ophold, finder kommissionen ikke, at sælgeren uden for bestillingskøb bør have udvidet sin afhjælpningsret efter købelovens § 49 (side 53-54).

(31) Kommissionen anbefaler, at reklamationsbestemmelsen i købelovens § 52 ændres i forbrugerkøb, således at det er tilstrækkeligt, at forbrugerkøberen reklamerer »inden for rimelig tid« i stedet for »uden ugrundet ophold« (side 54).

(32) Kommissionen henstiller til de købelovssagkyndige at overveje, om det er nødvendigt i købeloven at indsætte en særlig bestemmelse om, at en fabrikant eller andet tidligere salgsled er legitimeret til at modtage reklamationer på sælgerens vegne (side 54).

(33) Kommissionen anbefaler, at købelovens regler om mangler gøres ufravigelige i køberens favør i forbrugerkøb. Dette gælder køberens ret til at kræve afhjælpning, jfr. punkt 26, og de beføjelser, som sikrer afhjælpningskravets gennemførelse, jfr. punkt 27 og 28 (side 57). Det gælder endvidere køberens ret til at kræve forholdsmæssigt afslag (side 58), retten til at hæve købet (side 58), retten til at kræve erstatning (side 59) og retten til at holde købesummen tilbage side 60).

Kommissionen finder dog, at det ved aftale bør kunne bestemmes, at køberen ikke kan hæve handelen, uanset at genstanden viser sig at lide af en væsentlig mangel, såfremt det efter forholdene i det enkelte tilfælde må antages, at de øvrige for køberen til rådighed stående beføjelser åbenbart vil give ham fornøden beskyttelse imod misligholdelsen, og at en ophævelse vil pådrage sælgeren et urimeligt tab (side 59).

(34) Kommissionen henstiller i forbindelse med, at mangelsbeføjelserne gøres ufravigelige, at de købelovssagkyndige overvejer ansvarsgrundlaget i forbindelse med erstatningsbeføjelsen for forbrugerkøb (side 60).

(35) Kommissionen anbefaler, at reklama-

tionsbestemmelserne for mangler i købeloven gøres ufravigelige i forbrugerens favør (side 60).

(36) Kommissionen anbefaler, at reglen i købelovens § 47 om køberens undersøgelsespligt (caveat emptor) gøres ufravigelig i køberens favør, for så vidt angår forbrugerkøb (side 61).

(37) Kommissionen henstiller, at reglen i købelovens § 48 om auktionssalg overvejes af de købelovssagkyndige som led i det generelle spørgsmål, i hvilket omfang en sælger bør have adgang til at tage forbehold om salgsgenstanden, herunder om denne adgang bør begrænses således, at en køber desuagtet kan påberåbe sig mangelsbeføjelser, *hvis* varen ikke svarer til sælgerens oplysninger, *hvis* sælgeren har undladt at give oplysning om sådanne egenskaber hos varen, som køberen kunne regne med, og som sælgeren må have haft kundskab om, eller *hvis* varen er i væsentlig ringere stand, end køberen efter omstændighederne havde føje til at forudsætte (side 61).

(38) En regel af det under punkt 36 nævnte indhold bør efter kommissionen opfattelse være ufravigelig i forbrugerkøb (side 61).

(39) Kommissionen henstiller til de købelovssagkyndige at overveje, om det vil være nødvendigt at indføre en bestemmelse i købeloven, hvorefter sælgeren anses legitimeret til at modtage reklamationer på fabrikantens (importørens) vegne (side 69).

c. Vedr. afbetalings- og kreditkøbslovgivningen

(40) Kommissionen henstiller til kreditkøbsudvalget, at dette lader forskellige overvejelser, som kommissionen har gjort sig forud for udvalgets nedsættelse, indgå i dets drøftelser (side 76-77).

d. Vedr. forsikringsaftalelovgivningen

(41) Kommissionen henstiller, at der for forsikringsaftalers vedkommende gennemføres en ændring af forsikringsaftalelovens § 31, således at den almindelige forbrugers binding til en forsikringsaftale begrænses til 1 år ved, at der sikres ham adgang til at afgive opsigelse (side 82).

e. Vedr farlige egenskaber

(42) Kommissionen henstiller, at der, alt efter udviklingen i det arbejde, der foregår i internationalt regie, iværksættes et sagkyndigt udvalgsarbejde til at overveje behovet for lovgivning om farlige egenskaber og følgeskader inden for forbrugerområdet (side 73).

/. *Vedr. tjenesteydelser*

(43) Kommissionen henstiller, at det nordiske udvalgsarbejde vedrørende lovgivning om tjenesteydelser følges op fra dansk side ved nedsættelse af et sagkyndigt udvalg med repræsentanter for de interesserede organisationer og grupper (side 86).

D. Henstilling til boligministeriet

(44) Kommissionen henstiller til boligministeriet, at overvejelserne om forenkling af fremgangsmåden ved byggesagers behandling fremmes (side 91).

(45) Vedrørende forslaget om tvungen varedeklaration for alle nybyggede typehuse henvises til indstillingerne nr. 3 og 4 ovenfor (side 96 og side 94).

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

BILAG

Lov nr. 102 af 6/4 1906

om køb

som ændret ved lov nr. 409 af 30/n 1965

og **lov nr. 212** af 24A 1973.

Almindelige bestemmelser.

§ **1.** Denne lovs bestemmelser kommer kun til anvendelse, for så vidt ikke andet er udtrykkelig aftalt, eller må anses for indeholdt i aftalen eller følger af handelsbrug eller anden sædvane.

Loven gælder ikke for køb af fast ejendom.

§ 2. Bestilling af genstande, som først skulle tilvirkes, anses i denne lov som køb, såfremt det for tilvirkningen fornødne stof skal ydes af den, der har påtaget sig tilvirkningen. Loven gælder dog ikke for opførelse af bygning eller andet anlæg på fast ejendom.

Hvad der i denne lov er bestemt om køb, finder tilsvarende anvendelse på bytte.

§ 3. Ved køb af genstande, bestemt efter art, forstås i denne lov ikke alene køb af en vis mængde af en angiven art genstande, men også køb af en vis mængde af et angivet parti.

§ 4. Ved handelskøb forstås i denne lov køb, som indgås mellem handlende i eller for deres bedrift.

Som handlende anses herved enhver, der gør sig til bedrift at afhænde dertil indkøbte varer, at drive vekselerer- eller bankforretning, forsikringsvirksomhed, kommissionshandel,, forlagsvirksomhed, apotek, beværtning, håndværk eller fabrik, at overtage udførelse af bygnings- eller anlægsarbejder eller at befordre personer, gods eller meddelelser. Dog anses ikke som handlende den, som uden anden medhjælp end sin ægtefælle, sine børn under 15 år og sit hustyende driver beværtning, håndværk, befordringsvirksomhed eller sådan ringe handel, hvortil ikke kræves særlig adkomst, eller hvortil borgerskab udstedes uden betaling.

Om bestemmelse af købesummen.

§ 5. Er køb sluttet, men intet aftalt om købesummens størrelse, har køberen at betale, hvad sælgeren fordrer, for så vidt det ikke kan anses for ubilligt.

§ *6.* Er i handelskøb regning (faktura eller nota) tilstillet køberen, og gør han ikke, såsnart ske kan, indsigelse mod den i regnin-

gen anførte pris, er han pligtig at betale denne, medmindre lavere pris oplyses at være aftalt, eller regningen er åbenbart urimelig.

§ 7. Skal købesummen beregnes efter tal, mål eller vægt, bliver mængden på det tidspunkt, da faren for salgsgenstandens hændelige undergang går over på køberen, at lægge til grund for beregningen.

§ 8. Skal købesummen beregnes efter varens vægt, antages indpakningens vægt (taravægten) at skulle fradrages.

Om stedet, hvor salgsgenstanden skal leveres (leveringsstedet).

§ 9. Sælgeren har at levere salgsgenstanden på det sted, hvor han ved købets afslutning havde sin bolig. Drev han på dette tidspunkt forretning, og stod salget i forbindelse dermed, skal levering ske på forretningsstedet.

Befandt genstanden sig ved købets afslutning på et andet sted end ovenfor nævnt, og var parterne eller burde de være vidende derom, anses dette som leveringssted.

§ 10. Skal genstanden af sælgeren forsendes fra et sted til et andet for der at overgives i køberens besiddelse, anses levering for sket, når genstanden er overgivet til en fragtfører, som har påtaget sig forsendelsen fra vedkommende sted, eller den, hvis afsendelsen sker med skib, er bragt indenfor skibssiden.

§ 11. Skal sangeren besørge genstanden sendt til noget inden pladsens grænser beliggende sted, anses levering ikke at være sket, forinden genstanden er kommen i køberens besiddelse.

Om tiden **for** aftalens **opfyldelse.**

§ 12. Er tid for købesummens betaling eller salgsgenstandens levering ikke bestemt, og fremgår det ikke af omstændighederne, at opfyldelse skal ske snarest muligt, skal den ske ved påkrav.

§ 13. Er et tidsrum fastsat for leveringen, har sælgeren rei: til indenfor dettes grænser at vælge tidspunktet for leveringen, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er fastsat i køberens interesse.

Om retten til at kræve ydelse mod ydelse.

§ **14.** Er der ikke givet henstand fra nogen af siderne, er sælgeren ikke pligtig at levere salgsgenstanden, medmindre købesummen samtidig betales, og køberen ikke pligtig at betale købesummen, medmindre salgsgenstanden samtidig stilles til hans rådighed.

§ 15. Skal genstanden forsendes fra leveringsstedet, kan sælgeren dog ikke i medfør af bestemmelsen i foregående paragraf, undlade at afsende den, men kan hindre, at den overgives i køberens besiddelse, så længe købesummen ikke er betalt.

§ 16. Benyttes i handelskøb ved genstandens forsendelse fra leveringsstedet til bestemmelsesstedet konnossement eller fragtbrev af sådan beskaffenhed, at sælgeren efter dets udlevering til køberen ikke kan råde over genstanden, skal købesummen betales mod udlevering af det pågældende dokument overensstemmende med reglerne i § 71.

Om faren (risikoen) for salgsgenstanden.

§ 17. Sælgeren bærer faren for salgsgenstandens hændelige undergang eller forringelse, indtil levering har fundet sted (jfr. §§ 9-11).

Angår købet en bestemt genstand, som skal hentes af køberen, og er tiden inde, da den ifølge aftalen kan hentes, samt genstanden holdes rede, bærer dog køberen faren og må således betale købesummen, selv om genstanden hændelig er gået til grunde eller forringet.

Om udbytte af salgsgenstanden.

§ 18. Udbytte, som vindes af salgsgenstanden inden leveringstiden, tilkommer sælgeren medmindre det med grund kunne påregnes først at ville falde senere.

Udbytte, som vindes, efter leveringstiden, tilfalder køberen, medmindre det m d grund kunne påregnes allerede at ville falde forinden.

§ 19. Køb af aktie omfatter det udbytte, som ikke var forfalden på den tid, da købet sluttedes.

Er eller bliver der til aktien knyttet ret til at tegne ny aktie, nyder køberen godt heraf.

§ 20. Køb af rentebærende skriftlig fordring omfatter de ved købet eller, hvis senere levering skal finde sted, de ved leveringstiden påløbne, men endnu ikke forfaldne renter. Fremgår det ikke af omstændighederne, at fordringen er solgt som usikker, bliver det til renterne svarende beløb at betale i tillæg til købesummen og samtidig med denne.

Om forsinkelse fra sælgerens side.

§ 21. Leveres salgsgenstanden ikke i rette tid, og skyldes dette ikke køberens forhold eller en hændelig begivenhed, for hvilken han bærer faren, har køberen valget mellem at forlange genstanden leveret og at hæve købet.

Var forsinkelsen eller måtte den af sælgeren forudsættes at være af uvæsentlig betydning for køberen, kan denne dog ikke hæve købet, medmindre han har betinget sig opfyldelse nøjagtig til bestemt tid.

I handelskøb anses enhver forsinkelse for væsentlig, medmindre det alene er en ringe del af det solgte, som er forsinket.

§ 22. Skal sælgeren levere efterhånden, og finder forsinkelse sted med en enkelt levering, kan køberen i medfør af foregående paragraf alene hæve købet, for så vidt angår denne levering. Dog kan han også hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt gentagelse af forsinkelsen må ventes, eller endog hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne.

§ 23. Angår købet en bestemt genstand, og bliver denne ikke leveret i rette tid, har sælgeren at svare skadeserstatning, medmindre det oplyses, at forsinkelsen ikke kan tilregnes ham.

§ 24. Ved køb af genstande, bestemte efter art, er sælgeren, selv om forsinkelsen ikke kan tilregnes ham, pligtig til at svare skadeserstatning, medmindre han har forbeholdt sig fritagelse derfor, eller muligheden af at opfylde aftalen må anses for udelukket ved omstændigheder, der ikke er af sådan beskaffenhed, at sælgeren ved købets afslutning burde have taget dem i betragtning, såsom ved hændelig undergang af alle genstande af den art eller det parti, købet angår, ved krig, indførselsforbud eller lignende.

§ 25. Hæves et køb, og skal erstatning svares i henhold til § 23 eller § 24, bliver denne i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, at fastsætte til det beløb, hvormed prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte på leveringstiden overstiger købesummen. Foretager køberen uden ugrundet ophold dækningskøb på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, ved autoriseret mægler, der er underrettet om købets art, kan sælgeren ikke rejse indsigelse imod, at købesummen for den således indkøbte vare betragtes som genstandens pris.

§ 26. Er leveringstiden forløben, og har levering ikke fundet sted, må køberen, om han vil fastholde købet, på forespørgsel fra sælgerens side uden ugrundet ophold give meddelelse derom. Undlader han dette, taber han sin ret til at kræve levering. Det samme gælder, selv om han ikke har modtaget nogen forespørgsel, dersom han ikke inden rimelig tid meddeler, at han vil fastholde købet.

§ 27. Har levering fundet sted efter leveringstidens udløb, må køberen, når det ved genstandens fremkomst eller underretning fra sælgeren viser sig, at leveringen er sket for sent, i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold meddele sælgeren, at han vil påberåbe sig forsinkelsen. Undlader han dette, kan han ikke senere påberåbe sig forsinkelsen. Vil køberen benytte sin ret til at hæve købet, må han under denne rets fortabelse uden ugrundet ophold meddele sælgeren dette.

Om forsinkelse fra køberens side.

§ 28. Betales købesummen ikke i rette tid, eller træffer køberen ikke i rette tid foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror, har sælgeren valget imellem at fastholde og at hæve købet. Er forsinkelsen af uvæsentlig betydning, kan købet dog ikke hæves. I handelskøb anses enhver forsinkelse for væsentlig.

Er den solgte genstand allerede overgivet til køberen, kan sælgeren ikke hæve købet, medmindre han enten må anses at have taget forbehold i så henseende, eller genstanden afvises af køberen.

§ 29. Skal sælgeren levere efterhånden, og skal betaling erlægges særskilt for hver levering, er sælgeren, når der med hensyn til betalingen for en enkelt levering indtræder sådan forsinkelse, som efter § 28, første stykke, anses for væsentlig, berettiget til at hæve købet for de følgende leveringers vedkommende, medmindre der ikke er nogen grund til at befrygte gentagelse af forsinkelsen. Dette gælder, selv om sælgeren efter § 28, andet stykke, er afskåren fra at hæve købet med hensyn til den levering, for hvis vedkommende købesummens betaling er bleven forsinket.

§ 30. Hæver sælgeren i medfør af de to foregående paragraffer købet, har han krav på skadeserstatning efter de regler, som er givne i § 24. Erstatningen bliver i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, at fastsætte til det beløb, hvormed købesummen overstiger prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte på den tid, da forsinkelsen indtrådte.

Foretages salg af genstanden ved autoriseret mægler som i § 25 anvist, kan køberen ikke rejse indsigelse imod, at den indvundne købesum betragtes som genstandens pris.

§ 31. Er købesummen ikke betalt, uagtet betalingstiden er forløben, eller har køberen undladt at træffe sådan foranstaltning, som i § 28 er nævnt, og er salgsgenstanden ikke overgivet til køberen, har sælgeren, når han vil fastholde købet, på forespørgsel fra køberens side uden ugrundet ophold at give meddelelse derom. Undlader han dette, taber han sin ret til at fastholde købet. Det samme gælder, selv om han ikke har modtaget nogen forespørgsel, dersom han ikke inden rimelig tid meddeler, at han vil fastholde købet.

§ 32. Betales købesummen for sent, eller træffer køberen for sent sådan foranstaltning, som i § 28 er nævnt, må sælgeren, hvis han på grund af forsinkelsen vil hæve købet, give køberen meddelelse derom, i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold. Undlader han dette, taber han sin ret til at hæve købet.

§ 33. Undlader køberen at afhente eller modtage salgsgenstanden i rette tid, eller har hans forhold iøvrigt bevirket, at den ikke i rette tid er bleven overgivet i hans besiddelse, har sælgeren for køberens regning at drage omsorg for genstanden, indtil forsinkelsen ophører, eller sælgeren benytter den ret til at hæve købet, som efter § 28 måtte tilkomme ham. Er genstanden forsendt og kommen til bestemmelsesstedet, gælder dette dog kun, når der her findes nogen, som på sælgerens vegne kan tage den i besiddelse, og sådant kan ske uden væsentlig omkostning eller ulempe.

§ 34. Kan sælgeren ikke uden væsentlig omkostning eller ulempe vedblive med at sørge for genstanden, eller råder køberen ikke over den inden rimelig tid, efter at han dertil er bleven opfordret, har sælgeren ret til at sælge den for køberens regning. Forinden salg finder sted, har sælgeren så vidt muligt at give køberen betimeligt varsel. Foregår salget enten ved autoriseret mægler, som er underrettet om salgets art, på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, eller ved en forsvarlig bekendtgjort og afholdt auktion, kan køberen ikke gøre nogen indsigelse mod den opnåede pris. Kan salg ikke finde sted, eller er det åbenbart, at de med et salg forbundne omkostninger ikke ville kunne dækkes af salgssummen, er sælgeren berettiget til at skaffe genstanden bort.

§ 35. Er genstanden udsat for hurtig fordærvelse, eller vil dens bevaring medføre uforholdsmæssig store omkostninger, er sælgeren med den begrænsning, som følger af slutningsbestemmelsen i foregående paragraf, pligtig at sælge den. Kan salg på nogen af de i samme paragraf omhandlede måder ikke uden skade oppebies, skal genstanden sælges, som bedst ske kan.

§ 36. Har forsinkelse fra køberens side påført sælgeren udgifter til genstandens bevaririg eller anden forøget omkostning, kan sælgeren fordre erstatning og til sikkerhed for denne holde genstanden tilbage.

§ 37. Bærer sælgeren faren for salgsgenstanden, men køberens forhold har bevirket, at den ikke bliver leveret i rette tid, overføres

faren på køberen, ved køb af genstande, bestemte efter art, dog ikke forinden bestemte genstande er udskilte for ham.

Om rente af købesummen.

§ 38. I handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalingstid, og denne oversiddes, derefter at svare en årlig rente af købssummen, der svarer til den til enhver tid fastsatte officielle disconto med et tillæg på 2 pct. (2). Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare nævnte rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte.

I andre køb har køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej, at svare den i stk 1 nævnte rente af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Om køberens manglende betalingsevne.

§ 39. Kommer køberen efter købets afslutning under konkurs eller åbnes der forhandling om tvangsakkord for ham, har sælgeren, skønt der er givet henstand med betalingen, ret til at holde salgsgenstanden tilbage eller, hvis den er forsendt fra leveringsstedet, at hindre dens overgivelse til boet, indtil betryggende sikkerhed stilles for købesummens betaling til forfaldstid. Er tiden for leveringen kommen, og boet ikke på sælgerens opfordring stiller sådan sikkerhed, kan han hæve købet.

Disse bestemmelser kommer også til anvendelse, hvis efter købets afslutning køberen ved eksekution er fonden at mangle midler til at betale sin gæld, eller han, om han er handlende, har standset sine betalinger, eller hans formuesforhold iøvrigt viser sig at være sådanne, at han må antages at ville være ude af stand til at betale købesummen, når den forfalder.

§ 40. Er køberen kommen under konkurs, og er hverken tiden for leveringen eller tiden for købesummens betaling, kommen, kan sælgeren opfordre boet til at erklære, om det vil indtræde i købet, og hvis boet da ikke snarest muligt og senest inden 3 uger eller, om tiden for leveringen eller betalingen indtræffer forinden, da til dette tidspunkt erklærer at ville indtræde i købet, kan sælgeren hæve købet.

§ 41. Er salgsgenstanden efter konkursens begyndelse overgivet til konkursboet, og er købesummen ikke betalt, kan sælgeren kræve genstanden tilbage, medmindre boet erklærer at ville indtræde i købet og betaler købesummen eller på opfordring stiller sikkerhed for dens betaling til forfaldstid. Har boet afhændet genstanden eller iøvrigt for egen regning rådet således over den, at den ikke kan tilbageleveres i væsentlig uforandret stand, har sælgeren ret til at anse boet som indtrådt i købet.

Om mangler ved salgsgenstanden.

§ 42. Angår købet en bestemt genstand, og lider denne af en mangel, kan køberen hæve købet eller kræve et forholdsmæssigt afslag i købesummen. Må manglen anses som uvæsentlig, er køberen dog ikke berettiget til at hæve købet, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.

Savnede genstanden ved købets afslutning egenskaber, som må anses tilsikrede, eller er manglen efter købets indgåelse forårsaget ved sælgerens forsømmelse, eller har sælgeren handlet svigagtigt, kan køberen kræve skadeserstatning.

§ 43. Ved køb af genstande, bestemte efter art, kan køberen, såfremt den leverede genstand lider af en mangel, hæve købet eller kræve omlevering eller fordre et forholdsmæssigt afslag i købesummen.

Må manglen anses som uvæsentlig, kan købet dog ikke hæves eller omlevering fordres, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt eller har kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet skaffe mangelfri genstand.

Sælgeren er, selv om han er uden skyld, pligtig at betale skadeserstatning dog således,

at bestemmelserne i § 24 finder tilsvarende anvendelse.

§ 44. Ved afgørelsen af, om salgsgenstanden lider af en mangel, bliver, for så vidt manglen ikke er hidført ved sælgerens forsømmelse, det tidspunkt at tage i betragtning, da faren gik over på køberen.

§ 45. Bestemmelserne i § 25 om skadeserstatningens beregning komme også til anvendelse, når købet hæves på grund af mangel ved genstanden.

§ 46. Skal sælgeren levere efterhånden, og er en enkelt levering mangelfuld, kan køberen i medfør af §§ 42 og 43 alene hæve købet, for så vidt angår denne levering. Dog kan han også hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt det må ventes, at også disse vil blive mangelfulde, eller endog hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne.

§ 47. Har køberen før købets afslutning undersøgt salgsgenstanden eller uden skellig grund undladt at efterkomme sælgerens opfordring til at undersøge den, eller er der før købets afslutning givet ham lejlighed til at undersøge en prøve af salgsgenstanden, kan han ikke påberåbe sig mangler, der ved sådan undersøgelse burde være opdagede af ham, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.

§ 48. Sker salg ved auktion, kan køberen ikke påberåbe sig, at genstanden lider af nogen mangel, medmindre genstanden ikke svarer til den betegnelse, under hvilken den er solgt, eller sælgeren har handlet svigagtigt. Hvad her er foreskrevet, gælder dog ikke, når en handlende sælger sine varer ved auktion.

§ 49. Tilbyder sælgeren at afhjælpe en mangel eller at foretage omlevering, må køberen dermed lade: sig nøje, hvis det kan ske inden udløbet af den tid, da han er pligtig at afvente levering (jfr. § 21), og det åbenbart ikke kan medføre omkostning eller ulempe for ham.

Køberens ret til erstatning berøres ikke af denne bestemmelse.

§ 50. Hvad i denne lov er bestemt om mangler ved salgsgenstanden finder tilsvarende anvendelse, hvor den leverede mængde er for ringe, såfremt køberen må gå ud fra, at det, som er leveret, er ment at skulle tjene som fuldstændig opfyldelse af aftalen. Køberen kan i dette tilfælde ikke i medfør af § 43 fordre omlevering, men kan i stedet herfor kræve efterleveret, hvad der mangler, hvad enten dette udgør en større eller mindre del af det, som skulle leveres.

§ 51. I handelskøb har køberen, når salgsgenstanden er leveret, eller en aftalt udfaldsprøve er kommen ham i hænde, at foretage sådan undersøgelse, som ordentlig forretningsbrug kræver. Skal genstanden forsendes fra et sted til et andet, er køberen dog ikke pligtig at undersøge den, førend den på bestemmelsesstedet er stillet således til hans rådighed, at han ifølge § 56 ville være pligtig at drage omsorg for den.

§ 52. Viser det sig, at den solgte genstand lider af en mangel, har køberen, såfremt han vil påberåbe sig manglen, at give sælgeren meddelelse derom i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold. Afgiver han ikke sådan meddelelse, uagtet han har opdaget eller burde have opdaget manglen, kan han ikke senere gøre den gældende.

Vil køberen hæve købet, eller vil han kræve efterlevering eller omlevering, skal han uden ugrundet ophold give sælgeren meddelelse derom, og har ellers tabt sin ret til at afvise genstanden eller kræve efterlevering.

§ 53. De i foregående paragraf givne bestemmelser om tab af køberens ret til at påberåbe sig mangler kommer ikke til anvendelse, når sælgeren har handlet svigagtigt, eller når han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for køberen.

§ 54. Har køberen ikke inden et år efter genstandens overgivelse til ham meddelt sælgeren, at han vil påberåbe sig en mangel, kan han ikke senere gøre den gældende, medmindre sælgeren har påtaget sig at indestå for genstanden i længere tid eller har handlet svigagtigt.

Bestemmelser vedrørende afvisning **af leverede genstande og ophævelse af køb.**

§,55. Er køberen kommen i besiddelse af genstanden, og vil han afvise den, er han pligtig at drage omsorg for den, og kan af sælgeren fordre erstatning for de ham derved påførte omkostninger. De i §§ 34 og 35 givne regler finder tilsvarende anvendelse.

§ 56. Er i tilfælde af genstandens forsendelse køberen sat i stand til på bestemmelsesstedet at komme i besiddelse af genstanden, og vil han afvise den, er han pligtig at tage den i sin besiddelse for sælgerens regning.

Dette gælder dog ikke, hvis sælgeren selv er tilstede på bestemmelsesstedet, eller hvis ihændehaver af konnossement eller anden person, som på sælgerens vegne kan tage sig af genstanden, er tilstede der, eller hvis køberen ikke kan få genstanden i sin besiddelse uden at betale købesummen eller at pådrage sig anden væsentlig omkostning eller ulempe.

Når køberen har taget genstanden i sin besiddelse, kommer reglerne i foregående paragraf til anvendelse.

§ 57. Hæves købet, er sælgeren ikke berettiget til at få genstanden tilbage, medmindre han tilbagegiver, hvad han har modtaget i betaling, og køberen ikke berettiget til at få købesummen tilbage, medmindre han tilbageleverer det modtagne i væsentlig samme stand og mængde, hvori det var ved leveringen.

Køberen har, når han hæver købet eller kræver omlevering, ret til at holde genstanden tilbage, indtil sælgeren svarer skyldig erstatning eller stiller betryggende sikkerhed for denne.

§ 58. Selv om genstanden er gået til grunde eller forandret, kan køberen, uanset bestemmelserne i foregående paragraf, hæve købet, såfremt undergangen eller forandringen skyldes en hændelig begivenhed eller genstandens egen beskaffenhed eller foranstaltninger, som udkrævedes til dens undersøgelse, eller som er trufne inden den mangel, der medfører ophævelse af købet, er opdaget eller burde være opdaget.

Om vanhjemmel.

§ 59. Oplyses det, at salgsgenstanden ved købets afslutning tilhørte en anden end sælgeren, kan køberen, selv om sælgeren var i en undskyldelig vildfarelse om sin adkomst, kræve skadeserstatning hos denne. Dette gælder dog ikke, hvis køberen ved købets afslutning ikke var i god tro.

Om køb på prøve.

§ 60. Er en genstand købt på prøve eller på besigtigelse, og er den leveret, bliver køberen bunden ved købet, såfremt han ikke inden aftalt tid eller, om ingen tid er aftalt, inden passende frist har meddelt sælgeren, at han ikke vil beholde genstanden.

Sålamge køberen har genstanden til prøve eller besigtigelse, bærer han faren for den.

Om meddelelser efter denne lov.

§ 61. Er sådan meddelelse fra køberen, som omhandles i §§ 6, 26, 27, 52 og 54 indleveret til befordring med telegraf eller post, eller, hvor andet forsvarligt befordringsmiddel benyttes, afgivet til befordring dermed, medfører det ikke tab af ret for afsenderen, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

Det samme gælder om de meddelelser fra sælgeren, som omhandles i §§ 31 og 32.

Om betydningen af visse salgsklausuler.

§ 62. Er en vare solgt »frit ombord« (fob) på et angivet sted, har køberen at befragte skib eller betinge skibsrum til varens befordring fra dette sted.

Sælgeren har at besørge og bekoste varens forsendelse til afskibningsstedet og at træffe de foranstaltninger med hensyn til dens indladning, som ifølge der gældende lov eller sædvane påhviler en aflader.

Når varen er kommen indenfor skibssiden, ophører sælgeren, at bære faren for den.

Om varen lider af mangler, bedømmes efter dens tilstand på samme tidspunkt, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

Den omstændighed, at køberen har befragtet skib eller betinget skibsrum, medfø-

rer ikke pligt for køberen til at undersøge varen før dens fremkomst til bestemmelsesstedet og afskærer ikke heller sælgeren fra at udøve de i §§ 15, 28 og 39 omhandlede rettigheder.

Køberen er, selv om der ikke er truffet særlig aftale derom, pligtig at betale mod konnossement overensstemmende med, hvad der er bestemt i § 71.

§ 63. Er en vare solgt »fragtfrit« (cost and freight, c & f, c f), har sælgeren at besørge og bekoste dens forsendelse til bestemmelsesstedet.

Faren går over på køberen, såsnart varen overensstemmende med de i § 10 givne regler er overgivet til en fragtfører eller bragt indenfor skibssiden.

Om varen lider af mangler, bedømmes efter dens tilstand på det tidspunkt, da faren for den går over på køberen, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

Køberen er, selv om der ikke er truffet særlig aftale derom, pligtig at betale mod konnossement eller fragtbrev, overensstemmende med, hvad der er bestemt i § 71.

Køberen har, selv om købesummen ikke er forfalden til betaling ved varens fremkomst, at betale den fragt, som ikke er erlagt af sælgeren, mod fradrag i købesummen, men uden godtgørelse for rente.

§ 64. Er en vare solgt »cif« (cost, insurance freight) eller »caf« (cout, assurance, fret), gælder, hvad der i foregående paragraf er bestemt.

Sælgeren har derhos for den del af forsendelsen, under hvilken han ikke bærer faren, for køberen at tegne sædvanemæssig forsikring. Undlader sælgeren at tegne sådan forsikring, uden at købet af den grund hæves, kan køberen kræve erstatning for skade, som måtte følge af undladelsen, eller selv tegne forsikring og afdrage omkostningerne i købesummen.

§ 65. Er en vare solgt »leveret« eller »frit« (franco) på et angivet sted, anses levering ikke for sket, førend varen er kommen frem til dette sted. Sælgeren har således at besørge og bekoste dens forsendelse dertil og bærer under forsendelsen faren.

Om varen lider af mangler, bedømmes efter dens tilstand ved fremkomsten, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

I sammensætning med »fragtfrit«, »c & f«, »c f«, cif« eller »caf« har benyttelsen af ordet »leveret« ingen betydning for forståelsen af de nævnte klausuler.

§ 66. Er en vare købt med sådan angivelse af dens mængde, at der for samme er åbnet et vist spillerum, såsom »cirka«, »fra-til« eller lignende, tilkommer det sælgeren at træffe valget, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er indrømmet i køberens interesse.

Er betegnelsen »cirka« benyttet, er spillerummet 10 pct. op eller ned for ladning og ellers 5 pct.

§ 67. Er der solgt »en ladning«, må sælgeren ikke sende andre varer med samme skib. Sker det, og kan det for køberen medføre ulempe, kan denne hæve købet; enten købet hæves eller ikke, har han ret til skadeserstatning.

§ 68. Er det aftalt, at varen skal leveres eller aftages »i begyndelsen« (»primo«), »i midten« (»medio«) eller »i slutningen« (»ultimo«) af en måned, forstås herved henholdsvis den første til tiende, den ellevte til tyvende og den enogtyvende til sidste dag i måneden.

Ved køb af værdipapirer betyder »primo« den første søgnedag i måneden, der ikke er en lørdag, »medio« den femtende dag i måneden eller, hvis denne dag falder på en helligdag eller en lørdag, den følgende søgnedag og »ultimo« den sidste søgnedag i måneden, der ikke er en lørdag.

§ 69. Har sælgeren af en vare forpligtet sig til at foretage »afskibning« eller »afladning« inden en vis frist, skal afskibningen eller afladningen anses for at være tilendebragt i rette tid, når varen er indladet inden fristens udløb.

Er konnossement udfærdiget, og fremgår det ikke af dettes udvisende, at indladningen er sket i rette tid, kan køberen afvise varen.

§ 70. Når »kontant betaling« er aftalt, er køberen pligtig at betale samtidig med, at salgsgenstanden stilles til hans rådighed (jfr. §§ 14 og 15).

§ 71. Har køberen forpligtet sig til at betale mod konnossement (»kontant mod konnossement« eller lignende) eller til at akceptere veksel mod konnossement, kan han ikke nægte betaling eller akcept, fordi den solgte vare ikke endnu er kommen frem, eller han ikke har haft adgang til at undersøge den.

Når betaling eller akcept kræves mod konnossement, må regning på varen være kommen køberen i hænde, hvorhos konnossementet, såfremt sælgeren har påtaget sig varens forsikring, må være ledsaget af forsikringspolice.

Hvad foran er bestemt, finder tilsvarende anvendelse, når køberen har forpligtet sig til at betale mod sådant fragtbrev, som omhandles i § 16.

Lov nr. 242 af 8/s 1917

om aftaler og andre retshandler på formuerettens område

I. Om afslutning af aftaler.

§ 1. Tilbud og svar på tilbud er bindende for afgiveren. Reglerne i §§ 2-9 kommer til anvendelse, for så vidt ikke andet følger af tilbudet eller svaret eller af handelsbrug eller anden sædvane.

§ 2. Har tilbudsgiveren fastsat en frist for antagelse af tilbudet, må antagende svar være kommet frem til ham inden fristens udløb.

Fristen regnes, hvis tilbudet er gjort i brev, fra den dag, brevet er dateret, og hvis det er gjort i telegram, fra den tid på dagen, da telegrammet er indleveret til afsendelsesstedets telegrafstation.

§ 3. Gøres tilbud i brev eller telegram, uden at der fastsættes nogen frist for antagelse, må antagende svar være kommet frem til tilbudsgiveren inden udløbet af det tidsrum, som ved tilbudets afgivelse af ham kunne påregnes at ville medgå. Ved beregningen af dette tidsrum forudsættes, når ikke andet følger af omstændighederne, at tilbudet kommer frem i rette tid, samt at svaret afsendes uden ophold, efter at den, til hvem tilbudet er rettet, har haft rimelig betænkningstid, og at det ikke forsinkes undervejs. Er tilbudet gjort i telegram, skal antagelsen sendes telegrafisk, hvis den ikke på anden måde kommer lige så tidligt frem.

Tilbud, som fremsættes mundtlig uden at give frist for antagelse, må antages straks.

§ 4. Kommer antagende svar for sent frem, anses det som nyt tilbud.

Dette gælder dog ikke, hvis afsenderen af svaret går ud fra, at det er kommet frem i rette tid, og tilbudsgiveren må indse dette. I så fald skal denne, hvis han ikke vil godkende svaret, uden ugrundet ophold give afsenderen meddelelse derom. Undlader han dette, anses aftale for sluttet.

§ 5. Afslås tilbud, er det bortfaldet, selv om fristen for svar endnu ikke er udløbet.

§ 6. Svar, som går ud på, at tilbud antages, men som på grund af tillæg, indskrænkninger eller forbehold ikke stemmer med tilbudet, anses som afslag i forbindelse med nyt tilbud.

Dette gælder dog ikke, når afsenderen af svaret går ud fra, at det er overensstemmende med tilbudet, og tilbudsgiveren må indse dette. I så fald skal denne, hvis han ikke vil godkende svaret, uden ugrundet ophold give meddelelse derom. Undlader han dette, anses aftale for sluttet med det indhold, svaret har.

§ 7. Tilbud eller svar, som tilbagekaldes, er bortfaldet, såfremt tilbagekaldelsen kommer frem til den anden part forinden eller samtidigt med, at tilbudet eller svaret kommer til hans kundskab.

§ 8. Har tilbudsgiveren erklæret, at han vil anse den anden parts tavshed for antagelse af tilbudet, elier fremgår det i øvrigt af forholdet, at han ikke venter udtrykkeligt svar, er den anden part alligevel pligtig til, såfremt han vil antage tilbudet, på forespørgsel at afgive erklæring derom. Undlader han dette, er tilbudet bortfaldet.

§ 9. Har nogen i henvendelse, som ellers ville være at anse som tilbud, anvendt ordene »uden forbindtlighed«, »uden obligo« eller lignende udtryk, anses henvendelsen alene som opfordring til at gøre tilbud i overensstemmelse med dens indhold. Fremkommer sådant tilbud inden rimelig tid fra nogen, som henvendelsen er rettet til, og må modtageren gå ud fra, at det er fremkaldt ved henvendelsen, skal han uden ugrundet ophold give tilbudsgiveren meddelelse, hvis han ikke vil antage det. Undlader han dette, anses tilbudet for antaget.

II. Om fuldmagt.

§ 10. Den, som har givet en anden fuldmagt til at foretage en retshandel, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor tredemand ved retshandel, som fuldmægtigen foretager i fuldmagtsgiverens navn og indenfor fuldmagtens grænser.

Indtager nogen ifølge aftale med en anden en stilling, som efter lov eller sædvane medfører beføjelse for ham til indenfor visse grænser at handle på den andens vegne, anses han befuldmægtiget til at foretage retshandler, som falder indenfor disse grænser.

§ 11. Hat fuldmægtigen ved retshandelens foretagelse handlet i strid med fuldmagtsgiverens forskrifter, er retshandelen ikke bindende for denne, såfremt trediemand indså eller burde indse, at fuldmægtigen således overskred sin beføjelse.

Er fuldmagten en sådan som omtalt i § 18, og har fuldmægtigen ved foretagelsen af retshandelen overskredet sin beføjelse, er retshandelen ikke bindende for fuldmagtsgiveren, selv om trediemand var i god tro.

§ 12. Vil fuldmagtsgiveren tilbagekalde en sådan fuldmagt som omtalt i §§ 13-16, har han, selv om han har underrettet fuldmægtigen om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, at foretage, hvad der i de nævnte paragraffer for hvert enkelt tilfælde er foreskrevet; er flere af disse forskrifter anvendelige på samme fuldmagt, bliver de alle at iagttage.

Den trediemand, overfor hvem en fuldmagt er tilbagekaldt på den i § 13 omtalte måde, kan ikke påberåbe sig, at tilbagekaldelse ikke er sket på anden måde.

§ 13. En fuldmagt, som er bragt til trediemands kundskab ved en til ham særskilt rettet erklæring fra fuldmagtsgiveren, er tilbagekaldt, når særskilt erklæring om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, er kommet frem til trediemand.

§ 14. En fuldmagt, som af fuldmagtsgiveren er offentlig bekendtgjort i bladene eller på anden måde, tilbagekaldes ved en erklæring, som bekendtgøres på samme måde.

Er dette ikke muligt, skal tilbagekaldelsen tilkendegives på anden ligeså virksom måde. Fuldmagtsgiveren kan forlange, at den i § 17 omtalte myndighed skal afgøre, hvad han i så henseende har at foretage.

Fuldmagten anses ikke som offentlig bekendtgjort, fordi den er tinglæst.

§ 15. En sådan fuldmagt, som omtales i § 10, 2det stykke,, tilbagekaldes derved, at fuldmægtigen fjernes fra stillingen.

§ 16. En skriftlig fuldmagt, som er overgivet fuldmægtigen, og som må anses bestemt til at være i hans besiddelse og at forevises for trediemand, tilbagekaldes derved, at den på fuldmagtsgiverens forlangende tilbagegives ham eller tilintetgøres.

Fuldmægtigen er pligtig til på forlangende at give fuldmagten tilbage til fuldmagtsgiveren.

§ 17. Gør fuldmagtsgiveren det antageligt, at en sådan fuldmagt som i § 16 omtalt er forkommet eller af anden grund ikke kan erholdes tilbage inden rimelig tid, kan den erklæres for uvirksom.

Begæring herom indgives til den almindelige underret på det sted, hvor fuldmagtsgiveren bor eller sidst havde bopæl. Finder retten, at begæringen bør bevilges, udfærdiger den en erklæring om, at fuldmagten skal være uvirksom, når erklæringen een gang er optage t i Statstidende, og der efter optagelsen er gået en fastsat tid, som ikke må være længere end 14 dage. Retten kan i erklæringen bestemme, at den også skal bekendtgøres på anden måde forinden optagelsen i Statstidende. Når bekendtgørelse på foreskreven måde har fundet sted og den af retten fastsatte tid er udløbet, er fuldmagten uden retsvirkning overfor fuldmagtsgiveren; herom kan fuldmagtsgiveren forlange attest fra retten.

Rettens afgørelse efter denne paragraf er upåankelig. Består retten af flere medlemmer, er det formanden, som træffer afgørelsen.

§ 18. En fuldmagt, der alene hviler på fuldmagtsgiverens erklæring til fuldmægtigen, er tilbagekaldt, når erklæringen om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, er kommet frem til fuldmægtigen.

§ 19. Har fuldmagtsgiveren særlig grund til at formode, at fuldmægtigen, uagtet fuldmagten er tilbagekaldt eller erklæret uvirksom, på hans vegne vil foretage en retshandel overfor en bestemt trediemand, skal han, hvis han må antage, at denne er ubekendt

med, at fuldmagten ikke længere gælder, så vidt muligt give ham meddelelse herom. Undlader han dette, bliver retshandelen bindende for ham, såfremt trediemand var i god tro.

§ 20. Er fuldmagten ikke tilbagekaldt eller erklæret for uvirksom, men har fuldmagtsgiveren forbudt fuldmægtigen at gøre brug af den eller på anden måde tilkendegivet, at den ikke længere skal gælde, er en retshandel, som foretages i henhold til fuldmagten, ikke bindende for fuldmagtsgiveren, såfremt trediemand havde eller burde have kundskab om forholdet.

§ 21. Dør fuldmagtsgiveren, er fuldmagten alligevel gældende, forsåvidt det ikke følger af særlige omstændigheder, at den skal bortfalde. Selv om sådanne omstændigheder foreligger, er dog en på fuldmagten støttet retshandel gældende overfor dødsboet, såfremt trediemand hverken havde eller burde have kundskab om dødsfaldet og dets betydning for fuldmægtigens beføjelse til at foretage retshandelen; er fuldmagten en sådan som omtalt i § 18, udkræves det til retshandelens gyldighed, at heller ikke fuldmægtigen havde eller burde have sådan kundskab, da han foretog retshandelen.

Fuldmagten ophører fra det tidspunkt, da det viser sig, at gæld ikke vedgås. Reglerne om konkurs finder i dette tilfælde tilsvarende anvendelse, således at bekendtgørelse i Statstidende af indkaldelse til fordringshaverne med tilkendegivelse af, at gæld ikke er vedgået, træder i stedet for kundgørelse af konkurs. Betaler fuldmægtigen gæld efter dødsfaldet, og er boet insolvent, kan dette dog altid fordre, at den stedfundne betaling går tilbage.

§ 22. Bliver fuldmagtsgiveren umyndiggjort, erhverver trediemand ikke ved retshandel med fuldmægtigen anden retsstilling overfor den umyndiggjorte, end han ville have erhvervet, hvis retshandelen var foretaget med denne selv. I de tilfælde, hvor trediemand ville være afskåret fra at påberåbe sig retshandelen overfor den umyndiggjorte, hvis han havde kendt eller burde have kendt umyndiggørelsen, kan han, når retshandelen er foretaget i henhold til en sådan fuldmagt **som omtalt i § 18, heller ikke påberåbe** sig den, såfremt fuldmægtigen, da han foretog den, havde eller burde have sådan kundskab.

§ 23. Kommer fuldmagtsgiveren under konkurs, erhverver trediemand ikke ved retshandel med fuldmægtigen anden retsstilling overfor konkursboet, end han ville have erhvervet, hvis retshandelen var foretaget af fuldmagtsgiveren selv. Er retshandelen foretaget i henhold til en sådan fuldmagt som omtalt i § 18, kan trediemand ikke påberåbe sig retshandelen overfor boet, såfremt fuldmægtigen, da han foretog den, kendte eller burde kende konkursen.

§ 24. Er fuldmagtsgiveren død, umyndiggjort eller kommet under konkurs, kan fuldmægtigen, indtil de fornødne foranstaltninger kan træffes af boet eller værgen, i kraft af fuldmagten foretage de retshandler, som er nødvendige for at beskytte boet eller den umyndiggjorte mod tab.

§ 25. Den, der optræder som fuldmægtig for en anden, indestar for, at han har fornøden fuldmagt. Oplyser han ikke, at han havde sådan, eller at hans retshandel er godkendt af den opgivne fuldmagtsgiver eller af andre grunde er bindende for denne, skal han erstatte den skade, trediemand lider ved, at retshandelen ikke kan gøres gældende mod den opgivne fuldmagtsgiver.

Denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse, når trediemand vidste eller burde vide, at den, som foretog retshandelen, ikke havde fornøden fuldmagt. Ej heller kommer den til anvendelse, når den, som foretog retshandelen, handlede i henhold til en fuldmagt, der var ugyldig eller uvirksom af grunde, som han var uvidende om, og som trediemand ikke kunne påregne, at han vidste besked om.

§ 26. Hvad ovenfor i dette kapitel er fastsat om fuldmagt til at foretage retshandler, rinder tilsvarende anvendelse på fuldmagt til at optræde for fuldmagtsgiveren ved retshandler, som foretages overfor ham.

§ 27. Hvad der i den gældende lovgivning særligt er fastsat for enkelte fuldmagtsforhold, forandres ikke ved denne lov.

Med hensyn til tilbagekaldelsen af prokura, som er anmeldt til handelsregisteret, gælder således fremdeles, hvad der er fastsat i lov nr. 23 om handelsregistre, firma og prokura af 1. marts 1889 §§ 7 og 32. Når tilbagekaldelsen er indført i handelsregisteret og lovlig kundgjort, påhviler det ikke prokuragiveren at tilbagekalde fuldmagten på anden måde.

in. Om ugyldige viljeserklæringer.

§ 28. Er en viljeserklæring retsstridigt fremkaldt ved personlig vold eller ved trussel om øjeblikkelig anvendelse af sådan, er den ikke bindende for den tvungne.

Er tvangen udøvet af trediemand, og var den, til hvem erklæringen er afgivet, i god tro, må den tvungne, hvis han overfor ham vil påberåbe sig tvangen, give ham meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at tvangen er ophørt. Undlader han det, er han bundet ved erklæringen.

§ 29. Er en viljeserklæring retsstridigt fremkaldt ved anden tvang end i § 28 omtalt, er den ikke bindende for den tvungne, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet selv har udøvet tvangen eller har indset eller burdet indse, at erklæringen retsstridigt var fremkaldt ved tvang fra trediemands side.

§ 30. En viljeserklæring er ikke bindende for afgiveren, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, har fremkaldt den ved svig eller har indset eller burdet indse, at den var fremkaldt ved svig fra trediemands side.

Har den, til hvem erklæringen er afgivet, svigagtigt givet urigtige oplysninger om omstændigheder, som kan antages at være af betydning for erklæringen, eller gjort sig skyldig i svigagtig fortielse af sådanne omstændigheder, anses erklæringen for at være fremkaldt ved den således udviste svig, medmindre det gøres antageligt, at denne ikke har indvirket på erklæringen.

§ 31. Når nogen har udnyttet en andens nød, letsind, enfoldighed, uerfarenhed eller et mellem dem bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge fordele, som står i åbenbart misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes vederlag for, er den, der således er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne viljeserklæring.

Det samme gælder, hvis trediemand har gjort sig skyldig i et sådant forhold som i 1ste stykke omtalt, og den, til hvem viljeserklæringen er afgivet, indså eller burde indse dette.

Ved de foranførte bestemmelser sker der ingen ændring i sølovens § 227.

§ 32. Den, der har afgivet en viljeserklæring, som ved fejlskrift eller anden fejltagelse fra hans side har fået et andet indhold end tilsigtet, er ikke bundet ved erklæringens indhold, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, indså eller burde indse, at der forelå en fejltagelse.

Bliver en afgiven viljeserklæring, som befordres ved telegraf eller mundtlig fremføres ved bud, forvansket ved fejl fra telegrafvæsenets side eller ved urigtig gengivelse af budet, er afgiveren ikke bundet ved erklæringen i den skikkelse, hvori den kom frem, selv om den, til hvem erklæringen er afgivet, var i god tro. Vil afgiveren gøre gældende, at erklæringen er uforbindende, har han dog at give meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at forvanskningen er kommet til hans kundskab. Undlader han det, er han bundet ved erklæringen i den skikkelse, hvori den kom frem, såfremt den, til hvem erklæringen er afgivet, var i god tro.

§ 33. Selv om en viljeserklæring ellers måtte anses for gyldig, kan den, til hvem erklæringen er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride imod almindelig hæderlighed, om han gjorde den gældende.

§ 34. Er en skriftlig viljeserklæring oprettet på skrømt, og har den, til hvem erklæringen er afgivet, overdraget en ret ifølge samme til en godtroende trediemand, kan det ikke overfor denne gøres gældende, at erklæringen var afgivet på skrømt.

§ 35. Er kvittering for et pengebeløb frakommet fordringshaveren uden hans vilje, bliver skyldneren desuagtet frigjort ved betaling,, som han efter forfaldstid i god tro erlægger mod kvitteringens udlevering.

§ 36. Har nogen lovet at erlægge en bod, bestående af penge eller andet, for det tilfælde, at han ikke opfylder en ham påhvilende forpligtelse eller i øvrigt foretager eller undlader en handling, kan boden nedsættes, hvis det findes at være åbenbart ubilligt, om den skulle erlægges i sin helhed. Ved afgørelsen heraf skal der tages hensyn ikke blot til det tab, som den efter løftet berettigede lider, men også til den interesse, han i øvrigt har i handlingens foretagelse eller undladelse, såvel som til de øvrige foreliggende omstændigheder. Er en forbrudt bod erlagt uden forbehold, kan tilbagesøgning ikke finde sted under påberåbelse af, hvad nu er bestemt.

Har nogen overfor en handlende (lov om kommission, handelsagentur og handelsrejsende § 2) forpligtet sig til i forhold, der angår dennes bedrift, at erlægge bod som ovenfor omtalt, og opstår der spørgsmål om bodens nedsættelse, kan hver af parterne, hvis ikke anden afgørelsesmåde er vedtaget, anlægge sagen ved eller fordre den henvist til sø- og handelsretten i København, hvor den behandles som handelssag.

§ 37. Er det i en aftale vedtaget, at den ene part, hvis aftalen hæves på grund af misligholdelse fra hans side, skal have forbrudt sin ret til at kræve tilbage, hvad han har erlagt, eller desuagtet skal erlægge, hvad der påhviler ham, finder bestemmelserne i § 36, 1ste stykke, tilsvarende anvendelse.

Det samme gælder, hvis det er vedtaget, at pant eller anden sikkerhed, som er stillet for opfyldelsen af en forpligtelse, skal være forbrudt, hvis forpligtelsen ikke opfyldes.

De i denne paragraf givne regler kommer ikke til anvendelse i de tilfælde, som falder ind under lov om køb på afbetaling, der træder i kraft samtidig med nærværende lov.

§ 38. Har nogen forpligtet sig til, at han af konkurrencehensyn ikke må drive forretning eller anden virksomhed af en vis art eller tage ansættelse i en sådan, er vedtagelsen ikke bindende for ham, forsåvidt den med hensyn til tid, sted eller andre forhold går videre end påkrævet for at værne imod konkurrence eller utilbørligt indskrænker den forpligtedes adgang til erhverv. I sidstnævnte henseende skal hensyn tages også til den interesse, den berettigede har i, at vedtagelsen efterkommes. Reglerne i § 36, 2det stykke, finder tilsvarende anvendelse.

Har nogen, der er ansat i en forretning eller anden virksomhed, overfor dennes indehaver påtaget sig en forpligtelse af det ovenfor angivne indhold, som skal gælde efter ansættelsens ophør, bliver forpligtelsen uvirksom, hvis han opsiges eller afskediges uden at have givet rimelig anledning dertil, eller han selv fratræder sin stilling, og indehaverens undladelse af at opfylde sine forpligtelser har givet ham gyldig grund dertil.

IV. Almindelige bestemmelser.

§ 39. Når en viljeserklærings forbindende kraft ifølge denne lov er afhængig af, at den, til hvem erklæringen er afgivet, ikke havde eller burde have kundskab om et vist forhold eller i øvrigt var i god tro, bliver hensyn at tage til, hvad han indså eller burde indse på det tidspunkt, da viljeserklæringen blev ham bekendt. Dog kan der under særlige omstændigheder også tages hensyn til den kundskab, han har fået eller burde have fået efter det nævnte tidspunkt, men forinden viljeserklæringen har virket bestemmende på hans handlemåde.

§ 40. Når nogen, som efter denne lov skal »give meddelelse«, har indleveret meddelelsen til befordring med telegraf eller post eller, hvor andet forsvarligt befordringsmiddel benyttes, har afgivet den til befordring dermed, går det ikke ud over ham, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

§ 41. Ved nærværende lov ophæves Christian den Femtes danske lov, for Færøernes vedkommende samme konges norske lov **5-1-4** og 5-1-5.

Lov nr. 224 af 11/6 1954

om køb på afbetaling

som ændret ved lov nr. 105 af 31/3 1965, lov nr. 181 af 25/5 1966 og lov nr. 206 af 21/5 1969

§ **1.** Ved køb på afbetaling forstås i denne lov køb af løsøre, hvor betalingen skal erlægges i afdrag, af hvilke eet eller flere forfalder til udbetaling, efter at den solgte ting er overgivet til køberen, og hvor sælgeren derhos har betinget sig ret til at tage tingen tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser, eller har forbeholdt sig ejendomsret over tingen, indtil betalingen helt eller delvis er erlagt.

Aftale, der er betegnet som lejekontrakt, eller hvorefter betalingen iøvrigt fremtræder som vederlag for tingens brug, betragtes alligevel som køb på afbetaling, når det må antages at have været meningen, at modtageren af tingen skal blive ejer af den.

Summen af de afdrag, som køberen i henhold til aftalen skal erlægge, betegnes i denne lov som afbetalingsprisen.

Sælgeren kan ikke gyldigt betinge sig ret til at tage tingen tilbage eller forbeholde sig ejendomsret over tingen, medmindre han ved tingens overgivelse til køberen er fyldestgjort for mindst 20 pct. af afbetalingsprisen. Udbetalingen skal i alle tilfælde andrage mindst 50 kr.

Er afbetalingsprisen under 200 kr., kan sælgeren ikke betinge sig renter, der ikke er indregnet i afbetalingsprisen.

For så vidt angår Grønland, kan justitsministeren bestemme, at en sælger ikke gyldigt kan betinge sig ret til at tage tingen tilbage eller forbeholde sig ejendomsret over tingen, medmindre han inden salget på nærmere af ministeren fastsat måde har gjort køberen bekendt med den retlige betydning af, at købet sker på afbetaling.

§ 2. Undlader køberen at opfylde sin betalingspligt, har sælgeren ikke af den grund ret til at tage tingen tilbage, fordre afdrag betalt, som ellers ikke ville være forfaldet, eller gøre anden aftalt, særlig retsvirkning af undladelsen gældende, medmindre køberen er udeblevet med et beløb 14 dage efter dets forfaldstid, og dette beløb udgør enten mindst en tiendedel af afbetalingsprisen eller, hvis der i beløbet indgår flere, afdrag, mindst en tyvendedel deraf, eller udgør hele sælgerens restfordring.

Hvis køberen, inden tingen er taget tilbage, har betalt det beløb, som ikke blev erlagt i rette tid, med tillæg af renter og sælgerens eventuelle omkostninger, kan sælgeren ikke gøre nogen af de i stk. 1 nævnte retsvirkninger gældende, såfremt dette ville virke ubilligt.

§ 3. Vil sælgeren tage tingen tilbage, skal ved opgørelse mellem parterne tingens værdi ved tilbagetagelsen regnes køberen tilgode.

Ved tingens værdi forstås det beløb, som sælgeren kan indvinde ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde eventuelt efter en rimelig istandsættelse.

§ 4. Sangeren kan, når tingen tages tilbage, regne sig tilgode:

1. De ved tilbagetagelsen ubetalte afdrag, for hvilke den i aftalen fastsatte betalingstid er kommet.
2. En så stor del af de øvrige ubetalte afdrag, som kontantprisen udgør af afbetalingsprisen.
3. Renter, som sælgeren kan kræve. Såfremt afbetalingsprisen ikke overstiger 3000 kr., tages der dog intet hensyn til renter, selv om der i aftalen er vedtaget rentebetaling.
4. Nødvendige omkostninger ved tilbagetagelsen.

Ved kontantprisen forstås den pris, for hvilken tingen ved aftalens indgåelse kunne være købt mod kontant betaling. I tilfælde, hvor afbetalingsprisen ikke overstiger 3000 kr., anses kontantprisen for at udgøre ni tiendedele af afbetalingsprisen, hvis ikke andet oplyses.

§ 5. Hvis tingens værdi overstiger det beløb, som saslgeren kan beregne sig efter § 4, kan han ikke tage tingen tilbage, medmindre han

samtidig betaler køberen det overskydende beløb eller i de i § 13, stk. 2 og 3, omhandlede tilfælde stiller sikkerhed for betalingen.

Hvis tingens værdi er mindre end sælgerens fordring efter § 4, kan sælgeren ikke fordre mere betalt end det overskydende beløb.

§ 6. Har sælgeren fremsat krav på at få tingen tilbage, kan køberen afgøre sit mellemværende med sælgeren ved at betale dennes restfordring, beregnet efter reglerne i § 4. Gør han det, må tingen ikke tages tilbage.

Har sælgeren fået tingen tilbage, har køberen ret til i 14 dage derefter at indløse den mod at betale den værdi, tingen havde ved tilbagetagelsen, samt det beløb, som sælgeren måtte kunne fordre efter § 5, stk. 2.

Selvom sangeren ikke har fremsat krav på at få tingen tilbage, kan køberen til enhver tid forlange opgørelse som fastsat i stk. 1. Ved betaling udenfor fastsat betalingstermin sker der dog ingen nedsættelse efter bestemmelsen i § 4, stk. 1, nr. 2, af det første efter betalingen forfaldende afdrag.

§ 7. Er flere ting solgt på afbetaling ved samme aftale, og fremsætter sælgeren krav på at tage dem tilbage, har køberen ret til at udtage en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale det beløb, hvormed sælgerens restfordring, beregnet efter reglerne i § 4, overstiger værdien af de øvrige ting. Er restfordringen mindre end denne værdi, har køberen krav på, at det overskydende betales ham samtidig med tilbagetageisen.

Hvis sælgeren har taget tingene tilbage, har køberen ret til i 14 dage derefter at indløse en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale den værdi, som den eller de pågældende ting havde ved tilbagetageisen samt det beløb, som sælgeren måtte kunne fordre efter § 5, stk. 2.

Køberen har dog i intet tilfælde ret til at overtage nogen ting der hører således sammen med ting som sælgeren tager tilbage, at fraskillelsen ville medføre væsentlig værdiforringelse af det tilbagetagne.

§ 8. Sælgeren kan ikke forbeholde sig, at køberens ret efter et køb på afbetaling skal være betinget af, at han opfylder sine forpligtelser efter et andet køb eller iøvrigt betaler beløb, som sælgeren ikke kan godskrive sig efter § 4.

Ejheller kan sælgeren betinge sig, at beløb, som køberen indbetaler, først skal afskrives på andre købet uvedkommende fordringer, medmindre de hidrører fra reparation af tingen eller andre foranstaltninger vedrørende denne.

En bestemmelse i en aftale om køb på afbetaling kan iøvrigt tilsidesættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.

Er der aftalt en urimelig afbetalingspris, skal prisen nedsættes til, hvad der skønnes rimeligt. Afkortningen sker da i det eller de sidste beløb, der skal betales efter aftalen. Har sælgeren krævet et urimeligt vederlag for at give køberen henstand eller andre lempelser i kontraktvilkårene, sker afkortning på samme måde.

§ 9. Er det i aftalen bestemt, at køberens undladelse af at opfylde sine forpligtelser skal medføre, at tilbagestående afdrag forfalder til betaling tidligere end til de fastsatte tider, og afkræver sælgeren under påberåbelse heraf køberen et større beløb, end der ellers ville være forfaldent, bliver sælgerens fordring at beregne efter de i § 4 givne regler.

For sælgerens tilgodehavende kan der ikke gøres udlæg i den solgte ting. Udlæg kan derimod ske i køberens øvrige formue, dog kan køberen, hvis sådan retsforfølgning kan antages at påføre ham tab, der ikke findes rimeligt, henvise sælgeren til, såvidt tilstrække kan, at søge fyldestgørelse ved tingens tilbagetagelse i overensstemmelse med reglerne i §§ 2-7.

§ 10. Vil sælgeren tage tingen tilbage, kan det ske ved fogedens hjælp, såfremt der om købet er oprettet et af køberen underskrevet dokument, hvoraf køberen har modtaget en genpart, og som

1. indeholder forbehold om sælgerens ejendomsret eller om sælgerens ret til at tage tingen tilbage,
2. angiver, hvad køberen skal erlægge, og forfaldstiden for hvert enkelt afdrag.

Begæringen til fogeden skal være affattet skriftligt og være bilagt det nævnte dokument og en udregning af, hvad sælgeren kræver i henhold til § 4.

Søges tingen tilbagetaget på grund af forsinkelse med betalingen, kan fogeden bestemme, at forretningen skal udsættes, såfremt det sandsynliggøres, at køberen på grund af sygdom, arbejdsløshed eller andet undskyldeligt forhold er kommet i økonomiske vanskeligheder, der må antages at være forbigående. Udsættelsen kan ikke strække sig udover 4 måneder fra den dag, da det første af de ikke betalte beløb efter aftalen forfaldt til betaling. Udsættelse må ikke gives, hvis sælgerens ret til tingen derved udsættes for fare, eller hvis hensynet til sælgeren iøvrigt taler afgørende derimod. Fogeden kan fastsætte særlige vilkår for udsættelsen og kan, hvis køberens forhold giver anledning dertil, til enhver tid bestemme, at forretningen skal fremmes.

§ 11. Fogeden kan tilsige køberen til møde på fogedkontoret. Når sælgeren ønsker det, kan sådan tilsigelse navnlig også finde sted, forinden der er påbegyndt indsættelsesforretning.

Udebliver køberen uden lovligt forfald, eller vægrer han sig ved at fremkomme med de oplysninger, der er fornødne til sælgerens indsættelse i besiddelse af tingen, finder reglerne i § 609, stk. 3, jfr. § 520, stk. 2, i lov om rettens pleje eller, for så vidt angår Grønland, kap. 2, § 17, i lov om rettens pleje i Grønland tilsvarende anvendelse.

§ 12. Under indsættelsesforretningen har fogeden at vejlede parterne, forsåvidt de ikke giver møde ved sagfører.

Tingens værdi ansættes af fogeden, i fornødent fald med tilkaldelse af sagkyndig bistand.

Såfremt en af parterne er utilfreds med værdiansættelsen, kan denne gøres til genstand for fornyet prøvelse af fogeden efter optagelse af skøn. Begæringen om skøn må fremsættes, forinden fogedforretningen er sluttet, og den, der begærer skønnet, må deponere eller stille sikkerhed for omkostningerne ved skønsforretningen, derunder vederlag til skønsmændene. Ved opgør af parternes mellemværende afgør fogeden, hvem af dem der skal bære omkostningerne.

Finder fogeden, at det beløb, som sælgeren har beregnet til dækning af omkostningerne ved tingens tilbagetagelse, er større end rimeligt, kan han nedsætte det til et passende beløb.

§ 13. Er der efter de foreliggende omstændigheder tvivl om, hvorvidt sælgeren har ret til at tage tingen tilbage, kan fogeden gøre indsættelsesforretningen betinget af, at sælgeren stiller sikkerhed for det tab, der ved en uretmæssig tilbagetagelse ville påføres køberen.

Er der tvivl om, hvorvidt sælgeren skal betale køberen noget for tingens tilbagetagelse, eller om, hvor meget han skal betale, kan fogeden gøre indsættelsesforretningen betinget af, at sælgeren stiller sikkerhed for det omstridte beløb.

Samme regel gælder, hvor en af parterne erklærer under anke at ville bestride værdiansættelsen i henhold til § 12.

I tilfælde af sikkerhedsstillelse har fogeden at henlede køberens opmærksomhed på bestemmelserne i § 14.

§ 14. Har fogeden i medfør af § 13, stk. 1 eller 2, indsat sælgeren i besiddelse af tingen mod sikkerhedsstillelse, kan enhver af parterne forlange afgjort ved fogedretten, hvorvidt det til sikkerhed stillede beløb skal tilfalde køberen eller tilbagegives sælgeren. Begæring herom skal fremsættes inden en uge, efter at sælgeren er sat i besiddelse af tingen. Under sagens behandling for fogedretten påhviler der fogeden den samme vejledningspligt som under indsættelsesforretningen. Fogedens kendelse, til hvis afsigelse parterne skal tilsiges, kan fuldbyrdes efter forløbet af 15 dage, medmindre lovlig anke forinden er blevet iværksat.

Er der gået 4 uger efter indsættelsesforretningen, uden at køberen har foretaget retslige skridt mod sælgeren i anledning af tingens tilbagetagelse eller opgørelsen af mellemværendet, gives det til sikkerhed stillede beløb tilbage til sælgeren. Angår tvisten indsigelse fra sælgeren mod værdiansættelsen, sker udbetalingen af det omstridte beløb dog til køberen, når sælgeren ikke foretager retslige skridt inden den angivne frist.

For så vidt angår Grønland, afgøres det i stk. 1, 1. punktum, nævnte spørgsmål af retten. Sag skal anlægges inden 14 dage efter indsættelsesforretningen. Sagen behandles efter reglerne i lov om rettens pleje

i Grønland. Bestemmelsen i stk. 2 finder tilsvarende anvendelse, dog at fristen for udbetaling af det nævnte beløb er 8 uger.

§ 15. Vil køberen i henhold til § 6 eller § 7 indløse ting, som sælgeren har fået tilbage, finder bestemmelserne i §§ 10-14 tilsvarende anvendelse.

§ 16. Ophævet

§ 17. De i denne lov til beskyttelse for køberen givne bestemmelser kan ikke fraviges til hans skade ved forudgående overenskomst mellem sælger og køber.

Har køberen aftalt med sælgeren, at en trediemand skal være bemyndiget til at optræde på hans vegne i tilfælde af misligholdelse, er det uden retsvirkning.

§ 18. Har nogen, som erhvervsmæssigt sælger eller medvirker til at sælge ting på afbetaling, drevet denne virksomhed på en måde, der strider mod god forretningsskik i forhold til køberne, kan han frakendes retten til at drive sådan næringsvirksomhed for et tidsrum af mindst 1 og højst 5 år eller i gentagelsestilfælde for bestandig. Retten kan frakendes såvel personer, der sælger eller medvirker til at sælge, som aktieselskaber og andre sammenslutninger.

Frakendelse i medfør af stk. 1 kan ske ved dom i en straffesag eller i en særlig anlagt politisag.

Den, der erhvervsmæssigt sælger eller medvirker til at sælge ting på afbetaling i strid med en i medfør af stk. 1 truffet bestemmelse, straffes med bøde.

§ 19. Denne lov træder i kraft den 1. ianuar 1955.

Fra samme dato ophæves lov nr. 244 af 8. maj 1917 om køb på afbetaling, dog at lovens regler med undtagelse af §§ 11-14 fortsat finder anvendelse på afbetalingskøb, der er afsluttet forinden dette tidspunkt.

Loven træder i kraft for Grønland den 1. juli 1965.

Lov nr. 297 af 14. juni 1974.

Lov om markedsføring.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1.

Almindelige bestemmelser.

§ 1. Loven gælder i privat erhvervsvirksomhed og offentlig virksomhed, som kan sidestilles hermed. Der må i sådan virksomhed ikke foretages handlinger, som strider mod god markedsføringsskik.

§ 2. Der må ikke anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder også angivelser, der på grund af deres form, eller fordi de angår uvedkommende forhold, er utilbørlige over for andre erhvervsdrivende eller forbrugere.

Stk. 3. Der må ikke anvendes vildledende fremgangsmåder af lignende betydning for efterspørgsel og udbud som angivet i stk. 1 eller fremgangsmåder af tilsvarende betydning, såfremt de på grund af deres særlige form, eller fordi de inddrager uvedkommende forhold, er utilbørlige over for andre erhvervsdrivende eller forbrugere.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 finder også anvendelse på foreninger og sammenslutninger, der varetager erhvervsdrivendes eller forbrugeres interesser, samt på institutioner, der har til særlig opgave at foretage forbrugerundersøgelser af varer med henblik på offentliggørelse af undersøgelsesresultaterne.

§ 3. Ved tilbuds afgivelse, ved indgåelse af aftale eller efter omstændighederne på leveringstidspunktet skal der gives en efter formuegodets eller ydelsens art forsvarlig vejledning, når denne er af betydning for bedømmelsen af godets eller ydelsens karakter eller egenskaber, herunder især brugsegenskaber,, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed.

§ 4. Erklæring om ydelse af garanti eller lignende må kun anvendes, såfremt erklæringen giver modtageren en bedre retsstilling end den, han har efter lovgivningen.

§ 5. Erhvervsdrivende må ikke benytte forretningskendetegn og lignende, der ikke tilkommer dem, eller benytte egne kendetegn på en måde, der er egnet til at fremkalde forveksling med andres.

Kapitel 2.

Markeds førings forbud.

§ 6. Erhvervsdrivende må ikke ved salg af varer eller fast ejendom til forbruger eller ved udførelse af arbejds- eller tjenesteydelser for forbruger yde tilgift, eller hvad der må sidestilles hermed, medmindre tilgiften er af ganske ubetydelig værdi. Reklamering med ulovlig tilgift er ligeledes forbudt.

Stk. 2. En ydelse, der er af ganske samme art som hovedydelsen, anses ikke som tilgift.

§ 7. Erhvervsdrivende må ikke ved salg af varer eller ved udførelse af arbejds- og tjenesteydeiser give rabat eller anden ydelse i form af mærker, kuponer eller lignende til senere indløsning, medmindre hvert enkelt mærke på tydelig måde er forsynet med udstedernes navn eller firma og med angivelse

af en værdi i dansk mønt. Rabatmærkeudstederen skal indløse mærkerne her i landet til den pålydende værdi, når mærker til et beløb, hvis størrelse fastsættes af handelsministeren, kræves indløst.

§ 8. Erhvervsdrivende må ikke fordele gevinster ved lodtrækning, præmiekonkurrencer eller anden foranstaltning, hvis udfald helt eller delvis beror på tilfældet.

Stk. 2. Udgiveren af et periodisk skrift kan dog foranstalte lodtrækning til fordeling af gevinster i forbindelse med løsning af præmiekonkurrencer.

Kapitel 3.

Erhvervshemmeligheder og tekniske tegninger.

§ 9. Den, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold til en virksomhed eller udfører et hverv for denne, må ikke på utilbørlig måde skaffe sig eller forsøge at skaffe sig kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder.

Stk. 2. Er den pågældende kommet til kendskab om — eller har han fået rådighed over — virksomhedens erhvervshemmeligheder på retmæssig måde, må han ikke ubeføjet viderebringe eller benytte sådanne hemmeligheder. Forbudet vedvarer i 3 år efter tjenesteforholdets, samarbejdsforholdets eller hvervets ophør.

Stk. 3. Den, der i anledning af udførelsen af arbejde eller i øvrigt i erhvervsøjemed er blevet betroet tekniske tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller eller lignende, må ikke ubeføjet benytte sådant materiale eller sætte andre i stand hertil.

Stk. 4. Erhvervsdrivende må ikke benytte en erhvervshemmelighed, såfremt kendskab til eller rådighed over den er opnået i strid med de ovenfor nævnte bestemmelser.

Kapitel 4.

Mærkning og emballering.

§ 10. Handelsministeren kan efter forhandling med hovedorganisationerne for dansk erhvervsliv og forbrugerorganisationerne fastsætte bestemmelser om, at bestemte varer i detailsalg (salg til forbruger) kun må sælges eller udbydes til salg i foreskrevne enheder i henseende til tal, mål eller vægt eller med en på varen eller dens indpakning anbragt angivelse af tal, mål eller vægt, samt at bestemte varer i detailsalg (salg til forbruger) kun må sælges eller udbydes til salg med angivelse af, om varen er dansk eller udenlandsk, eller af dens frembringelses- eller oprindelsessted. Handelsministeren kan nærmere fastsætte, på hvilken måde de pågældende angivelser skal anbringes, samt hvad der i hvert enkelt tilfælde skal forstås ved varens frembringelses- eller oprindelsessted.

Stk. 2. Handelsministeren kan efter forhandling med hovedorganisationerne for dansk erhvervsliv og forbrugerorganisationerne fastsætte bestemmelser om:

1) at bestemte varebetegnelser eller symboler er forbeholdt eller skal benyttes for varer, der opfylder visse nærmere angivne betingelser, og
2) at bestemte varer kun må sælges eller udbydes til salg, såfremt varerne eller deres indpakning på nærmere af ministeren foreskreven måde er forsynet med oplysning om varernes indhold og sammensætning, holdbarhed, behandlingsmåde og egenskaber i øvrigt.

§ 11. Varer af udenlandsk oprindelse må ikke sælges eller udbydes til salg med en på varen eller dens indpakning anbragt gengivelse af eller betegnelse for det danske flag eller andre nationale kendetegn eller mindesmærker. Det samme gælder varer af udenlandsk oprindelse, på hvilke eller på hvis indpakning der uhjemlet er anbragt portræt af medlemmer af den kongelige familie.

§ 12. Handelsministeren kan efter forhandling med hovedorganisationerne for erhvervslivet og forbrugerorganisationerne fastsætte begrænsninger i adgangen til køb og salg samt til benyttelse af sådanne emballagegenstande eller dele heraf, der på nærmere foreskrevet måde enten er mærket med nogen her i landet hjemmehørende virksomheds navn eller forretningskendetegn eller er mærket som bestemt alene til emballage for varer af en bestemt art. Handelsministeren kan på tilsvarende måde forbyde, at sådanne genstande forsætligt tilintetgøres eller beskadiges.

Kapitel 5.

Om sagernes indbringelse for sø- og handelsretten og om forbrugerombudsmanden.

§ 13. Borgerlige sager, for hvis udfald anvendelsen af denne lov er af væsentlig betydning, anlægges ved sø- og handelsretten i København, medmindre parterne vedtager andet.

Stk. 2. Offentlige straffesager om overtrædelse af denne lov behandles ved sø- og handelsretten i København, såfremt nærmere kendskab til markedsføringsforhold skønnes at være af væsentlig betydning for sagens afgørelse. I øvrigt gælder reglerne i retsplejelovens kap. 63.

§ 14. Retten kan ved dom forbyde handlinger, der er i strid med denne lov.

§ 15. Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at der ikke sker overtrædelse af god markedsføringsskik eller af lovens øvrige bestemmelser eller af bestemmelser fastsat af handelsministeren i medfør af loven.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden skal på eget initiativ eller på grundlag af klager eller henvendelser fra andre ved forhandling søge at påvirke de erhvervsdrivende til at virke i overensstemmelse med loven og de af handelsministeren i medfør af loven fastsatte bestemmelser.

§ 16. Borgerlige sager om forbud mod handlinger, der er i strid med kapitel 1, kan anlægges af forbrugerombudsmanden.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan, når der er øjensynlig fare for, at formålet med et forbud som nævnt i stk. 1 vil forspildes, hvis rettens afgørelse skal afventes, nedlægge foreløbigt forbud. Sag til stadfæstelse af forbudet skal anlægges senest næste hverdag. Reglerne i retsplejelovens §§ 648, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, 649, 650 og 651 finder tilsvarende anvendelse, og reglerne i §§ 628, stk. 1, 629, 633, stk. 2, 634, stk. 2 og 4, 636, stk. 1, 639 og 640, stk. 1, finder anvendelse med de fornødne lempelser.

Stk. 3. Såfremt sag til stadfæstelse af et forbud efter stk. 2 ikke kan afgøres ved dom senest 5 hverdage efter sagens anlæg, kan retten under sagens forberedelse inden udløbet af den nævnte frist ved kendelse bestemme, at forbudet fortsat skal stå ved magt. Retten giver, forinden sådan afgørelse træffes, så vidt muligt parterne adgang til at udtale sig. Stadfæstes forbudet ikke inden fristens udløb, er det bortfaldet.

Stk. 4. Retten kan efter forbrugerombudsmandens påstand ved dommen eller senere:

1) give sådanne pålæg, som anses nødvendige for at sikre, at et forbud overholdes, og
2) bestemme, at aftaler, som fremtidig indgås i strid med et nedlagt forbud, er ugyldige, medmindre den, over for hvem forbudet er nedlagt, i det enkelte tilfælde godtgør, at den handling, der forbydes, har været af uvæsentlig betydning for den anden part.

§ 17. Forbrugerombudsmanden kan kræve meddelt alle sådanne oplysninger, som skønnes nødvendige for hans virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser.

§ 18. Forbrugerombudsmanden skal opfylde de almindelige betingelser for at blive udnævnt til dommer.

Stk. 2. Forbrugerombudsmandens afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. Handelsministeren fastsætter nærmere regler om forbrugerombudsmandens virksomhed.

Kapitel 6.

Straf og påtale.

§ 19. Tilsidesættelse af et af retten nedlagt forbud eller givet pålæg straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. Den, som undlader at meddele oplysninger, der af kræves ham efter § 17, eller som i forhold, der omfattes af loven, meddeler forbrugerombudsmanden urigtige eller vildledende oplysninger, straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 3. Overtrædelse af bestemmelserne i § 2, §§ 6-8 og § 11 og forsætlig overtrædelse af § 5 straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning. Overtrædelser af § 2, stk. 2 og 3, der består i skadelig omtale af en anden erhvervs-

drivende eller af forhold, der særligt angår ham, er undergivet privat påtale.

Stk. 4. I forskrifter, der udstedes i henhold til § 10 og § 12, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 5. Overtrædelse af § 9 straffes med bode, hæfte eller fængsel indtil 2 år. Påtale finder kun sted efter den forurettedes begæring. Sagerne behandles som politisager. Retsmidlerne i retsplejelovens kapitel 68, 69, 71 og 72 finder anvendelse i samme omfang som i statsadvokatsagcr.

Slk. 6. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, andelsselskab, anpartsselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bodeansvar.

Kapitel 7.

Ikrafttrædelse m.v.

§ 20. Loven træder i kraft den 1. maj 1975, dog § 18, stk. 1 og 3, den 1. april 1975.

§ 21. Lov nr. 98 af 29. marts 1924 om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse, jfr. lovbekendtgørelse nr. 145 af 1. maj 1959, ophæves den 1. maj 1975.

§ 22. Lov nr. 165 af 13. april 1938 om tillæg til lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse ophæves den 1. maj 1975.

Stk. 2. De bestemmelser, der er fastsat i medfør af loven, forbliver i kraft, indtil de afløses af bestemmelser, fastsat i henhold til denne lov. Overtrædelse af bestemmelserne straffes med bode. § 19, stk. 6, finder tilsvarende anvendelse.

§ 23. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Amalienborg, den 14. juni 1974.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

P. Nyboe Andersen.

Lov nr. 305 af 14. juni 1974.

Lov om forbrugerklagenævnet.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1.

Forbrugerklagenævnet.

§ 1. Klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser kan indbringes for forbrugerklagenævnet.

§ 2. Handelsministeren fastsætter regler om, i hvilket omfang klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, der hidrører fra offentlig virksomhed, kan indbringes for nævnet.

§ 3. Uden for nævnets område falder klager, for hvilke der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang.

Stk. 2. Handelsministeren kan endvidere bestemme, at visse varer, arbejds- og tjenesteydelser eller erhvervsområder undtages fra nævnets virksomhed, eller at klage ikke kan rejses, når prisen for varen eller ydelsen overstiger en bestemt grænse.

§ 4. Nævnet består af et formandskab og repræsentanter for forbruger- og erhvervsinteresser. Til nævnet knyttes et sekretariat.

Stk. 2. Nævnets medlemmer udnævnes af handelsministeren. Formandskabets medlemmer skal opfylde de almindelige betingelser for at blive udnævnt til dommer og må ikke have særlig tilknytning til forbrugernes og erhvervslivets organisationer. Repræsentanterne for forbruger- og erhvervsinteresser udnævnes for 3 år ad gangen efter indstilling fra forbrugernes og erhvervslivets organisationer.

Stk. 3. Nævnets forretningsorden fastsættes af handelsministeren. Der kan heri fastsættes regler om betaling af gebyr for nævnsbehandlingen og om offentliggørelse af nævnets afgørelser.

§ 5. Ved nævnets behandling af en sag skal deltage mindst et medlem af formandskabet. Endvidere skal deltage mindst to medlemmer udpeget af formandskabet blandt repræsentanter for forbruger- og erhvervsinteresser, således at disse er ligeligt repræsenteret.

§ 6. Klage kan rejses mod den, der efter retsplejelovens regler kan sagsøges ved dansk domstol om de af klagen omfattede spørgsmål.

Stk,, 2. Aftaler, der bestemmer, at retstvister skal behandles ved voldgift eller andet særligt forum, er ikke til hinder for, at klage indgives til nævnet.

§ 7. Nævnet afviser klager, der ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet.

Stk. 2. Nævnet kan afvise at behandle en klage, som skønnes åbenbart grundløs.

Stk. 3. Nævnet kan bemyndige sekretariatet til at træffe de i stk. 1 og 2 nævnte afgørelser.

§ 8. Så længe en sag verserer for nævnet, kan klagesagens parter ikke anlægge sag ved domstolene om de af klagen omfattede spørgsmål.

Stk. 2. Såfremt sag er anlagt ved domstolene og forbrugeren ønsker den indbragt for nævnet, udsætter retten sagen på ubestemt tid.

Stk. 3. Såfremt sag er rejst ved voldgift eller andet særligt forum og forbrugeren

Handelsmin, j. nr. 400-2-73.

ønsker den indbragt for nævnet, skal sagen udsættes, indtil den er behandlet af nævnet.

§ 9. Ingen af parterne betaler omkostninger ved nævnsbehandlingen til den anden part.

Stk. 2. Nævnet afholder udgifterne ved indhentelse af sagkyndige erklæringer, som nævnet skønner nødvendige for sagens behandling.

§ 10. Når nævnet har truffet afgørelse i en klagesag, kan sagen af hver af parterne indbringes for domstolene.

Stk. 2. Såfremt nævnets afgørelser ikke efterleves, indbringer den i lov om markedsføring omhandlede forbrugerombudsmand på klagerens begæring og på dennes vegne sagen for domstolene.

§ **11.** Betegnelsen „forbrugerklagenævnet" er forbeholdt det i nærværende kapitel omhandlede nævn.

Stk. *2.* Handelsministeren kan fastsætte bestemmelser, der forbyder andre klageorganer at anvende betegnelser, der kan forveksles med den i stk. 1 anførte betegnelse. Overtrædelse af et sådant forbud straffes med bøde.

Kapitel 2.

Godkendelse af private klage- og ankenævn.

§ 12. Forbrugerklagenævnet kan godkende, at klager, der ellers kunne behandles ved nævnet, i stedet behandles ved klage- eller ankenævn omfattende bestemte brancher eller andre afgrænsede områder.

Stk. 2. En sådan godkendelse kan kun meddeles, hvis klage- eller ankenævnets vedtægter indeholder bestemmelser om nævnets sammensætning og sagsbehandling, som er betryggende for parterne.

Stk. 3. En godkendelse kan tidsbegrænses og kan tilbagekaldes, såfremt forudsætningerne for godkendelse ikke længere skønnes at være til stede.

Stk. 4. Forbrugerklagenævnets afgørelser efter stk. 1-3 kan indbringes for handelsministeren..

Kapitel 3.

Ikrafttrædelse m. v.

§ 13. Loven træder i kraft den 1. juni **1975,** § 4 og § 12 dog den 1. april 1975.

§ 14. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Amalienborg, den 14. juni 1974.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

P. Nyboe Andersen.

Ekstrakt af lov om priser og avancer (lov nr. 59 af 15. juli 1974.)

Kapitel 5

Mærkning og skiltning m.v.

§ 11

Monopoltilsynet kan fastsætte regler om mærkning eller skiltning med pris, om fakturering og om dokumentation for prisberegningen, såfremt tilsynet finder sådanne foranstaltninger nødvendige af kontrolhensyn i forbindelse med et indgreb efter § 6 eller egnede til at fremme konkurrencen.

Stk. 2. Monopol tilsynet kan fastsætte regler om prisangivelse ved annoncering, mærkning og skiltning med henblik på salg af varer, for hvilke købesummen betales i afdrag.

Stk. 3. Monopoltilsynet kan endvidere fastsætte de regler om klassificering, sortering og lignende, der er nødvendige i forbindelse med fastsættelsen af forskrifter i henhold til § 6.

Stk. 4. Regler efter stk. 1-3 fastsættes efter forhandling med forbrugerorganisationerne og vedkommende erhvervsorganisationer.

§ 12

Med hensyn til varer, der af fabrikanten, importøren eller grossisten sælges i detailsalgspakning, kan monopoltilsynet efter forhandling med forbrugerorganisationerne og vedkommende erhvervsorganisationer fastsætte regler om mængdeangivelse på pakningen.

Svensk författningssamling

Utkom från trycket
den 11 maj 1971

Lag om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor;

SFS 1971:112

given Stockholms slott den 30 april 1971.

Vi GUSTAF ADOLF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen[1], funnit gott förordna som följer.

1 § Är villkor, som näringsidkare använder vid erbjudande av vara eller tjänst till konsument för enskilt bruk, med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter att anse som otillbörligt mot konsumenten, kan marknadsrådet, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddela näringsidkaren förbud att framdeles i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor. Förbud skall förenas med vite, om ej detta av särskilda skäl är obehövligt.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, om näringsidkare erbjuder konsument att mot vederlag förvärva nyttjanderätt till lösöre för enskilt bruk.

Förbud kan meddelas även anställd hos näringsidkare och annan som handlar på näringsidkarens vägnar.

2 § Denna lag gäller ej i fråga om verksamhet som står under tillsyn av bankinspektionen eller försäkringsinspektionen.

3 § Fråga om förbud upptages efter ansökan. Sådan ansökan göres av konsumentombudsmannen. Beslutar denne för visst fall att ej göra ansökan, får ansökan göras av sammanslutning av näringsidkare, konsumenter eller löntagare.

4 § Beslut i fråga om förbud utgör ej hinder att samma fråga prövas på nytt, när ändrade förhållanden eller annat särskilt skäl föranleder det.

5 § Om särskilda skäl föranleder det, kan förbud meddelas även för tiden till dess slutligt beslut föreligger.

6 § Fråga om förbud får i fall som ej är av större vikl prövas av konsumentombudsmannen genom att den som antages ha använt otillbörligt avtalsvillkor förelägges förbud till godkännande omedelbart eller inom viss tid (förbudsföreläggande).

[1] Prop. 1971:15, NU 7, rskr 90.

Har förbudsföreläggande godkänts, gäller det som förbud av marknadsrådet. Godkännande som sker sedan den i föreläggandet utsatta tiden har gått till ända är dock utan verkan.

Närmare bestämmelser om förbudsföreläggande meddelas av Konungen.

7 § Talan om utdömande av vite föres vid allmän domstol av åklagare. Sådan talan får väckas endast efter anmälan av konsumentombudsmannen eller av annan som hos marknadsrådet ansökt om förbudet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 30 april 1971.

GUSTAF ADOLF
(L.S.)

CARL LIDBOM
(Justitiedepartementet)

Svensk författningssamling

SFS 1973:877

Utkom från trycket den 11 dec. 1973

Konsumentkopi a g;

utfärdad den 7 december 1973.

Kungl. Maj:t förordnar följande med riksdagen[1].

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag äger tillämpning när konsument av näringsidkare köper vara, som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som säljes i näringsidkarens yrkesmässiga verksamhet.

Lagen gäller under motsvarande förutsättningar även i fråga om köp från annan än näringsidkare, om köpet förmedlas av näringsidkare som ombud för säljaren.

2 § Vid köp som omfattas av denna lag skall köparen alltid ha de befogenheter som tillerkännes köpare i lagen. Förbehåll som inskränker sådan befogenhet är ogiltigt.

Första stycket utgör ej hinder mot att i stället för bestämmelse i lagen tillämpa vad som på grund av avtal eller enligt lagen (1905: 38 s. 1) om köp och byte av lös egendom eller eljest gäller beträffande köparens förhållande till säljaren eller annan mot vilken han får utöva befogenhet enligt denna lag, under förutsättning att därigenom längre gående befogenhet än enligt lagen tillerkännes köparen.

Köparens förhållande till säljaren

3 § Har säljaren ej avlämnat varan i rätt tid och beror det ej av köparen eller händelse för vilken denne står faran, får köparen häva köpet, om ej säljaren efter uppmaning av köparen avlämnar varan inom skälig tid. Detta gäller dock ej om dröjsmålet är av ringa betydelse för köparen. Även utan att sådan uppmaning lämnats har köparen ratt att häva köpet, om det av annan anledning måste ha stått klart för säljaren att dröjsmålet är av ej ringa betydelse för köparen. Villkor som inskränker köparens rätt att häva köpet skall dock gälla vid köp av vara, som tillverkats särskilt efter köparens anvisningar eller önskemål eller som säljaren eljest måste antagas sakna möjlighet att på rimliga villkor avyttra till annan än köparen, om det ej är uppenbart att genom dröjsmålet köparens syfte med avtalet skulle väsentligen förfelas.

[1] Prop. 1973: 138, LU 36, rskr 347.

Dröjer säljaren att avlämna vara, som skall betalas vid eller efter den tid som bestämts för avlämnandet, får köparen innehålla köpeskillingen till dess varan hålles honom till handa.

4 § Är varan behäftad med fel, som säljaren åtagit sig att avhjälpa, och avhjälpes ej felet inom skälig tid efter det att köparen framställt anspråk på grund av felet eller avlämnas ej inom samma tid felfri vara i den felaktigas ställe, får köparen göra avdrag på köpeskillingen, kräva skälig ersättning för avhjälpande av felet eller, om felet är av ej ringa betydelse för honom, häva köpet. Villkor som inskränker köparens rätt att häva köpet skall dock gälla, om betydande skada skulle åsamkas säljaren genom att köpet häves och han erbjuder köparen skälig ersättning för felet samt det ej är uppenbart att varan icke kan användas för sitt ändamål.

Avser felet vara, som skall betalas vid eller efter den tid som bestämts för avlämnandet, får köparen innehålla köpeskillingen till dess felet avhjälpts eller felfri vara hålles honom till handa. Är det uppenbart att felet är av endast ringa betydelse för köparen, får han dock ej innehålla mer än vad som kan antagas motsvara dubbla kostnaden för felets avhjälpande.

Första och andra styckena gäller även om åtagandet att avhjälpa felet gjorts för säljarens räkning av varans tillverkare eller annan.

5 § Är varan behäftad med fel och skall ej detta avhjälpas på grund av åtagande som avses i 4 §, får köparen göra avdrag på köpeskillingen eller, om felet är av ej ringa betydelse för honom, häva köpet. I fråga om giltigheten av villkor som inskränker köparens rätt att häva köpet äger 4 § första stycket andra punkten motsvarande tillämpning.

Har köparen framställt anspråk på grund av felet och erbjuder sig säljaren därvid att avhjälpa detta eller att avlämna felfri vara i den felaktigas ställe, får köparen ej göra gällande befogenhet enligt första stycket, om rättelsen sker genast och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för honom. I fråga om rätt för köparen att innehålla köpeskillingen äger 4 § andra stycket motsvarande tillämpning.

6 § I fall som avses i 3 §, 4 § första och tredje styckena samt 5 § första stycket har köparen rätt till skälig ersättning för utgift som han ådragit sig till följd av dröjsmål eller fel, om ej säljaren visar att försummelse icke ligger honom till last. Rätt till ersättning för avhjälpande av fel tillkommer dock ej köparen i annat fall eller i vidare mån än som föreskrives i 4 §.

7 § Har säljaren vid köpet eller på varans förpackning eller i annons eller annat meddelande avsett att komma till allmänhetens eller köparens kännedom lämnat vilseledande uppgift om varans beskaffenhet eller användning och kan uppgiften antagas ha inverkat på köpet, skall varan anses behäftad med fel. Detta gäller dock ej, om säljaren tydligt rättat uppgiften.

Har varans tillverkare eller annan, som i tidigare säljled tagit befattning med varan, för egen eller säljarens räkning lämnat sådan vilse-

ledande uppgift som avses i första stycket och kan den antagas ha inverkat på köpet, skall varan anses behäftad med fel, om säljaren åberopat uppgiften eller, fastän han insett eller uppenbarligen bort inse att uppgiften var vilseledande, underlåtit att tydligt rätta den.

8 § Säljes varan i strid mot förbud att saluhålla vara, vilket meddelats i författning eller av myndighet väsentligen i syfte att förebygga att den som använder varan ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall eller för att eljest hindra användning av vara som ej är tillförlitlig från säkerhetssynpunkt, skall varan anses behäftad med fel. Detsamma gäller, om varan är så bristfällig att dess användning medför uppenbar fara för köparens eller annans liv eller hälsa.

9 § Har varan sålts i befintligt skick eller med liknande förbehåll, skall den även i annat fall än som avses i 7 eller 8 § anses behäftad med fel, om den ej är sådan som köparen haft anledning räkna med samt säljaren måste ha insett detta men underlåtit att upplysa köparen om rätta förhållandet. Detsamma gäller, om varan är i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och omständigheterna i övrigt haft skäl att förutsätta.

10 § Har säljaren eller annan för hans räkning genom garanti eller liknande utfästelse åtagit sig att svara för varan under viss angiven tid, skall varan anses behäftad med fel, om den avviker från vad som följer av utfästelsen och det ej göres sannolikt att avvikelsen beror av olyckshändelse eller eljest av omständighet som är att hänföra till köparen.

11 § Vill köparen göra gällande befogenhet på grund av fel i varan, skall han underrätta säljaren om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller bort märka detta, dock ej senare än ett år från det han mottog varan. Har annan än säljaren för dennes räkning åtagit sig att avhjälpa fel i varan, får underrättelsen i stället lämnas till den som gjort åtagandet.

Försummar köparen att lämna underrättelse såsom anges i första stycket, förlorar han rätten att göra gällande befogenhet på grund av felet.

Köparens förhållande till varans tillverkare m. fl.

12 § Har varans tillverkare eller annan för säljarens räkning åtagit sig att avhjälpa fel i varan och visar han försummelse vid fullgörande av åtagandet, skall han ersätta köparen dennes skada, om den ej är ringa.

13 § Köparen har rätt att kräva fullgörande av åtagande som avses i 12 §, om han lämnat underrättelse såsom anges i 11 §.

14 § Har varans tillverkare eller annan, som i tidigare säljled tagit befattning med varan, för egen eller säljarens räkning på varans förpackning eller i aanons eller annat meddelande avsett att komma till allmänhetens eller köparens kännedom uppsåtligen eller av vårdslöshet

lämnat vilseledande uppgift om varans beskaffenhet eller användning och kan uppgiften antagas ha inverkat på köpet, skall han ersätta skada som därigenom tillfogas köparen.

Särskilda bestämmelser om kreditköp

15 § Har säljaren lämnat anstånd med erläggande av köpeskillingen eller del därav och överlåter eller pantsätter han sin fordran, är köparen ej bunden av köpevillkor, varigenom han helt eller delvis har avstått från rätten att framställa invändningar på grund av köpet mot ny borgenärs krav på betalning.

16 § Erlägges köpeskillingen eller del därav med belopp, som köparen i samband med köpet genom säljarens förmedling erhållit som lån av bank eller annan, med vilken säljaren samarbetar för sådan förmedling av lån, får köparen mot långivarens krav på betalning framställa samma invändningar på grund av köpet som han äger göra mot säljaren.

17 § Lämnar säljaren anstånd med erläggande av köpeskillingen eller del därav, får han ej mottaga av köparen ingången växelförbindelse beträffande det som ej erlagts. Han får ej heller till bevis för sin fordran mottaga av köparen utfärdat löpande skuldebrev eller annan av denne ingången skuldförbindelse, vars överlåtelse eller pantsättning inskränker köparens rätt att framställa invändningar på grund av köpet, om ny borgenär i god tro förvärvar fordringshandlingen.

Första stycket första punkten äger ej tillämpning på egen växel, som är utställd av bankaktiebolag, sparbank, postbanken eller kreditkassa inom jordbrukskasserörelsen.

Den som uppsåtligen bryter mot första stycket domes till böter.

Avslutande bestämmelser

18 § Har meddelande, som köparen vill lämna säljaren eller annan enligt 3, 4, 11 eller 13 §, inlämnats för befordran med post eller telegraf och försenas det eller kommer det ej fram, skall denna omständighet icke föranleda att köparen förlorar rätten att göra gällande befogenhet enligt denna lag.

19 § Lagen äger ej tillämpning på ersättning för förlust som köparen lider genom personskada eller skada på annan egendom än den sålda varan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM
(Justitiedepartementet)

Svensk Författningsförslag - Lag om varudeklaration

i §

Om det är påkallat av hänsyn till människors liv eller hälsa kan Konungen föreskriva, att vara av visst slag för att av näringsidkare få saluhållas till konsument skall uppfylla bestämda krav vad gäller innehåll eller beskaffenhet (grundkrav). Varan skall, om sådan föreskrift givits, vara tydligt märkt med uppgift om att den fyller uppställda krav.

2 §

Är det av väsentlig betydelse från konsumentsynpunkt kan Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva, att vara av visst slag för att av näringsidkare få saluhållas till konsument skall vara tydligt märkt med uppgift om

1. varuslag, innehåll, mått, vikt, volym, storlek eller pris,
2. egenskaper av betydelse för bedömning av varan från hälso- eller säkerhetssynpunkt,
3. egenskaper i övrigt av betydelse för bedömning av varans kvalitet eller bruksegenskaper,
4. lämplig förvaring, skötsel eller hantering av varan,
5. tillverkarens, importörens eller säljarens namn eller firma samt hemort.

3 §

I samband med att föreskrift meddelas enligt 1 eller 2 § får bestämmas att märkningen skall utformas och anbringas på varan på visst sätt.

4 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och i anslutning därtill meddelade föreskrifter utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Tillsynsmyndigheten har rätt att hos tillverkare, importör eller säljare efter anfordran erhålla de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

5 §

För tillsynen äger tillsynsmyndigheten uttaga varuprov ur tillverkares, importörs eller säljares lager. För sådant prov utgår ersättning om särskilda skäl föreligger.

Om skyldighet att ersätta tillsynsmyndighet kostnader för provtagning och undersökning av prov förordnar Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Den som tagit befattning med utredning eller tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om yrkeshemlighet eller affärsförhållande.

Till böter eller fängelse i högst ett år domes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 1—3 §§ eller bryter mot 6 §.

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 4 § andra stycket.

8 §

Allmänt åtal för brott mot 6 § får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allman synpunkt.

9 §

För tillvaratagande av konsumentintresset får organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, föra talan mot beslut enligt denna lag i den mån det är tillåtet enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

Kilde: SOU 1973-20
Varedeklaration, ett medel i konsumentpolitiken.

Norsk

Lov om ændringer i kjøpsloven 24. mai 1907, nr. 2, særlig med sikte på forbrukervern

Fremmet av Justisdepartementet. Ot. prp. nr. 25 (1973-74) Innst. O. nr. 30. Besl. O. nr. 38 Odels- og lagtingsvedtak hhv. 27. mai og 4. juni 1974.

I

I lov 24. mai 1907 nr. 2 om kjøb skal følgende bestemmelser lyde:

§ 1 (lovens område og fravikelighet)

Bestemmelsene i denne lov får bare anvendelse for så vidt ikke annet er uttrykkelig avtalt eller må anses inneholdt i avtalen eller følger av handelsbruk eller annen sedvane, med mindre det er særskilt fastsatt i loven at en bestemmelse skal være ufravikelig.

En avtalebestemmelse kan helt eller delvis settes til side for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Tilsvarende gjelder når det ville virke urimelig å gjøre gjeldende handelsbruk eller annen sedvane.

Loven gjelder ikke kjøp av fast eiendom.

§ 1 a (ny) (ufravikelighet ved forbrugerkjøp)

I forbrukerkjøp der selgeren opptrer som yrkesselger eller lar seg representere ved en yrkesselger i denne egenskap (forbrukerkjøp med yrkesselger), kan det ikke avtales eller gjøres gjeldende vilkår som er ugunstigere for kjøperen enn det som følger av §§ 14, 17, 21-27, 42-58 eller 61.

Uten hinder av første ledd kan det avtales forbehold når det gjelder erstatningsansvar for tap som måtte oppstå ved avsavn av salgsgjenstanden eller for skade som måtte voldes på eiendom som nyttes i ervervsvirksomhet og tap som følge av det. Selgeren kan ikke forbehalde sek videregående fritak enn her nevnt i medhold av § 24 jfr. § 43 tredje ledd.

Med forbrukerkjøp menes kjøp av ting, som etter forholdene framtrer hovedsagelig til personlig bruk for kjøperen, hans husstand eller omgangskrets, eller til deres personlige formål ellers.

§ 14 emnet ledd.

I forbrukerkjøp kan kjøperen alltid - uten hinder av forhåndsavtale - holde tilbake kjøpesummen inntil levering er skjedd, såfremt den skal betales ved eller etter den avtalte leveringstid.

§ 21 (forsinkelse)

Blir salgsgjenstanden ikke levert i rett tid, og skyldes dette ikke kjøperens forhold eller en tilfeldig begivenhet som han bærer vågnaden for, har kjøperen valget mellom å kreve levering og å heve kjøpet.

Er forsinkelsen av uvesentlig betydning for kjøperen eller må selgeren gå ut fra det, kan kjøperen likevel ikke heve kjøpet, med mindre han har betinget seg oppfyllelse nøyaktig til bestemt tid.

I handelskj øp anses enhver forsinkelse for vesentlig, med mindre alene en liten del av det solgte er forsinket.

Dersom kjøperen etter leveringstidens utløp har krevd levering, kan han ikke heve såfremt levering skjer innen den frist han har satt, eller, i mangel av noen bestemt frist, innen rimelig tid.

Er salgsgjenstanden tilvirket etter kjøperens oppgåver eller ønsker eller anskaffet etter hans oppfordring, og selgeren ikke har mulighet for å seige den til andre uten vesentlig tap, kan kjøperen bare heve dersom hans formål med kjøpet vil bli vesentlig forfeilet som følge av forsinkelsen.

§ 43 a (ny) (heving av tilvirkings- eller bestillingskjøp)

Er salgsgjenstanden tilvirket etter kjøperens oppgåver eller ønsker eller anskaffet ette hans oppfordring, og selgeren ikke har mulighet for å seige den til andre uten vesentlig tap, kan kjøperen bare heve dersom hans formål med kjøpet vil bli vesentlig forfeilet som følge av mangelen.

§ 45 a (ny) (villedende opplysninger til kjøpende publikum)

I forbrukerkjøp med yrkesselger anses mangel å foreligge dersom det i forbindelse med kjøpet, på gjenstandens emballasje, i annonse eller anden meddelelse bereknet på allmennheten eller kjøperen er gitt uriktig eller villedende opplysning om gjenstandens egenskaper eller bruk, og opplysningen kan antas å ha innvirket på kjøpet. Dette gjelder ikke når opplysningen på en tydelig måte er rettet av selgeren eller den som har git opplysningen. Må det antas at selgeren ikke har kjent til at opplysningen er gitt, plikter han ikke å betale kjøperen erstatning.

Er opplysningen gitt av gjenstandens tilvirker eller annen som har hatt befatning med den i foregående omsetningsledd, er denne ansvarlig, i tilfelle solidarisk med selgeren, for tap kjøperen lider p.g.a. opplysningen. Reglene i §§ 42 annet led og 43 tredje ledd, jfr. § 1 a, gjelder tilsvarende.

§ 45 b (ny) (salg av ting «som den er»)

Er salgsgjenstanden i forbrukerkjøp med yrkesselger solgt «som den er» eller med liknende forbehold, skal det likevel anses å foreligge en mangel når

a. gjenstanden ikke svarer til opplysninger som selgeren har gitt,

b. selgeren har unnlatt å gi opplysninger om egenskaper ved gjenstanden som han måtte kjenne til og som kjøperen burde kunne regne med å få,

c. gjenstanden er i vesentlig dårligere stand enn kjøperen behøvde å regne med på bakgrunn av kjøpesummens størrelse og tilhøva ellers.

§ 49 (avhjelp av mangel)

Selgeren har rett til å avhjelpe en mangel eller å foreta omlevering, såframt det kan skje uten slik forsinkelse som vil gi kjøperen rett til å heve kjøpet (jfr. § 21) og uten å medføre urimelig kostnad eller ulempe for kjøperen. Kjøperen kan fastsette en rimelig frist for avhjelp eller omlevering. Dersom kjøperen setter frist eller oppfordrer selgeren til å avhjelpe eller omlevere, kan kjøperen ikke heve eller kreve prisavslag såframt avhjelp eller omlevering skjer innen fristen eller i mangel av noen bestemt frist innen rimelig tid.

Dersom selgeren spør kjøperen om denne vil godta avhjelp eller omlevering, men kjøperen ikke svarer innen rimelig tid, har selgeren rett til å avhjelpe eller omlevere såframt det skjer innen den tid han har angitt og ellers innen rimelig tid. Selgerens melding om at han vil avhjelpe eller omlevere innen en angitt tid, likestilles med forespørsel som nevnt.

Følger det av avtale om forbrukerkjøp at selgeren eller noen på hans vegne skal ha en særlig plikt eller rett til å avhjelpe mulig mangel eller foreta omlevering, beholder kjøperen likevel sin rett til heving eller prisavslag, om ikke mangelen blir avhjulpet eller omlevering foretatt innen rimelig tid etter at kjøperen har klaget over mangelen, og uten urimelig kostnad eller ulempe for ham. Foretar ikke selgeren det nødvendige i tide, kan kjøperen kreve erstattet sine utgifter med å få mangelen avhjulpet, for så vidt disse ikke blir uforholdsmessig store.

Kjøperen kan holde tilbake kjøpesummen inntil en mangel er avhjulpet eller omlevering foretatt, men ikke åpenbart mer enn hva en må rekne med at det vil koste å få den avhjulpet og som vil gi betryggende sikkerhet for andre krav han har etter kjøpsavtalen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjør ingen innskrekning i kjøperens rett til å kreve erstatning etter reglene i §§ 42 eller 43. Erstatning kan kreves uten hinder av reglene i tredje ledd om særlig avhjelpsret som selgeren har forbeholdt seg, såframt kjøperen selv har måttet få mangelen avhjulpet uten forutgående klage til selgeren fordi det etter forholdene ville være urimelig å kreve slik klage.

§ 49 a (ny) (forbrukerkjøperens krav mot selgerens heimelsmenn)

Kjøperens krav som følge av mangel kan ved forbrukerkjøp med yrkesselger gjøres gjeldende også mot selgerens heimelsmenn i foregående omsetningsledd, for så vidt de forhold som begrunner kravet gir selgeren tilsvarende krav mot vedkommende heimelsmann. Avtale i foregående omsetningsledd som innskrenker selgerens krav, kan ikke gjøres gjeldende overfor kjøperen i større utstrekning enn hva som kunne vært avtalt mellom denne og selgeren.

§ 52 (nytt) tredje ledd (reklamasjonsfrist i forbrukerkjøp)

I forbrukerkjøp skal klage over en mangel anses framsatt i tide når kjøperen underretter selgeren om mangelen innen rimelig tid etter at han oppdaget eller burde ha oppdaget den. Tilsvarende gjelder særskilt underretning om at kjøperen vil heve kjøpet eller kreve etterlevering eller omlevering. Underretning etter dette ledd kan isteden gis til den som etter avtale med selgeren har påtatt seg å avhjelpe mangelen. Vil kjøperen gjøre krav gjeldende mot selgerens heimelsmann i foregående omsetningsledd, må dessuten denne underrettes så snart det er rimelig høve til det.

§ 54 (bortfall av reklamasjonsrett)

Har ikke kjøperen innen to år etter gjenstandens overgivelse til ham meddelt selgeren at han vil påberope en mangel, kan han ikke senere gjøre den gjeldende, med mindre selgeren har påtatt seg å innestå for gjenstanden i lengre tid eller ha handlet svikaktig.

I forbrukerkjøp kan meddelelsen isteden gis til den som etter avtale med selgeren har påtatt seg å avhjelpe mangelen. Vil kjøperen gjøre krav gjeldende mot selgerens heimelsmann i foregående omsetningsledd, må også denne underrettes før fristen er ute.

II

Denne lov trer i kraft 1. januar 1975.

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

FORBRUKEROMBUDSMANNEN
Postboks 8173
Oslo-Dep.
Oslo 1

14. desember 1973.

Postordresalg - Markedsloven

Ved postordresalg har kjøperen normalt ikke anledning til å se varen på forhånd og får ikke opplysninger utover de som er gitt i annonser og annet reklamemateriell. Dette medfører at det må vises særlig aktsomhet ved markedsføringen.

Etter lov nr. 47 av 16. juni 1972 om kontroll med markedsføring (markedsloven), sammenholdt med «Grunnregler for reklame» oppstilt av Det Internasjonale Handelskammer, må det stilles strenge krav til postordre-reklame.

Forbrukerombudsmannen har behandlet en rekke saker om postordresalg og har i sin praksis stilt følgende krav til markedsføring pr. postordre (Paragrafhenvisningene er til markedsloven):

Firmanavn etc. (§ 1 og 3)

1. Det skal gis opplysninger som sikrer at kjøperen lett kan komme i kontakt med selgeren. Selgerens navn og adresse må opplyses i annonser. Om selger ikke har firma registrert i handelsregisteret må personnavn angis. Telefonnummer bør oppgis dersom selger har telefon.

Varebeskrivelser, produktløfter o.l. (§§ 2, 3 og 15)

2. Annonser og annet reklamemateriell må gi en nøktern og korrekt beskrivelse av varen. Det må ikke anvendes ord og uttryksmåter som gir overdrevne forestillinger om varen og dens egenskaper.

3. Annonsøren må ikke benytte noe utsagn eller noen påstand om varen før han har foretatt fullgod kontroll av opplysningen. Han må være beredt til å legge fram dokumentasjon for Forbrukerombudsmannen straks om han skulle bli bedt om bevis for de påstander som er benyttet, jfr. markedslovens § 15. Produktloftene må holdes mnnenfor rammen av det som kan forsvares på grunnlag av en omsorgsfull forhånd sprøving.

4. Varer må ikke nevnes eller avbilldes sammen med tilbehør eller liknende som ikke inngår i den angitte pris uten at det gjøres tydelig, i teksten eller på annen måte, hvilke varer/deler som inngår i prisen.

Opplysninger om pris og andre kostnader (§§ 2 og 3)

5. Annonsene skal gi mest mulig klar og lettlest opplysning om pris. Kjøper skal spares for unødige regneoperasjoner. Ved avdragssalg må kontantpris, avdragsvilkår og samlet avbetalingspris opplyses.

6. Det må opplyses på en iøynefallende måte dersom kjøper skal betale noe utover prisen for selve varen (frakt, porto, ekspedisjonsutgifter, toll etc.). Størrelsen av slike utgifter må oppgis, eventuelt antydes, hvor eksakte opplysninger ikke kan gis.

Utgifter i forbindelse med retur af varen (§ 3)

7. Hvor det gis returrett må det opplyses om det er kjøper eller selger som dekker utgifterne ved returen. Dersom kjøper skal betale frakten ved retur må annonsen oppgi eller antyde størrelsen av frakten.

Forsendelsesmåten ved retur (§ 3)

8. Senest sammen med varen må det gis klar beskjed om forsendelsesmåten ved retur, herunder om den kan skje mot oppkrav, hvorvidt originalemballasje bør benyttes etc.

Opplysninger om «garanti» og andre rettigheter (§ 2, 3. ledd)

9. Ordet garanti eller tilsvarende uttryk kan

ikke bruges uten at kjøperen gis en eller flere rettigheter utover det han har etter kjøpslovens bestemmelser, og det heller ikke skjer innskrenkning av de rettigheter kjøpsloven gir kjøperen.

10. Annonsen må heller ikke på annen måte fremheve rettigheter som blir oppfattet som en fordel dersom de ikke går utover de krav kjøperen allerede har etter gjeldende rettsregler. Vil selger gjøre oppmerksom på at kjøper i 1 år kan reklamere over fabrikasjonsfeil eller andre mangler varen hadde ved levering, kan formuleringer som «Vanlig 12 måneders reklamasjonstid etter kjøpsloven» e.l. benyttes.

monopoltilsynets bekendtgørelse

om

FAKTURERING OG PRISSKILTNING AF AUTOREPARATIONER

samt

VEJLEDNING I REGLERNES ANVENDELSE

Optryk af monopoltilsynet8 *bekendtgørelse* ***nr.*** *3-73 som ændret ved* ***bekendtgørelse nr. 21-73 om***

FAKTURERING OG PRISSKILTNING AF AUTOREPARATIONER

I medfør éif § 9, **stk.** 1 og 3, i lov nr. 115 af 2. april 1971 om priser og avancer fastsaittes herved følgende bestemmelser om fakturering og skiltning med priser:

§ 1

Afgrænsning

Bestemmelserne gælder for autoreparationsvirksomheder og omfatter enhver form for automobilreparation, herunder sikkerhedseftersyn, styretøjsudmåling, motortest, cylinderarbejde, kølerreparation, karosseriarbejde, autolakering og glarmesterarbejde.

Stk. 2. Bestemmelserne omfatter ikke vask og smøring, rustbehandling, opladning af akkumulatorer, vulkanisering og skiftning af dæk, hjulafbalancering samt nymontering af ekstraudstyr.

§ 2

Fakturering

Virksomheder, der udfører reparationsarbejde, som omfattes af denne bekendtgørelse, skal fakturere således, at følgende oplysninger fremgår af fakturaen/regningen:

A. Arbejdsløn;

1) Antal faktisk medgåede arbejdstimer og kundetimepriser herfor, *eller*

2) Forud fastlagte standardtider og uddebiteringsfaktor pr. standardtidsenhed, *eI ler*

3) Antal forud aftalte timer og timepris herfor, *eller*

4) Forud fastsat præstationspris.

B. Reservedele og medgåede materialer;
skal faktureres særskilt.

C. Fremmed arbejde:
skal faktureres sarskilt med angivelse af arbejdsløn - dog uden de under 1-4 fastsatte specifikationer - reservedele og medgiede materialer.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis der før arbejdets igangsættelse er truffet skriftlig aftale mellem virksomheden og kunden om en anden afregningsform. Pligten til specifikation af fremmed arbejde gælder kun, hvis underleverandøren har foretaget en specifikation.

§ 3

SkiItning

I enhver virksomhed skal på et for kunderne iøjnefaldende sted være anbragt et skilt med tydelig angivelse af de kundetimepriser, der beregnes for arbejde udført efter faktisk medgået tid.

Stk. 2. Anvender virksomheden standardtider, «kal dette oplyses på et skilt med angivelse af den uddebiteringsfaktor, der anvendes. Standardtiderne skal fremgå af et katalog, der på forlangende skal forevises kunden, hvilket ligeledes skal oplyses på skiltet.

Stk. 3. Faktureres der efter præstationspriser, skal virksomheden oplyse dette på et skilt. Priserne skal på forhånd være angivet i en prisliste, der på forlangende skal forevises kunden, hvilket ligeledes skal oplyses på skiltet.

§ 4

Dokumentation

Samtlige virksomheder skal føre arbejdskort eller hertil svarende dokumentation for enhver reparation, hvoraf fremgår den til reparationen faktisk medgåede arbejdstid, jfr. lovens § 11.

§ 5

Straffebe8terme leer

Overtrædelse af foranstående bestemmelser streiffes i henhold til lovens § 14, stk. 1, med bøde eller hæfte.

§ 6

Ikrafttræden

Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. juli 197 3.

V E J L E D N I N G

TIL

MONOPOLTILSYNETS BEKENDTGØRELSE NR. 3 AF 14. FEBRUAR 1973 SOM ÆNDRET VED BEKENDTGØRELSE NR: 21 AF 13, JUNI 1973

OM

FAKTURERING OG PRISSKILTNING AF AUTOREPARATIONER

Afgrænsning

Bestemmelserne påbyder fra 1. jtili 1973 autoreparationsværksteder at foretage fakturering og skiltning for enhver form for automobilreparation, herunder sikkerhedseftersyn, styretø jsudmåling, motortest, cylinderarbejde, kølerreparation, karosseriarbejde, autolakering og glarmesterarbejde.

Vask, smøring, rustbehandling, opladning af akkumulatorer, vulkanisering og skiftning af dæk, hjulafbalancering samt nymontering af ekstraudstyr er undtaget fra fakturerings- og skiltningsbestemmelserne.

Endvidere finder faktureringsbesteminelsen ikke anvendelse i de tilfælde, hvor der før arbejdets igangsættelse er truffet skriftlig aftale mellem værkstedet og kunden om andre end de i det følgende beskrevne afregningsformer.

Det bemærkes, at bekendtgørelsens bestemmelser også omfatter underleverandørers fakturering til hovedleverandør.

Fakturering

Der skal faktureres således, at arbejdsløn, reservedele samt fremmed arbejde fremgår af fakturaen/regningen.

Arbejdsløn

Faktureringspligten med hensyn til udgiften til arbejdsløn opfyldes ved, at der på fakturaen/regningen anføres følgende fire sæt af oplysninger alt efter, hvilke fakturingsformer værkstedet i det enkelte tilfælde benytter sig af:

1. Antal faktisk raedgåede arbejdstimer og kundetimepriser herfor.

Ved "faktisk medgåede arbejdstimer" forstås det antal arbejdstimer, som er anvendt til det pågældende arbejdes udførelse, herunder den medgåede tid til fejlfinding, instruktion, kontrol, afhentning og udbringning samt "personlig" tid.

Ved "kundetimeprisen" forstås den pris, der beregnes for en solgt arbejdstime. Lærlingetimer og arbejdsmandstimer kan omregnes til svendetimer, eller der kan beregnes særskilte timepriser for lærlinge og arbejdsmænd,.

2. Forud fastlagte standardtider og uddebiteringsfaktor pr. standardtidsenhed.

Ved "forud fastlagte standardtider" forstås de tider, der ifølge foreliggende kataloger, lister o.lign. viser de enkelte reparationers varighed i standardtidsenheder.

De anvendte standardtidsenheder ganges med den pr. enhed fastsatte pris (uddebiteringsfaktoren), hvorved prisen for reparationsarbejdet fremkommer.

3. Antal forud aftalte timer og timepris herfor.

Ved "forud aftalte timer og timepris herfor" menes det antal timer og den timepris, værkstedet og kunden forud er blevet enige om for udførelse af en bestemt reparation.

4. Forud fastsat præstationspris.

Herved forstås den forud fastsatte pris for udførelse af et bestemt reparationsarbejde. Prisen skal fremgå af et priskatalog eller af prislister, som er udarbejdet enten af automobilfabrikken eller af det enkelte værksted eventuelt i samarbejde med andre værksteder.

Til punkt 1-3 bemærkes, at den samlede tid for de 3 grupper hver for sig skal anføres på fakturaen/regningen.

Såfremt der tages betaling for faktisk udført overarbejde eller arbejde på lørdage og søndage, skal dette være aftalt forud med kunden og faktureres særskilt.

Reservedele og medgåede materialer

Medens "reservedele" skal være faktureret særskilt, kan hjælpematerialer enten faktureres særskilt (enkeltvis eller samlet), eller prisen kan være indeholdt i prisen for arbejdstimerne.

Fremmed arbeide

Ved "**fremmed** arbejde" forstås reparationsarbejde udført af en underleverandør.

Underleverandøren, hvis arbejde er omfattet af faktureringspligten, jfr. bekendtgørelsens § 1, stk. 1, skal udfærdige faktura til hovedleverandøren i overensstemmelse med bekendtgørelsens faktureringsforskrifter.

Hovedleverandøren skal i sin fakturering til kunden foretage en specifikation af "fremmed arbejde" efter fagområde (autolakering, glarmesterarbejde etc.).

Endvidere skal hovedleverandøren for hvert enkelt fagområde foretage en specifikation på arbejdsløn og materialer, dog kun såfremt underleverandøren har foretaget en sådan specifikation.

Hvis det enkelte værksted ved bekendtgørelsens ikrafttræden ligger inde med faktura- eller regningsblanketter, hvis udformning ikke gør det muligt at give alle de oplysninger, som kræves i bekendtgørelsens § 2, kan disse blanketter endnu benyttes, indtil værkstedet har opbrugt sit nuværende oplag, dog kun til og med den 31. december 1974.

En specifikation, der indeholder de i bekendtgørelsen krævede oplysninger om tider og priser, skal i så fald vedlægges blanketten.

Skiltning

Der skal i hvert enkelt værksted, der udfører autoreparation, som omfattes af **bekendtgørelsen,** på et for kunderne iøjnefaldende sted være anbragt et eller flere letlæselige skilte med følgende oplysning om værkstedets prisberegning:

Hvis der faktureres arbejde efter faktisk medgået tid, skal den fastsatte kundetimepris oplyses.

Hvis der faktureres efter standardtid, skal prisen pr. standardtidsenhed oplyses, ligesom de fastsatte standardtider skal fremgå af et katalog, der foreviaes på kundens forlangende.

Hvis der anvendes præstationspriser. skal dette oplyses på skiltet, ligesom priserne for de enkelte reparationer på forhånd skal være angivet i prisliste eller priskatalog, som på forlangende af kunden skal forevises denne.

Dokumentation

Arbejdskort eller hertil svarende dokumentation skal føres for at muliggøre kontrol med, at de over for kunderne fakturerede og skiltede oplysninger svarer til de faktiske forhold.

Til dette formål må værkstedet over for monopoltilsynet kunne oplyse følgende:

1) den samlede tid medgået til hver enkelt reparation
2) antallet af autoreparatører, der har udført arbejde på den enkelte reparation
3) de enkelte reparatørers tidsforbrug på hver enkelt reparation.

Arbejdskortene skal også udvise den tid, der af mester og medarbejdende værkførere er anvendt til reparationsarbejde, såfremt denne tid faktureres til kunderne.

Udfyldelse af arbejdskort el.lign. kan foretages af det produktive personale, af de til værkstedet knyttede funktionærer eller af mester.

I de tilfælde, hvor et værksted udelukkende udfører reparationsarbejde på standardtider, forud aftalt tid eller til præstationspriser, vil der efter ansøgning, der indsendes til Monopoltilsynet, Nørregade 49, 1165 København K., kunne undtages fra kravet om dokumentation.

Arbejdskort o.lign. skal opbevares i mindst et år fra reparationernes færdiggørelse.

MEDDELELSER FRA
MONOPOLTILSYNET

1967 20. januar Nr. 2

Skiltning og annoncering med priser og afbetalingsvilkår for radio- og TV-modtagere m. m. samt forskelligt husholdningsudstyr

Monopol tilsynets **bekendtgørelse af 19. januar 1967**
med **kommentarer og eksempler**

INDHOLD

Side

Monopoltilsynets bekendtgørelse af 19. januar 1967 37

Kommentarer **til bekendtgørelsen**

1. Baggrunden for bekendtgørelsen 39

2. Bestemmelsernes rækkevidde 40

3. Pligten til prisangivelse 40
   Hvem har pligt til at skilte? 40
   Hvad forstås ved udstilling eller fremlæggelse? 40
   Skiltningens form 41
   Hvilken pris skal angives? 41
   Må de angivne kontantpriser ikke fraviges? 41
   Rentefri kredit 41
   Ingen pligt til prisangivelse ved annoncering 42

4. Skiltning og annoncering om afbetalingsvilkår 42
   Hvad dækker udtrykket »betaling af købesummen i afdrag« ? 42
   Ingen pligt til konkrete angivelser — men generel fortegnelse 42
   I hvilke tilfælde finder reglerne anvendelse? 42
   Tilfælde, hvor reglerne ikke anvendes 43
   Udformningen af de specificerede afbetalingsvilkår 43
   Angivelser ud over de foreskrevne 43
   Pristillægget som procentsats 43
   Renteformlen og dens praktiske anvendelse 44
   Producenters annoncering 45

5. Fortegnelse over **afbetalingsvilkår** 45

Eksempler

1. Eksempler på prisskiltning efter § 2 47

2. Eksempler på skiltning og annoncering efter § 3 (afbetalingsvilkår) 48

3. Eksempler på fortegnelser over afbetalingsvilkår efter § 4 49

Bekendtgørelse om skiltning med pris samt forskrifter for annoncering for radio- og TV-modtagere, forskelligt husholdningsudstyr m.m.

I medfør af § 3, stk. 1 og 2, i lov nr. 180 af 25. maj 1966 om indseende med priser har monopoltilsynet fastsat følgende bestemmelser:

§ 1

De i denne bekendtgørelse fastsatte bestemmelser gælder for skiltning og annoncering om salg til private forbrugere af nedennævnte varer:

Radiomodtagere
TV-modtagere
Forstærkeranlæg
Pladespillere
Båndoptagere

Køleskabe og dybfrysere
El- og gaskomfurer
Opvaskemaskiner
Vaskemaskiner, strygemaskiner og og centrifuger
El- og gasvarmeovne
El- og gasvandvarmere
Elektriske køkkenmaskiner til priser fra 200 kr.

§ 2

Ved udstilling eller fremlæggelse med henblik på direkte salg skal den enkelte vare være forsynet med tydelig angivelse af den af forhandleren fastsatte sædvanlige pris ved salg mod kontant betaling. I forbindelse med prisangivelsen skal være anført betegnelsen *kontant.*

stk. 2. Den angivne pris skal indbefatte almindelig omsætningsafgift og eventuelle andre offentligt fastsatte afgifter.

§ 3

Såfremt der skiltes eller annonceres med vilkår for betaling af købesummen i afdrag med angivelse af beløb, skal der foruden kontantprisen, jfr. § 2, i det mindste anføres følgende oplysninger:

Udbetalingen i kroner og øre
Tidsperioden mellem afdragene (uge, måned etc.)
Antallet af afdrag
De enkelte afdrags størrelse i kroner og øre
Den samlede købesum ved betaling i afdrag.

stk. 2. Såfremt der yderligere skiltes eller annonceres med et pristillæg for betaling af købesummen i afdrag, skal dette tillæg udtrykke forskellen mellem den samlede købesum og kontantprisen, jfr. § 2.

stk. 3. Såfremt der ved skiltning eller annoncering om vilkår for betaling af købesummen i afdrag gives oplysning om et pristillæg for sådant salg i form af en procentsats, skal renten pro anno af den gennemsnitlige kreditydelse angives i overensstemmelse med de i bilag til denne bekendtgørelse givne anvisninger.

§ 4

I enhver forretning, hvorfra varer omfattet af denne bekendtgørelse sælges mod betaling af købesummen i afdrag, skal der frit tilgængeligt forefindes opslag eller fortegnelse, der ved priseksempler angiver følgende oplysninger for de i den pågældende forretning sædvanligt anvendte afdragsperioder:

Udbetalingens størrelse
Tidsperioden mellem afdragene (uge, måned etc.)
Antallet af afdrag
De enkelte afdrags størrelse
Den samlede købesum ved betaling i afdrag.

stk. 2. Såfremt der i disse tilfælde angives pristillæg for betaling af købesummen i afdrag, skal angivelsen være i overensstemmelse med reglerne i § 3, stk. 2 eller 3.

§ 5

Denne bekendtgørelse træder i kraft den 1. april 1967.

Monopoltilsynet den 19. januar 1967.

Bilag.

Anvisning på beregning af pristillæg som en procentsats i henhold til bekendtgørelsens § 3, stk. 3

Det forudsættes, at købesummen afvikles ved en udbetaling samt en række lige store afdrag, der forfalder med lige store tidsintervaller.

Ved *månedlige* afdrag beregnes pristillægget som en procentsats pr. år af den gennemsnitlige kreditydelse efter nedenstående opstilling:

$$\frac{200 \times \text{pristillægget} \times 12}{(\text{kontantpris} \div \text{udbetaling}) \times (\text{antal afdrag plus et})}$$

Ved *ugentlige* afdrag indsættes i brøkens tæller 52 i stedet for 12. Ved andre tidsenheder indsættes tilsvarende det tal, hvormed tidsenheden skal ganges for at give et år.

Det ved beregningen fundne udtryk, der afrundes til nærmeste hele tal, betegnes som *årlig rente*. Ordet »årlig« vil ved skiltning og annoncering kunne erstattes af andre gængse udtryk eller forkortelser.

Betegnes pristillægget (forskellen mellem den samlede købesum og kontantprisen, jfr. § 3, stk. 2) med T, det tal hvormed tidsenheden skal multipliceres for at give et år, med m, kontantprisen ÷ udbetalingen med G, og antallet af afdrag med a, kan beregningsformlen udtrykkes således:

$$\frac{200\ T\ m}{G\ (a+1)}$$

Eksempel 1.

Varens kontantpris er	1.725 kr.	
Udbetalingen er	383 »	
Kontantpris ÷ udbetaling bliver	1.342 kr.	= G
Pristillægget er fastsat til	188 »	= T
Det samlede kontraktbeløb bliver da	1.530 kr.	

som afdrages månedsvis, det vil sige $m = 12$
i 18 afdrag, det vil sige $a = 18$

Ved indsættelse i formlen fås:

$$\frac{200 \times 188 \times 12}{1342 \times 19} = 17{,}7\ \% \text{ afrundet til } 18\ \% \text{ årlig rente.}$$

Eksempel 2.

Varens kontantpris er	845 kr.	
Udbetalingen er	183 »	
Kontantpris ÷ udbetaling bliver	662 kr. =	G
Pristillægget er fastsat til	66 » =	T
Det samlede kontraktbeløb bliver da	728 kr.	

som afdrages ugentligt, det vil sige $m = 52$
i 52 afdrag, det vil sige $a = 52$

Ved indsættelse i formlen fås:

$$\frac{200 \times 66 \times 52}{662 \times 53} = 19{,}6\ \% \text{ afrundet til } 20\ \% \text{ årlig rente.}$$

Kommentarer til bekendtgørelsen

1. Baggrunden for bekendtgørelsen

I 1964 gennemførte monopoltilsynet i henhold til bestemmelserne i lov om indseende med priser en undersøgelse af prisforholdene og betalingsvilkårene ved forskellige salgsformer samt af skiltnings- og annonceringsforhold.

Undersøgelsen begrænsedes foreløbig til vareområderne radio- og TV-modtagere m. m. samt de såkaldte »hårde hvidevarer« (køleskabe og andet køkkenudstyr). Senere har monopoltilsynet iværksat lignende undersøgelser også i andre brancher.

Undersøgelsen viste bl. a., at der i begge brancher var en udpræget tendens til skiltning og annoncering med de af fabrikant eller importør ofte angivne »vejledende priser«. I nogle tilfælde overholdtes disse priser ved kontantsalg, men ofte ydedes der varierende kontantrabatter. Ved salg på afbetaling var det almindeligt, at de vejledende priser forhøjedes med rente- eller kredittillæg af stærkt varierende størrelse. Oplysninger om de virkelige priser ved de forskellige salgsformer fremgik sjældent af skiltning eller annoncering.

En redegørelse om undersøgelsens resultater er offentliggjort i »Meddelelser fra monopoltilsynet« nr. 1 af i. februar 1966.

På denne baggrund fandt monopoltilsynet det påkrævet, med henblik på at sikre forbrugerne tilstrækkelige oplysninger om priser og betalingsvilkår og derigennem fremme konkurrencen, at gennemføre bestemmelser om pligt for de handlende til at skilte med den virkelige kontantpris og at fastsætte nærmere regler for skiltning og annoncering om priser og betingelser ved betaling af købesummen i afdrag. Om

indholdet af disse bestemmelser har monopoltilsynet ført en række forhandlinger med repræsentanter for fabrikant-, forhandler- og forbrugerorganisationer.

2. Bestemmelsernes rækkevidde

I bekendtgørelsens § i angives generelt de områder, inden for hvilke bestemmelserne finder anvendelse, nemlig ved »skiltning og annoncering om salgtil private forbrugere«. Bestemmelserne finder således ikke anvendelse ved skiltning og annoncering, der henvender sig til andre **køber**-kategorier.

I § i er ligeledes opregnet de varer, der omfattes af bestemmelserne. Som det fremgår af fortegnelsen, drejer det sig inden for begge vareområder om artikler, der nærmest kan betegnes som varige forbrugsgoder, og som i almindelighed ligger i et sådant prislag, at de vil kunne erhverves på afbetaling. Specielt for varegruppen »elektriske køkkenmaskiner« er der fastsat en beløbsgrænse på 200 kr. Denne varegruppe er ret omfattende og vil formentlig stadig blive udvidet. Af praktiske grunde har man derfor ikke ment at burde forpligte de handlende til at gennemføre skiltning på de talrige mindre maskiner, såsom piskere, kaffemøller m.m. der koster under 200 kr.

Det skal imidlertid understreges, at beløbsgrænsen kun gælder for denne gruppe varer. Heraf følger, at bestemmelserne om skiltning og annoncering finder anvendelse for alle de øvrige angivne varer, selvom der måtte forekomme priser under 200 kr.

Bekendtgørelsens bestemmelser kan i øvrigt deles i tre sæt regler, nemlig dels fastsættelse af en *almindelig pligt* til skiltning med kontantpriser (§2), dels bestemmelser, der kun gælder, *hvis* der skiltes eller annonceres med betingelser for salg på afbetaling (§ 3), og dels en ***pligt for alle virksomheder, der sælger på afbetaling,*** til at bringe en fortegnelse over betingelserne herfor (§ 4).

3. Pligten til prisangivelse

Hvem har pligt til at skilte?

Det fremgår af § 2 sammenholdt med første stk. i § 1, at skiltningspligten påhviler enhver virksomhed, der udstiller eller fremlægger varer, som er omfattet af bekendtgørelsen, med henblik på direkte salg til private forbrugere. Dette gælder således først og fremmest detailforretninger, og skiltningspligten er her ikke begrænset til specialforretninger. Selv om en forretning i overvejende grad forhandler andre varer end her omhandlet, vil der dog være skiltningspligt for enhver vare, der står på fortegnelsen i § 1. Eksempelvis vil en cykelhandler, der også har et enkelt radioapparat udstillet, eller en installatør, der har et enkelt komfur udstillet, have pligt til at forsyne disse varer med prisskilt efter de gældende regler.

Fabrikanter, importører og grossister vil kunne udstille varerne uden prisangivelse eller med angivelse af en vejledende pris, selv om udstillingen har til formål at påvirke private forbrugere til at købe de pågældende varer, forudsat at der ikke finder salg sted direkte til private forbrugere. Praktiseres sådant salg, eventuelt sideløbende med salg til forhandlere, foreligger derimod skiltningspligt.

Hvad forstås ved udstilling eller fremlæggelse?

Udtrykkene dækker først og fremmest den sædvanlige vinduesudstilling i tilknytning til udsalgsstedet, men tillige

udstillinger andetsteds, f. eks. i montrer eller lokaler uden direkte forbindelse med salgsstedet. Også varer, der befinder sig i selve salgslokalet skal være forsynet med angivelse af kontantpris, hvis varerne kan betegnes som værende udstillet eller fremlagt med henblik på salg. I selvbetjeningsbutikker må skiltningspligten således være generel.

Ved særlige udstillingsarrangementer og lignende vil skiltningsbestemmelserne ligeledes finde anvendelse, hvis udstillerne er virksomheder, der sælger direkte til private forbrugere, selv om salget ikke foregår fra udstillingslokalet.

Skiltningens form.

Det foreskrives i bekendtgørelsen, at *den enkelte vare* skal være forsynet med tydelig prisangivelse. Det er ikke fastsat nærmere, hvilken form eller størrelse, prisangivelsen skal have. Der er således mulighed for individuelle variationer.

Prisangivelsen skal dog være tydelig, hvilket indebærer, at varer, der forefindes i udstillingsvinduer, skal være forsynet med prisangivelse, der kan læses udefra, og at prismærker på varer i salgslokalet må være anbragt på en sådan måde og være af en sådan størrelse, at de umiddelbart kan ses og læses af køberne.

Hvilken pris skal angives?

Bekendtgørelsen foreskriver, at prisangivelsen skal vise den af forhandleren fastsatte sædvanlige pris ved salg mod kontant betaling. Bestemmelsen udelukker således den i indledningen omtalte praksis, hvorefter der skiltes med en af leverandøren ansat vejledende pris, men i praksis sælges til en lavere pris ved kontant handel. Det er således den nettokontantpris, som forhandleren i sædvanlige tilfælde er villig til at sælge varen for, der skal anføres på prisskiltet. Endvidere skal der i forbindelse med denne prisangivelse være anført betegnelsen *kontant.* Endelig skal prisen indbefatte omsætningsafgift og lignende.

Bestemmelsen om pligten til at angive kontantprisen griber ikke ind i de handlendes adgang til desuden at angive andre oplysninger på skiltene. Det vil f. eks. også være tilladt at anføre den vejledende pris for varen, forretningens pris før en foretagen prisnedsættelse og lignende. Ligeledes vil der ikke kunne rettes indvending imod, at det oplyses, at der på en angiven pris ydes rabat ved kontant betaling, og eventuelt denne rabats procentuelle størrelse, men under alle omstændigheder skal tillige være anført den faktiske pris, der skal betales ved kontant salg. Der henvises i øvrigt til eksemplerne på side 47.

Må de angivne kontantpriser ikke fraviges?

Det understreges, at bekendtgørelsens bestemmelser ikke fastsætter, at den handlende skal angive den absolut laveste pris, hvortil han under nogen omstændigheder vil sælge varen. Det er *den sædvanlige kontantpris til en almindelig, privat kunde,* der skal anføres, og dette udelukker ikke, at der i særlige situationer gives individuelle afslag i den anførte pris, eller at der ydes særrabatter til visse kundekategorier. Eksempelvis kan der tænkes at forekomme kvantumsrabatter, særrabatter til medlemmer af indkøbsforeninger, til andre handlende, til forretningens personale o.s.v.

Rentefri kredit.

Ved monopoltilsynets undersøgelse af branchernes forhold viste det sig, at en

del handlende angav fabrikkens vejledende pris som den pris, der kunne betales »rentefrit« over 3 eller 6 måneder, medens der ved kontant betaling ydedes rabatter på den vejledende pris. En sådan angivelse vil ikke være forenelig med bekendtgørelsens skiltningsbestemmelser. Herefter kræves angivelse af den effektive kontantpris, hvorved den vejledende pris i et tilfælde som det nævnte vil fremtræde som en afbetalingspris, der ikke kan betegnes som »rentefri«.

I øvrigt vil angivelse af en købesum, der gælder ved afdragsvis betaling, falde ind under bekendtgørelsens bestemmelser om afbetalingsvilkår, jfr. bemærkningerne herom under punkt 4.

Ingen pligt til prisangivelse ved annoncering.

Det bemærkes, at pligten efter § 2 til angivelse af varernes kontantpris *ikke* gælder ved *annoncering.* Det er således tilladt at annoncere for en vare uden angivelse af kontantpris.

Derimod er de efterfølgende bestemmelser vedrørende angivelse af afbetalingsvilkår gældende både ved skiltning og ved annoncering.

4. Skiltning og annoncering om afbetalingsvilkår

Hvad dækker udtrykket »betaling af købesummen i afdrag«?

I lov om køb på afbetaling er der givet en definition af den købsform, loven omhandler, og for hvilken der er givet særlige regler med hensyn til udbetalingens størrelse, sælgers ejendomsforbehold, afregning ved det købtes eventuelle tilbagetagning m.m.

Bestemmelserne i monopoltilsynets bekendtgørelse går videre end afbetalingslovens afgrænsning, idet de dækker enhver form for salg, hvorved købesummen betales i afdrag, d.v.s. f. eks. også salg »på konto«, eventuelt med lavere udbetaling end foreskrevet i afbetalingsloven, samt andre afdragsordninger.

Når der af praktiske grunde i nærværende redegørelse benyttes udtrykket »afbetaling«, skal dette derfor forstås som omfattende enhver form for afdragsvis betaling.

Ingen pligt til konkrete angivelser, - men generel fortegnelse.

I modsætning til bestemmelserne i § 2 om pligt til at angive varernes kontantpris, er der ikke fastsat nogen pligt til på de enkelte varer at angive priser og vilkår ved salg på afbetaling eller ved anden afdragsvis betalingsordning. Men hvis en virksomhed selv ønsker at give oplysning herom ved skiltning eller annoncering, skal det ske under iagttagelse af reglerne i bekendtgørelsens § 3, der i visse tilfælde foreskriver en nærmere specifikation af vilkår og priser.

Uafhængigt heraf er der imidlertid fastsat en almindelig pligt for forretninger, der sælger de her omhandlede varer på afbetaling, til at føre en generel fortegnelse over salgsvilkårene, jfr. bemærkningerne under punkt 5.

I hvilke tilfalde finder reglerne anvendelse?

Reglerne, som gælder både ved skiltning og annoncering, kommer ikke til anvendelse ved enhver form for oplysning om salg på afbetaling, men kun i tilfælde, hvor der i skiltningen eller annonceringen angives et eller flere beløb, der indgår i afbetalingsvilkårene.

Som eksempler på angivelser, der medfører den særlige specifikationspligt kan anføres:

»Udbetaling kr. . . . . .«
»Pr. måned kr. . . . . .«
»På 6 måneder kr. . . . . .«
»Ved betaling over 12 måneder tillægges kr. . . . «

Beløbsmæssige angivelser af denne eller lignende art kan ikke stå alene, men skal være suppleret med en række andre talmæssige oplysninger, der er opregnet i § 3, stk. 1, og som omfatter størrelsen af udbetalingen, antallet og størrelsen af afdragene tillige med angivelse af, hvorledes de forfalder (f. eks. månedsvis) og endelig den totale købesum inklusive alle afdrag og tillæg.

Tilfælde, hvor reglerne ikke anvendes.

Bestemmelserne om specifikation af afbetalingsvilkårene er som nævnt knyttet til angivelsen af beløb. En handlende vil således ikke være afskåret fra at fortælle kunderne, at de kan købe på afbetaling hos ham, hvis angivelserne herom er af mere generel karakter. Det vil eksempelvis være lovligt, uden angivelse af specifikationerne, at benytte udtryk som:

»Også på afbetaling«
»Lempelige betalingsvilkår«
»Kan betales over 12 måneder mod mindre tillæg«
»Fradragsberettigede afbetalingsrenter«
»Sælges på afbetaling indtil 36 måneder«
»På afbetaling eller konto«
o.s.v.

Udformningen af de specificerede afbetalingsvilkår.

Angivelsen af afbetalingsvilkårene som foreskrevet i § 3, stk. 1, vil kunne have forskellige udformninger. De handlende er frit stillede i denne henseende, blot samtlige oplysninger forefindes på skiltet eller i annoncen. Det er også frivilligt, om man vil anføre af betalingsvilkår på alle varer eller blot på en enkelt, ligesom man kan angive varierende betalingsordninger, f. eks. 6 måneders vilkår på en vare, 12 måneders på en anden o.s.v., eller eventuelt en fortegnelse over betalingsvilkårene ved samtlige forekommende betalingsperioder.

Det er heller ikke nødvendigt at anføre oplysningerne i den rækkefølge, der er angivet i bekendtgørelsen. På side 48 er vist en række eksempler på den praktiske udformning.

Angivelser ud over de foreskrevne.

De specifikationer af afbetalingsvilkår, der er foreskrevet i bekendtgørelsens § 3, stk. 1, er minimumsangivelser, som vil kunne suppleres med andre oplysninger, også om priser og betalingsvilkår.

Bekendtgørelsen fastsætter dog i § 3, stk. 2 og 3, visse regler for angivelser, der vedrører størrelsen af pris- eller rentetillægget ved afdragsvis betaling.

I stk. 2 defineres pristillægget som forskellen mellem den samlede købesum og kontantprisen. Denne definition har især betydning i forbindelse med de særlige beregningsregler for eventuel angivelse af tillægget som en procentsats som omhandlet i § 3, stk. 3.

Pristillægget som procentsats.

Som omtalt i monopoltilsynets redegørelse af 1. februar 1966 er det almindeligt, at pristillægget ved afbetalingssalg beregnes som en efter kontraktens løbetid varieret procentdel af »restsummen«, d.v.s. den i kontrakten anførte varepris med fradrag af den erlagte udbetaling.

I et vist omfang averteres eller skiltes der med størrelsen af de anvendte procentsatser, hvorved forbrugerne undertiden kan bibringes et forkert eller ufuldstændigt indtryk af pristillæggets størrelse udtrykt som en rente.

I denne forbindelse bemærkes, som det ligeledes er omtalt i monopoltilsynets redegørelse af 1. februar 1966, at mange forretninger benytter en af producenten angiven vejledende salgspris som grundpris ved opstillingen af afbetalingskontrakter, selv om denne pris ikke overholdes ved kontant salg. Pristillægget udtrykt i procent af den restsum, der derved fremkommer på kontrakten, vil da være lavere, end hvis man sætter tillægget i forhold til varens kontantpris -r udbetalingen, hvilket er det beløb, afbetalingskunden faktisk »låner« af den handlende. Hertil kommer, at et procenttillæg til den oprindelige gæld ved et afbetalingsforhold ikke kan udtrykke en rente, da der må tages hensyn til den successive afvikling af gælden og til kontraktens løbetid.

For at sikre, at eventuelle angivelser af pristillægget som procentsats i alle tilfælde går ud fra samme beregningssystem, og at de giver et tilnærmet korrekt udtryk for en årlig rente, har monopoltilsynet i § 3, stk. 2, og det hertil knyttede særlige bilag fastsat forskrifter for, hvorledes pristillægget skal udregnes som en årlig rente.

Det understreges, at denne beregning kun bliver aktuel for de virksomheder, der selv ønsker at give oplysning ved skiltning eller annoncering om pristillæggets procentuelle størrelse. Den efter formlen beregnede rente skal da træde i stedet for eller supplere andre procentangivelser.

Det forekommer inden for de her omhandlede to brancher - omend i beskedent omfang - at der ved afbetalingssalg beregnes tillæg i form af en fast rente pr. måned af den ved hver måneds udgang bestående restgæld med henblik på, at køberne har mulighed for at fradrage renten ved selvangivelsen. Også sådanne procentangivelser skal dog i henhold til bekendtgørelsen suppleres med angivelse af årsrenten ifølge beregningsformlen.

Renteformlen og dens praktiske anvendelse.

Til brug for de virksomheder, der måtte ønske at oplyse størrelsen af pristillægget ved afbetalingssalg som en procentsats eller rente, er der som bilag til bekendtgørelsen opstillet en formel for beregningen, illustreret med et par taleksempler. Til eksemplerne skal her bemærkes, at de er opstillet som en normal afbetalingskontrakt med kontantprisen som udgangspunkt, hvorfor det beløb, der tillægges i kontrakten umiddelbart kan benyttes i beregningerne. Uanset, hvorledes kontrakten opstilles, må man ved anvendelse af renteformlen sikre sig, at det pristillæg, der regnes med, er forskellen mellem den totale afbetalingspris og kontantprisen, jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Princippet i den foreskrevne formel er følgende:

Pristillægget udregnes som en procentsats af den gennemsnitlige kreditydelse i afbetalingsperioden, hvorefter denne procentsats omregnes til årsbasis.

Når det oprindelige kreditbeløb afvikles jævnt i løbet af en given periode, kunne man umiddelbart tænke sig, at gennemsnittet må være halvdelen af den oprindelige kredit. En sådan betragtning kan anlægges som en grov »tommelfingerregel«, og denne simple beregningsmåde er da også vist i monopoltilsynets førnævnte redegørelse af 1. februar 1966. Som en anvisning til de handlende ved angivelse af deres salgsvilkår er metoden imidlertid for unøjagtig.

I virkeligheden foregår afviklingen af den oprindelige kredit rykvis, f. eks. månedsvis. Det

vil derfor være rigtigere i dette tilfælde at beregne den gennemsnitlige kredit til halvdelen af den første og den sidste måneds kredit. I den første måned skylder køberen hele beløbet ($^{12}/_{12}$), og i sidste måned kun $^{1}/_{12}$.

Ved at benytte de bogstavsymboler, der indgår i bilaget til bekendtgørelsen, fås, idet den oprindelige kredit eller gæld er G og antallet af afdrag er a, at gennemsnitsgælden bliver halvdelen af $\left(G + \frac{1}{a} G\right)$. Når pristillægget kaldes T, bliver dette udtrykt i procent af gennemsnitsgælden:

$$\frac{T \times 100}{\frac{1}{2}\left(G + \frac{G}{a}\right)} \text{ eller omskrevet } \frac{100\,T}{\frac{1}{2} G \left(1 + \frac{1}{a}\right)}$$

Hvis den samlede afbetalingstid er præcis et år (hvis a f. eks. er 12 månedsrater eller 52 ugerater), udtrykker formlen netop den årlige rente. Når afbetalingsperioden afviger fra et helt år, må der divideres med det faktiske antal rater (a) og ganges med det antal rater, der ville være på et helt år, og som her kaldes m (ved månedsrater, er $m = 12$, ved ugerater $= 52$, ved kvartalsrater $= 4$ o. s. v.). Indsættes faktoren $\frac{m}{a}$ i formlen fås:

$$\frac{100\,T\,m}{\frac{1}{2} G \left(1 + \frac{1}{a}\right) a} \text{ eller } \frac{100\,T\,m}{\frac{1}{2} G\,(a+1)} \text{ der atter kan}$$

omskrives til den i bekendtgørelsen angivne formel:

$$\frac{200\,T\,m}{G\,(a+1)}$$

Producenters annoncering.

Det er ret almindeligt, at der for varer inden for de to her omhandlede brancher fremkommer annoncer, der indrykkes af fabrikanter eller importører. Sådanne annoncer indeholder fortrinsvis en beskrivelse af de pågældende varers tekniske og andre fordele, men ofte er tillige angivet priser. Der vil da være tale om de såkaldte vejledende priser, som ikke er bindende for forhandlerne, og det er sædvanligt, at priserne udtrykkeligt betegnes som vejledende. Bekendtgørelsen indeholder ikke forskrifter for denne art annoncering.

I enkelte tilfælde er det imidlertid forekommet, at der i annoncer indrykket af producenter er angivet afbetalingsvilkår, f. eks. månedlige ratebeløb. En sådan annoncering vil nu være omfattet af bekendtgørelsens § 3, hvorefter der ved angivelse af beløb i forbindelse med afbetalingsvilkår skal anføres den særlige specifikation samt kontantprisen.

Da producenterne ikke på forhandlernes vegne kan fremsætte sådanne konkrete salgstilbud, vil de efter de fastsatte bestemmelser være afskåret fra at annoncere med afbetalingsvilkår.

5. Fortegnelse over afbetalingsvilkår

Bestemmelserne i bekendtgørelsens § 4 fastsætter en pligt for enhver forretning, hvorfra der sælges varer som omhandlet i § 1 mod betaling af købesummen i afdrag, til at fremlægge en fortegnelse over de almindeligt gældende betingelser for sådant salg.

Denne forskrift gælder, uanset i hvilket omfang, der i øvrigt er skiltet eller annonceret om vilkårene for afbetaling.

Formålet med denne fortegnelse er at give køberen mulighed for at vurdere, hvorledes pris- og betalingsvilkårene vil være dels ved kontant betaling, dels ved betaling over forskellige tidsperioder. De tidsperioder, der skal anføres, er de af den pågældende forretning *sædvanligt* anvendte, og det vil således ikke være nødvendigt at angive samtlige muligheder. Som det fremgår af monopoltilsynets oftnævnte redegørelse om branchernes forhold, ligger de

almindeligst forekommende perioder på 5 eller 6 måneder, n eller 12 måneder, 17 eller 18 måneder, 24 måneder og 36 måneder.

De oplysninger, der skal angives for de enkelte tidsperioder, er de samme som gældende ved skiltning og annoncering for de enkelte varer, jfr. § 3, stk. i. Angivelserne skal ikke dække en komplet varefortegnelse, men opbygges på *priseksempler.*

Såfremt der i forretningen benyttes samme regler med hensyn til udbetaling, afdrag og pristillæg ved en given afbetalingsperiode, uanset varens art og pris, vil fortegnelsen kunne gøres helt generel og gå ud fra en tilfældig pris elier måske mere praktisk fra et rundt beløb, f.eks. i.oookr., hvorved kunderne får mulighed for selv at omsætte betalingsvilkårene til de enkelte varers faktiske priser.

Hvis derimod en forretning benytter forskellige betalingsvilkår for forskellige varegrupper eller for forskellige prisgrupper, kan det blive nødvendigt at udarbejde særskilte fortegnelser for hver vare- eller prisgruppe. En sådan situation kan komme til at foreligge, hvis forhandleren får afbetalingskontrakter finansieret hos de enkelte leverandører og disse benytter forskellige tillæg.

Eventuelt vil priseksemplerne kunne suppleres med opslagstabeller, hvoraf man kan aflæse de gældende pristillæg og afdrag for forskellige afbetalingsperioder ud fra en given varepris.

På side 49 vises en række eksempler på udformningen af fortegnelser over de generelle afbetalingsbetingelser.

Eksempler

Til illustration af de fastsatte bestemmelsers anvendelse i praksis er i det efterfølgende opstillet en række eksempler på skiltning og annoncering. Der vises dels eksempler på formuleringer og angivelser, der ikke mere vil kunne benyttes, og dels eksempler på angivelser, der er tilladt efter de nye bestemmelser.

Det understreges, at eksemplerne ikke kan betragtes som en udtømmende anvisning, samt at de angivne priser, rabatter og betalingsbetingelser i øvrigt er konstruerede og ikke tilsigter at beskrive eller anlægge normer. Det samme gælder de benyttede tekster.

1. Prisskiltning efter § *2*

Eksempler på utilstrækkelig skiltning.

Kr. 1.815,–

Vejledende pris
kr. 1.815,–

Katalogpris kr. 1.815,–.
Stor kontantrabat

Kr. 1.815,–
rentefrit på 6 måneder
Kontant ÷ 5 %

På 6 måneders konto kr. 1815,–[1])
Kontant kr. 1.725,–

[1]) Der er angivet en pris ved afdragsvis betaling, hvorfor der skal specificeres efter § 3.

Eksempler på tilladt skiltning.

Kr. 1.815,–
kontant

Kontant pris
kr. 1.725,–

Katalogpris kr. 1.815,–
Vor kontantpris
kr. 1.725,–

Vejledende pris ..... kr. 1.815,–
Kontant ÷ 5 % ..... kr. 1.725,–

Udsalg:
Katalogpris ..... kr. 1.815,–
nu kontant ..... kr. 1.525,–

2. Skiltning og annoncering efter § 3 (afbetalingsvilkår)

Eksempler på utilstrækkelig skiltning eller annoncering

Kontant pris ..... kr. 1.725,–
pr. måned ..... kr. 85,–

På 6 måneders konto.. kr. 1.815,–
Kontant ..... kr. 1.725,–

Kontant ..... kr. 1.725,–
Fås på 12 måneder med
udbetaling..... kr. 372,–

Kontant ..... kr. 1.725,–
På 12 måneder..... kr. 1.860,–

Kontant pris ..... kr. 1.725,–
Ved afbetaling tillægges f. eks. på 12 måneder kun kr. 135,– eller kr. 11,25 pr. måned.

Kontant ..... kr. 1.725,–
Ved betaling over 18 måneder tillægger vi kun 14 % til restsummen.

Kontantpris..... kr 1.725,–
Udb. og pr. måned ... kr. 80,–

Kontant..... kr. 1.725,.
Deres brugte apparat tages som hel eller delvis udbetaling. Restsum kan betales med fra kr. 66,– pr. måned.

Eksempler på tilladt skiltning eller annoncering

Kontant pris..... kr. 1.725,–
Udbetaling 383,– og 18
månedlige rater à 85,– kr. 1.913,–

På 6 måneders konto . kr. 1.815,–
Udbetaling og 5 måneder à kr. 302,50[1])
Kontant pris..... kr. 1.725,–

Kontant kr. 1.725,–
Fås på 12 måneder med udbetaling kr. 372,– og 12 rater à kr. 124,–.
I alt kr. 1.860,–

Kontant kr. 1.725,–
– sælges også på afbetaling.

Kontant kr. 1.725,–
Kan afdrages over indtil 36 måneder på rimelige vilkår.

Kontant pris kr. 1.725,–
Ved betaling over 18 måneder beregnes et tillæg til restsummen på 14 % = 18 % rente p. a.

Kontant pris kr. 1.725,–
Kan f. eks. betales således:

Udb. 365,– + 5 mdr. à 290,– = 1.815,–
» 372,– + 12 » » 124,– = 1.860,–
» 383,– + 18 » » 85,– = 1.913,–
» 396,– + 24 » » 66,– = 1.980,–

[1]) NB. Dækkes ikke af afbetalingsloven, da udbetalingen er under 20 %.

3. Fortegnelser over avbetalingsvilkår efter § 4

Priseksempel:

Vore vilkår for salg på afbetaling er f. eks. ved en kontantpris på... kr. 500.-

Udbetaling	pr. måned	antal måneder	Betaling i alt
105,–	82,-	5	515,
IIO,-	39»-	11	539,
II4,-	24,50	18	555,

Index-eksempel:

Vore sædvanlige betingelser for salg på afbetaling fremgår af nedenstående opstilling, der går ud ira en kontantpris på kr. 1.000. For andre varepriser udregnes beløbene forholdsmæssigt.

Antal månedlige afdrag	Udbetiling	Betaling pr. måned	I alt
6	207,-	138,–	•035,-
12	220.,-	72,5O	[.090,-
18	230,-	51,–	.148,-
24	234,–	39,-	[.170,-
30	245,–	32,50	1.220,-
36	265,-	29,–	ι.309,–

Eksempel på tabel til supplering af pris-eksempler:

Ved salg på afbetaling kræver vi .. % af kontantprisen i udbetaling. Tillægget til restsummen (kontantprisen ₤ udbetalingen) og den månedlige betaling kan aflæses af nedenstående tabel. Fremgår restsummen ikke direkte af tabellen, kan den udledes ved sammentælling af flere restsummer, eventuelt ved kommaforskydning.

Afbetalingstid i måneder

Restsum kr.	3 måneder		6 måneder		7 måneder		*12* måneder	
	Tillæg i alt	månedlig betaling	Tillæg i alt	månedlig betaling,	Tillæg i alt	månedlig betaling	Tillæg i alt	månedlig betaling
500...	IO.OO	170,00	17,50	86,25	2O,IO	74,30	32,80	44,40
600...	I2,OO	204,00	21,OO	103,50	24,12	89,16	39,36	53,28
700...	14,00	238,00	24,50	120,75	28,14	104,02	45,92	62,16
i.000 .	20,00	340,00	35,00	172,50	40,20	148,60	65,60	88,80

STEMPLING

Se omslagets side 2

Stempling kan undlades, hvis købekontrakt udfærdiges og stemples inden 4 uger efter slutsedlens underskrift.

SALGSSLUTSEDDEL

(betinget jfr. punkt 18)

Mellem undertegnede

som sælger og ligeledes undertegnede .....

..... Tlf. .....

som køber er der i dag indgået aftale om køb/salg af den/de nedenfor nærmere specificerede genstand(e) på de ligeledes nedenfor og på side 2 nærmere anførte vilkår.

1. Beskrivelse af det solgte (antal, betegnelse, fabrikationsmærke, model, udstyr):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

For brugte køretøjer: stel nr. mot. nr. indrg. første gang

2. Sælgeransvar: hvis ingen særlig garanti er anført her, henvises herom til de almindelige salgsbetingelser punkt 9 og 10.

.....

.....

3. Leveringstidspunkt: .....

4. Prisen excl. syn, vægtafg., forsikring og nr.plader andrager ..... kr.

Indregistrerings- og leveringsomkostninger ..... kr.

..... kr.

I den udstrækning moms og registreringsafg. ikke er indregnet i de nævnte poster, skal disse afgifter tillægges med et beløb, stort ..... kr.

kr.

Om evt. prisregulering og betaling af evt. vægtafgift og forsikringspræmie, se under alm. salgsbetingelser pkt. 14 og 15 (jvf. pkt. 6). Evt. påbudt yderligere specifikation af moms og registreringsafgift vil ske i købekontrakt eller faktura.

5. Betalingsvilkår:

a. kontant ved leveringen ..... kr. .....

b. i bytte tages

indrg. første gang / 19.....

stel nr. mot.nr.

til en pris af ..... kr. .....

+ evt. moms ..... kr. .....

kr. .....

÷ forfalden, ikke betalt vægtafgift

samt restgæld, ialt ..... ca. kr. ..... kr. ..... ÷ kr. .....

til ..... Restbeløbet kr.

med tillæg af:

a. fast financieringstillæg kr. ..... plus moms heraf kr. ..... ialt kr.

eller kr.

b. renter % pr. af det til enhver tid skyldige beløb afvikles på følgende måde:

.....

.....

.....

Herudover betaler køberen i forbindelse med hver terminsydelse et adm.gebyr incl. moms på kr.

6. Særlige aftaler (f. eks. om depositum, forsikring og for brugte køretøjers vedkommende om betaling af vægtafgift): .....

.....

.....

.....

Husk særaftaler SKAL noteres!

D.A.F.s aut. standard-formular

Eftertryk ikke tilladt

Fortsættes på bagsiden.

Form. E 1 . Serie 32 . 1

Fortsat fra forsiden.

ALMINDELIGE SALGSBETINGELSER:

Ejendomsretten forbeholdes.

7. **Sælgeren forbeholder sig ejendomsretten til det solgte, indtil gyldig betaling har fundet sted.**

Om forsinkelse med levering.

8. Såfremt levering af det købte forsinkes på grund af krig, jordskælv, strejke, lockout eller anden uden for sælgerens råden værende hindring, såsom forsinket transport, utilstrækkelig levering, forlænges leveringsfristen med 30 dage, og køberen kan ikke gøre krav på nogen erstatning men er pligtig at modtage det købte, med mindre han har betinget sig levering nøjagtig til bestemt tid.

Sælgeransvar.
Nye salgsgenstande.

9. **For nye salgsgenstande ydes der ikke anden eller videregående garanti end den, der ydes af sælgerens leverandør (importøren eller fabrikanten), og forhandlerens forpligtelser og ansvar med hensyn til de leverede salgsgenstande er underkastet samme begrænsning som leverandørens (importørens eller fabrikantens). Der henvises herom i det hele til indholdet af leverandørens garantibestemmelser, hvormed køberen samtidig med denne slutseddels underskrift er gjort bekendt.**

Sælgeransvar.
Brugte salgsgenstande.

10. **Brugte automobiler og traktorer eller andre brugte effekter sælges – hvis andet ikke udtrykkeligt er aftalt – som genstandene er og forefindes og som beset.**

Om købers pligt til at underskrive købekontrakt og tegne forsikring.

11. Sker købet på afbetaling, er køberen pligtig til ved leveringen at underskrive sædvanlig købekontrakt. Endvidere er køberen pligtig at holde det købte med alt tilbehør etc. brand- og tyveriforsikret (motorkøretøjer dog kaskoforsikret) i et af sælgeren godkendt selskab for et beløb, der til enhver tid dækker værdien i handel og vandel, ligesom han er pligtig at tegne lovpligtig ansvarsforsikring. Køberen er pligtig at meddele forsikringsselskabet nøjagtige oplysninger om det købtes anvendelse, ligesom han på sælgerens begæring er pligtig at underskrive sædvanlig meddelelse (panthaverdeklaration) til forsikringsselskabet om sælgerens ejendomsforbehold, samt betale det herfor fastsatte gebyr.

Om købers pligt til at aftage det købte og underskrive dokumenter.

12. Køberen er forpligtet til at modtage det købte inden 6 dage efter, at det af sælgeren er meldt færdigt til aflevering, ligesom han inden afleveringen er pligtig at meddele de fornødne underskrifter på købekontrakt, veksler, forsikringsbegæringer m. v. Undlader køberen dette, er sælgeren berettiget til straks at hæve handelen og kræve erstatning.

Om forsendelsesrisiko.

13. Enhver forsendelse foregår for køberens regning og risiko.

Om regulering af købesummen, ved ændring af listeprisen på nye køretøjer og ved ændring af afgifter.

14. **Såfremt det for køberen bestemte køretøj ikke på salgstidspunktet er på lager, og den af sælgerens leverandør (importør) for køretøjet fastsatte listepris (vejledende udsalgspris) derefter ændres, inden køretøjet er hjemkommet til lager,**
eller
såfremt der efter slutsedlens oprettelse sker ændringer vedrørende afgifter eller lignende ydelser, der skal erlægges i anledning af køretøjets salg og/eller indregistrering, og sådanne afgifter m. v. er indregnet i købesummen,
skal den i slutsedlen anførte købesum – hvis ikke andet udtrykkeligt er aftalt – reguleres tilsvarende op eller ned.
Stiger den i slutsedlen anførte købesum (brutto) som følge heraf med mere end 5 %, er køberen dog ikke – med mindre andet udtrykkeligt er aftalt – forpligtet til at aftage det købte.

Om indregning af vægtafgift og forsikringspræmier.

15. Vægtafgift, der ikke er forfalden, er ikke uden særlig aftale indregnet i prisen, og er andet ikke aftalt, anses køretøjet solgt med forfalden vægtafgift betalt. Det samme gælder for det evt. i bytte givne køretøj, jfr. pkt. 5. Forsikringspræmier er ikke indregnet i prisen.

16. Skal købesummen berigtiges helt eller delvis ved senere levering af et brugt motorkøretøj, skal dette leveres i samme stand, hvori det forefandtes ved aftalens indgåelse. Køberen bærer risikoen for eventuelle forringelser, som måtte opstå, indtil køretøjet er overgivet i sælgerens besiddelse.
Eventuelle erstatningssummer vedrørende det ibyttetagne køretøj tilfalder sælgeren.

Mundtlige aftaler uden forbindende.

17. **Aftaler udover det i slutsedlen skrevne binder hverken køber eller sælger.**

Salget sker under forbehold af sælgerfirmaets godkendelse.

18. **Hvis**
denne slutseddel underskrives uden for sælgerfirmaets forretningssted, og
den, der underskriver slutsedlen for firmaet, er repræsentant, rejsende el. lign. for dette og således uden fuldmagt til straks at afslutte endelig handel, forbeholder sælgeren (firmaet) sig ret til indenfor et tidsrum af ..... hverdage fra slutsedlens underskrift at annullere aftalen. Er den skraverede rubrik ikke udfyldt, er fristen 5 hverdage.

Køberen *erklærer* sig indforstået med foranstående vilkår,
erklærer at evt. ibyttegivet køretøj er frit og ubehæftet udover, hvad der er oplyst foran under punkt 5.
erklærer – hvis købet vedrører et nyt køretøj – at være bekendt med indholdet af de under punkt 9 omtalte garantibestemmelser og
bekræfter at være fuldmyndig (20 år gammel) og fuldt rådig over sit bo, samt
erklærer på tro og love ikke under nogen som helst form at drive handel med genstande af samme art som det solgte, og
erkender at have modtaget genpart af slutsedlen.

For købers regning udføres:

....., den

For sælgerfirmaet: _____ Køber: _____

Stilling i firmaet. Tlf. forr.: Tlf. privat:

Autoriseret af
Dansk Ejendomsmæglerforening

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

SLUTSEDDEL

Journal nr.: _____

Undertegnede .....
boende .....
sælger herved til medundertegnede .....
.....
boende .....
den mig tilhørende ejendom, matr. nr. .....
beliggende .....
vurderet til ejendomsværdi kr. ....., heraf grundværdi kr. ..... pr. .....
på følgende vilkår:

§ i.

Ejendommen, hvis areal er ca. ..... m^2 iflg. ....., heraf vej ca. ..... m^2, sælges, således som den nu er og forefindes og som beset af køberen og med de på grunden værende bygninger med grund-, mur- og nagelfast tilbehør, herunder kakkelovne, gas-/elradiatorer, gas-/el vandvarmer, centralvarmeanlæg med oliefyr, jordtank (fra 19 .....) kældertank, fjernvarme, fastskruet badeværelsesudstyr, gas-/el-komfur, gasbord, køleskab, dybfryser, opvaskemaskine, mekanisk emhælte, vaskemaskine, TV-antenne, renovations-stativ,
alle slags ledninger og installationer, hegn, træer, plantninger og alt ejendommens øvrige rette tilliggende og tilhørende og iøvrigt med de samme rettigheder, byrder, servitutter og forpligtelser, hvormed den har tilhørt mig og tidligere ejere, herunder pligt til at være medlem af den lokale grundejer- eller parcelforening eller lignende foreninger, samt pligt til at overtage olie/fjernvarmeleverancekontrakt med .....
.....

Sælgeren erklærer, at der ikke på den solgte ejendom findes skov eller fredskovpligtig areal, og at de på ejendommen værende bygninger, disses indretning og installationer, sælgeren bekendt, er lovlige, med undtagelse af:

Endvidere bemærkes:

løvrigt henvises til ejendommens blad i tingbogen og vedlagte tingbogsattest/tingbogsoplysning.

§ 2.

Ejendommen overtages den ..... fra hvilken dag den står for køberens regning og risiko i enhver henseende, hvorfor denne i brandskadetilfælde oppebærer assurancesummen for ejendommen, der i ..... er fuld- og nyværdiforsikret, dog til anordningsmæssig anvendelse og med forbehold af panthavernes eller sælgers rettigheder.

§ 3.

Med overtagelsesdagen som skæringsdag affattes sædvanlig refusionsopgørelse over alle ejendommens indtægter og udgifter, saldoen reguleres i den kontante udbetaling. Parterne opgør selv evt. oliebeholdning på overtagelsesdagen, og foranlediger aflæsning af el-, gasforsyning m. m. Forsikringspolicer overtages kun i det omfang, køberen ønsker. Køberen er gjort bekendt med de ejendommen påhvilende skatter og afgifter.

§ 4.

Købesummen er fastsat til kr. ..... skriver kroner .....
....., der berigtiges på følgende måde:

A. Køberen overtager følgende prioritetsgæld:

a. 1. prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
..... serie, ... afd. stor til rest pr. ..... termin 19....., kr.

b. ..... prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
..... serie, ... afd. stor til rest pr. ..... termin 19....., kr.

c. ..... prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
..... serie, ... afd. stor til rest pr. ..... termin 19....., kr.

d. ..... prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
stor til rest pr. ..... termin 19..... kr. .....
indestående til .....
årlig ydelse kr. ..... Ejerskifteafdrag: .....
betales af sælgeren, hvorefter køberen overtager ..... kr.

e. ..... prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
stor til rest pr. ..... termin 19..... kr. .....
indestående til .....
årlig ydelse kr. ..... Ejerskifteafdrag: .....
betales af sælgeren, hvorefter køberen overtager ..... kr.

f. ..... prioritet til .....
oprindelig kr. ....., à ..... % p. a. rente,
stor til rest pr. ..... termin 19..... kr. .....
indestående til .....
årlig ydelse kr. ..... Ejerskifteafdrag: .....
betales af sælgeren, hvorefter køberen overtager ..... kr.

overføres kr.

De nævnte lån af almindelig og særlig realkredit er med statutmæssige forpligtelser i forhold til gældens oprindelige beløb. Andelene i resei anført. Evt. ændringer af rentevilkårene for statslån og/eller sparekasselån i anledning af køberens overtagelse af disse er sælgeren uvedkommende

overført kr.

B. Den kontante del af købesummen erlægges således:
Når slutsedlen underskrives, eller senest den.....deponeres hos statsautoriseret ejendomsmægler, MDE,.....kr.
Senest når skødet underskrives, deponeres hos.....
.....kr.

Beløbene, reguleret med refusionssaldoen, frigøres for sælger, når skødet er lyst uden præjudicerende retsanmærkninger
Af det deponerede beløb skal depositar - berigtigende advokat - udbetale ejerskifteafdrag og pantegæld, som ikke skal overtages, samt evt. restancer for ejendommens driftsudgifter. Endvidere skal depositar være forpligtet til at udbetale ejendomsmæglerens tilgodehavende i forbindelse med handelen.

C. Restkøbesummen.....kr.
afgøres ved, at køberen for dette beløb udsteder pantebrev - (Justitsministeriets pantebrevsformular A) - til sælger eller ordre med oprykkende panteret i den solgte ejendom efter den ovennævnte pantegæld.

a. kr.....
Pantebrevet forrentes fra overtagelsesdagen og amortiseres gennem en årlig ydelse af .....% af hovedstolen, hvoraf.....% p. a. af det til enhver tid skyldige beløb er rente, medens resten er afdrag.
Rente og afdrag erlægges med halvdelen i hver 11. juni og 11. december termin. Den første termin betales kun renter/betales en forholdsmæssig ydelse.
Pantebrevet indestar iøvrigt fra kreditors side uopsigeligt indtil .....19....., til hvilken termin, eller enhver senere termin, det kan opsiges med 5 måneders varsel. Fra debitors side kan pantebrevet indfries når som helst, helt eller delvis.

b. kr.....
Pantebrevet forrentes fra overtagelsesdagen og amortiseres gennem en årlig ydelse af .....% af hovedstolen, hvoraf.....% p. a. af det til enhver tid skyldige beløb er rente, medens resten er afdrag.
Rente og afdrag erlægges med halvdelen i hver 11. juni og 11. december termin. Den første termin betales kun renter/betales en forholdsmæssig ydelse.
Pantebrevet indestar iøvrigt fra kreditors side uopsigeligt indtil udløb ca.....år.
Fra debitors side kan pantebrevet indfries når som helst, helt eller delvis.

Ved hvert ejerskifte erlægges et ekstraordinært afdrag på.....% af restgælden. Overgang eller overdragelse til medejer, ægtefælle eller livsarvinger betragtes ikke som ejerskifte.
Uanset bestemmelserne i pantebrevsformularens trykte tekst gælder følgende:
Punkt 8, ejerskifteafdrag betales, og kreditormeddelelse afgives gebyrfrit, senest inden 3 måneder efter overtagelsesdagen.
Punkt 10, tvangsauktionsklausulen gælder kun, såfremt ejendommen overtages af en kontraktspanthaver, der betales intet ejerskifteafdrag ved overtagelse på tvangsauktionen, ved videresalg betales normalt ejerskifteafdrag.
Pantebrevet(ne) respekterer optagelse af størst mulige lån i Almindelig og Særlig Realkredit, herunder kontantlån, eller tilsvarende Sparekasselån, mod at nettoprovenuet afskrives på foranstående lån eller nærværende sælgerpantebrev i prioritetsorden.
Såfremt der fremkommer ekstraordinære afdrag på pantebrevet(ne) ved omprioritering, betaling af ejerskifteafdrag el. lign., nedsættes den årlige ydelse med.....% af det afskrevne beløb. Første terminsydelse efter afskrivningen skal dog være af en sådan størrelse, at renterne i den forudgående periode betales fuldt ud.
Pantebrevet kan efter sælgerens ønske deles i to eller flere pantebreve.
Såfremt pantebrevet(ne) ved udstedelsen respekterer statslån og/eller sparekasselån, skal det uden påtegning respektere fremtidige ændringer i vilkårene for disse lån.
Skødet og sælgerpantebrevet(ne) skal tinglyses samtidigt.

lait købesum.....kr.

§ 5.

Med hensyn til svamp og husbukke oplyses følgende:

§ 6.

Overdragelig gæld til vej, kloak og rensningsanlæg m. m. pr. **kr.**

overtages af køberen udenfor købesummen. Ikke overdragelig gæld indbetales af sælger.
Bidrag til rensningsanlæg og hovedkloak, som er eller eventuelt bliver pålignet ejendommen, betales af køberen fra forannævnte skæringsdag. Gæld, der afvikles gennem et fast bidrag eller er pålagt forbruget af vand, fjernvarme eller el, betales af køberen fra skæringsdagen. Eventuelle fremtidige udgifter vedrørende ovennævnte er sælger uvedkommende. Sælgeren oplyser, at der ikke er udført arbejder eller afsagt kendelser vedrørende vej/fortov/vand/kloak/el/rensningsanlæg, fra hvilke udgifterne senere vil blive pålagt ejendommen.

§ 7.

Køberen er pligtig at tage endeligt/betinget skøde på den købte ejendom senest den ..... 19 og er berettiget til at fordre sådant skøde, når den kontante del af købesummen er berigtiget.
Sælgeren rydder og fraflytter ejendommen senest overtagelsesdagen kl. 12.00, og ejendommen leveres fri for lejemål af nogen art.

De med denne handels ordning og berigtigelse samt pantegældens overtagelse forbundne omkostninger, herunder salær til advokat .....
der berigtiger handelen, udredes af køberen. Evnt. salær til sælgerens advokat udredes af sælgeren.
Sælgeren betaler ved første udbetaling ejendomsmæglersalæret med
af den samlede salgssum, eller kr. , samt udlæg til annoncer, kørsel, attester m. v. efter opgørelse, til statsautoriseret ejendomsmægler, MDE

Underskrevne, der er fyldt 20 år og er rådig over mit bo, erkender herved på ovenfor fastsatte vilkår at have købt nævnte ejendom, og jeg forpligter mig herved til ;it opfylde denne slutseddel i alle derss ord og punkter.

, den

Som sælger CPR-nr.

Som sælgers ægtefælle CPR-nr.

, den

Som køber CPR-nr.

Som køber CPR-nr.

Sælgers nye adresse: .....

Øst 73-III

LASSEN & STIEDL A/S. KBH.

Til admafd. Sagsnr.: .....

KONTRAKT

HØM TYPEHUSE A/S

afd. .....

Mellem undertegnede .....

boende.....telefon .....

som køber og HØM TYPEHUSE A/S som sælger, er d. d. indgået følgende aftale om køb af et monteringsfærdigt byggesæt til et HØM TYPEHUS, **type** .....

Sælger sørger for arkitekt- og ingeniørbistand til opførelse af standardprojektet, ligesom sælger administrerer byggesagen i økonomisk henseende.

Eventuelle bemærkninger: .....

Byggesæt leveres med køkken: .....

garderobeskabe: .....

lægter til: .....

Byggesættet leveres frit på købers byggegrund, matr.nr.....af .....

beliggende .....

Byggesættet leveres i to leverancer.

Leveringstidspunktet for **første leverance** fastsættes, når byggetilladelse og den nedenfor anførte betaiingsgaranti foreligger. Leveringstidspunktet for **anden leverance** fastsættes i samråd med HØM TYPEHUSE A/S.

Den samlede kontraktsum andrager:

Standardbyggesæt incl. leveringsomkostninger, glasentreprise samt honorar til arkitekt,

ingeniør og administration.....kr.

Oliefyr, tank og kedel-Unit, type:.....kr.

Fradrag/tillæg for særlige ændringer i leverancen, jfr. ovenstående bemærkninger.....kr.

kr.

Honorar for særprojektering.....kr.

kr.

Moms kr.

alt kr.

Betalingsbetingelser:

1. Ved kontraktens underskrift betales.....kr.
2. Kontant ved modtagelse af 1. lev.....kr.
3. Ved tagraten og senest 60 dage efter første leverance betales.....kr.
4. Ved snedkerraten og senest 60 dage efter anden leverance betales restbeløbet, det vil sige kr.

I alt kr

Ved erlæggelse af fuld betaling inden for 30 dage efter leveringsdato - hver leverance regnet for sig - ydes 1 ½ % kasserabat af kontraktbeløbene 3. og 4. excl. moms. For at opnå kontantrabat må betalingen ske på bygherrens foranledning. Ved betaling senere end de ovenfor under 1-4 nævnte betalingstidspunkter tillægges 1 ½ % morarente af det for sent betalte beløb for hver påbegyndt måned.

Betaiingsgaranti:

Køber forpligter sig til at overgive Høm Typehuse A/S og/eller ordre en af den byggelångivende bank noteret transport i byggelånet, svarende til Høm Typehuse A/S's samlede tilgodehavende med sekundær håndpanteret I byggelånspantebrevet. Kontrakten er i øvrigt indgået på omstående nærmere betingelser, som gælder overalt, hvor andet ikke er anført ovenfor.

Stempel til denne kontrakt betales af køber.

Bemærkninger: .....

.....

, den / 19

For HØM TYPEHUSE A/S: ..... Som køber: .....

F. 15.0

NÆRMERE BETINGELSER

§ i

Standardbyggesættet omfatter

a) Det monterings-færdige byggesæt samt monteringsvejledning, beskrivelser og tegninger.
b) levering og montering af glas, og
c) teknisk (arkitekt- og ingemørmæsskj) og administrativ bistand indenfor standardprojektets rammer. Sælger ansøger således på købers vegne om byggetilladelse og om byggelån og fremmer disse ansøgninger mest muligt.

§ 2.

For købers regning foranlediger sælger straks tegnet en bygningsbrandforsikring med fuld- og nyværdidæk-

Sælger foranlediger ligeledes tegnet en 1-årig kombineret husejer- og glasforsikring Sælger betaler præmien på denne forsikring, såfremt forsikringen tegnes hos sælgers forsikringsselskab. I modsat fald tegnes forsikringen for købers regning.

Sælger tegner, gratis for køber, samtidig med tegningen af den gratis kombinerede husejerforsikring en 1-årig ulykkesforsikring, dækkende selvbyggeren og dennes ægtefælle samt hjemmeboende børn under 18 år. Endvidere dækkes i samme tidsrum selvbyggerens evt medhjælpere ved byggeriet under sælgers lovpligtige ulykkesforsikring.

§ 3

Byggesættet leveres frit på købers byggegrund.

Det er en forudsætning fra sælgers side at tilkørselsforholdene til grunden og forholdene på cenne i øvrigt er af en sådan beskaffenhed, at der umiddelbart og uden ekstra foranstaltninger kan ske tilkørsel med 30 tons lastvogn med anhænger og aflæsning fra samme. 1 modsat fald må de nødvendige foranstaltninger træffes for købers regning.

Køber sørger for, at grunden er støbt inden leveringstidspunktet for første leverance, således at byggesættets dele ikke henligger unødigt.

Køber holder byggesættet omhyggeligt beskyttet mod beskadigelse af vejrliget eller af anden grund, jfr. Høm Typehuse A/S's selvbyggervejledning.

Nøjagtig leveringsdato meddeles køber med 8 dages varsel, cg kober sørger for, at fornøden aflæsningsmandskab, mindst 4 mand, er til stede. Eventuel ekstraregning fra vognmand for unødig lang ventetid på byggepladsen er sælger uvedkommende.

§ 4.

Køber forpligter sig til at aftage byggesættet senest 2 år efter nærværende kontrakts dato, med mindre udskydelsen af leveringen skyldes sælger elleir forhofd, for hvilke sælger bærer risiko.

Er køber ikke parat til at modtage byggesættets leverancer til de aftalte tidspunkter, eller ønsker han det eller de pågældende tidspunkter udskudt, er sælger be--ettiget til enten at hæve eller at fastholde kontrakten.

I begge tilfælde er Køber forpligtet til at dække de ved misligholdelsen lidte tab, herunder honorar for udført arbejde.

§ 5.

Merydelser og leverancer, som ikke omfattes af kontraktsummen, betales netto kontant. Det samme gælder samtlige sælgers positive udlæg, såsom stempel af kontrakter og pantebreve, indløsning af byggetilladelse, landinspektørafsætning, attester m. v.

§ 6.

Eventuelle reklamationer vedrørende byggesættets kvalitet og/eller leverancernes omfang, herunder vedrørende transportskader, skal ske skriftligt til sajlgers kontor snarest muligt og senest 8 dage efter vedkommende leverancers levering på byggepladsen

Sælger har ret tit indenfor en rimelig tid at afhjælpe mangler, hvorover der er sket rettidige reklamationer Såfremt behørig afhjælpning er sket, har køber intet krav på erstatning afslag eller andre beføjelser.

§ 7.

Sælgers tekniske konsulenter er berettigede til når som helst at få adgang til byggepladsen for at kunne tilse, at de leverede materialer behandles og anvendes på behørig vis i overensstemmelse med givne anvisninger, tegninger og beskrivelser. Køber er pligtig at følge og gøre sig bekendt med disse.

§ 8.

Sælger er berettiget til i byggeperioden at have et skilt opsat på byggepladsen, angivende husets betegnelse og leverandør. Skiltet skal fjernes af sælger ved købers indflytning

§ 9.

Såfremt køber udebliver med sine betalinger i henhold til nærværende kontrakt i mere end 7 dage efter den fastsatte forfaldsdag eller i øvrigt væsentligt misligholder sine forpligtelser, er sælger berettiget til uden varsel at forlange hele restkøbesummen med renter skadesløst betalt samt erstatning for det ved misligholdelsen lidte tab.

Sælger er i så fald endvidere berettiget til at hæve købet både for så vidt angår leverede og ikke leverede dele, således at sælger tilbagetager leverede dele af byggesættet, ligesom køber er forpligtet til at erstatte det ved misligholdelsen lidte tab.

Sælger har ejendomsforbehold i byggesættet og dettes enkelte dele, således at byggesættet forbliver sælgers ejendom, indtil kontraktsummen er fuldt og skadesløs betalt.

§ 10.

Såfremt der fra det offentliges side foretages forhøjelser i told- og/eller afgiftssatser - herunder moms - eller der pålægget, de købte varer og/eller tjenesteydelser nye afgifter, er sælger berettiget til at regulere kontraktsummen i overensstemmelse hermed

§ 11.

I henhold til byggelovens § 13 stk. 2 må ibrugtagen (indflytning) af huset ikke finde sted, før de lokale myndigheder har udstedt bygningsattest. Såfremt byggeriet ikke er afsluttet 12 måneder efter byggeriets påbegyndelse for huse uden kælder og 15 måneder efter byggeriets påbegyndelse for huse med kælder, forbeholder sælger sig ret til et færdiggøre byggeriet for købers regning, såfremt forsinkelsen ikke skyldes sygdom eller andre uforudsete ting, som bygherren er uden skyld i.

§ 12.

Begivenheder, der ikke er undergivet sælgers kontrol såsom krig. besættelse, borgerlige uroligheder, arbejdskonflikter, ulykker, transportforsinkelser, ildsvåde, vandskader, naturkatastrofer, ekstra-ordinært vejrlig, myndighedenes indgriben, materialemangel o. lign., som direkte eller indirekte forhindrer eller forsinker leverancen, berettiger sælger til uden derved at ifalde noget ansvar at annullere kontrakten eller udskyde leverancen/leverancerne så lang **tid,** som hindringen varer.

§ 13.

Der er ikke i forbindelse med nærværende kontrakts indgåelse truffet andre aftaler mellem parterne om de pågældende leverancer, end de der fremgår af denne kontrakt. Der gøres i den forbindelse opmærksom på, at enkelte dele af standardbyggesættet ikke kan returneres. Eventuelle fremtidige aftaler om leverancerne skal. for at kunne påberåbes af parterne, være skriftlige.

ALMINDELIGE BETINGELSER
for deltagelse i selskabsrejser

med fly, tog, bus eller **skib, vedtaget af**

Danmarks Rejsebureau Forening og tiltrådt af Forbrugerrådet.

1. Tilmelding

Kontraktforholdet mellem forbruger og rejsearrangør opstår ved tilmeldingen til rejsebureauet. En sådan kan afgives skriftligt, såvel som mundtligt.

Rejsearrangøren kan i sit program bestemme, at tilmeldingen først er bindende for begge parter, når depositum er betalt, og rejsebureauet samtidig har gjort kunden opmærksom på dette forhold.

Ved tilmeldingen udfærdiger rejsebureauet en ordrebekræftelse (indtegningsbevis).

2. Vederlag og pris

I programmet (evt. annoncering) er de ydelser beskrevet, som tilsikres forbrugeren.

Indkvartering sker, hvis andet ikke er aftalt, i dobbeltværelser.

Den anførte pris omfatter de i programmet nævnte ydelser, der i henhold til programmet er inkluderet i prisen. Tillæg, f. eks. for udflugter, enkeltværelser eller anden særlig Indkvartering, såvel som fradrag af f. eks. rabatter for børn, må kun ske i overensstemmelse med det i programmet anførfe.

Pas, visum, vaccination m.v. indgår normalt ikke i selskabsrejsens pris og kan derfor opkræves særskilt hos forbrugeren.

Ved tilmeldingen betales et af rejsebureauet fastsat depositum. Restbeløbet betales senest 7 dage før rejsens afgang, medmindre andre betingelser er opstillet af rejsebureauet.

Når rejsens fulde beløb er betalt, har rejsedeltageren krav på at få udleveret faktura/rejsebevis.

3. **Prisændring**

Arrangøren har ret til, under særlige omstændigheder, at forhøje den aftalte pris. Det er en betingelse, at en forhøjelse beror på nye eller forhøjede skatter og afgifter, ændrede valutakurser eller andre omstændigheder, som arrangøren ingen mulighed har haft for på forhånd at afværge.

En forhøjelse skal normalt varsles snarest muligt og med mindst 14 dage og må ikke overstige 10% af rejsens averterede pris.

Såfremt disse betingelser ikke er overholdt, kan den rejsende uden udgift afbestille rejsen.

4. Rejsedeltagerens afbestilling

Afbestiller en rejsedeltager sin rejse mere end 28 dage før afrejsedagen, tilbagebetales det erlagte depositum med fradrag af en af arrangøren fastsat og i pro-

grammet angivet ekspediticnsafgift, der dog ikke må overstige 10% af rejsens pris, dog min. kr. 50,-.

Sker afbestillingen senere end ovenfor anført, men tidligere end 14 dage før afrejsen, er det erlagte depositum fortabt. Afbestilles en rejse senere, men før afrejsedagen, har arrangøren ret til, udover depositum, at beregne sig 50 % af den totale pris for rejsen. Sker afbestillingen indenfor 24 timer før afrejsetidspunktet, har arrangøren ret til at tilgoderegne sig den totale pris for rejsen.
Hvis der i rejsens pris er inkluderet beskyttelse mod udgifter ved afbestilling, eller hvis den rejsende har erhvervet en af rejsebureauet godkendt afbestillingsforsikring, og afbestiller rejsedeltageren inden afrejsen på grund af akut sygdom, ulykkestilfælde eller dødsfald, der indtræffer efter bestillingen, og som rammer rejsedeltageren selv, hans ægtefælle, børn, forældre, søskende eller den, med hvem han samlever under ægteskabslignende former, debiteres kun gebyr for obligatorisk afbestilling.
Denne regel forudsætter, at der uden ugrundet ophold indsendes attest fra en

Sker ingen afbestilling, og indfinder rejsedeltageren sig ikke på angivet tid og sted, eller kan han/hun ikke tiltræde eller fuldføre rejsen på grund af manglende rejsedokumenter, som f.eks. gyldigt pas, nødvendige visa og vaccinationsattest etc., har arrangøren ret til at tilgoderegne sig den totale pris for rejsen.
Ændringer, som foretages mere end 28 dage før afrejsedagen er gratis. Senereændringer betragtes som afbestilling og ny bestilling.
Ændringer af rejsemål og afrejsedato betragtes som afbestilling og nybestilling.

Afbestilling på grund af force majeure.

Hvis der, inden for et tidsrum af 14 dage inden en bestilt rejses afgang, indtræffer krigshandlinger, borgerkrig, af behørig international myndighed konstateret livsfarlig smitsom sygdom eller dermed ligestillede for rejsedeltageren lige så indgribende begivenheder på eller i umiddelbar nærhed af rejsemålet, har rejsedeltageren ret til at opsige aftalen, hvorved den erlagte betaling, med fradrag af depositum, tilbagebetales. Denne ret tilkommer ikke rejsedeltageren, når en rejse er påbegyndt.

En afbestilling betragtes som foretaget på det tidspunkt, da meddelelse herom er kommet rejsebureauet ihænde.

5. **Arrangørens aflysning af en rejse**

En rejse kan af arrangøren aflyses af følgende årsager:

a) På grund af force majeure (katastrofe, strejke, optøjer, krigshandlinger eller lignende), hvorved arrangøren er forpligtet til omgående at underrette de tilmeldte rejsedeltagere.
b) Som følge af, at et tilstrækkeligt antal tilmeldinger ikke er opnået, hvorved arrangøren er forpligtet til snarest at underrette dem, der har tilmeldt sig rejsen, dog senest 14 dage før afrejsedagen. For korte busrejser kan der gælde særregler.

Indstilles en rejse ifølge punkt a) og b) ovenfor, skal den erlagte betaling tilbagebetales uden fradrag. Derudover tilkommer der ikke rejsedeltageren nogen godtgørelse.

6. Ændring i rejseplanen

Det påhviler arrangøren at gennemføre rejsen i overensstemmelse med rejseplanen.

Opstår der begivenheder, som arrangøren godtgør ligger udenfor hans kontrol, men som bevisligt vil påvirke en planlagt rejses forløb, har han ret til at afbryde en påbegyndt rejse, ændre til andre hoteller, transportmidler eller tidstabeller (f. eks. ved forsinkelser) eller foretage andre ændringer i programmet. Hvis det **er** muligt, skal arrangøren meddele rejsedeltageren sådanne ændringer inden afrejsen og under alle omstændigheder, så snart det er muligt.
Hvis arrangøren har foretaget ændringer, under henvisning til ovennævnte, er rejsedeltagerne berettiget til erstatning iflg. § 8 nedenfor, dog kun i det omfang rejsedeltagerne kan bevise, at den ydelse, man har modtaget, fra et standardsynspunkt er ringere end den lovede ydelse. Sådanne ændringer medfører ikke indskrænkninger i rejsedeltagernes betalingspligt iflg. aftalen.

7. **Manglende udnyttelse**

Hvis en rejsedeltager udebliver fra anførte transporter eller på anden måde undlader at udnytte de ydelser, som indgår i rejsen, kan godtgørelse ikke kræves.

8. **Arrangørens ansvar**

a) Arrangøren er ansvarlig for skader, der rammer den rejsende, hvis det kan bevises, at arrangørens egen forsømmelse er skyld i rejsearrangementets ufuldstændighed. Arrangøren er tillige ansvarlig for sine medarbejderes handlinger i tjenesteanliggender. Hvad angår de virksomheder eller personer (transportselskaber, hoteller, m. fl.) hvis ydelser arrangøren har truffet aftale om inden rejsen, er arrangøren kun ansvarlig indenfor rammerne af ansvarsbestemmelserne i nedenstående stykke d).

b) Arrangøren er helt fritaget for ansvar ved skader, der rammer den rejsende på grund af katastrofer, strejker eller andre hændelser af force majeure-karakter eller på grund af den rejsendes egne forsømmelser. Indtræffer begivenheder af force majeure-karakter, skal arrangøren omgående underrette de rejsende derom og iværksætte forholdsregler, der begrænser de rejsendes tab som følge heraf.

c) Rammes en rejsende af skader, som ikke beviseligt er forvoldt af arrangøren eller dennes medarbejdere, og som heller ikke er sket ved hændelser af force majeure-karakter eller på grund af den rejsendes egen forsømmelse, påtager arrangøren sig alligevel at erstatte skaden, såfremt den består i, at aftalte ydelser er udeblevet eller, at sådanne ydelser er udført på en måde, der ud fra et standardsynspunkt er ringere end aftalt. Erstatning for sådanne skader udredes med højst et beløb, der modsvarer den pris, den skadelidte har betalt for rejsen.

   I tilfælde, hvor arrangøren har ydet erstatning ifølge dette stk. c), overtager han den rejsendes erstatningskrav mod den, som har forvoldt skaden op til det erstattede beløb.

d) Arrangørens erstatningspligt ifølge ovenstående stk. a) og c) omfatter kun **direkte** økonomisk skade. For **indirekte** skade eller skade af ikke økonomisk art fritages arrangøren for ethvert ansvar.

9. Den rejsendes ansvar

Enhver rejsende har pligt til at rette sig efter anvisninger fra rejseledere og transportfirmaers personale i forbindelse med en rejses gennemførelse. En rejsende er ansvarlig for enhver skade, forårsaget ved overtrædelse af meddelte anvisninger eller forskrifter.

Rejsedeltagere er forpligtet til:

a) at respektere ordensbestemmelser, som gælder for hoteller, transportmidler etc.
b) at afholde alle omkostninger for evt. skader forvoldt på hoteller, transportmidler etc. samt
c) at optræde således, at medrejsende ikke føler sig generet
d) at sørge for de for rejsen nødvendige pas, visa, vaccinationer m. v.

Tilsidesætter en rejsedeltager i væsentlig grad disse forpligtelser, forbeholder arrangøren sig ret til at udelukke den pågældende fra fortsat deltagelse i rejsen, respektive forhindre, at rejsedeltageren påbegynder rejsen.

Arrangøren er i så fald berettiget til at tilgoderegne sig den totale pris for rejsen. Er rejsen påbegyndt, må rejsedeltageren foretage hjemrejse på egen bekostning uden erstatningspligt for arrangøren.

Ved sygdom, opstået under rejsen, påhviler det rejsedeltageren selv at afholde alle omkostninger, f. eks. til lægebehandling, sygehusophold, særlig hjemtransport etc.

Rejsedeltagere, som er vidende om, at deres helbredstilstand ikke er god, er pligtige til før indtegningen til en rejse at konsultere en læge. Deltagelse i rejsen sker da på eget ansvar.

10. Forsikringer

Rejsedeltagere drager selv omsorg for den forsikringsmæssige beskyttelse, som anses for nødvendig, f. eks. ansvars-, ulykkes- og rejsegodsforsikring. Sådanne forsikringer kan tegnes i rejsebureauet.

11. Reklamationer

Evt. reklamationer under en rejse skal fremsættes umiddelbart til den ansvarlige rejseledelse. Krav om erstatning skal, for at kunne tages i betragtning, skriftligt stiles til rejsebureauet inden 1 måned efter rejsens afslutning. Rejsebureau Ankenævnet kan dog beslutte at bortse fra denne regel, såfremt særlige forhold taler herfor. Hvis en rejsedeltager klager og ikke opnår en tilfredsstillende ordning med arrangøren, kan klagen indbringes for Rejsebureau Ankenævnet.

Disse betingelser skal helt eller delvis være aftrykt i rejsearrangørens sæsonprogrammer. I programmer, hvor betingelserne kun delvist er aftrykt, skal dette tydeligt anføres sammen med en henvisning til særtryk af betingelserne i deres fulde ordlyd. Sådanne særtryk skal være til stede i rejsebureauernes salgslokale og udleveres på forlangende. Betingelserne lægges til grund i enhver tvist, medmindre det indklagede rejsebureau kan bevise, at der ved skriftlig aftale er truffet en særordning, hvori det er anført, at denne afviger fra disse bestemmelser.

København, den 30. maj 1974

DANMARKS REJSEBUREAU FORENING
Helge Kierulff
formand

Endelig godkendt juni 1974 af det på Generalforsamlingen nedsatte lovudvalg og tiltrådt af Forbrugerrådet 27. august 1974.

Rekommandation
vedrørende *udarbejdelse af garantibeviser*

De Danske Husmoderforeninger, Industriraadet og Statens Husholdningsråd har på basis af et forudgående samarbejdsudvalgsarbejde besluttet at anbefale nedennævnte retningslinier for udarbejdelse af garantibeviser for varige forbrugsgoder:

Garantiperioden:

Den i garantibeviset anførte garantiperiode regnes sædvanligvis fra tidspunktet for købets indgåelse. Købsdatoen bevises af køber, f.eks. ved fremlæggelse af faktura.

Garantiens omfang:

Garantien omfatter fabrikations- og materialefejl, der konstateres under produktets normale brug.

Reparation og/eller udskiftning af dele bør ske ved producentens foranstaltning inden for en rimelig tid. Er dette ikke muligt, skal producenten anvise anden reparatør/montør til at udføre arbejdet for sin regning. For dele, der er udskiftet eller repareret ifølge garantien, garanterer producenten på samme vilkår, under samme forudsætninger og i samme tidsrum, som var gældende for produktet i sin helhed.

Tidsrummet fra mangelens anmeldelse til dens afhjælpning tillægges garantiperioden.

Garantiens indhold:

Producenten betaler alle udgifter til reservedele og arbejdsløn samt rejseomkostninger for montør. Såfremt producenten skønner det nødvendigt, at produktet indsendes til hans fabrik eller værksted, betaler han alle transportudgifter ved indsendelse og returnering.

Forbehold, der kan anses for rimelige:

At fejl eller skader, direkte eller indirekte, opstået på nedennævnte måder undtages fra garantien:

1) Installation i strid med installationsinstruksen
2) fejlbetjening
3) undladelse af at foretage en i brugsanvisningen foreskrevet vedligeholdelse.
4) misbrug
5) brand
6) ulykke
7) lynnedslag
8) ekstraordinære spændingsvariationer
9) andre elektriske forstyrrelser
10) reparationer udført af andre end af producenten anviste eller godkendte personer.

At garantien kun dækker anvendelse i Danmark med undtagelse af Færøerne og Grønland.

Forbehold, der ikke kan anses for rimelige:

At garantien bortfalder, såfremt:

1) Garantibeviset ikke fremsendes til producenten i dateret og underskrevet stand
2) der foreligger misligholdelse af betalingsbetingelserne
3) dele af fremmed oprindelse ikke er dækket af underleverandørens garanti.

Spørgsmålet om, hvorvidt en garanti skal omfatte erstatning for følgeskader, og forholdet til købeloven har været drøftet, uden at man har kunnet nå til en fælles indstilling til garantibevisernes indhold på disse punkter.

København, den 1. april 1971.

De Dansk Husmoderforeninger
Elisabeth Jessen

Statens Husholdningsråd
Elisabeth Reinstrup

Industriraadet
Wigo Theilgaard

FORBRUGERKOMMISSIONEN
Lovudvalget

Den 14. marts 1974

I skrivelse af 8. marts 1974 har handelsministeriet anmodet forbrugerkommissionen om en udtalelse i anledning af justitsministeriets skrivelse af samme dato, hvormed fulgte en foreløbig redegørelse fra justitsministeriets sagkyndige vedrørende formuerettens generalklausuler, professor, dr. jur. Stig Jørgensen.

Forbrugerkommissionen har under hensyn til den korte tidsfrist for afgivelse af udtalelsen anmodet kommissionens lovudvalg om at foretage en drøftelse af materialet.

Professor Stig Jørgensens redegørelse indeholder et motiveret forslag om, at der i aftaleloven indsættes en ny generalklausul, som er begrundet dels i ønsket om at effektivisere bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet, dels i behovet for at styrke forbrugernes retsstilling. Forbrugerkommissionen er alene anmodet om en udtalelse vedrørende behovet i sidstnævnte henseende.

Som anført i kommissionens betænkning II om markedsføring, forbrugerombudsmand og forbrugerklagenævn (betænkning nr. 681) side 8 har lovudvalget under forbrugerkommissionen gennem længere tid arbejdet med en undersøgelse af behovet for gennemførelse af særlige lovgivningsforanstaltninger til beskyttelse af forbrugerne i civilretlig henseende.

I udvalgets arbejde er indgået en række overvejelser vedrørende en særlig regulering af standardkontrakter og andre standardvilkår inden for forbrugerområdet. Kommissionen fik i maj 1972 forelagt en foreløbig redegørelse fra lovudvalget og anmodede udvalget om at fortsætte sine overvejelser med henblik på at udforme de regler, der måtte være fornødne i så henseende.

I det nu af regeringen fremsatte forslag til lov om markedsføring er der i overensstemmelse med kommissionens indstilling i ovennævnte betænkning gennem generalklausulen i lovforslagets § 1 åbnet adgang til at regulere standardvilkår. I begyndelsen af indeværende år har lovudvalget behandlet og er nået til enighed om, at der desuden bør gennemføres en civilretlig generalklausul. Det understreges, at man i forbindelse hermed alene har tænkt på en generalklausuls betydning for forbrugerbeskyttelsen, og spørgsmålet om bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet er således ikke indgået i lovudvalgets overvejelser.

På denne baggrund skal man udtale følgende:

Lovudvalget kan tiltræde det foreliggende forslag til en ny generalklausul, der placeres i aftaleloven.

Udvalget har drøftet generalklausulens udformning og specielt under hensyn til sikkerheden i samhandelen diskuteret den udvidelse af generalklausulens anvendelsesområde, der i forhold til de hidtidige generalklausuler finder sted gennem udeladelsen af de kvalificerende ord: »*åbenbart* urimeligt« og »*klart* stridende mod redelig forretningsskik«.

Udvalget har kunnet tiltræde denne udeladelse af de kvalificerende momenter, hvilket bl.a. indebærer en lettere bevismæssig adgang til klausulens anvendelse. I denne forbindelse er der enighed om at understrege, at en aftale også efter den foreslåede formulering må fremstå som urimelig eller i strid med redelig handlemåde efter den almindelige retsopfattelse, for at aftalen helt eller delvis kan tilsidesættes.

Udvalget skal dernæst bemærke, at en generalklausuls indhold vil blive udfyldt gennem domstolenes praksis - som i øvrigt må hvile på en bedømmelse af konkrete forhold i de enkelte sager - og at det derfor ifølge sagens natur kan forekomme betænkeligt og yderst vanskeligt på forhånd at angive konkrete eksempler, hvorpå generalklausulen bør komme til anvendelse, jfr. bl.a. det i redegørelsen

fremhævede tilfælde om automatisk pristalsregulering. Udvalget har derfor - også af tidsmæssige grunde - afstået fra at tage stilling til de i redegørelsen angivne eksempler på generalklausulens anvendelse.

Det er endvidere i udvalget blevet understreget, at anvendelsen af urimelighedskriteriet i en civilretlig generalklausul som den foreslåede må ske på en sådan måde, at der ikke gribes ind i den normale prisvariation, som er betinget af en almindelig konkurrencesituation.

Hvad angår selve formuleringen af den foreslåede generalklausul, er udvalget enig i udformningen af stk. 1, medens man foreslår, at stk. 2 formuleres således:

»Stk. 2. Ved afgørelsen efter stk. 1 kan der tages hensyn til forholdene ved eller efter aftalens indgåelse«.

Som motivering for dette ændringsforslag skal man anføre, at ordene »aftalens indhold« efter udvalgets opfattelse følger af formuleringen i forslagets stk. 1. Derimod forekommer det ønskeligt, at det direkte i lovteksten kommer til udtryk, at der ved afgørelsen efter stk. 1, også kan tages hensyn til de efterfølgende omstændigheder, hvorunder aftalen eller dens enkelte bestemmelser nu søges gjort gældende. Herefter forekommer det overflødigt at tilføje, at »omstændighederne i øvrigt« kan tages i betragtning.

P. U. V.

H. Lund Christiansen

formand

HANDELSMINISTERIET
(Ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart)
Slotsholmsgade 12, 1216 København K.
Tlf. (01) 12 11 97 - Postgirokonto 2 41 31

18. marts 1974
400-4-73
F.C.

Justitsministeriet,
Lov afdelingen

I skrivelse af 8. marts 1974 - j.nr. L.A. 1973–46001–9 - har justitsministeriet udbedt sig en udtalelse om en samtidig fremsendt foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler. I redegørelsen stilles forslag om indsættelse af en ny generalklausul i aftaleloven og i forbindelse hermed om ophævelse af generalklausulbestemmelser i flere specialove.

I denne aneldning skal man meddele, at handelsministeriet af tidsmæssige grunde har været afskåret fra at forelægge redegørelsen for samtlige de under ministeriets ressort hørende interesseorganisationer og har derfor indskrænket sig til at anmode forbrugerkommissionen om en udtalelse om sagen. Fra forbrugerkomrnissionens formand har handelsministeriet herefter modtaget den i kopi vedlagte skrivelse af 14. marts 1974 bilagt en enstemmig udtalelse af samme dato fra kommissionens lovudvalg.

Handelsministeriet kan henholde sig til udtalelsen fra kommissionens lovudvalg, der består af repræsentanter for bl.a. erhvervs- og forbrugerorganisationerne og tilføjer, at man kan tiltræde, at bestemmelsen i § 11 i lov nr. 142 af 29. april 1955 med senere ændringer om arbejdstageres opfindelser ophæves, hvis den foreslåede ny generalklausul gennemføres.

P.M.V.
E.B.
Frede Christensen

Ekstrakt af forslag til
Lov om ændring af borgerlig straffelov, aftaleloven m. v.

(Bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed m.v.)

§ 2.

I lov nr. 242 af 8. maj 1917 om aftaler og andre retshandler på formuerettens område foretages følgende ændringer:

2. § 36 affattes saledes:

»§ 36. En aftale kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Det samme gælder andre retshandler,

Stk 2 Ved afgørelsen efter stk 1 tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalem indhold og senere indtrufne omstændigheder.

FORBRUGERKOMMISSIONEN
Lovudvalget

Den 3. oktober 1974

I skrivelse af 1. oktober 1974 har handelsministeriet anmodet Forbrugerkommissionen om en udtalelse i anledning af justitsministeriets skrivelse af 30. september 1974 vedrørende spørgsmålet, om der i forbindelse med forslaget om ændring af aftaleloven (angående en formueretlig generalklausul m.v.) bør gennemføres en regel, hvorefter abonnementskontrakter kan opsiges med et vist varsel efter 1 års forløb, medmindre dette vil være urimeligt.

Forbrugerkommissionen har under hensyn til, at man er anmodet om en meget hurtig besvarelse af handelsministeriets skrivelse, bedt kommissionens lovudvalg om en udtalelse.

Lovudvalget, der tidligere har drøftet disse problemer, skal indledningsvis bemærke, at man er af den opfattelse, at der er et behov for, at der i næringsloven indsættes et almindeligt forbud - der således også vil omfatte abonnementskontrakter - mod uanmodet henvendelse på bopæl, samt at der gennemføres en lovhjemmel inden for civilretten for, at aftaler indgået i strid med forbudet ikke er bindende for forbrugerne. For så vidt angår dørsalg af bøger må der dog tages forbehold for resultatet af overvejelserne i det af kulturministeriet nedsatte udvalg om bogen.

Det er imidlertid lovudvalgets opfattelse, at gennemførelsen af en sådan regel ikke overflødiggør en bestemmelse, der direkte retter sig mod adgang til at bringe abonnementskontrakter inden for forbrugerområdet til ophør uden hensyn til, om disse er indgået på forbrugerens bopæl.

Lovudvalget kan derfor anbefale, at der inden for forbrugerområdet gennemføres en ufravigelig lovbestemmelse, hvorefter forbrugeren, når 1 år er forløbet, sikres, at han kan komme ud af kontraktsforholdet ved opsigelse, således at varslet herfor ikke må overstige 6 måneder. En sådan regel bør efter lovudvalgets opfattelse principielt omfatte løbende **tje**nesteydelseskontrakter i almindelighed og ikke blot abonnementskontrakter.

Det tilføjes, at spørgsmålet om adgang til efter lignende principper at bringe en forsikringsaftale til ophør vil blive behandlet særskilt i kommissionen.

P. U. V.
H. Lund Christiansen
formand

HANDELSMNINISTERIET
(Ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart)
Slotsholmsgade 12, 1216 København K
Tlf. (01) 12 11 97 - Postgirokonto 2 41 31

Dato: *8. november 1974*

Journal nr. 199-8-73.

Forbrugerkommissionen,
her

Handelsministeriet har i dag skrevet således til justitsministeriet:

»I skrivelse af 30. september 1974 - j.nr. L.A. 1974-2002-68 - har justitsministeriet udbedt sig en udtalelse i anledning af, at folketingets retsudvalg over for justitsministeren har rejst spørgsmål, om der i forbindelse med forslaget om ændring af aftaleloven bør gennemføres en regel, hvorefter abonnementskontrakter kan opsiges med et vist varsel efter 1 års forløb, medmindre dette vil være urimeligt.

Under henvisning hertil fremsendes vedlagt fotokopi af en af forbrugerkommissionens lovudvalg afgiven udtalelse af 9. oktober 1974.

Handelsministeriet skal hertil udtale, at ministeriet for sit vedkommende må nære tvivl om, hvorvidt der er behov for en bestemmelse i aftaleloven som den foreslåede, når lov nr. 297 af 14. juni 1974 om markedsføring træder i kraft den 1. maj 1975. Markedsføringslovens § 1 og den civilretlige generalklausul som foreslået med den ændrede affattelse af aftalelovens § 36 vil supplere hinanden, idet formålet med begge lovbestemmelser bl.a. er at modvirke, at erhvervsdrivende over for forbrugere og andre anvender kontrakter, der indeholder urimelige aftalevilkår for forbrugeren.

Markedsføringsloven tilgodeser dette formål derved, at domstolene efter § 1 kan forbyde handlinger, der tager form af utilbørlige aftalevilkår, hvad enten der er tale om enkeltstående bestemmelser eller standardkontrakter. Hertil kommer, at den foreslåede ændring af aftatelovens § 36 giver adgang til civilretligt at tilsidesætte aftalevilkår, som det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre gældende. Det må forventes, at uopsigelighedsbestemmelser i abonnementskontrakter ved behandling af konkrete sager herom vil kunne blive tilsidesat af disse bestemmelser.

Herefter er det handelsministeriets opfattelse, at spørgsmålet ikke for tiden giver anledning til at overveje ændringer i næringsloven eller anden under ministeriet hørende lovgivning, idet man finder, det vil være rigtigt at afvente de erfaringer som man måtte få, når markedsføringsloven og den foreslåede ændring af aftalelovens § 36 har virket i praksis. På grundlag dels heraf, dels af forbrugerkommissionens kommende betænkning forventer handelsministeriet, at der vil blive bedre mulighed for at vurdere behovet for at søge gennemført en særlig lovbestemmelse vedrørende abonnementskontrakter.

Det kan til orientering tilføjes, at det i medfør af loven om registrerede revisorer i § 4 i handelsministeriets bekendtgørelse nr. 417 af 24. september 1970 er bestemt, at registrerede revisorer ikke kontraktmæssigt må sikre sig ret til ydelse af bogførings- eller regnskabsmæssig bistand til klienter ud over 1 år.«

Der henvises til forbrugerkommissionens skrivelse af 7. oktober 1974.

P. M. V.
E. B.
Frede Christensen

JUSTITSMINISTERIET
Lovafdelingen

Slotsholmsgade 10, II
1216 Kbhvn. K - Tlf. 12 00 06

Brev nr. 01884 å
Journal nr. L.A. 1974 - 20002-68

København, den 27. november 1974

I forbindelse med udarbejdelsen af forslaget til lov om ændring af borgerlig straffelov, aftaleloven m.v. (Bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed m.v.) overvejede justitsministeriet, om der burde stilles forslag om en regel, der begrænser abonnementskontrakters løbetid. Overvejelserne resulterede i, at man fandt, at en sådan regel ikke for tiden burde søges gennemført. I besvarelsen af retsudvalgets spørgsmål 3 vedrørende det nævnte lovforslag har man nærmere redegjort for begrundelsen for dette standpunkt.

Under et samråd med justitsministeren den 12. september 1974 anmodede retsudvalget justitsministeriet om på ny at overveje spørgsmålet, om der i forbindelse med det nævnte lovforslag bør gennemføres en regel, hvorefter abonnementskontrakter kan opsiges med et vist varsel efter 1 års forløb, medmindre dette vil være urimeligt.

Justitsministeriet har indhentet udtalelser fra handelsministeriet og forbrugerkommissionens lovudvalg om spørgsmålet. Udtalelserne vedlægges i 35 eksemplarer.

Justitsministeriet er efter de fremkomne udtalelser mest tilbøjelig til fortsat at mene, at der ikke for tiden bør søges gennemført en regel om opsigelse af abonnementskontrakter. Man er enig med handelsministeriet i, at det vil være hensigtsmæssigt at afvente de erfaringer, som man vil få, når markedsføringsloven og aftalelovens § 36 har virket i en periode. Man tillægger det endvidere vægt, at forbrugerkommissionen i sin kommende betænkning vil stille en række forslag om offentlig- og civilretlige regler, der vil kunne modvirke misbrug i forbindelse med tegning af abonnementskontrakter. Det synes ikke hensigtsmæssigt at foregribe disse forslag, som formentlig **vil** hænge nøje sammen, ved på det foreliggende grundlag at gennemføre en regel om opsigelse af abonnementskontrakter.

Nathalie Lind
I Bitsch

Folketingets retsudvalg,
Folketinget,
Christiansborg.